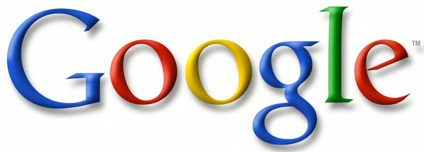
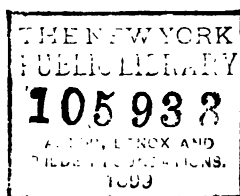

NYPL RESEARCH LIBRARIES
3 3433 07584905 3

NIQ
Wetterbergh

SAMLADE SKRIFTER

AF

C. A. WETTERBERGH.

[ONKEL ADAM.]

SJETTE DELEN.

ÖREBRO,
ABR. BOHLIN, 1871.

PARALLELER

AF

ONKEL ADAM.

ÖREBRO,
ABR. BOHLIN, 1871.

INNEHÅLL.

FÖRORD.

Det hände sig en gång, att en far, som hade stor välsignelse af barn, kom att nämna: «I afton skola några af barnen få gå på spektaklet.» Följden blef den, att hela svärmen hängde sig i mannens rockskört och skrek om hvartannat: «Låt mig gå!» «mig också!» «jag med!» och slutligen kom den minsta och lallade: «Liten vill också komma med!» Valet blef svårt, omöjligt, och slutligen proppade han in i logen både stort och smått, så många, som kunde rymmas, och för honom sjelf blef ingen annan plats öfrig, än klaffen.

I ungefär samma ställning är en författare, som har många literära småbarn i bygden, då en förläggare kommer och helt artigt frågar, om ej några af småherrskapet skulle ha lust att i ordentlig bok få en plats i boklådan, och begär författarens faderliga råd, beträffande dem, som kunde vara värdiga den äran.

Huru än den gode pappa skipar rättvisa, blir vanligen hans sista utväg den att säga: «Käre herre! tag hela svärmen, så långt utrymmet räcker, både stort och smått; det får gå som det kan sedan.»

Så har denna samling tillkommit, och skulle allmänheten vilja visa ut någon af de små ur logen, så är det förläggaren och ej jag, som får besväret; ty det är han, icke jag, som har plats på klaffen.

Juli 1846.

Onkel Adam.

GUSTAF III OCH KLOCK-JACOB.

Vägen mellan Jönköping och första gästgifvaregården på Stockholmsvägen, Råby, är kanske den mest romantiska i Sverige. Sedan man lemnat den lilla putsade staden, ett nordiskt Venedig, simmande emellan trenne sjöar, reser man utmed stranden af den spegelblanka Vettern, som, lik en vattrad silfverskifva, hvilar i sin ram af grönskande kullar och berg. På intet annat ställe, än här, kan man få se denna blanka och matta vattring; ingen sjö utom Vettern framvisar detta fenomen. På dess yta ser man i lugnt väder en massa af mattare linier, spiraler och ringar, som skimra och röra sig i solskenet. Folket säger då, att sjön «bäckar sig»; naturforskaren tillskrifver det starka källådror, som uppspringa ur djupet, och skalden skulle tro dessa strimmor vara spår efter de osynliga sjöjungfrurnas vilda dans. Med sjön till venster och åkrar, ängar och lundar till höger om vägen, kommer man efter en half mils färd till Husqvarna gevärsfaktori. Det är en liten stad för sig sjelf, men utmärkt för intet, utom sitt vattenfall, som i fem afsatser störtar sig genom en djup skölgång i det väldiga granitberget. Sedan man passerat Husqvarna, som ligger ett stycke från allmänna landsvägen, höjer denne sig allt mer och mer; Vetterns spegelyta sjunker allt mer i djupet under den resande, och på andra sidan vägen uppskjuta bergen allt högre mot himlen. Rika ekskogar betäcka deras toppar och sidor, och utmed vägen stå lummiga aspar och susa sin vägafrid öfver vandraren. Här och der står en rönn och prålar med sina klasar, och hasselbuskarne smyga sig in på mellanrummen och stå der, fredliga, friska och starka, liksom småfolket bland de store.

På ett ställe, der backen kröker sig, är en plan, hvarest man vanligen låter hästarne, som blifvit uttröttade af detta långvariga

uppföre, hvila en stund; det är ett såkalladt pustställe, der skjutsbonden ger sina kreatur en beta bröd och dröjer så länge det är möjligt. På denna lilla bergsplan stod fordom en liten grå stuga, betäckt med ett blomstrande torftak, och på den ena knuten var en hvitmålad urtafla anslagen till ett märke, att en landt-urmakare der hade sin lugna boning.

En vacker Septemberdag i sednare hälften af 1780-talet såg man på denna afsats af vägen en båge, uppförd af gran- och björkris och prydd med friska blommor från det närbelägna Lyckås trädgård.

En mängd bönder och ortens herrskaper hade församlat sig på vägen och i den närbelägna ängen stodo en mängd hästar bundna vid träden.

Socknens pastor, högtidsklädd och lugn, liksom väntande på någon, stod nära intill den gröna äreporten, och ortens länsman, med en ofantlig trekantig hatt på sitt anspråkslösa hufvud, for som en väfspole fram och åter mellan bönderne och hästarne.

«Klockan är redan fyra», sade han betänksamt, och såg på sin stora «silfverrofva», «och klockan tolf skulle Hans Maj:t hafva inträffat här. Men tyst!» fortfor han, «rullar det icke ner i backarne? Tyst, go' vänner!» Det rullade verkligen ganska fort uppför vägen, och alla ordnade sig för att taga emot monarken, hvars namnchiffer, ett stort G. III af förgyldt papper, prålade på höjden af bågen, eller, som pastorn, och efter honom hela socknen kallade den: «triumfbågen».

Tolf hvitklädda flickor ordnade sig nu vid vägen för att strö blommor för konungen, och pastorn genomögnade ännu en gång sitt koncept och bad en tyst bön, att ej komma af sig inför majestätet. Äfven i detta tal funnos blommor, men ej som dem, flickorna skulle strö, plockade i den fria, friska naturen, utan hopsamlade ur den underdåniga vältalighetens malätna herbarium, der redan *då* praktexemplaren voro defekta och förbleknade.

Den kungliga vagnen, dragen af åtta flämtande och svettdrypande hästar, kom nu ilande uppför backen och stadnade under äreporten. Flickorna strödde *sina* blommor och pastorn *sina*, under det att Gustaf, med en tillgjord, förbindlig min, afhörde hela detta underdåniga ordsvall, der «Gud» och «Herrans smorde», «folkets lycka» och «konungens dyra lif» sammankedjades till ett van-

ligt lyckönskningstal — ett sådant, som år ut och år in följer samma formulär och samma mening.

«Tack, min vän!» sade kungen nådigt och räckte sin hand åt pastorn, som bugande kysste den.

Hästarne voro snart förespända och lifkusken väntade blott på ordet «kör!» då Gustaf observerade den lilla stugan, som stod så fredligt der i ängens grönska, liksom icke någon konung funnits eller någon politik flätat sina lömska nät kring folken. Gustaf betraktade den ett ögonblick; slutligen utbrast han: «det der ser ut att vara ett trefligt hem, kanske bebodt af en Philemon med sin Baucis. Hvad säger du, Armfelt! skola vi gå in till den góde mannen?»

«Hvarför icke, Ers Majestät», svarade denne; «Philemon är sedan gammalt van att mottaga en guds besök och ganska säkert skall hans trogna hjerta klappa af förtjusning, om den store Gustaf besöker honom.»

«Må göra då!» återtog Gustaf, hoppade ur vagnen och ställde sin kosa till den lilla stugan. Dörren var stängd, men nyckeln satt i och Gustaf steg in. Han blef, mot vanligheten, förlägen vid sitt inträde i rummet då han fick se dess innebyggare. Det var en liten, puckelryggig karl, med ett blekt, sjukligt ansigte, som satt på en liten pall framför sitt arbetsbord, ifrigt sysslande med hopsättandet af ett fickur.

Hvad skulle väl Gustaf känna, han, som öfverallt mötts af beundran, af smicker, af uppmärksamhet och fröjderop; han, som ifrån vaggan lärt sig att betrakta menniskorna antingen som verktyg för sin vilja eller som fiender; hvad skulle han väl känna, då han nu såg den lille vanlottade konstnären sitta lugn och stilla och med uppmärksamhet insätta en spindel i en simpel bondklocka, under det att «Vasas ättling, den förste medborgaren bland ett fritt folk» stannat tio alnar ifrån hans stuga. För första gången i sin lefnad kände han sig öfverflödig, kände sig bortblandad i folkets massa, utan egen betydelse; han hade för första gången fått se en menniska, som ej lät störa sig af maktens och höghetens prål och buller, utan skötte sitt yrke, liksom det varit honom likgiltigt, om en Gustaf funnits eller icke.

Det är en dylik känsla, som gör vistandet i stora städer så nedslående för en landtbo. Der hemma känna honom alla; sker

honom en lycka, eller träffar honom en olycka, i alla öden deltaga hans grannar; men gläds han eller förtviflar han i den stora staden, hvem deltar då i hans glädje, hvem märker hans sorg? Han är ej då mera en centralpunkt; han är utkastad i periferien af lifvet, ensam och irrande bland massan. Denna känsla var det som genomströmmade Gustafs lättrörliga sinne, och en mängd tankar, aldrig förut förstådda, framstodo nu klara inför hans själs öga.

Den lille urmakaren stod upp, då konungen nalkades, lade med mycken försigtighet den nylagade spindeln under ett hvälfdt glas, satte sin lilla fil fast i verktygsremmen och bugade sig för sin gäst.

Gustaf hemtade sig snart ifrån det obehagliga intryck, han rönt, och sade, med sitt vanliga intagande leende: «Min käre mästare, ni bor här rätt skönt; det måtte vara bra trefligt att bo så der och ha en sådan utsigt!»

Kungen hade rätt: från det lilla fönstret såg man, öfver topparne af björkskogen, som klädde den tvärbranta strandsluttningen, Vettern, och midt öfver i ett blått fjerran Vestergötlands mörka, med barrskogar betäckta berg och åt höger, midt i sjön, låg Visingsö, utbredd som en landkarta; tornen på kyrkan och det gamla gymnasiihuset glänste blekröda i aftonsolens strålar, och några förfallna murar efter Magnus Ladulås' borg stodo lutande på stranden. På sjöns yta flöto några farkoster med svag vind nedåt Jönköping, som syntes till venster, till hälften dykande upp ur insjöhafvet och speglande sitt ensamma kyrktorn i den lugna vattenytan.

Mästaren bugade sig och såg utåt sjön innan han svarade: «Ja, Hans Majestät, här är allt grannt och rart; men jorden har så ondt af bottensyra, att knappt annat än gräs växer här på bergskanten.»

Gustaf rynkade något på pannan åt det föga prydliga svaret och frågade mannens namn.

«Jacob heter jag», svarade han, «och kallas vanligen Klock-Jacob.»

«Nå, min käre Jacob», sade Gustaf och satte sig på den lilla bänken, «du är ändå ej synnerligen nyfiken utaf dig, då du icke går ifrån ditt arbete för att se kungen.»

«Åh-åh», återtog Jacob och ett underligt leende sväfvade öfver hans bleka drag, «jag tyckte, jag, att kungen, såväl som jag,

blir nog begapad ändå; alla, som resa här förbi, ska' kantänka in och se på lille Jacob och hans konst-ur, och så är det, med respekt sagdt, äfven med kungen. Men jag tänker: När hvar och en sin syssla sköter, så går allt väl, ehvad oss möter.»

«Du har rätt», sade Gustaf, litet stött öfver jemförelsen; «men, hvar är ditt konst-ur?»

«Jo, det hänger här, Hans Majestät.»

«Nå», sade kungen, «jag ser du skrifver vers, nästan hela taflan är full af rim — låtom oss se:

«Hör klockan slår,
och tiden går —
den får ej gagnlös ila;
för kung och slaf
det fins en graf,
der de som bröder hvila.»

«En vacker vy, i sanning!» sade Gustaf och vände sig från uret, utan att vidare bese detsamma. Rimmet öfver «kung och slaf» och «graf» hade ej behagat honom. Konungar vilja ej gerna blifva erinrade om, att de äro menniskor; sjelfva döden hafva de klädt ut till hofman; de beqväma sig ej att dö som andra, och vilja nödvändigt vara «högstsalige», då de öfrige titlarne måste lemnas åt efterträdaren.

«Huru gammal är du, Jacob?» frågade kungen, efter en stunds tystnad.

«Jag är född anno 1746», var svaret.

«Nå! jag må säga», fortfor Gustaf, «hvilken dag då, min vän?»

«Den 24:e Januari», svarade urmakaren.

«Hvad tycks, Armfelt! år och dag lika med mig sjelf; det här besöket var ej blott för ro skull. Min käre Jacob, du är mitt årsbarn och du bör derföre ha ett minne af mig; se här!» Gustaf lemnade nu Jacob en dyrbar dosa, med sitt porträtt på locket: «ett minne af din kung! Farväl!»

Konungen gick och sade till Armfelt, under det han återvände till vagnen: «Denna händelse påminner mig lifligt hvad gamla grefvinnan Tessin berättade en gång i vår barndom, nemligen att allmogen har ett skrock, att de barn, som födas på samma dag, skola hafva något gemensamt. En parallel mellan mig och vår vän Jacob vore intressant nog.»

«Den är lätt att finna, Ers Majestät», sade Armfelt; «Ers Majestät är verkligen en odödlig urmakare, som med en enda hjeltehandling rättat alla det komplicerade statsurets många fel, och derföre skall, om jag får fortsätta parallelen, Gustafs namn i häfderne stå som stämpel på Sveriges lycka och ära!»

«Bra, bra!» ropade Gustaf leende. «Apropos om stämpel, så skall jag påminna efterverlden, att det är jag sjelf som nyttjar namnstämpeln; man besparade min far *det* besväret.»

Den höge urmakaren och hans vän stego nu i vagnen; folket hurrade, vagnen for pilsnabbt bort och snart såg ej Gustaf längre den lilla grå stugan, der hans årsbarn bodde; men ännu länge hördes folkets glädjerop genljuda mellan bergen och skoga'rne.

I bottnen af Gustafs oroliga själ, midt ibland hans fladdrande idéer, låg dock något godt, något rent menskligt, som häfden ej skall förneka, och som, då det framskymtade, visade hvad han *kunnat* vara, om han äfven ej *var* det: han sökte vänner, der andra blott söka kreatur, och kärlek, der andra endast vilja hafva underdånighet, och denna gömda skatt var det, som folket älskade, i thy massan har en slagruta, som omedvetet tillkännager så väl det goda som det låga i en konungs själ; som böjer sig för det menskliga, huru undangömdt det än är af flärd och glitter, men studsar tillbaka från det lumpna och det usla, huru väl detta än är insvept i den purprade mantelns djupa veck.

Oaktadt den lättsinnighet, man förebrår Gustaf, fanns det dock idéer, som djupt inpreglade sig i hans hjerta, hvarifrån så mycket annat måste slinta utan spår, och ibland dessa var minnet af årsbarnet och hans konst-ur. Jacobs lugn, hans lycka, hans flit, hade träffat det konungsliga hjertat, och detta sår vidgade sig småningom, men läktes aldrig. Urmakaren vid hästombytet vid Råbyvägen qvarblef i Gustafs minne, och en varnande röst hviskade stundom versen på urtaflan i den orolige konungens öra.

Jacob deremot arbetade som fordom; den dyrbara dosan gömdes bland hans andra dyrbarheter, nämligen i den låda, der han förvarade sitt lilla förråd af urglas, urfjedrar och drifstålsbitar och, oaktadt den rika gåfvan, var han dock föga nöjd med det höga besöket.

Det var numera ej endast hans konstiga ur, som lockade resande in i hans koja: en konung hade nämligen beträdt hans trö-

skal och sutit på hans bänk, och nu skulle alla menniskor också in till honom och sitta på bänken, der en konung sutit. Så snart Jacob såg en herrskapsvagn skrida uppför backen, var han säker, att bonden, för att få en puststund för sina hästar, omtalade stugans märkvärdighet och skaffade honom ett besök. — Han blef derföre vanligen illa till mods hvarje gång han såg en bonde peka med det ominösa piskskaftet mot hans fönster, och han afröjde då alltid den kungliga bänken, för att gifva plats, och satte sig ner för att med resignation besvara alla onödiga frågor och åhöra alla klena reflexioner öfver hans lycka, att en gång hafva fått se Herrans smorde i sin koja, hvilket var den enda vinst, han skördade af de många besöken. Men länge fick ej Jacob sitta vid sitt bord och arbeta; vintern mellan 1791 och 92 började arbetet gå trögt och utan glädje; ty hans själ beredde sig på den långa, dunkla färden till ett bättre land. Förgäfves började sträckfoglarne att visa sig — och vårfoglarne att qvittra på björkarnes knoppande qvistar; förgäfves slogo de i fönstren stående balsaminerna ut nya blad mot den gryende vårsolen: Jacob putsade ej om dem, och de vissnade åter. Uret gick och slog sina enformiga slag som fordom; men i ödets bok stod skrifvet, att årsbarnen skulle följas åt, och då Gustaf, träffad af aristokratens lönmördarkula, hvilande i sin praktsäng på de blodiga sidenkuddarne, i feberyra mumlade:

«För kung och slaf
det fins en graf,
der de som bröder hvila»,

och i sina vilda feberdrömmar såg sitt årsbarn stå der och vinka med handen och nicka med det bleka hufvudet; då låg Jacob på sin torftiga bädd och läste samma ord i samma mening, och tyckte sig se Gustaf stå bredvid sig och nicka åt sig med hoppets död tecknad i de bleka ansigtsdragen.

«Skydda min son och det verk jag påbörjat!» var Gustafs sista bön; men Jacob hade ingen son och intet ofulländadt verk, för hvilket han begärde efterverldens beskydd. Hans konstur var hans enda skatt och dess duglighet, dess nödvändighet skyddade det för försummelse, äfven efter hans död. Derför bad han blott: «Drag upp uret en gång i månaden, så går det rätt!» och begges sista tankar voro riktade på enda ändamålet med deras lefnad. Hvilken af dem hade närmast uppnått detsamma?

Gustaf III dog från sin son och sitt rike i samma stund som Jacob slumrade in från sitt ur, och då den mördade höljdes med kalk för att snart förstöras, hvilade Jacob i frid på den närbelägna landtkyrkogården, och då tiden vände sin flöjel, och Sverige glömde Gustaf, och hans namn hädades af hans förra tjenare; då mindes man ännu i socknen Klock-Jacob och saknade den skicklige urmakaren.

Hvad Gustaf tänkt, hvad han velat och hoppats, har fallit; hvad han byggde, har störtat i grus, under det att Jacobs konstur gått sin jemna gång. Den tunga pendelns knäppning har beledsagat Gustaf III:s sons, hans slägts och hans äras fall; statsformer hafva brustit och föryngrats; folken hafva fått en ny tanke, och konungakronor smälta i dess ljus; men klockorna på uret slå ännu som förr sina dubbla slag hvarje timme. Huru många statsformer och jordens mäktige skola de ännu ringa i grafven!

Gustaf den III och Klock-Jacob lära oss, att det lysande slocknar och försvinner, under det att det nyttiga fortfar att gagna genom århundraden.

BRÖDERNE.

En gubbe, klädd i en präktig siden-nattrock, satt tillbakalutad i en länstol för ett par decennier sedan i ett skönt rum på Furudals gods. Hans ansigte var blekt, de hvitgula händerna magra och darrande — en trogen bild af det döende öfverflödet, den utmattade njutningen, det halfvakna samvetet. Det var den rike grefve G*, fordom en hofvets glanspunkt och umgängescirklarnes förtjusning, han, som genom sitt snille vann så mycken beundran och genom sitt sätt att vara så mången skönhets kärlek. Men åldern hade kommit och med den sjukdomen och med sjukdomen eftertankan. Det ögonblick, i hvilket vi nu se honom, är redogörelsens, är den stunden, då den döende mannen låter bilderna af sitt förflutna lif skymta förbi sig; men de synas nu klart, de visa sig nu i sina rätta färger, ty evighetens sol, hvars morgonrodnad stiger ur grafven, kastar sina strålar in i det förflutnas mörker. Grefvens ansigtsdrag förrådde en djup, hjertfrätande sorg: den bleka huden, hvilken, liksom fasttorkad, vidlådade pannan, gjorde djupa veck i det öfriga ansigtet och gaf det en anstrykning af hemsk grämelse, som på ett besynnerligt sätt afstack mot den omgifvande prakten och foglarnes sånger utanför de höga fönstren, genom hvilka en klar och vänlig majsol kastade sina förmiddagsstrålar. Den sjuke ringde på sin betjent.

«Är någon ung man derute?» frågade han.

«Ja, ers excellens!»

«Låt honom komma in och tillse, att ingen får störa mig!»

Betjenten gick, och snart inträdde en yngling, hvars drägt röjde, att han tillhörde handtverkarnes närande klass. Det var en kraftfull ung man af reslig växt, med ett uttryck af glädtighet i sina klara, blå ögon, och hvars anletsdrag mycket liknade ett porträtt, som hängde öfver soffan, nämligen excellensen sjelf i han-

ungdom. Ynglingen bugade sig djupt för den mäktige mannen, som bad honom stiga närmare. Efter en stunds besinning började gubben:

«Jag har låtit kalla 'er till mig, emedan jag har hört mycket godt talas om er. Jag kände er mor, och vill göra något för er framtid. Hvad begär ni?»

«Intet, ers excellens», svarade ynglingen uppriktigt, «mitt arbete försörjer mig, och så länge Gud förlänar mig helsan så . . .»

«Nog!» afbröt grefven, «ni behöfver dock förlagskapital, hus och gård och mera sådant. Se här, min vän, för er mors och er egen skull, har ni en summa penningar, nog till det der. — Gud välsigne er!» . . . och gubben utsträckte sina darrande händer mot ynglingen, som blott bugade sig och stammade: «jag vet mig ej förtjena . . .»

«Yngling!» ropade gubben, öfverväldigad af sin känsla, men hans gamla vana att beherrska sig qväfde dock hans tankars lust att utbryta i ord, och i stället sade han: «Gud välsigne er, min herre . . . farväl!»

Ynglingen gick, högeligen förundrad öfver sitt mottagande; men ej glad öfver den stora summa, han i en elegant portfölj erhållit; ty han var icke van vid mycket penningar och var ej heller hemmastadd med tanken, att ej genom arbete behöfva förtjena dem.

När han gått, bröto de länge gömda tårarne fram ur den sjukes ögon; han grät innerligt; den ena tåren jagade den andra på den förtorkade kinden, och han sade vid sig sjelf: «Ack, hvad jag är lycklig som får gråta ostörd . . . der gick min son, min egen son, ifrån min dödsbädd, utan att känna mig . . . O, hvad han är lik sin mor, min älskade Hedvig! Hvarför skulle börd och rikedom skilja mig från borgardottren . . . hvarför? . . .»

«Och det öfriga», fortfor han och den ljufva tårefloden stannade, «och det öfriga: mina gods, min värdighet, mitt namn tillfaller *hennes* son, hon, som aldrig älskat mig; som gifte sig med Furudal, Hammarströms och Upplinge bruk, icke med mig . . . hon . . . det är hennes son, och nu, när jag dör, kommer min frånskilda hustru, den nye egarens moder, åter hit och frossar i känslan af sin seger öfver den hädangångne . . .» Den sjukes magra hand knöt sig konvulsiviskt och han fortfor: «Här har jag

kallats lycklig, med en skön maka vid min sida, som endast var till för andra; som föraktade sin man derför, att han *var det* och älskade en annan, derföre att han *icke var det*, ty hennes obändiga, hycklande sinne kunde ej tåla något band . . . Hon gaf mig en son . . . sin mors afbild, och äfven denne son hatar mig, emedan jag slutligen tröttnade vid hans mors lågheter, hennes falskhet och hennes afgrundslika själ . . . Må vara!» tillade han efter en stunds tystnad . . . «må vara, att mitt lif utan ändamål framflutit, att mina fiender fröjda sig öfver mig i grafven; men jag sofver i ro der nere . . . I *ro?* . . . det är just frågan.»

Den gamle grefven ringde åter.

«Kalla in läkaren!» befallte han.

Läkaren kom, en till utseendet ganska lycklig man, rödblommig och fet, en goddagspilt, skapad för att pladdra om maträtters verkan på menniskokroppen.

«Min käre doktor», sade den sjuke, «jag är ytterst matt och svag; hvad tror ni om mig?»

«Jag hoppas», svarade läkaren bugande, «att ers excellens genom ett noga iakttagande af diet och begagnande af de piller, jag haft nåden föreskrifva, skall småningom hemta krafter, helst när ers excellens kan göra promenader.»

«Promenader!» inföll den sjuke, «min nästa promenad blir i likvagn; det känner jag nog . . . men jag ville gerna förut tala vid en andlig; jag vill lätta mitt svaga hjerta . . .»

«Hvad! ers excellens behagar skämta . . . min tro är alldeles motsatt: ers excellens' puls har blifvit bättre; den skarpsynta blicken har återkommit; edra ögon glänsa af helsa . . . nej, ers excellens, ett folk, som beundrar edra förtjenster, en konung, som älskar er såsom en broder, och slutligen edra underhafvande, som med kärlekens hela frågvishet forska efter ert helsotillstånd . . . alla kan jag glädja med den underrättelsen, att ni är betydligt bättre, och att er tillfriskning, fastän långsam, dock är säker. Behagar ers excellens öppna posten? den har ankommit.»

Den sjuke öppnade sina bref, och vid det att han öppnade ett af dem skiftade han färg. «Jag får här ett bref», sade han till läkaren, «från österrikiske ministern, hvari jag underrättas, att H. M. kejsaren behagat utnämna mig till kommendör af Mariæ

Theresiæ-orden, och tillika följer konungens tillstånd för mig att bära densamma. Hör hit! det är väl ett paket derute.»

«Ja, ers excellens.»

Paketet inbars, och med egna darrande händer bröt gubben sigillen. Den vackra dekorationen med thy åtföljande band glindrade i sin dosa, och den sjuke beság den med ett uttryck af den innerligaste glädje. «Jag trodde ej, att kejsaren skulle ihågkomma mig», sade han vid sig sjelf. «Det var nådigt, och konungens handbref sedan», tillade han högt, «se här, herr doktor, hvad konungen är nådig och yttrar! Läs sjelf! Jag skall, om en månad härefter, då kejsarens födelsedag infaller, för första gången bära min nya orden.»

Mot aftonen kände den gamle grefven sig mattare och lade sig ofvanpå sängen. Dosan med den nya orden samt det nådiga brefvet sattes på kommoden, och på befallning aflägsnade sig alla, ty den sjuke ville försöka att slumra. Men då han, längre än vanligt, dröjde att ringa, smög sig kammartjenaren sakta in i rummet, der den gamle ännu slumrade, med den briljanterade kommendörsstjernan mellan sina händer och det nådiga brefvet öppet bredvid sig. Kammartjenaren lutade sig tyst öfver sängen, men hörde icke något andedrag . . . sjuklingen slumrade för evigt.

«Se så, Broström!» sade kammartjenaren, då han inträdde i betjentkammaren, «nu kan du få sofva, och jag med; gubben derinne har nu kolat af.»

«Är han död?»

«Ja.»

«Det var väl», sade Broström, «ty han var förb—nadt kinkig den sista tiden . . . och unge grefven ger större lön, än gubben, som var snål som en varg.»

Kammartjenaren tog derefter en sorgsen min på sig och gick ned till läkaren, som bodde midt under. «Hans excellens har blifvit upptagen till Gud; han är död, herr doktor!»

«Jaså, redan? min kära Medström», yttrade denne kallt. «Hans excellens skall ligga orörd i sin säng så länge, och så kan Broström hålla vakt. Ja-ha: jag har länge sett, att det snart skulle blifva slut med den gamle vällustingen.»

Snart spridde sig underrättelsen om den gamles död på godset, och bönderne läto under några ögonblick spaden eller plogen hvila, medan mellan ett par af dem följande samtal uppstod:

«Hörde du, att gamle grefven är död?»

«Ja! Gud gifve honom en glad uppståndelse!»

«Åh-ja! visst var han beskedlig nog; mig gaf han en gång fem rdr för en tjäder. Men se Olof Persson fick gå från hemmanet, han.»

«Det var inspektorens skull.»

«Ja-ha, visst var det; men hvarför skulle han alltid ha så'na r—e till inspektorer?»

«Jag undrar just om icke unga grefven kör inspektoren åt Blåkulla . . . det är en annan reson med honom, än med gubben . . . blir han ond, så dröjer det icke länge förr än det smäller till; men så kan han också gifva en sup, då han är god. Det är reson med den herrn.»

«Hvad står ni och resonnerar om?» ropade i detsamma med thordönsstämma en bredaxlad, undersättsig person, som sprang upp bakom en tät häck, der han legat dold, och nu, med käppen upplyftad, nalkades de begge samtalande.

«Åh! om ingenting annat, än att nådi' herrn dött!» svarade den ene af bönderne.

«Det angår dig ej, lymmel», återtog inspektoren, lät sin käpp falla på hans axlar, skuffade hans kamrat i ryggen, så att han föll framstupa och skyndade sina färde till nya, dylika bragder.

Sorgståten var förbi. Den unge grefven inflyttad på Furudal, der den gamle inspektoren fick qvarblifva, och allt gick sin gamla gång. Grefvinnan Adelaïde, den salige excellensens frånskiljda hustru, hade flyttat dit och gjorde les honneurs i sin sons hus. Det var våren derpå. Samma majsol, som ett år förut så vänligt blickade in i dödsrummet, smög sig nu förbi de tunga sidengardinerna i galleriet och kastade sitt sken på excellensens porträtt i kroppsstorlek, som nyligen blifvit färdigt och upphängdt i den sörjande grefvinnans våning. En mindre societet hade der intagit sin plats kring ett rundt bord, på hvilket en sjudande kaffekokare porlade.

«Ett skönt porträtt!» sade ett fruntimmer till grefvinnan, «det är mycket likt salig hans excellens.»

«Ja», sade grefvinnan, «så såg min Albert ut, min älskade Albert, fastän han var orättvis mot mitt stackars hjerta; men när

äro männen annat än orättvisa? De sista åren af sin lefnad misskände han mig; men nu kan jag visa honom den ömhet, som jag då ej fick ådagalägga. På hans graf skall snart ett minne af min kärlek resa sig. Ganska säkert», fortfor hon och torkade sina ögon med den utsydda näsduken, «bad han mig om förlåtelse i sin sista stund . . . jag har lidit mycket . . . ganska mycket.»

«Stackars grefvinna!» hviskade damerna sins emellan, «så ädel, så öm och så misskänd; det synes, huru innerligt hon älskade sin man.»

Unge grefven åter bodde i sin våning och hade vänner från staden hos sig. Den sköna solen väckte honom ur sin morgonslummer; ty han hade spelat hela natten, och i hans salong stodo ännu de tomma bålarne och de tömda glasen qvar efter det nattliga kalaset.

«Hvad är klockan, Antony?» frågade han en betjentgosse.

«Tio, herr grefve.»

«Är det fremmande hos hennes nåd?»

«Ja, herr grefve.»

«Jaså; de ligga då här beständigt. — Är löjtnanten uppe?»

«Ja, herr grefve.»

«Bed honom komma in!»

«Nåh! se der, broder», ropade grefven mot den inträdande, löjtnant von B*, som såg duskig ut efter gårdagskalaset, «du ser mig schackmatt ut, min vän. Har oturen gjort dig ledsen?»

«Å nej, men det tog bra, må du tro; men i qväll skall jag väl drilla upp vår lurpassande major. Jag satt med knekt, dam, tia och äss, hvad tycks?»

«Ja, nog om det! Har du fått sofva i ro för min kära mammas musik deruppe? Den der qvintillerande sällskapsmamsellen, som klimprar på fortepianot de der verserna, som, hvad heter nu den der poeten igen . . . likagodt, en liten magister, skref öfver salig pappa?»

«Ja visst har jag sofvit, fastän der spelades.»

«Det är bra löjligt, Etienne, att höra på mamma deruppe», sade grefven skrattande i det han steg upp; «hur öm hon nu är om salig pappa, Gud fröjde själen! När han lefde, salig mannen, var det tvärtom; men nu är hon förbålt öm. — Ja, hon fick icke mer än 2000 rdr om året, och jag fick icke mer jag engång; gub-

ben hade väl sina förtjenster; men var en dålig make och far — det håller jag med mamma om. Emellertid har han qvarlemnat multum i kistorna och en dugtig inspektor, en driftig karl, som drifver upp egendomen bra. Du skall veta, Etienne, att när jag kom, så regnade klagomål öfver honom; men jag höll honom ryggen fri; ty jag såg att karlen dugde, och nu berömmes han af alla . . . Antony! Antony! hör, Antony! säg till inspektoren att han straxt kommer upp! Du, Etienne, kan, under det jag ger honom förhållningsordres, gå ut och lufta dig litet i parken; vi skola sedan ut på jagt; här uppe i ängarne är godt om harar.»

Inspektoren inträdde snart och bugade sig djupt för grefven, som nu satt i samma stol, der hans far ett år förut setat. Etienne gick.

«God dag, inspektor! jag kom ihåg den der saken med den der garfvaren, som stal min salig fars plånbok, samma dag han dog. Hur har det gått?»

«Bra, herr grefve! karlen är dömd till spö vid häradsrätten, emedan han ej kunde bevisa sin laga åtkomst af salig hans excellensés plånbok med inneliggande 5000 rdr banko. Han påstod väl, att han fått den till skänks, men det är en så uppenbar dikt, att han ej kunde undgå straff.»

«Det var bra, herr inspektor. Karlen var en skurk; men, hur var det? var ej salig pappa på något sätt lierad med den der garfvarens mor? Jag tycker mamma har sagt något dylikt.»

«Det vet jag icke, herr grefve, och hur det har varit, så hade troligen icke hans salig excellens gifvit batarden mera, än den laglige sonen någonsin fått.»

«Deri har ni rätt, herr inspektor! Det är ej möjligt. Drif på saken! Farväl! . . . Det var sant: enkan efter Magnus var häruppe i går afton och bad om att få bo qvar; men jag satt just då i spelet och hörde ej så noga efter, hur det var. Se till, hur det är, och skaffa mig fred för käringen, som lipar och skriker som en uggla.»

Med ett: «skall ske, herr grefve!» gick inspektoren sin väg och lät vräka ut Magnus' enka från torpet, på det hon ej mera skulle störa nådig grefven med sin gråt — och hon gick från sin låga koja, suckande: «Grefven är nog god och nådig, blott han fick råda för den elake «spektoren».»

Ett halft år derefter hade garfvaren, det vill säga ynglingen, som vi i början införde på scenen, utstått sitt straff: 28 dagars vatten och bröd och uppenbar kyrkoplikt. Hofrätten hade förmildrat domen, emedan det var första gången; men ynglingens lefnadslust, hans trygga tillförsigt till sin arbetsförmåga och sin egen duglighet hade småningom försvunnit under den skänkta penningsummans inflytande. Han hade redan före sin olycka börjat tvifla på möjligheten att med arbete förtjena sitt bröd. Sådant har den oförmodade rikedomen ofta till följd. Nu hade äfven känslan för ära slocknat i hans bröst; han hade redan utstått vanärans första sveda; nu var allt öfver: känslan var döfvad och när han gick ur kyrkan från skampallen, var han en fullbordad bof, som inom sig hvälfde föresatsen, att med brott på brott hämnas den orättvisa, som menskliga blindheten begått. Dock, när han fick se det präktiga monument, som grefvinnan rest på excellensens graf, såg engelen med den lutande facklan och ärans och ryktets genier, som buro den aflidnes vapensköld, då grep honom en underlig känsla. Han gick bort till grafven, knäföll på den, och bättre tankar nedsväfvade i hans själ, bättre föresatser vaknade, och han bad, bad innerligt till Honom deruppe, som ransakar hjertan. Hans bön blef hörd: den faderlige anden bortdref hans onda tankar. Hastigt väcktes han dock ur sin sköna dröm. Unge grefven stod framför honom och ropade: «Usling! skändar du min salig fars graf med dina böner och tårar! Bort! här är intet att stjäla!» Ynglingen smög sig bort under hopens skrattsalfvor öfver grefvens infall, att der intet fanns något att stjäla i grafven, och blef borta; men de onda tankarne vaknade å nyo.

Hvar återfinna vi dessa begge, bröderne inför Gud? Jo: unge grefven blef slutligen excellens, han också, och hans bror . . . dog några år derefter på Landskrona fästning.

TRETTIO ÅR.

Trädgården vid Edsby var för trettio år sedan icke så vacker som nu; den var nämligen mera beräknad för nytta, än nöje, och hade blott en enda plats, der man såg tecken till någon annan afsigt hos anläggaren, än att få fullt upp af ärtskidor, kålrötter och blomkål. Detta ställe kallades af herrskapet bersåen, men af tjenstfolket lusthuset, och pryddes af några syréner, hvilka i en ring omgåfvo en reslig lönn, som höjde sin lummiga krona ur midten af den anspråkslösa anläggningen. Här hade major Edenskölds barn haft sin lekplats och sedan de blifvit äldre fortforo de att gå dit, då de i hvardagslag ville hafva roligt. Småfoglarne sjöngo i träden och de idoga bina, som svärmade från och till de närliggande kuporna, surrade mellan syrénblommorna för att suga honung. Allt var för öfrigt så stilla, så tyst och gaf lugn till besinning, reflexioner och njutning.

En varm Julidag 1808 suto en yngling och en flicka tillsammans under det gröna löfhvalfvet, begge sysselsatta, hon med att sy och han med att läsa högt ur en bok. Ynglingens organ var vacker och uttrycksfull; men ännu uttrycksfullare voro hans mörka ögon, hvilka då och då förstulet blickade på den sköna grannen, som, tyst och lindrigt rodnande, såg ned på sin sömnad. Ynglingen höll upp att läsa och såg på flickan, som blyg slog upp ögonen och småleende frågade: «Får jag icke höra mera, herr Edler? Det var en stor och ädel man, den der Franklin, om hvilken herrn läste.»

«Ack, fröken Therese», sade ynglingen med värma, «ni tänker som jag; ni älskar denna ringhetens man, som blef en af sitt fäderneslands fäder; ni vördar honom, som från boktryckeriet gick ut såsom en af sitt århundrades vise; men kan ni äfven glömma, att han icke hade något annat namn, än det han sjelf skapade sig?»

«Ja visst, herr Edler», svarade flickan och slog ner ögonen, «jag älskar allt godt, hvarifrån det också härstammar. Eller tror ni icke det, herr Edler?»

«Jo, jag tror er», sade den unge mannen; «men er far är så stolt öfver sina anor, har så många gånger kallat Washington och de öfriga amerikanska frihetshjeltarne för revolutionärer samt hela amerikanska folket för ett band krämare och löst folk, att jag nästan fruktade det äfven ni skulle . . .»

«Nej, ack nej, gode Edler!» ropade flickan, «tro mig icke så trånghjertad! Skulle jag förakta en ädel menniska derföre, att hon icke hade *börd!* Ack då, tro mig, herr Edler», tillade hon lugnare, «då vore jag bra olycklig.»

Edler räckte boken åt flickan. «Se der, fröken Therese, läs mottot under Franklins bild! Dock, ni kan ju icke latin», tillade han småleende, «men det låter så här: «*Eripuit fulmen coelo sceptrumque tyrannis*», det vill säga: «Han ryckte blixten från himlen och spiran från tyrannerna». Ni vet, att det var han, som uppfann åskledaren och som deltog i Amerikas pånyttfödelse. Det är ju en skön idé? Goda fröken Therese», fortfor han, «ni föraktar således icke den, som icke har andra förtjenster, än sina egna.»

«Nej, herr Edler, jag sätter tvärtom icke värde på annat, än egna förtjenster», svarade flickan.

«Säg mig då, bästa fröken», fortfor ynglingen, «kan ni någonsin glömma, att den, som nu sitter bredvid er, fordom bar mjölk till sin far, när denne gick på dagsverke på Edsby . . . att min far var en fattig torpare . . . kan ni glömma det?»

«Nej, Edler», sade flickan och hennes blick antog ett eget allvar, «jag hvarken kan eller vill glömma det; ty det hedrar er, Edler. Jag vet, att ni ännu beständigt besöker er far; att ni, oaktadt ni nu är långt öfver hans stånd, om qvällarne mången gång sitter och förtäljer sagor för den gamle mannen och hjelper honom att slöjda träskedar, hans nuvarande lugna näringsfång. Ni är en god son, Edler, och . . . nog af, jag vet allt, och jag värderar äfven er derföre.»

«Och intet adligt förakt för min far och mig förbittrar denna er känsla?»

«Nej, ack nej, Edler, tvärtom.»

«Tvärtom, säger ni, fröken! Sätter ni då intet värde på er rang?»

«Rang!» frågade flickan med förebrående ton, «huru kan ni tro mig vara så svag? En fattig fröken har ingen rang, och dessutom kan jag ej låta bli att skratta åt hela adelskapet. Att jag skulle vara bättre än andra, derföre att min farfarsfarfars far blef för någon tjenst adlad af en kung, som jag knappt har hört omtalas, det vore i sanning bra löjligt.»

«Ni är så god, Therese», sade ynglingen och räckte henne handen, «lofva mig att aldrig tänka annorlunda! Det är en kär tanke för mig; ty jag kan då hoppas . . . hoppas att ni icke glömmer och föraktar mig.»

«Åter *förakta!* säg icke så, Gustaf! . . . jag . . .»

«Säg allt, allt, Therese!» ropade ynglingen och tryckte hennes hand, «jag skall säga *er* allt, allt, säga att jag älsk . . . nej, att jag dyrkar er . . . Nu är det sagdt», tillade han och fasthöll flickans hand; «mitt hjerta lockade fram det, som aldrig bort komma öfver mina läppar . . . Hvad svarar ni?»

Flickan lät sin hand qvarblifva i hans och svarade intet; men en tår föll, lik en ren daggperla, ned öfver kindens rosor. «Svara!» bad ynglingen och kysste med ömhet hennes hand. Då lutade flickan sitt lockiga hufvud mot hans bröst . . . Bekännelsen var gjord, fastän icke uttalad.

Ynglingen slöt henne i sin famn; de små foglarne qvittrade sina kärlekssånger öfver dem och de idoga bina surrade sin vaggsång för de älskande. Benjamin Franklin, hans åskledare och hans medborgarära voro glömda; allt var glömdt, var dödt för dem begge, ty den första kärlekens rus är en försmak af himmelens glädje, som också är kärlek. Men de väcktes snart af en trummas enformiga buller, och snart urskiljde de äfven en piccolaflöjts skarpa, luften genomskärande toner.

«Der kommer», sade begge nästan på en gång, «åter en transport slagtoffer»; och snart besannades äfven deras förmodan, då man borta i vägens närmaste krökning fick se en trumslagare och en pipare, exeqverande sin disharmoniska musik och efterföljda af omkring 100 man landtvärn, anförde af sitt befäl. Hela truppen bar stämpel af elände: utan skodon och knappt egande kläder att skyla sin nakenhet, marscherade manskapet efter musikens takt.

like utmärglade vålnader af Sveriges fordne försvarare. De gulbleka ansigtena, den raglande och osäkra gången, den dystra blicken, allt tillkännagaf att svält, uselhet och vanvårdnad uttömt deras sista krafter. Truppen marscherade förbi, och derefter följde några eländiga vagnar, lastade med sjuke, hvilka utan skonsmål blifvit sammanpackade och fastbundne för att icke falla af. Therese vände sig bort och grät; men Edler stod der och betraktade det sorgliga uppträdet med gnistrande ögon. Musiken tystnade, redan innan trossen hunnit förbi herrgården. Den var det enda, som kunde kallas lyx, och den begagnades äfven blott då, när man nalkades städer eller herrgårdar. På den långa, tråkiga landsvägen, der någon uppmuntran i marschen hellre hade behöfts, bestods ingen musik; det var endast för bättre folk man skulle låta eländet briljera, ty briljera skulle man äfven med det.

«Therese!» utbrast slutligen Edler, «förbannad vare den kung, som låter sitt folk försmäkta i elände! förbannadt det folk, som icke uppreser sig mot godtycke och våld! Ack, Therese, om jag finge och kunde handla, en sådan syn skulle vi aldrig mera se! Der se vi frukten af en enväldig konung, utan någon kontroll från folkens sida! der frukten af hoflismare och örontasslare, af adelns och presternas ränker, af en oduglig regents nycker!»

«Du blir häftig, Gustaf», yttrade flickan, «men för Guds skull, låt ej pappa höra sådant, ty pappa säger, att kungen är Herrans smorda, och att ingen må klandra hans gerningar.»

«Men, Therese, kungen är en menniska och kan misstaga sig och bära sig dåligt åt, han också . . .»

«Ja, ja, Gustaf, så är det, men de gamla tänka icke som vi; de hafva fördomar sedan sin ungdom, och dem gå de icke ifrån. För vår kärleks skull, disputera icke med pappa derom! Du kan ju vara nöjd, då icke *jag* kan tåla den elake kungen, som låter folket försmäkta i elände», tillade hon derefter, halft skämtande, i det hon från sina kinder aftorkade de sista, olyckan egnade tårarne.

En regnig vårdag år 1809 satt öfverste Edensköld i sin soffa i stora förmaket; kring honom låg en mängd bref och på hans ansigte hvilade ett strängt allvar. Hans fru och Therese suto stumma och väntade sig ett utbrott; ty de kände öfverstens lynne

och märkte, att han fått dåliga underrättelser på posten. Han plägade då alltid liksom omsmälta sin förargelse och först sedan bryta ut och säga sina tankar. Hastigt kastade han ett bref midt öfver bordet till fruntimmerna.

«Läsen sjelfva», ropade han, «han är en konungamördare, en landsförrädare, och den bofven skulle jag uppfostra! Läsen sjelfva om den der Gustaf Edler, som jag hjelpt fram i verlden, den otacksamme, nedrige demagogen!»

Fruntimmerna bleknade.

«Ja, ja», fortfor gubben, nästan skrikande, «det upproriska folket har afsatt, *afsatt* säger jag, vår kung, och nu är den der Edler sekreterare hos Adlersparre eller Adlercreutz, eller hvad de der upprorsstiftarne kalla sig; handtlangare åt en gemen rebell. Och detta odjur har jag närt vid min barm och låtit kalla honom Edler efter mitt Edsby . . . O, den förrädaren! . . .» Gubben hade stigit upp och gick med stora steg fram och åter i rummet . . . «Folkets lidande, skrifva de i sina proklamationer; rätt är rätt, men kungen må ingen klandra; han styr i Guds stad och ställe . . . Det blir till republik . . . Ja, så vilja sansculotterna ha det, och så ställa de en guillotin upp på ett torg, och så hugga de af Gustaf Adolfs hufvud, och sekreteraren, rebellens sekreterare, skall stå bredvid och ropa hurrah!»

Therese tryckte hufvudet djupt ned mot sitt arbete, för att icke låta se sin dödliga blekhet; men öfverstinnan, mera van vid sin mans hetta, började att tala försoning. «Kanske det ej är så illa», mente hon, «kanske det blott är ett rykte.»

«Rykte, fan heller; man har våldfört konungens person. En, som hette Greiff, bar honom som ett barn upp i rummen, der han nu sitter arresterad tills vidare. Se der historien, ett vackert blad i våra häfder. Emellertid», fortfor öfversten något lugnare, «då det är adel, som utfört revolutionen, så måtte de väl icke upphäfva våra gamla grundlagar; ty adeln har alltid stått på rikets bästa; men skulle kungen segra, så reser jag vid Gud upp till Stockholm, för att se rebellerna halshuggas. Det skall bli en riktig segerfest för mitt gamla hjerta . . . Förgripa sig på en Herrans smorda, mot en kung, som härstammar från vår gamla regentslägt, det är rysligt, och det hade icke skett, om icke de der krä-

marne i Norra Amerika och det der franska jonglörslägtet föregått med så goda exempel!»

«Ett bref återstår att läsa, min far», hviskade Therese, «ett är ännu ouppbrutet».

Gubben bröt äfven detta; det var från Edler. «Se så, hvad vill den gynnaren?» sade öfversten och satte på sig glasögonen. «Riktigt! den uslingen omtalar den stora händelsen och den goda sakens seger . . . ett sådant odjur! Och det till mig. Jaså? *Landtvärnet* . . . liksom icke krigsfolket slitit ondt förr en gång, och *Finland* . . . nå ja, Finland, det blifva vi troligtvis utan, oaktadt den stora händelsen . . . Edler är en frasmakare», sade slutligen gubben, något blidkad, kanske af ynglingens varma språk och den oskrymtade tacksamhet för öfversten, som uttrycktes i brefvet, kanske äfven derföre, att han omtalade, att kronan skulle erbjudas åt hertig Carl och således förblifva inom den legitima konungaslägten. «Gustaf är en frasmakare, fastän kanske ej så brottslig, som jag i början förmodade.»

Edler, som från barndomen uppfostrats i öfverstens hus, hade småningom blifvit hans älskling, och ynglingen förtjenade också den gamle, redlige mannens kärlek; hans duglighet, hans goda hufvud och hans för allt godt öppna hjerta tillvunno honom allas tillgifvenhet, och alltid, utom då öfversten blef ond, hette det: «min beskedlige Gustaf, min hederlige Edler», o. s. v.

Gustaf Edler steg hastigt genom sin duglighet och sin förbindelse med den nya regeringens ledamöter, och tre år efter revolutionen, då han kom ned till Edsby, som en utvecklad man, blefvo han och öfversten alldeles försonade. Edler var ännu samma varma frihetsvän som förr. Han talade gerna om det pånyttfödda Sverige och öfvertygade slutligen den gamle rojalisten, att det var bra, som det var. Under sådana förhållanden vågade Edler slutligen anhålla om Thereses hand, och efter några betänkligheter vann han också öfverstens bifall till förening med den älskade.

På bröllopsaftonen var öfversten ganska glad och välsignade sina barn, sägande: «Gud välsigne er begge! både dig, Gustaf, och dig, Therese, fastän J begge ären mig ett par riktigt revolutionära varelser. Men hvarje tid har sin tanka; jag har min, och ni er . . . dock, Gud välsigne er!»

«Ack, hvad jag är lycklig att ega dig, Gustaf», sade Therese till sin man, «sådan du är, utan lånade förtjenster, och jag säger, att om du hade varit adelsman, måste du, som den ädle Hans Järta, hafva afsagt dig din värdighet, för att utan något lånadt glitter kunna visa, att du är allt genom dig sjelf.»

«Du har rätt, älskade Therese, och du kan vara säker, att icke annat än förtjensten hädanefter får belöningar af statens konstitutionella öfverhufvud. Han är konung genom folket, och tryckfriheten är frihetens och rättvisans palladium. Jag vågar ej omtala det för svärfar», tillade han hviskande, «men jag är medarbetare i Stockholmsposten och författare till de der skarpa artiklarne, tecknade med E.»

«Är du verkligen det?» sade hans hustru och fortfor, småskrattande: «hur det än är, så hafva just dessa artiklar så der litet omvändt pappa. I början sade han väl: bah! det der är blott frasmakari; men sedan ändrade han sig och sade: den der karlen har talang att vända svart i hvitt; och slutligen har han, likväl med en slags samvetsförebråelse, sagt: den der E. i Posten skrifver rätt förnuftigt och sannt i åtskilliga saker. Se der pappas omvändelsehistoria.»

Trettio år hafva förgått, sedan vi första gången införde läsaren i öfverste Edenskölds familj. Den gamle rojalisten hade redan länge slumrat i grafven; men Gustaf Edler lefde ännu med sin maka och bodde i Stockholm, med ett *af* framför sitt borgerliga namn, och med en kanslirådstitel. Han hade förändrat sig mycket: han var ej mer den friske, lefnadsglade ynglingen, utan en svag, femtioårig man, på hvars bleka ansigte arbete, tvång och bekymmer ristat sina djupa minnesskrifter. Hans lif gick som ett trögt urverk; hans vistelseort var hans verld, och excellensernes förmak hans himmel. De liberala idéerna hade småningom dunstat bort, liksom vällukten från den vissnade blomman; den spänstighet, som vidgade hans själ då han var ung, hade försvunnit, och känslan af en viss skörhet hade qvarblifvit i stället för den känsla af smidighet och kraft, som fordom gaf honom mod och sjelfförtröstan. Äfven hans fru hade mycket förändrat sig. Hon var icke mer den lifliga och deltagande flickan. Hon hade allt

mer och mer antagit sin slägts oböjlighet och bördshögmod. Hos den späda brodden kan man ofta icke urskilja, om den tillhör en praktväxt eller ett ogräs; men småningom utvecklar sig det ena bladet efter det andra och man igenkänner plantan, som först då fått sitt rätta skaplynne, sin form och sina inre egenskaper.

De begge makarne suto en afton tillsammans i förmaket; thé-köket stod sjudande på bordet, och den äkta servisen, som på hvarje kopp hade ett praktstycke, stod färdig att emottaga den aromatiska drycken. De suto just fördjupade i ett samtal, rörande deras son, Adolf, en rask 24-årig yngling, som nyligen blifvit löjtnant och således redan genomtråkat den ledsamma underlöjtnants-graden, inom hvilken man är så litet och *vill vara* så mycket. Adolf var en yngling af de förträffligaste egenskaper, bildad, tillochmed snillrik, och skön som en Antinous. Han hade likväl i föräldrarnes ögon ett fel, som bortskymde alla hans förtjenster, och detta var hans frihetskärlek, hans tillgifvenhet för folket. Hvad som ännu mera sårade dem, var att han råkat förälska sig i en fattig landtjunkares dotter, som hvarken egde namn eller förmögenhet. De öfverlade just nu, huru de på bästa sätt skulle undandraga sonen alla dessa «snaror», såsom kanslirådinnan behagade benämna folkets sak och Adolfs kärlek till «den der mamsellen från landsorten», då dörrarne plötsligt slogos upp och betjenten anmälte hans excellens X. Begge störtade upp och kansliradet mötte hans excellens vid dörren.

«Jag tar mig friheten», sade hans excellens, «att intaga en kopp thé hos er, herr kanslirad, och ni får ej taga det illa! Jag hoppas ni, min nådiga», fortfor han, vändande sig till frun, «ursäktar mig, att jag så à propos, då jag for gatan fram, föll på den idéen att se om er, och befallte min kusk stanna.»

Kansliradet och frun tackade begge för den ära, hans excellens behagade visa dem, och excellensen tog plats vid thébordet.

«Vi dricka vanligen», sade frun, «Rehusens blandning, men om ers excellens befaller äkta och oblandadt karavanthé, så kunna vi erbjuda sådant, emedan min man just i går från en vän i Petersburg fick något hem.»

«Intet besvär för min skull, min nådiga! Rehusens blandning drickes tillochmed på hofvet. Mitt goda kanslirad, var god och tag plats här bredvid mig! Man har fästat uppmärksamhet

vid er, och jag har fått icke otydliga vinkar om, att man önskar det ni måtte skrifva något mot de der amerikanska frihetsidéerna, som man nödvändigt vill omplantera i vår gamla svenska jord. Äfven är kapitlet om ministerstyrelsen ett ämne, som behöfver behandlas af en skicklig penna. Man vill, som ni vet, härma England med dess ministèrförändringar och der regeringen ändrar karakter och system alldeles som kulisser på en opera och der konungen är en nolla. Ni vill väl tjena oss härutinnan! . . . Icke sannt?»

«Min förmåga är visserligen högst ringa; men om jag derigenom kan tjena mitt fäderneslånd, är det min pligt att försöka . . . Ja, ers excellens, jag vill försöka. Emellertid utber jag mig, att ers excellens ville vara så nådig genomse manuskriptet och göra de rättelser och tillägg, som kunna anses nödiga, förutsatt likväl, att ers excellens icke förkastar hela skriften.»

«Derom blir visst ingen fråga, herr kansliråd; regeringen, så väl som jag, känner er förmåga och ert nit. Förlåt mig, min nådiga», afbröt sig excellensen, i det han vände sig till frun, «att vi i en dams närvaro afhandla dagens frågor; men vi, stackars karlar, måste beständigt söka vårt mål, beständigt påminna oss, att vi icke genom overksamhet få förspilla statens välfärd, och ni ursäktar troligen mig, att jag ger kansliet ännu ett tillfälle att tjena folket med sitt snille och den lagliga makten med sitt nit.»

Efter några obetydliga samtal bröt hans excellens upp och reste. De begge makarne suto åter ensamme i sitt förmak. Kansliet rådet såg mörk ut och trummade med fingrarne på bordet.

«Hans excellens var mycket nådig», sade slutligen frun.

«Åhja», svarade mannen, «men att regeringen sänder ut *honom* som underhandlare, förundrar mig.»

«Hvarför då?»

«Jo, excellensen är visst en bra karl nog, men skrifva kan han icke; och utse honom till inspektör öfver regeringens författare är icke väl valdt; han borde då i Guds namn sjelf kunna skrifva en dräglig svensk mening, och excellensen Z. är i det fallet den rätta.»

«Det gör väl ingenting», sade frun, «emellertid skrifver du som du vill.»

«Emellertid», återtog kansliradet, «måste jag författa det der snart, ty excellensen, som stigit i egenskap af militär, tror att författa är detsamma som att pricka in namn och nummer i en dagrapport och räkna det efter arktal, icke efter innehållet. Jag nödgas, således», fortfor han, «att uppoffra nätter och dagar, och min svaga helsa kommer att lida förskräckligt.»

«Det kan väl dock ej blifva annorlunda, bäste Gustaf», sade frun, «du hörde ju, att det var högsta viljans befallning.»

Kansliradet satt således uppe nätter och dagar för att skrifva mot *det*, som utgjort hans skönaste ungdomsdrömmar. Hans bröst led och likaså hans lynne; men han var outtröttlig att ljuga elände på Nordamerikanarne och lyten på engelska ministèren. Oaktadt all flit drog arbetet dock ut på tiden, alldenstund en hel hop verk måste genomläsas, om ej för annat, dock för att kunna citera — oriktigt. Emellertid kom bud på bud från excellensen, som sade sig hafva lofvat att på utsatt dag läsa manuskriptet för vederbörande, och det stackars kansliradet jagades, lik ett rådjur, i denna litterära hetsjagt.

Detta var 1838 och vid den tid då de märkliga julidagarne inföllo. Dessa voro för kansliradet i högsta grad olycksbringande. Excellensen skref en biljett, att man nu hade annat att göra, än att läsa manuskripter; men försäkrade om sin fortfarande bevågenhet. Emellertid sjuknade kansliradet, i följd af sina ansträngningar, och var i en beständig fruktan för sin Adolfs obetänksamhet. Bataljen vid stadshuset inföll; det goda kansliradet låg på sin soffa, då lifmedikus Ö. kom in för att besöka honom.

«Herr kansliradets son har i dag utmärkt sig på ett hedrande sätt», sade denne; «vid skjutningen vid stadshuset blef en yngling dödligt sårad, oaktadt faran störtade er son fram och inbar den olycklige i närmaste hus. Det var ett vackert drag af den unge mannen.»

Denna berättelse hade på den sjuke en helt annan verkan, än den redlige doktorn åsyftat.

«Min Adolf, min son», hviskade den sjuke, «har deltagit i upproret. O, jag olycklige far!»

«Långt derifrån, herr kanslirad; den fallne ynglingen hade icke deltagit i upploppet, utan kom händelsevis ut på gatan.»

«Lika godt», sade fadren, «han blef dock skjuten af reguliér trupp under en revolution; se der frukten af tryckfriheten och dess missbruk! Min son är förförd, är olycklig för hela sin lefnad! Ack, att jag skulle ega en son, som hjelper det rasande folket att bortbära dem, som fallit för den lagenliga hämndens hand!»

I detta ögonblick kom Adolf hem och inträdde till sin far.

«Hvar har du varit, olycklige?» frågade honom genast vid inträdet kanslirådet. «Jag hör med förskräckelse att du varit närvarande vid stadshusaffären.»

«Ja, min far, men jag är alldeles oskadad, som ni ser.»

«Ack, det hade varit bättre», fortfor fadren, «om du fallit för en kula, än att du hjelpt packet. Hvad hade du med deras döda, med deras sårade att göra? Du blir räknad bland rebellerne, annoterad som ett oroligt hufvud, har förspillt hela din framtida välfärd, tillintetgjort alla mina vid dig fästade förhoppningar . . . O, att jag skulle vara fader till en så gränslöst otacksam och vanartig son!»

I detta ögonblick inträdde modren. «Bäste Gustaf», sade hon, «hur är det med dig? Jag skall glädja dig med den underrättelsen, att uppträdet vid stadshuset är slut, sedan några af packet tillsatt lifvet. Den lagliga ordningen har, tack vare regeringens kloka och kraftiga anstalter, återvändt, och Crusenstolpe får, för sina gemena skrifter, sin lön på Vaxholm.»

«Ack, jag vet allt», sade den sjuke, «men Therese! Adolf har hjelpt de upproriska och bortburit en sårad från gatan. Vi äro alldeles olyckliga . . . . Hvad skall väl excellensen X. och hans chef, general Y., säga?»

«Min Gud, Adolf, har du varit med?» sade modren med gnistrande ögon. «Erinrar du dig då icke, att du en gång skall ärfva din fars namn och att du härstammar från Edensköldska familjen, som från urminnes tider varit känd för sin loyauté? Du är en vanbörding, ovärdig den adliga sköld din far förskaffat sig, blott för din skull. Då du en gång kommer på riddarhuset slutar du väl med att bli en folkets man, och blir väl, för din dumma näsvishet, skickad till Carlsborg eller Marstrand — det blir slutet det.»

Kansliradets sjukdom fortfor. Allt nedtryckte hans sinne och han aftog synbarligen med hvarje vecka. Emellertid ankom en vacker dag en biljett från hans excellens X., hvari denne berät-

tade, att manuskriptet nu var uppläst och erhållit imprimatur, hvarjemte hans excellens yttrade, att man, i betraktande af kanslirådets kända skicklighet och loyauté, hade i sinne att framdeles hedra honom med gröna bandet. Den sjuke läste den lilla biljetten med synbart nöje. «Jag blir kommendör af Vasa-orden», sade han till sin fru; «man belönar öfver förtjenst sina tjenare.»

«Det är en vacker dekoration», yttrade hans hustru, «och du kan bära den med heder.»

Efter denna dag blef kanslirådet allt bättre och bättre, och snart var han åter i stånd att, liksom förut, uppvakta deras excellenser och skrifva i deras intresse. Löjtnant Adolf fick, på sin fars begäran, transport till ett aflägset regemente och kom sålunda från skådeplatsen för sina «rabulisterier».

Så förändras menniskan: «hon blir klokare med hvarje dag». I ungdomen ville Gustaf Edler offra lif och lycka för menskligheten; men på ålderdomen återfick han mod och lifslust endast genom hoppet att en gång få bära ett grönt band öfver axeln. I ungdomen gladde han sig åt menskligbetens segrar, hvarhelst de än blefvo utkämpade; men på ålderdomen såg han en guddomlig rättvisa hvarje gång någon af det obetitlade folket, huru oskyldigt som helst, föll ett offer för den väpnade styrka, som regeringen utsändt.

Dessa förändringar äro så vanliga, att det till fenomenet måste finnas någon rent af psykologisk orsak, som icke tyckes bero af de låga passioner, hvilka man merendels vill tillskrifva detsamma. Det är ej alltid behofvet, fåfängan och äregirigheten, som ändra *uppförandet.* Äfven *idéerna* ändra sitt inre väsende, och en gubbe ryser ofta på fullt, innerligt allvar för sina käraste ungdomsdrömmar och vill vid grafvens brädd offra ära och lif för idéer, hvilka äro diametralt motsatta dem, som han i sin ungdom försvarade, utan afseende på lif eller lycka.

Menskligheten är alltid ung, ombygger beständigt sina förhoppningars korthus och kämpar sina strider, som en yngling. Det är derföre ynglingen känner sig hänförd af den allmänna strömmen. Det finnes en sträng i hans själ, som står likstämd med menskligbetens grundton. Men han blir äldre; småningom sjunker

strängen; spänningen blir mindre och han slår icke mera an för denna grundton. Det blir en disharmoni, som misshagar, och den gamle anar icke, att denna utgår ur hans egen slappa själ, utan tror, att folkandan blifvit omstämd och anslår falskt, hvilket dock aldrig kan blifva fallet. Menskligheten, som beständigt återföds och som lefver i evig ungdom, är icke underkastad någon förändring — den går beständigt i lika takt framåt; men individen mattas och blir efter. Gubben klagar: «Se hur den unga tiden springer ifrån mig; hvarföre påskyndar den sina steg?»

Stackars gubbe! Tiden har ej påskyndat ett steg i sitt lopp; men du sjelf förmår ej mera följa den . . . felet är ditt.

VI OCH VÅRT.

Det växer herrliga träd i parken på Wollmarsholm: höga, präktiga björkar och alar och här och der en väldig ek bilda ett löfhvalf öfver den mjellgröna ängen, der tusende blommor titta fram och svalka sina hufvuden i den svala sommarqvällen. Der borta, långt borta ligger ett så kalladt tempel, en liten rotunda, som gamle baron upprest till minne af en syster, som dött i barndomen; det var en minnesvård efter ett barn, och liksom barnets ande hade helgat orten, var der så fredligt och stilla derute i templet, och då man gick dit, tycktes det liksom man lemnat alla verldens bekymmer efter sig på den slingrande gångstigen, som mellan buskar och träd, genom små dälder och öfver kullar, letade sig fram till den fredliga orten. Templet låg på en udde och midt emot, på andra stranden af sjön, låg ett litet grått torp, liksom ett motstycke till prakten på denna stranden, och kring torpet några små åkertegar och några trän som prydde, men på långt när ej döljde den stenbundna marken, der det var bygdt. Om sommaraftnarne tog den lilla stugan sig temligen väl ut, när solen glindrade mot de små fönsterrutorna och gaf dem utseende af poleradt guld, men om förmiddagarne låg kojan i skuggan och liknade snarare ett skjul än en menniskoboning.

På Wollmarsholm var stor umgängelse hvarje dag och nöjen i tusental, och nu nyss en grann karusell, tillställd för hertig Fredrik Adolf af Östergötland, — det var nämligen i Gustaf den III:s glänsande tid. Den sköne hertigen hade ridit sina slag och tagit femtio ringar och slagit ner åtta mohrhufvuden, då det ej lyckats någon annan att taga mera än tolf ringar och mohrhufvudena svängt sig omkring i stället för att falla. Hertigen var redan borta; men dagligen förnyades festerna, ty baron Gyllenlants var en svåra rik man och dessutom en god värd och en man, som

stod högt i hofgunsten. Men det, som mest af allt lockade folk till det vackra Wollmarsholm, var den sköna fröken Augusta, baronens enda barn, en flicka, som skulle ärfva hela godset och allt, hvad den gamle egde.

Baronen var en klok verldsman; han njöt endast af det anseende han kunde förvärfva; men han var tillika en god husbonde och deraf kom det sig, att der var välsignelse med hans egodelar.

Det var en sommarqväll; solen höll på att gå ned bakom skogen och allt glödde af purpur och guld, då en ung flicka ensam satt i det lilla templet. Hennes drägt var lika enkel som smakfull och beqväm, och hon satt der, med en bok på knät, liksom hon nyss läst, och vände det sköna hufvudet så, att profilen blef synlig för en betraktare, som låg i gräset nära templet, bakom några buskar. Flickans tankfulla öga hvilade på den spegelblanka sjön, der hennes fars fiskare i sina lätta båtar sköto fram öfver grunden för att lägga ut sina nät. «Således ändtligen ensam», sade hon vid sig sjelf och drog en djup suck, «ändtligen ett ögonblick fri och lugn och glad. Och», fortfor hon, efter några ögonblicks tystnad, «hvad det der folket derborta i kojan äro lyckliga emot mig. Det finnes intet, som binder dem, intet, som trycker dem, intet tvång; ingenting trycker deras hjerta.» Flickan smålog. «Det finnes ändå lyckliga menniskor i verlden.»

Det prasslade i buskarne; den unga flickan blef uppmärksam och snart upptäckte hon en gosse, som långsamt reste sig upp och nalkades henne med en bundt blommor i handen. Det var en liten trasvarg, som nu under tusende bugningar och vördnadsbetygelser gick fram till fröken och, utan att säga ett ord, räckte henne dessa vildblommor. Augusta betraktade barnet noga och mottog blommorna; det föreföll henne så underligt, att der vid templet finna en menniska inom de fridlysta egorna.

«Tack, min gosse», sade hon slutligen och låtsade lukta på ranunklerna och ängbollorna, han hade lemnat henne, «tack! hvarföre skulle jag ha dessa?»

«Jo si», svarade gossen och bugade sig, «fröken ser så god ut och är alltid så söt.»

«Tjenarinna!» skrattade flickan vid sig sjelf; «ungefär detsamma sade prinsen i går — hela verlden är full af artighet! Nå, min gosse, du känner mig således?»

«Ja, nådig fröken; och, Herre Gud, skulle jag icke känna fröken, jag, som hvarje söndag öppnar grinden vid kyrkgärdet och alltid får en slant af fröken! Och derföre så gick jag hit, för att få se på fröken; ty, det vet jag, hvarje eviga qväll är fröken här och sitter för sig sjelf och pustar ut.»

«Pustar ut! Deri har du rätt, min gosse», sade Augusta, som fann sig alltmera road af barnets uppriktighet. För henne var en dylik rättframhet detsamma som en sval vindfläkt för dem, som försmäkta af hetta.

«Hvems gosse är du?»

«Jo, nådig fröken, jag är Pers gosse — Per Larsson der borta i torpet midt öfver.»

«Ja så, och hvad heter du?»

«Jo, jag heter Lars.»

«Ären J många syskon?»

«Ja, der är en Guds välsignelse med barnungar; jag är den äldste, och så åtta till mig; det riktigt krälar i stugan, må nådig fröken tro.»

«Och ni har roligt, ni barn?»

«Åh ja, bara vi få något att äta; men det är det smått om ibland, må nådig fröken tro.»

«Fattiga således», sade Augusta vid sig sjelf, «och jag är rik! Deras bekymmer äro rent materiella, mina åter äro konventionella; jag har mat, men saknar frihet; de ega frihet och tvånglöshet, men sakna mat. Hör, min gosse! ville du gerna lefva så godt, som de lefva på slottet?»

«Ack ja, Herre Gud, det förstås.»

«Ja, min gosse», återtog fröken, «det förstås väl icke så tydligt ändå! Kom ihåg, du får då aldrig mera ligga så der i gräset, du får icke springa i skogen, du får icke plocka fogelägg eller meta; allt sådant får du icke, ty du får granna kläder, som du måste akta, och får lära dig seder och bruk, så att du kan vara med, förstår du. Du får ej lefva fri, som himmelens fogel.»

Gossen betänkte sig några ögonblick — hans glada ansigte mulnade, men snart åter smålog han och sade:

«Jo, jo, det går nog för sig, endast jag vågar mig dertill; — åh jo, det går nog, må fröken tro!» Gossens glada tillförsigt intog fröken till hans fördel och det öfverenskoms, att han påföl-

jande dag skulle komma fram till slottet och söka rätt på nådig fröken, så skulle han få svar.

«Bäste pappa, hur är det?» frågade fröken Augusta sin far samma afton, «på den der stora taflan uppe i salongen sitter en adelboren fröken på sin hvita gångare och en gosse står bredvid och håller i betslet. Är det en page?»

«Ja, Augusta; hur då?»

«Jo, ser pappa, fröknarne hade fordom pager, det kunde något vara; nu ha de blott ett släp af kammarjungfrur och pigor, ett helt kompani af pigor.»

«Jag förstår dig icke, Augusta! Hvad menar du med den der ingressen; ty det är tydligt en ingress», sade fadren småleende och tog sin flicka smekande under hakan, «tala ut!»

«Ja, bästa pappa! rent ut sagdt . . . jag vill också ha en page.»

«Page! hvad tänker du på? Det brukas icke.»

«Ja, just derföre, att det icke brukas, vill jag det. Ack pappa! beständigt är jag ju bunden af det der: «det brukas», «det brukas icke», «det går icke an». När jag vill gråta, som t. ex. häromdagen vid karusellen, när den der tiggaren blef nedtrampad af hertigens häst, som stegrade sig och slog bakut då han fördes in på banan: då ville jag gråta, då ville jag sjelf sätta mig bredvid den stackars menniskan och lindra hans plågor med goda ord, med tröst och vård; men «det gick ej an», hvarken det ena eller det andra. Vår modell-grefvinna fick en nervattack, hon fick en darrning i hela kroppen; «det går an» sådant, men hon höjde ej ett finger för att hjelpa stackarn, «ty det går icke an». Jag ville springa till hjelp; man höll mig tillbaka och sade mig: «för Guds skull, spring ej bort dit, «det passar icke»» — och så måste jag sitta qvar och vara glad kantänka och beundra hertigen och de öfrige, som petade ner några messingsringar. *Det,* pappa, *måste* jag låtsa anse för något, då det egentligen var en barnlek att skratta åt.»

«Du har dina egna idéer, min flicka», yttrade baronen, som egentligen hvarken ville klandra eller billiga hennes åsigter; det förra förbjöd honom hans hjerta och det sednare hans klokhet.

«Ja, pappa, det må så vara, men äanu besynnerligare är det att sysselsätta ett helt sällskap med sina egna nervattacker, i stället för att sjelf sysselsätta sig med att skynda till hjelp; en känslighet, som gör intet för den olycklige, är en onödighet, ett pjåkeri . . . ja, det är min tanka.»

Augusta hade under sitt föredrag blifvit riktigt varm i ämnet, och baronen hade troligen fått en hel liten föreläsning öfver en naturlig och sann känsla, om han ej afbrutit sin dotters tankegång med:

«Men hur gick det med pagen, min ädla fröken?»

«Pagen! ack jo, pappa! jag vill ha en page, en liten gosse, som jag uppfostrar till dygd och goda seder.»

«Det blir nog ett praktexemplar», småskrattade baronen, «en sjutton års flicka vore just den mest passande för att upptukta en pojke; det skulle bli en vacker vindböjtel.»

«Hur då, pappa!»

«Jo, Augusta lilla, icke förmår du uppfostra honom, utan det får hofmästaren göra; men visst kan du få en gosse, som håller din häst, när du skall ut för att rida, och som är din lilla uppassare; vi skola se oss om på torpena.»

«Det har jag redan gjort», sade flickan, «jag har redan sett mig om.»

«Men, min Gud, icke springer du omkring till torparfolket; det passar sig icke, min lilla flicka. Jag fruktar, att du läser för mycket af våra poetiska sötsaker; du glömmer alldeles bort hvem du är.»

Augusta rodnade starkt, icke derföre, att hon verkligen hade besökt torpen, men derföre, att hennes far kom med ett af dessa eviga «det går icke an», som räckte till för allt, som ställde sig i vägen för hvarje varm känsla som vaknade i hennes själ.

«Jo, min far», sade hon ändtligen efter några minuters tystnad, «jag mins mycket väl, hvem jag är; jag är helt simpelt en menniska, liksom torparens dotter, det *är* jag, pappa, och ingenting vidare; men, Gudnås, jag har ej besökt dem; mina vanor hafva gjort, att jag ej ens kommit ihåg, att de hade ett hem, som var värdt att ses, der jag kunde lära något. Nå väl, min far, jag har ej besökt dem, men en torpargosse har sökt upp mig och gifvit mig blommor och talat om, att hans föräldrar voro så fat-

tiga, att de voro nio, barn, och, vet pappa, att der ibland ej fanns mat i huset, och så beslöt jag att taga gossen till oss och gifva honom uppfostran.»

«Må göra, Augusta lilla», återtog fadren, «men befatta dig icke med hans uppfostran; ty det duger du ej till.»

Dagen derpå presenterades den lille Lars på «hofvet», såsom baronens familj kallades i trakten, och fick några dagar derefter en annan kostym än trasorna. Emellertid fann han sig oändligt tvungen och illa till mods i sin nya drägt, ty vid nästan hvarje rörelse fick han höra: «låt bli det der, det går ej an». Skrattade han, så gick det ej an, det passade ej att skratta i herrskapets närvaro; och gick något emot och han kände på sig, att det skulle lätta honom att få gråta, så fick han höra: låt bli, «ty det är ohöfligt att gråta, så att folk ser derpå». Glädjen blef ingen, emedan den ej fick uttrycka sig för flera, och sorgen blef dubbel, odelad. Gossen fick mat och kläder, men sitt fria hjerta fick han ej behålla.

Han hade måst öfvergifva sin säkra plats på frihetens vida, strandlösa haf, der vindarne spela friskt, men inga klippor hota; der seglaren således är lugn och säker, emedan han är i «rum sjö». Nu var han vid stranden, ström och vindar ville beständigt kasta honom mot bankarna, och han måste göra sig säker med ankare, blott han kunde finna ankarbotten; men alla hans ankartåg brusto, «skamfilade» af osedda fiender, utom ett enda, som han förstärkte så mycket han kunde. Gossen riktade hela sin själ åt sin frökens tjenst; hans enda glädje var att se på hennes ögon om hon önskade något, och hela dagen sprang han beskäftigt för att förtjena sig ett: «Nu har du varit snäll, käre Lars!» Ofta gladde det honom innerligt, då han trodde, att han var nödvändig i hennes tjenst; ty det finnes ingenting, som förnedrar menniskan mera, än att känna sig öfverflödig och onödig. De store bedraga sig grymt, då de sätta alla i den ställningen, att de se sig ersättliga — det är den användandes eget fel om någon verkligen är det; ty då förstår han ej att gifva någon sin *rätta* plats — för en hvar finnes alltid något, der han är oersättlig, och man må vara så mäktig som helst, så uppfinningsrik som möjligt, den ena menni-

skan kan lika litet ersätta den andra, som det finnes tvenne ämnen, som kunna utgöra hvarandras surrogat. Kan en menniska ersättas, så är det säkert, att också ej alla hennes egenskaper blifvit använda: man har ej ansett sig behöfva henne hel och hållen, utan endast delvis; men detta är också alltid en missräkning, om man inskränker sig dertill.

Fröken Augusta, som i allt hade sina egna idéer (och några andra finnas ej egentligen, ty långods blir alltid långods), behandlade gossen likväl ej så. Hon lät honom alltid känna, att det lilla han gjorde, af henne ansågs för någonting verkligen nödigt och nyttigt; allt, tillochmed hans läsning, skedde för hennes skull, och så skulle det vara. Barnet sätter ej ännu så mycket värde på sitt eget jag, att det derföre gör sig någon möda; om föräldrarne aldrig så mycket tala om dess framtid och nödvändigheten att lära sig något, för att ej stå blottad på allt, det hjelper icke; barnet arbetar icke derföre; men tror barnet, att pappa och mamma finna glädje i att se dess framsteg — tror det, att det, genom sin flit kan göra *andra* lyckliga, då arbetar det och är flitigt; icke derföre, att det anser denna flit nödig för sig sjelf, utan derföre, att det finnes andra och att de *nödvändigt* måste glädja sig. Det är denna djupa sjelfkänsla af att man som menniska är nödvändig för *andra,* som sätter våra första krafter i rörelse, och först sedan vi blifva gamla och «kloka» nog att förbise vårt samband med det hela, vårt beroende af och vår nödvändighet för andra, referera vi vid hvarje handling tillbaka på oss sjelfva och blifva egoister; men förmå dock ej slita bandet mellan oss och alla, emedan detta är evigt och beror på en naturlag, som ej låter störa sig af våra små beräkningar.

Lille Lars sprang således beskäftigt sina trötta steg, för att vara sin herrskarinna till nöjes, och ansåg sig långt ifrån icke onödig för hennes glädje. Augusta var också både för god och för klok att rycka honom ur hans ljufva villa, och således var han lycklig i sin tro.

Det är denna barnatro, som bildar tjenstfolk, eller, låtom oss tala öppet, tjenande vänner; fordom var detta vanligare än nu, ty det individuella var då mera vigtigt än nu, och tjenaren gaf då sig sjelf och ej blott sina krafter åt sitt husbondfolk. Men tiden har ändrat sig; de förmögne tro sig ej mera behöfva tjena-

ren som en lefvande, kännande, deltagande medmenniska, utan fordra blott användningen af hans kraft, som man beräknar lika matematiskt, som kraften hos en ångmaschin. Man har gjort tjenaren till maschin och sedan fordrar man trohet och kärlek af honom; lika gerna kunde man fordra kärlek af balansen eller deltagande af ett utvexlingshjul i en ångmaschin. Menniskorna blifva hvad vi göra dem till, och om vi ej mera så ofta se det förtroliga förhållandet emellan herrskap och tjenare, är det ej de senares skull; ty öfverallt, der husbonden icke allenast är en verkmästare, utan en sann husbonde, skapas också tjenare, som anse sig ega allt, hvad han sjelf eger, som säga «våra hästar», «vårt hus», «vår trädgård», men som också helighålla allt, som sitt eget, och som ofta taga t. ex. «våra hästar» i försvar mot husbonden sjelf.

Baron Gyllenlants var en gammal aristokrat. Jag vet att denna benämning, nu för tiden, till hälften är ett föremål för fruktan, till hälften för löje; man både erkänner och icke erkänner möjligheten af att en sådan verkligen finnes, men i sjelfva denna osäkerhet ligger beviset för, att aristokratien lefver på djupet af vårt samhälle, är en slags jätteorm, om hvilken tusende skepparhistorier gå i svang, men som strandboarne ej vilja tro på och om hvilka vetenskapsmannen tviflar. — Bland hans vanor var också den, att i sitt hus spela rolen af patriark och behandla sina tjenare ungefär som sina barn, dock med ett strängt bibehållande af det afstånd, som, enligt hans tanka, naturen sjelf hade låtit uppkomma mellan de skilda folkklasserna. Denna tanka hade äfven öfvergått på Augusta; men det omätliga afståndet mellan en baron Gyllenlants och en torpare var i hennes föreställning ej så stort, och denna tanke blef med hvarje dag klarare, och nu ångrade hon många gånger, att hon ej länge sedan studerat denna lefvande omgifning af menniskor, liksom det roat henne att studera växterna, som stodo på ängen.

Hon uppfostrade derföre sin lille pupill på sitt egna vis. Kammarjungfrun och hela den öfriga personalen förklarade, att han blef allt mer och mer sjelfsvåldig, och deri hade de rätt: en stark sjelfkänsla utvecklade sig hos gossen, men den tyglades också lika lätt af fröken, men också af ingen annan än henne. För barnet är vanligen mor eller far eller någon annan *person*, hvad

samvete och öfvertygelse blifva för mannen; de äro barnets förkroppsligade öfvertygelse och det offrar allt för denna.

Lars var således en vildbasare, en sjelfsvåldig pojke, som ej hade någon annan än fröken att lita till; men en blick af henne, en vink, var nog att tygla honom; icke derföre, att han var rädd för henne, men derföre, att det var nödvändigt för fröken, att han var lydig och snäll; derföre att hans uppförande, så trodde han och hade rätt deri, gjorde hans fröken glad, om det var godt, och ledsen, om det var dåligt. Och så var pagen tillskapad.

Det skulle bli en glänsande operamaskerad påföljande vinter. Hela hufvudstaden var i rörelse vid tillställningarne för detta nöje, och i nästan hvarje boudoir lågo mer eller mindre bizarra drägter uppstaplade och i nästan hvarje qvinnohjerta korsade lika bizarra idéer hvarandra. De kloke i landena och de skenhelige hjelptes åt att fördöma den öfverhandtagande lättsinnigheten; ty man kan ej neka, att skenheligheten alltid har en viss praktisk riktighet, som utgör dess stödjepunkt, och att den således i början alltid uppbäres af de kloke, de välmenande, ända till dess desse se sig bedragne.

I hvarje tid finnes der tre särskilda elementer, nämligen: några få sanna vänner af ett framåtskridande; en mängd, som önskar att få vara i fred för frågan och som ej bryr sig om den och ej inser dess vigt; och för det tredje, en del, som vill leda den efter sina afsigter och leda folkviljans ström in i sin qvarnränna; men de egennyttige, de som blott vilja begagna sig af den främmande idéen för sina enskildta ändamål, måste skyla dessa under masken af något annat, något allmänt godt, och på detta sätt blifva de skenhelige, charlataner, som ej frukta något i handling, men deremot frukta att blifva röjda.

Dessa trenne slags folk funnos äfven under Gustaf III:s tid och framstodo med hvarje dag i skarpare kontrast med hvarandra.

Men den öfvervägande massan var dock den, som, med sitt dolce-far-niente i karakteren, med glädje omfattade hvarje småsak, som utan besvär, utan forskning och ansträngning kunde sysselsätta dem, och således med en synnerlig förkärlek fästade sig vid allt det ytliga, som, tillsammans med det vigtiga, uppenbarade sig.

Det var således ej underligt, att kammarjunkaren Knapensköld hade mycket brådtom. Han var en ögonblickets man, en, som lefde och verkade som en trollslända, blott för en dag. Det behöfves dylika varelser också i Guds skapelse, der intet tomrum får finnas, der de osynligaste kräk äro lika nödvändiga, som elefanten, och narrar lika mycket, som de vise. Stort och litet är blott relativt och funnes icke, om ej motsatserna funnes.

Kammarjunkaren stod redan bittida maskeraddagen i ett rum i baron Gyllenlants' våning och betraktade en mängd hemtagna drägter, som skulle begagnas af fröken och några hennes vänner.

«Hör hit, gosse», ropade han till lille Lars, som i sitt nätta betjentlivré sprang genom rummet, «hör, min käre Lars! hör du, går fröken på maskeraden i afton?»

«Ja, det gör hon», svarade Lars småskrattande; ty det var ej gossen möjligt att ej småle, då han såg kammarjunkaren.

«Jaså, och hvad skall fröken föreställa? Hm, du kan säga mig det i förtroende; jag skall ej missbruka det.»

«Men, kammarjunkare», sade Lars, liksom frågande, «det är icke rätt att förråda sin matmoders hemligheter; jag vet nog jag, men det är detsamma, jag säger det icke.»

«Åh-jo, min gosse, gör det; som sagdt är, ingen skall få veta det; det är endast jag, som vill göra fröken en liten attrapp, förstår du.»

Lars såg illparig ut och närmade sig kammarjunkaren: «jo, fröken skall föreställa en fröken, och jag hennes page — men tyst!»

«Jaså, en gammal borgfröken; nå väl, tack, min gosse.»

Maskeradaftonen kom; Gustaf Adolfs torg och nästgränsande gator voro packade med ekipager och emellan dem, än dröjande, än undvikande, rörde sig en ofantlig menniskomassa, som kommit för att se på. Derinne i salongen glindrade otaliga kronor och tusentals vaxljus spredo en massa dager öfver föremålen; den herrliga salongen var öfverfylld af masker och af åskådare.

Bland maskerna såg man en ståtlig borgfröken, med falk på handsken, åtföljd af en liten page, blanda sig bland mängden, och, tack vare kammarjunkarens tystlåtenhet, gick en hviskning genom hela rummet: «det der är fröken Gyllenlants». Som ett trollslag verkade detta på en mängd riddare, turkar och kineser, hvilka alla

slöto sig kring den firade skönheten, som kallades dagens drottning, och den sköna, ridderliga fröken blef öfverhöljd med artigheter och plattheter utan all ända. Emellertid gjorde sig både riddare, turkar och kineser ett alldeles onödigt besvär, ty då man undantar pagen, som riktigt nog var lille Lars, var hela den ståtliga fröken ingen annan än fröken Augustas kammarjungfru, och fröken sjelf irrade ensam på upptäcktsresa, klädd i en simpel domino. För att en gång få vara i fred för det eviga smickret, hade hon bytt om rol, och pagens lilla list hade hjelpt henne förträffligt. Kammarjungfrun hade den grad af bildning, som behöfdes för att spela den rol, hon antagit; hon hade småningom insupit detta sätt att vara, som utgör det enda kännemärke, den högre societeten eger från den lägre.

Emellertid gick fröken Augusta fri och gladde sig innerligt åt alla de artigheter, som slösades på hennes representant, och tackade i sitt hjerta kammarjunkaren som, i skepnaden af en Apollo, gick från grupp till grupp och i tysthet utbredde sig öfver, huru qvickt och träffande den sköna fröken svarat den eller den, och hur man i hvarje hennes rörelse kunde skönja ädla vanor och ett nobelt tänkesätt. Augusta stod just och hörde sorlet omkring sitt andra jag, då hennes uppmärksamhet fästades vid en röst nära bredvid henne. Det var en välljudande karlröst som sade: «stackars flicka!» Det låg någonting så underligt i detta utrop, någonting som hon tyckte liksom träffa henne sjelf, och hon vände sig till den okände, som var klädd i en domino liksom hon. Den okände fortfor att betrakta den granna gruppen, hvars medelpunkt utgjordes af borgfröken och pagen. Augusta ville gerna höra fortsättningen af det der: «stackars flicka», som så underligt väckt hennes medkänsla.

«Känner ni den der damen, som bär falken på handen och som åtföljes af en page?» frågade hon dominon.

«Nej; men man säger, att det är fröken Augusta Gyllenlants.»

«Jaså, den firade fröken», inföll Augusta; «jag tyckte att ni sade: «stackars flicka», var det om henne?»

«Ja.»

«Och hvarföre då? Jag känner henne icke, men om jag ej bedrar mig, så är hon allraminst beklagansvärd.»

«Kan väl vara», blef den okändes korta svar.

Augusta funderade en stund, huru hon skulle återknyta samtalstråden. «Men», började hon, «en flicka är alltid beklagansvärd; hon har ej den vida krets att gagna, som mannen fått.»

«Ni har rätt, okända dam», yttrade mannen, «men det är ej deruti denna flickas olycka består.»

«Men, i Guds namn, hvari då?»

«Ack!» sade dominon, «hon vet ej i hvilken verld hon lefver; hon tror sig dansa på rosor, som hysa honung i sina kalkar, och dock, det hon anser för rosor är idel ormhufvuden med gift i gapet; jag har alltid ryst för att se ett barn lekande på kanten af en afgrund, och alltid bäfvat för en menniska, som jollrar på kanten af den kalla verkligheten; en gång måste hon störta deri, och ve henne då! Hon vaknar, glädjens tid är förbi och sedan kommer saknaden och ångren.»

«Men om hon ej jollrade, utan ganska väl visste, att hon har verkligheten, den kalla prosaiska verkligheten under sig, hvad säger ni då?»

«Det är ej möjligt, vackra mask; om den rika fröken kunde reflektera så, vore hon ej så lycklig, som hon är.»

«Och hur vet ni, att hon är lycklig?»

«Jag antar det som säkert; hon *kan* ej någonsin få tid att reflektera öfver sig sjelf och dem, som omgifva henne; hon måste genom sina vanor, sin samhällsställning, tro sig stå fastare än andra, och likväl står hon osäkrare än andra, är i större fara än någon.»

«Förklara er», afbröt honom Augusta med värma, «det kunde kanske gagna henne.»

«Ja, om hon hörde det», sade masken, «och ännu mer, om hon hade sinne derför.»

«Det har hon säkert; hon är en god flicka, så säger ryktet åtminstone», sade Augusta om sig sjelf och rodnade under masken.

«Just derföre», invände den okände; «hon är, så vill jag tro, en god engel; men just derföre tror hon ingen om ondt. Ser ni denna flock omkring henne — den är dragen dit, en del af beundran för hennes skönhet och en annan del för hennes penningar: alla derföre, att hennes far för ögonblicket är en mäktig man; men få veta, att inom den sköna fjärilen lefver en ännu skönare själ; att detta barnahjerta behöfver ett annat hjerta, derpå tänker

ingen, och hon sjelf — olycklig hon, om hon ej tänker derpå, och dubbelt olycklig, om hon vet det.»

«Kan hon då aldrig träffa något hjerta?» frågade Augusta, nästan i ångest; «är det ej möjligt, att äfven *hon* träffar *någon*, som förstår henne?»

«Jag tviflar derpå; ty den sanna kärleken är ej djerf. Det är med henne som med en konung, som så sällan förmår skaffa sig en personlig vän, just derföre, att han har för många som konung. De, som verkligen älska honom, frukta alltid att bränna sig på konungen, då de önska träffa menniskan. Så är det äfven med henne. Det finnes många, som kanske skulle uppfatta hennes hjertas tanke, men ingen af dem kommer henne nog nära, för att bli bemärkt, och ingen af dem är djerf nog att söka rätt på menniskan under skalet af en beundrad och rik skönhet.»

«Ni kan ha rätt», sade Augusta och försvann bland mängden.

I grannskapet af den ståtliga fröken med jagtfalken befann sig Apollo, en liten kuriös figur med lyra i handen, som då och då reciterade verser än ur den ena, än ur den andra författaren, på svenska och franska (ty guden Apollo var den tiden parisare). Det var kammarjunkaren, som fann sig alldeles förtjust öfver frökens oändliga älskvärdhet och qvickhet. Det var långt ifrån att kammarjunkaren i sitt hjerta kände någonting, som liknade kärlek, för fröken, ty af en sådan känsla var han ej mäktig; men han var en af dessa berömnings-maschiner, som ordentligen dras upp hvarje morgon och gå omkring för att beundra ända till dess fjederkraften är slut. Han beundrade konst, litteratur, skönhet och ryktbarhet — allt med ett ord, som enligt bruket borde beundras, och derföre var han en af fröken Augustas varmaste tillbedjare och fann hvarje hennes ord snillrikt. Den gode Apollo stod just i extasen öfver ett af den snillrika frökens svar — ty kammarjungfrur äro ofta qvicka nog — då han kände någon vidröra hans gudavigda papp-lyra. Han vände sig om, och ett fruntimmer i domino stod framför honom.

«Hvad behagas, min nådiga?»

«Min bäste Apollo», sade Augusta, «vill ni vara god och upplysa mig om en sak!»

«Ja, hellre än gerna, min nådiga.»

«Hvem är det der fruntimret, som är klädt som en riddaredotter från fjortonhundratalet, med jagtfalken på handen och sin page i släptåg?»

«Hvem! jaså, ni gissar icke . . . Ni har således ej hört henne tala? En sådan röst har ingen utom hon; masken förändrar väl ljudet något, men man igenkänner ändå förtjuserskan i våra sällskapskretsar. Lyssna blott hvilka fina vändningar! Ah, ah, charmant!»

«Men, bästa solgud», återtog Augusta småleende under masken åt sin enfaldige tillbedjare, «men jag vet ej ändå hvem ni menar.»

«Bevars, min nådiga! jag menar, att den der riddar-dottren är fröken Augusta Gyllenlants, vår societets prydnad.»

«Det var besynnerligt», invände Augusta.

«Alldeles icke besynnerligt, min nådiga, jag vet det af säker hand, af en man, som njuter allmänt förtroende, med ett ord, jag vet förvisso, att det är hon; men ingen bör naturligtvis röja för henne, att man känner hennes inkognito; det är så pikant att tro sig okänd, ha ha ha! — Ja, man bör ej med ett ord förråda, att man känner henne.»

«Men är det då ej möjligt, att snillets och smakens gud misstar sig något litet? . . . Jag tycker att det vore besynnerligt, om denna dam vore fröken Augusta; hon är eljest så blyg och tillbakadragen . . . man säger ju i societeten, att så är.»

«Ja visst, hon heter också sensitivan i vårt blomsterspråk; vi ha också solrosen, tulpanen, pionen och sjelfva kejsarkronan, som är den sköna grefvinnan K.; men nog af, hennes inkognito gör henne så språksam och djerf; — men det är hon . . . jag har, i förtroende sagdt, sett klädningen i hennes boudoir . . . nog af: det är hon.»

«Vågade jag utbedja mig att få veta af er, ni allvetande snillegud, hvem den der, just den personen är, som går derborta, klädd i domino.»

«Verkligen jag vet, min nådiga. Dominor äro en stygg drägt; ty de äro hvarandra alla lika.»

Apollo ville aflägsna sig, men Augusta fattade ännu en gång i den gyllene lyran och bad honom följa sig i ett sidorum. Det tumlade en hel mängd underliga tankar omkring i kammarjunke-

rens hufvud vid detta förslag; men han följde, ty det var dock tillstymmelsen till ett äfventyr, och äfventyr af dylik art voro moderna. «Jag är till er tjenst», sade han, så snart de i ett angränsande rum voro ensamma, «sköna mask, hvad befaller ni? Jag är er tjenande slaf.»

«Bäste kammarjunkare», svarade masken, «jag blott önskar, att ni ville ha den godheten att betrakta mig en smula och säga mig om jag verkligen är jag.»

Augusta tog masken från ansigtet. Kammarjunkaren höll på att falla ner till intet af lutter förundran.

«Ni sjelf, min nåd . . . nådiga fröken Augusta! — och den andra?»

«En min vän», smålog Augusta; «men ni skall göra mig en tjenst.»

«Af allt mitt hjerta», svarade Apollo-kammarjunkaren.

«Ni skall skaffa mig reda på den der herrn i dominon; jag vill veta hans namn.»

«Veta hans namn? Ni intresserar er för honom?»

«Ja visst, han har förolämpat mig genom ett yttrande, han behagade fälla om mig.»

«En sådan dålig varelse», utfor kammarjunkaren.

«Ja, dock ej egentligen om mig, utan om min vålnad derute; men det kan vara detsamma — emellertid, kammarjunkare . . . mannens namn och tystnad!»

Kammarjunkaren upphörde nu på en gång att följa den sköna med falken, och småningom skingrade sig hela den beundrande skaran, och den stolta, ståtliga borgfröken, hvars smånätta svar för några ögonblick sedan väckt beundran, väckte numera ej ens uppmärksamhet. Kammarjunkaren Apollo hade nämligen hviskat till några bekanta: «det är icke hon, utan en annan», och genast var förtjusningen slut.

Han var likväl nu invigd i någonting mycket mystiskt och lät således ej någon veta hvem den rätta var, utan skyndade i stället att ta reda på den der svarta dominon, som förolämpat fröken Augusta. Han nalkades derföre denne man och sade:

«Ni är så tyst, min vän, hvad tänker ni på?»

«Jag tänker på Svenska Akademien», blef svaret.

«Svenska Akademien, bevars! hur då?»

«Jo, ser ni, jag tänker, när vitterhetens gud är sådan, som ni, och så tillgänglig som ni, behöfde man ej här i Sverige en litterär kämnersrätt, utan kunde gå direkte till er.»

«Åh, min herre! hvad det angår», svarade kammarjunkaren undvikande, «så behöfs ej mera för oss, än i alla snillets lekar gå till kungs; der är vårt lands snillegud.»

«Det der var rätt bra sagdt, käre Knapensköld, du kan finna dig galant; det var blott ledsamt, att ej Gustaf sjelf hörde dig.»

«Jaså, vi äro bekanta; förlåt, är det ej Lejonsvärd?»

«Jo riktigt.»

»Jaså, fägnar mig mycket att hitta en bekant. Hvem tror du den der borgfröken månde vara?»

«Man säger, att det är fröken Augusta Gyllenlants.»

«Nej, min bror, det är en annan, jag har det af mycket säker hand; hm! jag vet, att det är en annan.»

Kammarjunkaren skyndade bort till fröken Augusta med sin nyhet och Lejonsvärd följde honom med sin falkblick: «Riktigt», sade han vid sig sjelf, «riktigt, det var hon, och hon har fästat sin uppmärksamhet vid mig. Godt! början är gjord.»

Har ni någonsin läst om, huru en liten fogel flaxar och vill fly, men dock ej kan det, då han kommit inom atmosferen af en skallerorm, som med sitt brokiga, glänsande skinn hvilar i gräset. Det finnes äfven hos oss menniskor en känsla af tillochmed fasa, af kärlek och förtroende, blandad med fruktan. En sådan besynnerlig, oförklarlig känsla hade bemäktigat sig lilla Lars, då han i sin frökens, eller rättare sagdt baronens, salong fick se baron Lejonsvärd, en af den tidens eleganter. Denne baron var en stolt, ganska vacker ung man, med ett sätt att vara, som öfverallt och af alla ansågs som förtjusande. Det fanns nästan ingen talang, som han ej egde till hög grad, nästan ingen god handling, som han ej hade gjort; hela verlden älskade och beundrade honom, utom lille Lars, som dock gerna såg honom komma; ty baronen jollrade alltid med den lille pagen (så kallades han vanligen); men denne, som så gerna hörde baronen tala, som liksom drack hvarje hans ord med sitt lyssnande, sitt törstiga öra, såg dock gerna och blef liksom lätt om hjertat, när han åter gick sin väg. Frö-

ken Augusta hade före maskeraden behandlat baronen, som alla andra; hade tillochmed, i känslan af att hon hade för sig en herrskar-ande, undvikit honom och sökt hålla honom tillbaka och liksom haft en aning, att hon var inom en främmande sfer, då hon inlät sig i samtal med denne man, hvars lefnadsglada sätt att vara sväfvade öfver ett tankedjup, som hon ej kände och som hon fruktade att lära känna. När den lille Apollo maskeradqvällen berättade henne, att den okände var baron Lejonsvärd och ingen annan, kände hon en iskyla ila genom själen; men hon fattade sig hastigt och tänkte: «Jag gör honom orätt, jag skall ändra mitt uppförande mot honom.»

Hon gjorde det också. Det der: «stackars flicka!» hade träffat hennes hjerta, som fann allting så tomt, så betydelselöst, just derföre, att allt ville göra sig så betydligt; och baron Lejonsvärd trädde icke fram, sökte allraminst att lysa inför henne. Det smickrade henne; ty sedan hon hört hans tankar så öppet på maskeraden, när en annan spelade hennes rol, då var hon säker, att en enda gång hafva fått höra ett riktigt ärligt ord. Denna föreställning verkade, att hon, då hon nästa gång såg baronen i sin fars salong, fästade mera uppmärksamhet vid honom och afhörde honom med mera nöje, än förut. Det var dock en menniska, som ej blott tänkte och talade pladder, en menniska, som kunde känna och handla som en man borde.

Pagen var denna enda gång ej af sin herrskarinnas mening, utan skakade på hufvudet och såg på sin fröken med sina kloka ögon.

«Hvad tänker du på, Lars?» frågade fröken.

«Jo, nådig fröken, jag tänker på den granna baron, som så länge talade vid nådig fröken i går afton.»

«Nå, hvad tänker du då?»

«Jo, nådig fröken, jag tycker icke om honom.»

Augusta skrattade, men ändå var der något i hennes själ som sade: «gossen har rätt».

Baron Lejonsvärd besökte oftare baron Gyllenlants' hus; alltid var han samma lugna, tänkande menniska, och Augusta vande sig från sin naturkänsla och fann sig ej illa oftare än då han log, ty der låg något i detta leende, som var odrägligt, och i dessa ögonblick *tänkte* hon väl icke, men *kände* djupt i själen, att detta

leende var som ett solsken, som spelar på ytan af hafvet, hvars djup man ej kan ana.

I sin ungkarlsvåning vid Regeringsgatan gick baron Lejonsvärd, klädd i en rik sammetsnattrock, fram och åter öfver de veluterade mattorna. Hans vackra ansigte var gladare än vanligt, blicken mera öppen; han var hemma hos sig sjelf. Rummen voro praktfulla; präktiga trymåer reflekterade dagsljuset, som sparsamt insläpptes mellan sidengardinernas draperier; en vald samling taflor prydde väggarne och på pelarborden stodo byster och ett stort och präktigt kabinetsur, hvars tafla uppbars af gyllene amoriner, som seglade i en snäcka af emalj. Men med all denna prakt felades det dock något, som man länge måste forska efter, innan man fann hvad det kunde vara; der felades enhet, harmoni och egentlig smak. Det praktfulla, det dyrbara var sammanföst inom ett trångt rum, men den ordnande anden, som förmår gifva allt en motsvarighet och anvisa det sin rätta plats, spårades ingenstädes. Allt sannt är helgjutet; det finnes ingen enda verklighet, som ej för sig utgör ett helt, en egen bild, en egen företeelse; men det osanna lefver endast på lån, är ett plockgods, som ej egentligen är något annat, än en depot för inkompletta, splittrade sanningar. Detta är också förhållandet med karakterer, som ej äro hvad de borde vara, sanna och naturliga; sådana lynnen låna en dygd här, en talang der, en känsla från den ena och en tanke från den andra och sammansätta deraf en mosaik, som massan beundrar, men som i värde och vigt aldrig kan mäta sig med en malmstuff, den må vara jern eller guld; ty den består intet prof, utan att dess färger ändra sig, då deremot malmen just i profdegeln visar hvilken han är. Den praktfulla planlösheten i baronens rum var blott en afspegling af den praktfulla planlöshet, som rådde i hans själ. En lika skön som enkel prydnad bar baronen på venstra handens ringfinger; det var en förlofningsring, som bevisade, att han fästat sig för lifvet vid en qvinna, eller åtminstone att hon fästat sig vid honom. «Jag har således lyckats», yttrade han vid sig sjelf; «qvinnan är besynnerlig, men allrabesynnerligast, när hon fordrar allvar och sanning; det är en af dessa romantiska idéer, som man får förlåta dem. Egentligen är hon dock en lekdocka,

en varelse, som kommit hit för vår skull, för att lätta våra bördor och glädja oss under våra hvilostunder från vigtiga värf, som gripa in i tidens gång. Jag är ändå», tillade han efter några ögonblicks betänkande, «jag är ändå en säker menniskokännare; jag fann, att Augusta lutade åt den der åsigten, att hon ville och skulle veta sanningen och höra uppriktighet; ha, ha, ha! En skön qvinna begärde af Jupiter, att han skulle en gång visa sig för henne i all sitt gudamajestät; han gjorde det och *hon* dog. Så är det med qvinnan och sanningen; de vilja höra den, och få de höra den, så dö de som qvinnor och blifva halfkarlar, om icke rent af intet. Men jag gissade rätt», tillade han med ett förnöjdt, illparigt leende, «jag förstod ganska väl, att Augusta ej kunde underlåta att begagna sig af en maskrad för att få höra sanningen, och jag bedrog mig så mycket mindre, som jag nästan visste hela saken förut genom kammarjungfrun. Också lyckades jag. Jag lyckades genom en klok, en slug beräkning, som verkligen ingen annan förmått uttänka och ännu mindre genomföra.»

Baronen stannade i rummet och blickade stolt och förnöjd genom filen af sina praktfulla rum. «Det är dyrt att vara gunstling hos en fattig konung», sade han slutligen, «och hans majestät har precist lika ondt om penningar som hertigarne och alla för öfrigt; emellertid, om ej presterskapet vore, om ej pastoraterna rent af vore sinecurer, skulle både jag och andra segla omkull. Nu åter lemnar någon beskedlig själ ett pastorat ledigt och ställer sig sjelf bland fåren, som han förut klippt, och någon annan klippare vill ha sysselsättning; han talar vid oss, vi behöfva sportler, nå väl! på det sättet kan det gå en tid, men en rasande osäker födkrok är det. Jag behöfver penningar, mycket penningar och behöfver dessutom ett ryggstöd i opinionen. Gamle baron Gyllenlants, min tillkommande herr svärfar, har ett stort namn om sig bland folket; men penningarne äro det förnämsta. Jag har», tillade han med rynkade ögonbryn, «en hel hop hedersskulder, utom andra. Gud vet allena, hvad som egentligen är *mitt* här i mina rum och nu, heter det, eger jag mig ej ens sjelf! Det är rätt kuriöst, att så der ega rakt ingenting och dock hetas rik; göra alldeles ingenting och heta driftig, lefva som en äkta roué och heta dygdig, gagna ingen och kallas välgörare, och vara ett snille på lån, — ha ha ha, verlden är ändå rolig, blott man är slugare

än hon. Det finnes en sorts kuriös rättframhet hos pluraliteten, som gör att den ej ser annat än det, som står midt framför den, och som gör att man kan narra opinionen rätt duktigt, blott man så vill.»

En klocka ringde och genast derpå inträdde betjenten och sade: «H. M. Konungens löpare är här och säger, att H. M. befaller herr baron att i dag klockan ett följa med till Drottningholm.»

«Jag skall ha den nåden», yttrade baronen med en stolt min, och betjenten gick.

«Således åter ut på en jehuresa till Drottningholm», sade han vid sig sjelf. «Kung Gustaf har ingen ro i sin arma själ.»

Enhvar vet hvad nya granna kläder äro för ett barn, och när den nya, präktiga drägten med guldgaloner på, som lilla Lars skulle bära på frökens bröllopsdag, var färdig, blef gossen också glad, ända till yrsel. Han hade dock hela långa tiden blifvit tystare och mera sluten än förut och det tycktes, som om han gått för sig sjelf och ordnat sina tankar öfver de förändringar som förestodo. Han skulle, så hade fröken sagt honom, fortfara att vara i hennes tjenst äfven sedan hon blifvit gift, och af denna orsak hade han således intet att frukta; tvärtom, han kunde få mera frihet än förut, emedan fröken, som friherrinna Lejonsvärd, skulle ha ett helt släp af betjening.

Bröllopsdagen kom, det var den sjette Juni; solen låg varm på nejden och i trädgården doftade rosor och jasminer i yppig täflan; men der nere vid sjön i det lilla templet, dit Augusta så ofta under sin fria ungdomstid flyktat undan slottets buller och drömt om framtiden, som man drömmer då man är ung och hjertat spännes af längtan och af hopp och af en smula fruktan, så lätt, som ett sommarmoln på en solig dag — der var tyst och stilla och knappt ett sakta plaskande mot stranden förrådde lif i naturen. Augusta, som nu stod vid målet för alla sina drömmar om kärlek och lycka, var dock ej riktigt glad; det der lätta molnet, som hon förut tyckte sig skönja i sin framtid, hade blifvit större, tätare, mera hopadt; det liknade ett åskmoln, fastän blixten och dundret ännu slumrade derinne mellan silfverklara massor. Hon ville dock en gång ännu, som flicka, återse sin lilla fredsort, och

bittida på morgonen smög hon sig ut i parken och ilade ner till templet.

Allt var så skuggrikt, så stilla der nere; en outsägligt bitter känsla smög sig genom hennes hjerta då hon trädde in i detta lugn; det var känslan af beroende, som hon kände för första gången rätt klart. Hon blef öfverraskad, då hon i templet fann Lars halfliggande på en bänk, stödjande sina händer mot balustraden och blickande utåt sjön och åt sina föräldrars torftiga hem midtöfver. Augustas lätta fjät hade han ej bemärkt; hon stod bredvid honom och såg hur den ena stora klara tåren efter den andra letade sig fram öfver den friska kinden och föll ned på hans kläder, utan att han tycktes märka det.

«Käre Lars!» sade Augusta ändtligen, då denna stumma scen grep henne i hjertat, «hvarför gråter du?» och hon klappade gossen på hufvudet; men gossen, i hvars tankar hans fröken stått så lifligt, blef ej öfverraskad af hennes närvaro, utan kastade sig, i stället för svar, i hennes famn och började gråta högt.

«Hvad går åt dig, Lars, hvad går åt dig?» frågade hon nästan i ångest och satte sig svigtande ned på bänken, «tala, gosse, har man varit elak mot dig?» — men gossen endast grät, grät bittert, och svarade intet, utan fattade blott krampaktigt tag om Augustas armar, liksom han velat med våld hålla henne qvar.

«Käre gosse, tala då! Jag blir ond på dig», sade Augusta och sökte att göra sig lös.

Nu såg gossen upp och sade: «Nådig fröken, det går aldrig väl.»

«Hvad, min gosse?»

«Nej, nej, fröken, det går aldrig väl!» och nu började han åter gråta.

«Men, Lars, var nu glad igen! Kom ihåg, huru granna kläder du får i eftermiddag, med gullgaloner i sömmarne och så fint och grannt kläde se'n; och så skall jag säga dig, att dina föräldrar komma fram och alla dina syskon ha fått nya kläder af mig för din skull. Nå, var glad, min lille gosse! du skall se, att allt går väl; allt går väl, trösta dig, och du får följa med mig öfverallt. Gråt nu blott icke!«

«Åh, det är icke så godt heller», sade gossen och torkade ögonen med tröjan, «men, det går aldrig väl, nådig fröken, och så får fröken så många betjenter, och se'n behöfs icke lille Lasse.»

«Jo visst, du blir ju qvar ändå.»

«Ja-ja, det vet jag nog, men si, fröken behöfver icke mig; fröken får sig man och många betjenter, och se'n är det synd om nådig fröken . . . Det går aldrig väl.»

«Jag måste skratta åt dig, min gosse», sade Augusta med leende min, fastän barnets aningar gjorde ondt ända in i hjertat, «jag skall aldrig låta någon annan än dig passa upp mig, och hvad mig angår, så får jag en vacker och beskedlig man — eller hur?»

«Ja, visst är han vacker och beskedlig, men det går aldrig väl, det skall fröken se.»

«Gå nu upp till slottet!» yttrade Augusta, «jag vill vara ensam några ögonblick; men», tillade hon, «tvätta bort tårarne och kyl af dina förgråtna ögon, innan du går dit; ty i dag skola alla se glada ut.»

«Ja, fröken, visst skall jag se glad ut», smålog gossen och skyndade ner till strandbädden och plaskade sina ögon med friskt vatten.

Augusta nedsjönk i betraktelser. «Jag har», tänkte hon vid sig sjelf, «sökt, ja letat efter verklig kärlek, öppen, osminkad tillgifvenhet; har jag lyckats? Denna fråga är en falsk fråga; älskar jag den, om hvilken jag frågar så? Ja visst! jag älskar honom och skall älska honom, om han är den, jag tror. — Besynnerligt! det är mycket denne tokige gosse, som missledt mitt förstånd; allt ifrån början har Ludvig ej stått väl hos honom; der finnes ett något, som skiljer dem åt, och det är detta något jag vill ha förklaradt. Man berättar, att då Ætna hotar med ett utbrott, då det sjuder i underjorden och en glödande död rinner under menniskornas fötter, ana de intet; de jollra, de hoppa, de täfla och kämpa derofvanpå, likasom skalet ej kunde brista under dem; men fogeln, som eljest så glad slår sin drill i skyn, sjunger ej mer, flyger ej mer, utan kryper full af fasa på marken; hvad är det? Det är naturbarnets aningsförmåga, dess siarekänsla, som talar genom fogeln. Kunde det så vara, äfven nu? kunde Ludvigs bröst vara ett svigtande hvalf? och skulle gossen känna på sig, att det så är, och omedvetet ana det, som mitt och ingens förstånd kan utforska? Nej, ack nej, så är det dock icke; tusende ädla handlingar hänga sig vid Ludvigs namn och försvara det mot ett barns nyck; nej, Ludvig är ädel, är en högre natur, en uppenbarelse,

som hvarken barnet eller jag riktigt förstår och som vi derföre frukta, liksom vi ej utan en slags bäfvan kunna tänka oss uppenbarelser från en högre, en bättre verld, än vår.»

Augusta lemnade med dröjande steg det lilla templet, der hon sutit så många fredliga stunder och der hon gjort sina efterräkningar med sig sjelf.

Der uppe på slottet hade man sökt efter bruden, ty ingen kom att tänka på möjligheten af att hon på en dag, som denna, skulle vilja helga en enda sekund åt allvarsamma tankar. Man anser i allmänhet ett bröllop för ungefär detsamma som en annan lustbarhet, en namnsdagsfest eller något annat dylikt, och då brud eller brudgum vilja vara ensamme och i lugn öfvertänka vigten af det steg, som snart oåterkalleligt göres, skyndar man att med tusende småsaker skingra deras tankfullhet; men Augusta blef dock hela dagen tankfull, och då hon inträdde i brudstolen, visade hennes sköna ansigte mera beslutsamhet, än glädje, och ett lugn, som förrådde, att det blott med våld kunnat vinnas. Hon uttalade sitt «ja» klart, och blott en nästan omärklig darrning på rösten förrådde, att det ej var oblandadt. Ludvig Lejonsvärds min var också ej den lefnadsglada, förhoppningsfulla, som man kunde vänta; han fattade sin bruds hand med en slags sirlighet, en hållning, som hade allt utseende af att vara studerad. Men bakom dem stod lille Lars med sin frökens schal på armen — ty denna utmärkelse hade Augusta begärt för sin lilla favorit — och oaktadt de granna kläderna han bar och all den glädje och högtidlighet han såg omkring sig, förblef dock hans blick mulen, eller rättare stel, häftad på bruden. Dock, när Augusta sade: «Jag svär att älska dig i nöd och lust», då trillade en stor tår ned på schalen från gossens ögon, men han blinkade raskt och såg sig småleende omkring, liksom för att speja efter om någon sett det.

«Hvilket vackert par!» hviskade kammarjunkaren Knapensköld till sin granne till höger, så till den venstra grannen och till de närmaste på alla håll; «ett skönt par, en Amor och Psyche, ja verkligen precist som en Amor och Psyche; kärleken och själen, det betyder ju så, herr pastor?» Och under detta pladder och då tankarne voro spridda åt tusen åtskilda håll, läste presten välsignelsen öfver dem begge för lif och död.

Längst innanför en mängd andra rum låg baron Gyllenlants' sängkammare. Det var ett gammalmodigt rum med gröna sidentapeter och starkt förgyllda lister och öfverfyldt af möbler från alla tidehvarf, utan vidare urval, men alla syftande på beqvämlighet och lugn. I den stora länstolen med de stoppade sidodynorna satt en blek, affallen gubbe och bredvid honom ett fruntimmer, lika blekt som han. Det var gamle baron Gyllenlants och hans dotter Augusta Lejonsvärd.

«Och du säger att du är nöjd?» frågade gubben, hållande sin dotters vissnade hand i sin, «du säger att du är lycklig? Väl dig och äfven mig; men», tillade han suckande, «det var ditt eget val.»

«Ja, min far, jag är nöjd.»

«Godt, mitt barn; du ser på mig, att jag ej länge kan lefva; mina läkare gifva mig hvad man kallar hopp; jag hoppas intet, jag, min flicka; jag fruktar mycket.»

«Hvad, min far, fruktar ni döden?» frågade Augusta med forskande blick; «en god kristen, en ädel man, som ni, kan dö nöjd. Lär mig, min far, med ditt exempel, att man kan dö med lugn.»

Den gamle smålog bittert. «Ja, min flicka, jag är lugn för mig och för dig också, men jag fruktar för dig, för ditt öde, sedan jag fallit bort. Ser du, ditt möderne är redan förslösadt och snart kommer ditt fäderne också att följa efter i det outgrundliga gapet af din mans skuldregister, och då — ack, Augusta, du må härma förnöjsamhet så väl du vill, dina bleka, uttärda kinder vittna emot dig och mot din man. Ja, Augusta, jag ser allt; men jag kan ej hindra det: allt måste förstöras och slutligen du i fattigdom sitta och vänta på döden, som på en förlossare. Allt detta, Augusta, är dock ett intet för mig, som, sjelf nära invid den sista striden, inser, att lifvet och dess sorger äro ett intet mot evigheten; men du ser det ännu ej tydligt, du skall ännu kämpa mången hård kamp, fälla många bittra tårar, innan du finner ro och tröst.»

«Ni misstar er, min far», sade Augusta med ett svårmodigt leende, «jag är lycklig, och det är endast er belägenhet som bekymrar mig. Min man har sina fel, men han är dock en ädel man, jag är öfvertygad derom; han spelar gerna, han briljerar ännu hellre, han är ej en förälskad herde, utan en verldsmenniska, om ni så vill, en lycksökare; men äfven bland dessa finnes det

menniskor med varmt hjerta och ädel vilja. Trösta er således för min skull! Ja, min far, jag skall ej sörja öfver rikedomen, som sköflas; penningen tillhör alla och ej blott mig; den måste skingras, och om detta sker i den ena eller den andra generationen, kan vara detsamma.»

Baronen smålog bittert. «Tack, Augusta, för dina trösteord! de göra godt för den döendes hjerta, icke derföre, att de äro sanna, utan derföre, att de beteckna resignation. Det är qvinnans högsta seger att kunna lida och ändock älska.»

Augusta suckade djupt.

«Mitt barn», återtog fadren, «hvad du ärfver förslöses, och allt hvad jag eger är arfgods, allt, allt; men jag eger också en liten summa, som jag sammantjenat; det är några fattiga tusen riksdaler; dem skall du ha, som din tillflykt, om nöden trycker dig en gång.»

«Nej, min far, jag gömmer ingenting för min man, jag döljer intet, använd dem till något annat; mitt öde är afgjordt, som ni säger, men låt det så vara! Min far, ni har rätt, mitt möderne, som var nästan allt som vi egde, är redan borta; det lilla fäderne, som jag kan få, går väl samma väg, men ändå! Jag har föresatt mig, att åtminstone *jag* skall vara uppriktig och ej dölja någon tanke eller handling för min man, och detta tillåter ni mig, min älskade far, är det ej så?»

Baronen satt länge tyst och betraktade sin dotter med milda blickar. «Du kan ha rätt, Augusta», sade han slutligen, «lemna mig ett ögonblick och säg till din kammartjenare, att han kommer in.»

Augusta aflägsnade sig, och nästa ögonblick stod Lars derinne hos den aftynande sjuke.

Lars var nu en stor, fullväxt karl, med lika ärliga ögon som förr; men kopporna hade skadat hans fina ansigte, och han var snarare ful än vacker. Emellertid var der något, som en hvar tycker om, och den ende, som ej kunde tåla honom, var baron Lejonsvärd, som för kammartjenaren hade ett afgjordt misshag, hvilket ofta brutit ut, och som gjort, att det lika ofta varit fråga om att han skulle ur huset; men i detta fall, men också endast i detta, hade Augustas vilja varit orubblig, och då man ej hade något att förebrå den trogne tjenaren, fick han vara qvar och han

blef det, till trots för alla de smärtsamma, djupt kränkande stunder, han hade; men han ansåg sig nödvändig, och detta var nog för att komma honom att tåla allt. Han hade blott ett lefnadsmål och det var: att vara tacksam; utan detta hade han ingen ting att lefva för, och derföre blef han qvar i ett slags moraliskt helvete.

«Jag har låtit kalla dig, Lars, för att tala vid dig», sade gamle baron, med en forskande blick på den beskedlige ynglingen, som rodnade så, att purpurn stack igenom koppärren. «Är du förlofvad, eller vill du gifta dig?»

Lars studsade vid denna fråga och svarade intet, utan endast gjorde en bugning.

«Tala ut, min gosse, vill du gifta dig?» återtog baronen.

«Ja visst vill jag, nådig baron; men det bör jag icke, för då skulle jag flytta från hennes nåd friherrinnan .... och hon behöfver allt *en* trogen tjenare, hon.»

«Ja, jag vet, min gosse; men om du tycker om någon flicka, så tror jag, att du med tiden kan göra din matmor en större tjenst, än blott springa ärenden.»

«Ja, efter herr baron frågar, så är det nog en torparflicka i byn jag tycker litet om, och hon tycker litet om mig igen, förstås; men vi äro fattiga begge och det blef bara eländet af.»

«Bra, min gosse, det kan jag hjelpa ... Öppna den der lådan, den tredje uppifrån.»

Lars fullgjorde befallningen och frambar lådan till baronen.

«Ser du, Lars, du är en trogen tjenare — *vän* ville jag säga — jag vet, hvad du får lida derför ... jag vet allt, fastän friherrinnan ej nämnt ett ord derom; nog af, här har du en summa penningar; köp dig ett hemman, gift dig och var sparsam.»

«Men, nådig baron», sade Lars, då han mottagit några större sedlar, «men, nådig baron, hvarför ...?»

«Käre Lars, jag kan och vill ej säga dig *hvarför* du får dessa penningar ... antag det är för att belöna en trogen tjenare och använd dem till din bosättning ... det kan hända, att tider komma ... då ... men likgodt, käre Lars, ändrar sig allt, så vet jag dock att ditt hjerta ej ändrar sig; — låt mig se det, Lars; ty fastän jag ej länge kan lefva, så skall jag dock lefva ibland er. Gå med frid, min gosse!»

Lars var så öfverraskad, att han ej ens blef rörd af baronens godhet; han blott bugade sig stumt. Ändtligen bröt han tystnaden och sade: «Nådig baron! se till mig, när ni vill . . .; jag skall göra så godt jag förstår.»

«Du får dock icke omtala detta för friherrinnan förr, än jag är död . . . förr än, med ett ord, det behöfs.»

«Nej, herr baron! jag förstår», sade Lars, «ej förr, än det behöfs.»

«Ja, jag vet, att jag ej kan lemna mitt förtroende till någon, som bättre förtjenar det, än till en trogen tjenare; sådana äro nu för tiden sällsynta.»

«Säg ej så, herr baron», inföll betjenten; «det funnes flera tillgifna tjenare, om husbönderne satte värde på tillgifvenhet; men de blifva hvad man gör dem till, och man kan ej begära tillgifvenhet af en maschin, som viljelös måste arbeta. Kärleken beror på viljan, och när viljan dödas, så . . .»

«Ja, jag vet», afbröt baronen. «Gud vare med dig!»

Den gamle baronen dog och hans förmögenhet tillföll hans dotter och måg. Nu uppblomstrade åter, som det tycktes, deras lycka. Baron Lejonsvärd blef mera förekommande, liksom mera kärleksfull; hans trumpna sätt att vara, hans vårdslöshet mot Augusta tycktes förminskas; guldet hade verkat på hans själ, som vattningen på en löfkoja, som slokar med bladen. Ännu fortfor baronen att vara gunstling och att sola sig i nådens solsken; ännu fann han behof af att omgifva sig med rikedomens hela glans, och som Augusta var hans malmletare, hvarmed han sökte guld, kastade han henne ej ifrån sig, så länge han fann det.

Det är en besynnerlig företeelse med det slag af «klokt folk», som man kallar «lycksökare». Ett djupt rotadt sjelfförtroende går genom alla deras handlingar och med förakt se de ned på alla, som ej söka eller hinna hvad *de* kalla lycka. De beräkna med matematisk noggrannhet hvarje kraft, som kan lyfta dem i höjden; de äro verkliga vetenskapsmän i konsten att «göra lycka»; men de försmå, liksom de ej begripa, dilettanternas lätta konst att «vara lyckliga». Bland lycksökarens egenheter är det en som är lika oförklarlig, som den är vanlig, den nämligen, att alltid grundlägga

sin hela framtid på en enda personlighet. Det synes, som en sådan aldrig i sin långväga och svåra beräkning tagit in ett mycket vanligt fall, att en person kan dö, att han kan störtas eller förlora förståndet eller på annat sätt bli maktlös. Det synes i detta enda fall en lucka uppstå i deras tankegång, och deraf kommer det, att lycksökarens höjd alltid är så vådlig och osäker. Det är detta räknefel, som kommer honom att falla — och falla utan räddning.

Baron Lejonsvärd hade, i likhet med många andra, fästat hela sin framtid vid Gustaf den tredjes person och nåd. Han tycktes ej ana möjligheten af att denne konung en gång, kanske snart, skulle maktlös, blott som en historisk relik, hvila i Riddarholmens hvalf. Partierna kokade rundt omkring honom; faran nalkades allt närmare och närmare; förräderiet smög sig som en orm bland blommorna. Allt detta såg Lejonsvärd, men han sökte ej berga sig sjelf; han sökte ej att ställa sig oberoende, huru än det gick, utan offrade allt, för att vara beroende af en enda menniska och efter honom af en ödets nyck. Det var ej tillgifvenhet för Gustafs person, som tvingade honom dertill; ty hela hans plan var att begagna konungens nåd som ett verktyg och höja sig sjelf så högt han kunde. Han sparade aldrig på att låta konungen göra sig förhatad; han satte, så ofta han kunde, kungen i mellanhand, och såg gerna, att det allmänna hatet, i stället att träffa honom sjelf, träffade ett högre föremål, blott han sjelf vann derpå. Konungamanteln är i en lycksökares ögon ej gjord för annat, än att i sina veck förlama de hugg, som opinionen vill måtta åt lycksökaren sjelf.

Skådespelet slutade dock snart. Gustaf föll för sina lömska fiender och baron Lejonsvärds långa räkning på lycka och ära blef utan qvot; hufvudsumman var borta; han kunde hvarken dividera eller multiplicera — allt var slut.

Men förmögenheten var också slut; alla möjligheter att draga sig tillbaka voro stängda, och baronen hade ej annat att göra, än det han gjorde; han sjuknade och dog — af gift.

«Du har rätt, käre Lars», yttrade friherrinnan, «du måste flytta; jag hvarken behöfver eller kan underhålla en betjent. Jag

måste betala min mans alla skulder; mitt hjerta och min heder förbjuda mig att handla annorlunda . . . och sedan har jag intet.»

Betjentens ögon voro fulla af tårar, men den goda själen log ändå och sade tröstande: «Vet nådig friherrinnan, jag skall gifta mig nu, och när huset är i ordning, så ser väl friherrinnan till oss.»

«Jag vet ej, käre Lars; kan jag det, så kommer jag», yttrade friherrinnan, som fann sig sårad af den blandade känsla af glädje och smärta, hon läste i betjentens ögon.

«Hvad tycker friherrinnan om Telinge? . . . det är ju en liten vacker gård det?»

«Mycket vacker, det var ju der jag hvilade en gång under de herrliga, resliga askarne, som beskugga gården?»

«Ja, nådig friherrinna, så var det, och friherrinnan sade: «Ack! här ville jag lefva och dö.»»

«Ja, jag mins; det var under min lyckas dagar, då jag kunde önska nästan hvad jag ville, och då det lilla Telinge var en småsak, en blott liten önskan; nu är det för sent.»

«Åh, allt kan ändras, nådig friherrinna», yttrade Lars och bugade sig; «farväl nu, och lofva mig att se om oss!»

Friherrinnan blef således ensam, och hela hennes förmögenhet gick åt för att honorera hennes mans skulder.

Nu bodde hon, endast uppassad af en liten flicka, som gick till och från, på ett litet rum, tre trappor upp i sitt fordna hus. Det gjorde henne ej egentligen ondt, att hon blifvit så fattig, att hon egde så litet qvar, att hennes rena hjerta var den enda dyrbarhet hon egde; men hvad som grämde henne, var, att hennes fordna vänner hade flytt henne, att hon dagligen i sitt lilla fönster såg, huru den ena vagnen efter den andra stannade framför husets dörr, huru en vän, som tusende gånger svurit henne tillgifvenhet, steg ur och gick in; men att ingen enda letade sig de tre trapporna upp, utan stannade i första våningen, der en ung greflig löjtnant, som nyligen gift sig med en grosshandlaredotter, bodde.

«Det är nu deras tid att tro på vänskap», suckade hon, «och sådane vänner har jag också haft.» Det sårade henne dock djupare, än hon ville erkänna, att man öfvergifvit henne; det är en

smärta, som uppkommer, ej så mycket af sårad sjelfkänsla, som oftare af sårad menniskokänsla. Det grämer oss att se, huru usla menniskorna äro, då man ändå är tvungen att vara menniska, som alla de öfriga.

En vacker Junidag, just tjugonde årsdagen efter festen på Wollmarsholm, knackade det på dörren till hennes ensamma rum. En ståtlig vagn hade några ögonblick förut stannat vid porten, och en af friherrinnans fordna vänner hade stigit ur. «Det är hon! ändtligen fins det dock *en* af mina gamla vänner, som går två trappor högre upp», tänkte friherrinnan, och glad i sitt hjerta, att ej verlden var så lumpen, som hon förut tänkt, hastade hon upp och slog med ett: «Välkommen, Amelie!» upp dörren.

Men det var ej Amelie, som stod derutanför, utan Lars, som bugade sig djupt och hvars koppärriga ansigte bar stämpeln af glädje och belåtenhet.

«Det är således du, Lars!» sade friherrinnan, nästan bittert; «jaså . . . kom in! Det är längesedan du var här; jag trodde, att du gjort som alla andra.»

«Hur göra de andra?» frågade den förre betjenten småleende.

«Jo, de hafva glömt mig; de känna mig ej mera.»

«Jaså, nådig friherrinna», sade Lars, «det var ju ingen förlust det; ty de, som lefde upp edra penningar och drucko ert vin, hafva ju ej öfvergifvit *er*, utan edra penningar och ert vin dem; men derom en annan gång, min lilla, goda, nådiga friherrinna. Jag har kommit i ett ärende.»

«Hvad då, Lars?» frågade friherrinnan, som återvunnit sitt lugn; «hvad då, stackars Lars?»

«Åh, så skall icke friherrinnan säga, jag är ingen stackars Lars, jag; ty, Gud ske lof, jag kan bedja nådig friherrinnan titta ut till oss.»

«Till er?» frågade friherrinnan öfverraskad, «huru kan jag komma till er? Jag har ej råd att resa, och ni har ej råd att bjuda mig.»

«Åh, hvad det angår, så har det sig nog bra med det, och vagnen står borta i mitt qvarter; får jag köra fram?»

Efter många och långa rådplägningar, beslöt ändtligen friherrinnan att följa sin trogne tjenare.

Vagnen körde fram: det var friherrinnans egen lilla promenadvagn, på hvars kuskbock Lars hade tagit plats.

«Det är ju min egen vagn, ja, jag menar den, som varit min egen vagn», sade friherrinnan, då den med rask fart ilade framåt landsvägen.

«Jo, det är väl det», sade betjenten, «det lär väl ännu i denna dag vara vår vagn.»

«Den är din, vill du säga», inföll friherrinnan, som nu för första gången stötte sig på detta *vår*, som Lars hade för vana att använda.

«Min! nej, nådig friherrinna, han är vår vagn, som jag säger»; och dermed tyckte han, att han sagt nog om den saken.

Hästarne voro raska, och mot aftonen närmade de sig sitt mål.

«Ser nådig friherrinnan de der skorstenarne?»

«Ja, hur då?»

«Kommer friherrinnan ihåg trakten?»

Friherrinnan, som länge sutit försänkt i tankar på förr och nu, fordom och framtid, såg sig uppmärksamt omkring. «Är det ej Telinge?» yttrade hon slutligen.

«Jo, nådig friherrinna, det är Telinge.»

Och nästan i samma ögonblick svängde vagnen af mot alléen. Alla grindar voro prydda med löf och blommor, och barnen ur de närbelägna torpen stodo nigande och bugande vid hvarje grind och sprungo i förväg mot gården, med ropet: «Hon kommer!» Lars såg sig förstulet om, hvad verkan den der barnaglädjen skulle ha på friherrinnan; men han såg ett dystert moln hvila öfver hennes bleka ansigte.

«Gud vet, hur jag skall få henne glad igen», tänkte han vid sig sjelf, och i detsamma svängde han in på gården och stannade vid ena flygeln.

«Jaså, du bor här», sade friherrinnan, «och din hustru?»

«Ja, nådig friherrinna, det der är min gumma och här bor jag; vill friherrinnan stiga in?»

«Du arrenderar således denna flygeln, käre Lars? Du borde ha sagt mig det förut; ty du kan väl finna att det generar mig att bo så nära dem, som rå om gården. Hvem bor deruppe?»

«Ingen, nådig friherrinna», inföll den unga hustrun; «men kanske friherrinnan ville titta sig litet om?»

Förslaget antogs; man gick ut i trädgården; öfverallt stodo hennes favoritblommor, öfverallt återsåg hon någon barndomstanke, någonting, som hon tyckte om; och ändtligen märkte hon äfven, att den unga hustrun, med ett slugt smålöje, observerade hennes öfverraskning.

«Allt här är inrättadt så», sade ändtligen friherrinnan, «som jag sjelf skulle ha ordnat det; säg, mitt barn, hvem har gjort det så i ordning? För tjugo år sedan, då jag en gång såg detta ställe, var det ej så.»

«Jo, det kan jag väl säga», yttrade hustrun; «det har min Lars gjort, och vi ha arbetat begge, och så sade alltid Lars: «här skall rosenbuskarne stå och här jasminerna och här skall friherrinnan ha en berså af kaprifolium», och så blef det; men friherrinnan får icke tala om att jag sagt något; men han sade ofta när vi arbetade: «friherrinnan skall på hvarenda blomma se, att den, som satte dem, höll af henne.»»

«Tack, tack!» sade friherrinnan, och ett par varma tårar stego upp i ögonen, «tack! Är byggningen läst?» frågade hon ändtligen.

«Nej, nådig friherrinna», och så gingo de dit. Äfven der var allt ordnadt efter friherrinnans smak, och äfven här fick hon samma upplysning af Lars' gladlynta hustru, som hade det lilla felet att tala om all ting.

Ändtligen hade Lars blifvit fri från sina göromål, att släppa hästarne på bete och draga in vagnen, och nu stod han uppe i stora förmaket och bugade sig som vanligt för sin friherrinna.

«Hvad tycker nådig friherrinnan? Är här så bra, att friherrinnan vill bo qvar? Är friherrinnan nöjd med handeln?»

Alla dessa frågor gjordes på en gång, så att friherrinnan ej fattade mer än det sista, och frågade: «Hvilken handel?»

«Jo», började Lars, något förlägen, «egentligen att säga, så är jag hvarken egare eller arrendator af detta ställe; med ett ord, nådig friherrinnan rår om gården, och här är köpekontraktet; jag har gått och köpt den i friherrinnans namn, utan annan fullmakt än penningarne. Är friherrinnan nöjd dermed?»

Friherrinnan förstod ej ett ord; men Lars förklarade allt och slutligen afbröt honom friherrinnan: «Men de der penningarne voro ju ej mina, utan dina egna.»

«Mina egna? Nej bevars, jag fick dem att använda till er nytta, det förstod jag väl. Salig baron befallte mig tiga, och det gjorde jag; ty eljest hade edra vänner ätit upp äfven detta, och det unnade jag dem icke; men i stället köpte jag Telinge och så ropade jag, genom annor man förstås, in på auktionerna allt, hvad jag visste ni tyckte om, och derföre är det så här.»

Friherrinnan stod länge eftersinnande; ändtligen sade hon: «Jag skulle tacka er begge, J goda menniskor, men jag kan icke, som jag borde; det skall vara vår gemensamma egendom, och vi skola här lefva i frid med hela verlden.»

«Friherrinnan är således nöjd med handeln», sade den trogne Lars och hans genomärliga ögon lyste af fröjd; «är friherrinnan också nöjd med oss?»

«Mycket nöjd. Ja, ja, käre vänner, jag är mycket nöjd; jag vet ej hur jag skall tacka er.»

«Åh, det behöfs icke, ty det är ingenting att tacka för. Friherrinnan tog mig upp, som en liten «parvel»; ingen nytta kunde jag göra, men det låtsade aldrig friherrinnan om, utan lät mig lefva i den tron att jag var en nödvändig person; jag skulle springa efter nådig frökens schal, hennes solfjäder, jag skulle hålla hästen vid trappan. Jag blef sedan äldre och begrep nog, att jag ej var så nödvändig, som jag trott mig vara; men nu var det nödvändigt för *mig* att, så godt jag förstod, vara nådig friherrinnan nyttig, och så fick jag förtroendet att skaffa friherrinnan ett hem för det hon förlorat.»

«Det har du gjort, ärliga själ», sade friherrinnan och räckte honom handen, som han kysste; «egendomen är din; du har fått penningarne utan någon bestämd förpligtelse, utan löfte, utan något förbehåll; egendomen är din.»

«Nej, nådig friherrinna, penningarne voro aldrig mina; ty jag förstod nog salig baronens mening, och fast det ej var skrifvet eller aftaladt, så var det dock ett riktigt testamente till er, och vittnet, att så var, bär jag med mig hvart jag går. Nu är det vittnet så gladt, så sorgfritt; ty salig baron ser på mig och vet bättre, än ni, huru innerligt väl jag menat.»

Friherrinnan blef qvar på Telinge, och Lars och hans hustru blefvo hennes tjenare; men i en pulpetlåda låg i ett försegladt konvolut köpebrefvet transporteradt på Lars och hans efterkom-

mande, ordentligen bevittnadt och giltigt; men Lars fick aldrig veta det af sin goda friherrinna, som hade finkänslighet nog att ej störa honom i hans sköna barndröm: att göra allt detta för ingenting annat, än tacksamhet och tillgifvenhet.

«Friherrinnan må tro», sade han ofta, då han återkom från någon stadsresa, «att jag nu träffar på många af de gamla vännerna. «Hur är det med din friherrinna? Hon bor ju på det vackra Telinge? Det är ju ett litet paradis? Helsa henne så oändligen mycket och säg, att hon var bra elak, som ej blef qvar hos sina vänner här; hon saknas i societeten.» Med ett ord: de hafva fått i sitt hufvud, att friherrinnan åter är rik och förmögen, och jag skämmer ej bort saken, jag.»

«Nå, hvad säger du då?» frågade friherrinnan med en lätt suck öfver sina vänner.

«Jo, jag sade dem, att *vi* hade allt fullt opp, att *vår* trädgård var som ett paradis och *vårt* förmak fullt af gull och siden, och så visade jag dem *våra* hästar, de äro ej att skämmas för: de äro blanka som speglar och fina som sammet att stryka på; men jag helsade ej från friherrinnan och bad dem komma hit, fastän de kanske väntat något sådant; ty jag tyckte, att *vi* icke behöfde dem här. Var det rätt?»

«Ja, min vän, du har rätt, *vi* behöfva dem ej här.»

HUSBÖNDERNE.

I.

En gång i min barndom besökte jag Lönnerås gamla kyrka. Det föll mig så underligt före, detta gamla tempel, muradt af ohuggen gråsten och utan rappning öfver fogarne, der det reste sin spira upp öfver de väldiga träden, som beskuggade kyrkogården. Den gamla kyrkan, som under tidernas lopp undergått många förändringar och tillbyggnader, stod der som en sörjande moder, omgifven af sina sofvande barn, öfver hvilka jorden bredt sitt täcke; de sofvo i ro. Lönnerås ligger vid en temligen stor sjö, som kallas Stora Lönnern, till skillnad från en liten sjö i grannskapet med samma namn; och som socknen i sig inneslöt Stora Lönnern, så funnos såkallade kyrkbåtar: stora, tunga byggnader, som nu, drifna af fyra par åror, gledo fram mot kyrkvallen, lastade med en brokig mängd af gubbar, gummor, pigor och barn, och som roddes af drängar, hvilka täflade att genom mer eller mindre grofkornigt skämt roa sällskapet.

Det var midsommardagen oeh allt stod i högsta prakt; grafvarne voro blomsterprydda, och öfverallt såg man stora pioner, utsatta i mullen der någon afliden vän eller ett barn hvilade. Så stod hela folkmassan sammanpackad på kyrkvallen, då man ute på sjön såg en präktig roddslup nalkas.

«Der kommer grefven», sorlade det bland mängden, och allas ögon riktades utåt sjön, der den sköna slupen simmade fram som en gyllene svan; den var nämligen byggd efter modellen af ett gammalt vikingskepp, och således sträckte en hög svanhals sig upp i framstammen och glänste af guld derute på fjärden.

«Der kommer nådig grefven», sade en gumma, som stod stödd mot fattigbössan; «ack, Herre Gud, hvad det är för en rar och galant grefve, vår grefve.»

«Åh ja, deri har ni rätt; som hans torpare må, så har ingen annan i socknen», sade en gammal bonde; «men ungdomen vill ha mera ändå, ty ungdomen är aldrig nöjd.»

«Åh jo, visst är han det, fader Lars», yttrade en ung, vacker bonddräng, «jag tackade också nådig grefven så vackert för torpet, som jag och Märta togo emot; ty der var allt i ordning åt oss: ko och grisar och hvar eviga «smitt och smul», som vi kunde behöfva, och en vacker stuga se'n, som alla stugor under herregården äro fördenskull.»

«Nå ja, det får du väl betala», sade en annan dräng, som tycktes vilja vara liksom bättre än de andre och således hade lagt sig till långbyxor och stöflar, i stället för de anspråkslösa knäbyxorna och spännskor; «du får väl betala't.»

«Åh ja, visst får jag det; ty dagsverkena äro uppvärderade, och således får jag med arbete betala både ko och so; men jag har blott etthundrafemtio dagsverken för torpet, men skall göra tvåhundra, till dess bohaget är betaldt, och det är ju rätt det; ty icke behöfver grefven skänka bort sina kreatur heller; men, med ett ord sagdt, både jag och Märta äro nöjda, och dermed så är allt bra.»

«Ja, så tycker jag med», sade mängden; «bara man är nöjd, så är allt bra.»

I detsamma landade slupen, som roddes af sex unga bonddrängar, och grefven steg i land ibland folkhopen, som småningom packat sig utåt strandbrädden, dels för att helsa på nådig grefven, dels för att begapa den vackra slupen eller grefvens «gullsvan», som han vanligen kallades.

«Gu'signe nådig grefven!» sade mer än en och tog af sig hatten, och en mor lyfte upp en liten rödblommig pojke i luften och frågade: «Nå, Pelle, ser du grefven?»

«Är det den der lille gubben, som tar af sig mössan och ser så beskedlig ut! Icke är han farlig, mor?»

«Nej visst icke; han är visst icke farlig. Du skall ställa dig här, och när han kommer, så tar du af dig hatten och bockar dig.» Modren ställde pojken ner på marken. «Se, så här skall du göra; nå, böj på nacken! Du är ju så styf, som om du fått en ljussticka i halsen.»

Grefve Gotthard von Giessen var en man af omkring sjuttio års ålder; han hade i alla sina lifsdagar lefvat på sitt gods, och

den hoftitel han bar, hade han fått utan att någonsin beträda hoftrapporna. Det var en god, ädel natur, som trodde sig gagna säkrast och mest, när han offrade alla sina krafter för att göra godt inom en liten krets. Helst hade han velat lefva inom sin familj; men han var ogift, och hans gods blef således hans familj. Det var en aristokrat af Axel Oxenstjernas skrot och korn, som ansåg sitt företräde endast förbinda till stora uppoffringar; men som också derföre ansåg sig såsom allrådande och ensam ansvarig inför Gud, konungen och Sveriges lag. Emellertid hade han egentligen inrättat allt för sitt folks trefnad; ty han fann sig så väl, då han såg glada menniskor omkring sig, och han kunde ej få dem glada på annat sätt, än att låta dem rätt vederfaras; icke denna sorts rättvisa, som trycker, utan den, som upplyfter och tröstar, hjelper och hugsvalar. Det var en glädje att se den gamle mannen stiga i land ur sin präktiga slup; hans skrynkliga ansigte log så kärleksfullt åt dem alla, och med ett vänligt ord till några gladde han dem alla. Så öppnades för grefven en gata genom folkhopen, der han framgick, talande än till en, än till en annan, smekande barnen och skämtande med de gamle. De fleste af dessa hade han sett uppväxa under sina ögon; de voro, med undantag af några gubbar och gummor, alla barn af hans tid, och för de fleste stod hans namn i kyrkoboken som fadder. Hvar han framgick blottades allas hufvuden och ett halfhögt «Gu'välsigne!» sorlade lik en from bön bland mängden. Ändtligen stod han framför den lille rödblossande gossen, som rent af glömde att taga af sig hatten, ända till dess modren strök toppseglet, och med detsamma sökte med handen böja på den lilla, styfva halsen.

«Bocka dig, Pelle», hviskade hon, «annars så . . .»

«Du skall icke skrämma ditt barn att hålla af mig», sade grefven, som hört dessa ord; «han förstår sig ej på krus och komplimenter. Hvad heter du?»

Intet svar.

«Hvad heter han?» frågade grefven.

«Jo, han heter Pelle», svarade modren. «Nå, Pelle, så dum du står framför nådig grefven; du skämmer vackert ut dig.»

«Hör på, Pelle, förstår du dig på frukt? — tag hit korgen», tillade han, vändande sig till en betjent, som bar en korg på ar-

men; «se här, min gosse, skall du få ett äple; nu kommer du nog ihåg mig.»

«Ett äple! Pelle fick ett äple!» ljöd det genom hela mängden af barn, som befunno sig i hopen, och oemotståndligt skyndade de mot kyrkogårdsgrinden för att få sin del. Riktigt nog hade grefven, då han kom dit, hela barnskaran före sig, och det blef ett bugande och ett nigande utan all ända. Gubben smålog: «Jag kan förstå, att ni också vill ha äplen, ja, barn, det skolen J få, när vi gå *ur* kyrkan, så långt det räcker; det är det sista af min vinterfrukt.»

«Gud välsigne nådig grefven!» ropade barnen. «Gu'signe grefven!» mumlade föräldrarne, som funno sig smickrade af, att han visade deras barn så mycken godhet. Och ändtligen kom gubben in i templet och satte sig i sin bänk, och när han lutade sitt hvita hufvud ner och bad, tystnade, som genom ett trollord, sorlet i kyrkan, och de, som ej hunnit i sina bänkar, stannade som fastlästa. «Grefven ber! tyst! tyst i kyrkan!»

Midt emot grefvens bänk var en höghvälfd gallerport, som ledde in till Giessenska grafkoret. Der stod en stor, förgylld och målad kopparkista midt deruti, omgifven med fanor och sköldar; der hvilade Gerlach von Giessen, den grefliga slägtens anherre. I hvalfvet nedinunder hvilade alla hans efterkommande i grafvens mörker; men deruppe hängde deras slägttaflor, målade i bjerta färgor, och bredvid dem värjor, pistoler och några trummor och pukor, som en eller annan eröfrat i de fordna krigen; men allt var uppsatt der utan all kronologisk ordning, och ingen visste af hvem eller hvar dessa troféer blifvit eröfrade. De voro stumma, obegripliga vittnen om fordna uppoffringar, om ett mod, som slocknat, af en fosterlandskärlek, som föråldrats.

Den gamle grefvens öga hvilade ofta tankfullt på detta grafhvalf, hvars många minnen svagt belystes af den dager, som föll genom gallerporten och från ett litet måladt rundfönster nära hvalfvet. Längst fram, just under detta fönster, var en nisch i muren, omgifven af de flesta fanorna och standarerna, och i nischen stod ett fullständigt harnesk, som Gerlach von Giessen fått till skänks af en tysk furste, den tiden Sveriges adel regerade de tyska furstarne och med sina svärd afvägde deras rättigheter, deras frid och säkerhet. Om detta harnesk hade man en saga i slägten, den

nämligen, att det alltid, natten innan någon märklig tilldragelse, knäppte i ledgångarne eller eljest klingade, liksom skulle någon försökt att draga på sig den tunga, oviga rustningen, som för vår tid var för tung, men som fordom ej var det, utan ofta burits af anherrn, då han på sin stridshingst red i spetsen för sina kämpar. En djup buckla på bröstet bar ännu vittne om att en kula hotat stamfadrens lif, och flera rispor på hjelmen antydde, att mer än ett svärdshugg blifvit riktadt mot stormhufvan. Den gamle kyrkvaktarn, som hade sitt boställe i kyrkogårdsmuren, hade många gånger hört, huru det om natten hade knakat i den gamla rustningen, liksom någon sökt att böja de rostiga armarne eller kröka de raka knävecken, «och alltid», tillade han, «så hade just samma natt någonting märkligt händt i Sveriges rike och isynnerhet inom von Giessens slägt.»

Det är någonting både vackert och löjligt i sådana slägtsagor, som förbinda de efterkommande med sina föregångare, som antyda, att en slägt, liksom hela menskligheten, är en lefvande kedja af hvad som varit, är och komma skall. Det finnes nästan ingen enda slägt, som ej har någon sådan saga, eller en klenod, som från fordna tider går i arf och som bär med sig välsignelse, om den bevaras, och förbannelse, om den förskingras. Det står liksom en hotande vålnad inom familjen och följer dem med sina stränga blickar, och låter son efter son, slägte efter slägte, passera mönstring inför forntiden. Vanligen äro dessa sagor temligen enkla inom sjelfva familjen, som naturligtvis bäst förvarat traditionen; men desto mera utstofferade bli de bland folket, som ej nöjer sig med ett enkelt faktum eller en enkel berättelse, utan tid efter annan gör sina tillägg, hvarigenom slutligen berättelsen växer till något alldeles oigenkänligt. Så var det äfven här, och om vi vilje veta sakens rätta sammanhang, så behöfva vi blott vända oss till kyrkvaktaren, som på «sina fem» vet hela den historien och ett dussin andra, angående trummorna, kopparkistan och standarerna, hvilka sednare «salig grefven» (ett gemensamt namn på alla de hädanfarne, utan afseende på deras följd i slägten) hade «med egen hand» tagit från en fiendtlig ryttare i det turkiska kriget. Jag mins ännu, med hvilken underlig blandning af aning och nyfikenhet, af räddsla och nöje jag gick med den gamle kyrkvaktaren, som, med sin nyckelknippa i ständig rörelse, förde oss omkring i

alla den gamla kyrkans lönrum och med en egen sorts trovärdighet berättade alla sina underbara sagor. Det var midsommardagen, sedan gudstjensten slutat, vi fingo bese kyrkan. Derutanför lyste en brännande Junisol, som dock blott kastade några sparsamma strålar in genom de få spetshvälfda fönsterna och likt en blek förgyllning lade sitt sken öfver de grå, fuktiga sandstenspelarne, der här och hvar ett vapen hängde, omgifvet af ett brunt, halfförmultnadt flor, eller en pappersgrannlåt från gårdagen öfver något af församlingens barn. Han förde oss ändtligen också in i von Giessenska grafven och berättade oss hela den långa historien om «salig grefven» i kopparkistan och hans många mandater, samt om det spökande harnesket och alla de gånger han hört det knarra och klinga. «Ser herrskapet», sade han ändtligen och pekade med sin bruna, håriga hand upp på harnesket, som, likt en riddare, med slutet hjelmgaller, stod deruppe i nischen, «ser herrskapet en buckla på bröstskölden? Dermed hänger så tillsammans, att «salig grefven», som ligger i kopparkistan, en gång i turkiska kriget kom i handgemäng med en prins. Nu var saken den, att prinsen, som var en hedning och icke en gång trodde på Kristus och än mindre på Lutherus, hade en underskön dotter, som «salig grefven» tagit till fånga och omvändt till den rätta läran, för att sedan taga henne till äkta, det förstår sig, i all ära och göra henne till en grefvinna; men detta väckte endast ondt blod hos hennes fader prinsen, som en vacker natt skickade sitt folk förklädde in till jungfrun och lät mörda henne med sju lansstygn, när hon icke ville afsvärja den sanna tron. Men, när detta var gjordt, blef «salig grefven» liksom rasande och bröt upp med hela sin här, många öfver tjugutusen, och tågade mot en stad, som het Magdeburg, och der råkade han på prinsen och allt hans folk, och «salig grefven» drog på sig sitt harnesk och red i galopp in i lägret och ropade med hög röst: «kom hit, du förbannade Turenne!» — ty Turenne eller Tyrann hette hedningen — «så skall du få se, hvad det kostar att mörda en kristen qvinna!» Men den hedniske prinsen kom också på sin svarta hingst, och der blef en het sammandrabbning; men grefven högg bort ena sidan af hedningens hjelm, så att han dignade ner, och om ej hästen skenat sin väg, så hade «salig grefven» slagit then filisteen. Sedan detta var gjordt, red «salig grefven» tillbaka till de sina; men efter den stunden så hade

hedningarne försvurit, att han skulle dö, och läto gjuta nio silfverkulor för att träffa honom; men «salig grefven» tog och gjorde sig ett underharnesk af blad ur den heliga skrift, så att trolltyget ej kunde komma igenom. Hände sig således åtta gånger, att «salig grefven» hörde en kula hvina förbi sig; men en qväll han red, sjelf femte, mellan ett par berg, just som solen gick ner, hörde han ett skott och en kula klingade mot bröstharnesket och der blef en djup buckla, som synes ännu i denna dag, och säkert är, att hon nog gått igenom, om icke ett blad af den heliga skrift legat emellan och hindrat. När hedningen såg, att grefven icke föll för den nionde silfverkulan, som var gjuten af en bit ur en kyrkekalk, så blef han rasande och utropade: «Nå, om skottet ej träffat den förste, så skall den träffa den siste af din ätt, du kristne hund!»

«Så har jag hört berättelsen», tillade kyrkvaktaren med ett förnöjdt smålöje; «men sannt är det, att der är en buckla på harnesket och att ett blad af bibeln sitter innanför, det har jag sjelf sett.»

Alltsedan jag som barn hörde denna historia, som, sanningen att säga, föreföll mig äfven då något otrolig, med sin brokiga sammansättning af turkiska hedningar, Magdeburg och Turenne, som tydligen bevisade deras apokryfiska natur, fästade jag ändå alltid en viss uppmärksamhet vid namnet von Giessen och mindes, med barndomsminnets hela trohet i uppfattningen, den gamla Lönnerås kyrka och det dunkla grafhvalfvet derinne.

På ett besynnerligt sätt förknippade sig minnet af kyrkvaktarens saga med minnet af den gamle gode grefven, som så anspråkslös och så tankfull satt i sin bänk midt emot grafhvalfvet; han var nämligen den siste af sin ätt, och det var således på honom den hedniske furstens spådom skulle slå in: «träffar jag ej den förste, så skall jag träffa den siste i din ätt med silfverkulan.» Emellertid hade den gamle ingen fiende, om ej en och annan, som af princip ej kunde tåla grefven. Dock, detta hat var blott ett hjernspöke; ty det är ändå alltid menniskan som älskar eller hatar, liksom det ej är ett stånd, ett folk, en kongregation, som älskas eller hatas, fastän de kunna belönas eller störtas. Det är endast hos individerna kärlek eller hat kunna uppkomma, ty menskligheten i massa kan intetdera, utan blott i ett fall vara rättvis

och i ett annat fall motsatsen: summan af alla verldens passioner och viljor är hvad vi kalla tidens idé.

Den gamle grefven ansåg sig endast som förvaltare af en egendom, som egentligen tillhörde alla hans underhafvande; de voro, i hans föreställning, fastän han ej gjorde sig klart reda derför, delegare i hans jord och hade rättigheter, likasåväl som han. Men dock var han pligtig att vara deras herre; det ville i hans tankegång säga, deras föresyn, deras föregångare, deras rådgifvare. Med ett ord, han fann sig ålagd en slags faderlig rol bland dessa menniskor, som Gud gjort till hans underhafvande.

Han hade i synnerhet lagt sig vinn om att hans folk skulle ha sin bergning, att hans torpare och andra skulle bo sundt och väl och äfven få njuta af den lyx, som kunde stå tillsammans med deras sätt att lefva. Som den förnämste i socknen och med anseendet af sitt namn och sin rikedom, kunde han nära nog stifta lagar, och en lång lifstid, tillbragt bland folket och egnad åt att konseqvent genomföra hans idéer, hade verkat, att hans lagstiftning småningom öfvergått till vana och ingen kom mer ihåg, att det varit annorlunda. När han i arf mottog godset, voro alla de underlydandes hus illa, smaklöst, osundt och obeqvämt byggda; han föreslog på sockenstämman, att man inom socknen skulle bilda en byggnadsförening, och en komité, sammansatt af de förståndigaste, skulle, då någon ville bygga, uppgöra ritning till huset, sådant den byggande ville ha det, dock så, att dess yttre blef reguliert, fönsterna i riktig proportion och dörrarne och skorstenarne riktigt placerade. I allmänhet se vi en oemotståndlig lust hos vår allmoge att förstöra timmer, för att få upp ett fult och obeqvämt hus; man kan resa genom hela Sverige utan att träffa ett enda bondhus, der fönster och dörrar sitta symmetriskt eller skorstenarne på samma sida om taket. Ofta felas i full symmetri icke mer än ett eller annat qvarter, som ej haft något inflytande på byggnadens ändamålsenlighet i öfrigt, men ett elakt öde har velat, att man skulle göra det snedt; ty någon annan orsak, än en alldeles outredd fallenhet för det sneda, fula och osymmetriska, kan man med bästa vilja i verlden ofta ej finna. Emellertid hade denna byggnadskomité, som i början föll litet hvar besvärlig, under årens lopp verkat en helt annan smak i byggnadskonsten, och nu kunde icke någon Lönneråsbo begripa, huru man i nästgränsande

socknar kunde bygga så fult, som man gjorde; och denna smak bredde ut sig allt mer och mer, numera icke af annat tvång, än det obehaget att se en ful byggnad.

På familjegodset infördes sålunda småningom en vackrare byggnadsordning, och inom loppet af tjugo år voro alla torp och lägenheter nybyggda, med vackra, fastän enkla trähus, och omgifna med en liten rosengård och en trädplantering. Grefven hade det begrepp om folkuppfostran, att folket först måste vänjas vid ett läge, som det ej var möjligt att kunna förskaffa sig annat än genom flit och ordentlighet, och derföre ville han att det skulle bo väl och omgifva sig med snygga planteringar; ty just då faller oordningen, osnyggheten och uselheten i ögonen, när den bjert sticker af mot det öfriga. Deremot tyckte han icke om, då allmogen eller deras barn gick ifrån sin gamla klädedrägt. «Bonde bör vara bonde, och ej herre!» var hans ordspråk, och derför gingo alla hans underhafvande i sin gamla drägt, sådan som far och farfar burit den.

Hvarje sommar gjorde gubben en eriksgata omkring sin egendom och besökte hvarje litet torp der fanns. Dessa besök voro högtider, utom för den gamle sjelf, som öfverallt blef mottagen med bjudningar, vanligen af bär, som växt i trädplanteringen eller på fällorna; då gick grefven genom hela deras ekonomi, besåg ladugård och stall, om de hade sådana, och hade, som man säger, «ögonen med sig» i hvarje vrå; på det ena stället vankades beröm, på det andra tadel; men öfverallt var han ändå välkommen, och barnen följde med honom, då han red bort, och öppnade grindar och skyttlade ned led ända till nästa torp, der åter en deputation af barn mötte och emottog honom.

På denna dag uppgjordes också folkets enskilta motbok med kontoret; denna enskilta motbok var egentligen ingenting annat, än ett slags pensionsanstalt, hvari insatserne började redan då barnet var litet och fortsattes till femtionde året. Då, men ej förr, om ej obotlig sjukdom gjorde det nödvändigt, utbetalade kontoret en pension af de besparade penningarnes räntor; men denna pension kunde ej ärfvas, utan kapitalet tillföll oafkortadt kassan, då den gamle dog, och för de räntor, som på detta sätt tillföllo kassan, bekostades en slöjdskola, som, i förening med sockenskolan, låg i trakten af kyrkan. Denna slöjdskola var ingenting annat,

än de så kallade sockenhandtverkarne, som, mot fria hus och en liten trädgård, voro skyldige att antaga i lära endast socknens fattige barn, de fader- och moderlösa, eller dem, som utan denna hjelp skulle blifvit husvilla, just under den åldern, då de ej kunde försörja sig sjelfva; och som premier för desse utdelades af de sparade räntemedlen till de mästare, som under året bäst undervisat sina gossar och bäst tillsett och vårdat deras sedlighet och flit. På detta sätt gjorde grefven, blott genom att skaffa sitt folk en framtid, all fattigvård onödig; ty der funnos icke annat än arbetare eller sådane, som genom arbete förskaffat sig oberoende genom den lilla pensionen. Och ville ej denna förslå, så var ett litet arbetshus att tillgå, der de fingo passande arbete. Grefven låg mer än en gång i kif med borgerskapet i närliggande stad om sina underhafvandes arbete, men det slutades alltid i godo; ty varorna gingo för det mesta åt i sjelfva socknen, eller försändes så långt bort och så spridt, att konkurrensen ej skadade någon. Det gifna är, att icke några vigtiga arbetsinrättningar kunna finnas förr än dessa, utan fara att göra intrång på andras rätt, få afyttra sina fabrikater, d. v. s. vi måste ha vår dyra, otacksamma fattigvård, så länge vi bibehålla skråinrättningarne och stänga arbetet inom vissa bommar, så att den enskilta fliten blir ett ingrepp i andras rättigheter. Säkert är också, att i detta fall knappt någon halfmessyr hjelper, utan att allt måste rättas efter en enda rättvis regel, som består deri, att de, som utom skrå vilja arbeta, måste dela på deras börda, som arbeta inom skrået, ända till dess det kan vara likgiltigt hvilket man gör. Om man beräknade den skatt och tunga, som ett handtverk, t. ex. smedyrket, drager inom en viss krets, och tilläte, att hvem som helst kunde få blifva smed derinom, med åliggande likväl att dela lika med de öfrige, så förminskades deras tunga i samma proportion, som antalet af nya smeder ökades, och detta vore i alla hänseenden bättre, än att, som nu, genom undantag eller rent af lamhet i verkställigheten af gällande lag, låta ett verkligt och tryckande intrång ske, utan att det finnes någon gräns der det måste sluta.

Ungefär så tänkte grefve von Giessen, men han var blott lagstiftare i sin socken, och derföre kom också ej mera än hans socken i ett bättre läge och den hade kommit i ett ännu bättre, om den ej varit inklämd af alla de hinder, af hvilka vår näringslag-

stiftning är sammansatt; ty den består endast af negationer, utan en enda rent uttalad sats om rättighet.

Den gamle redlige grefven njöt nu på sin ålderdom frukterna af sitt dagsarbete: rundt omkring honom reste sig trefliga boningar, öfverallt såg han glada ansigten och sjelfva de så kallade fattige hade alltid sin lilla kammare, sitt lilla land och sitt bröd till döddagar. Äfven den orkeslöse hade en snygg och ren klädnad att ikläda sig när han gick i Guds hus, och ingenstädes såg man till detta missnöjda, surmulna, pockande tiggeri, som, lik en kräfta på samhällskroppen, bevisar, att dess vätskor äro stockade och förskämda och att det gift, som spridt sig i hvarje åder, någonstädes måste ha ett aflopp, för att ej kasta sig på dyrbarare delar. Tiggeriet, pauperismen, är en dylik vämjelig afsöndringsorgan, och olycklig vore samhällskroppen, om vi med lagar och författningar verkligen förmådde uträtta det vi ville: på en gång tillstoppa dem; det onda skulle kasta sig inåt och samhället dö af tvinsot. Det finnes ej mer än en hjelp, och den måste gå inifrån: blodet måste renas från fördomar, och sunda vätskor genomströmma samhället; de bojor, som skaft hålen, måste bort och menniskorna röra sig fritt, så som Gud skapat dem att göra: då, men då först, försvinna pauperismen och det fräcka tiggeriet, och en kommande tid skall knappt skönja ärren.

Några år derefter, en mulen vårmorgon, steg kyrkvaktaren liksom yrvaken upp ur sin säng och tog fram psalmboken och satte sig vid sitt lilla fönster, der knappt ännu dagern tittade in. Han började sin psalm som vanligt, men det ville ej gå; han var så underlig till mods. Allt emellanåt kastade han en fruktande blick på den gamla kyrkan och det utbyggda grafkapellet, som otydligt stack fram genom morgondimman, som, lik en hvit svepduk, slöt sig omkring nejden. Allt var länge tyst. Ändtligen började en och annan fogel att slå en ensam drill; en sakta vind förde bort dimmorna, så att kyrkan, grafkapellet och träden med sina späda löf blefvo synliga och stucko af mot den grå himlen.

«Det var ett skräckligt väsende i natt», skrek kyrkvaktaren till sin döfva hustru; «du kan då ändtligen sofva som en stock.»

«Åhjo, visst hörs det när en stock faller ner; hvad var det för en stock?»

«Åhnej, mor! hör då: det har varit buller i kyrkan i natt; harnesket har rasslat och gått och knarrat inuti grafkapellet, och slutligen skramlade det, som om man slagit på pukor och trummor derinne, och skramlade som vapenbrak.»

«Åh, min herre Jesus!» sade gumman och satte sig upp, «hvad står då på, i Guds namn?»

«Jo, det står något illa på, mor, derpå kan du vara säker; ty aldrig förr har jag hört något sådant väsende. Det är väl krig och brand, pestilentia och örlog, eller också har något tagit vid nådig grefven, fastän det tror jag icke; i går afton var jag der framme, och då var han munter och kry och hade fått främmande till sig, nämligen sin systerson. Det var dock en otäcker en, svart som döden, och dyster se'n, så att det var riktigt rysligt att se på. Men gamle grefven var så fryntlig och glad öfver att se honom; ty han har varit i främmande land i många herrans år och kan knappt ett ärligt ord svenska heller. Nu mor är det dager; vill du, så gå vi in i kyrkan och se efter om någonting händt.»

De gamle gingo, och när de kommo in i kyrkan och inträdde i grafkapellet, låg harnesket i bitar sönderslaget på golfvet och bröstskölden hade fallit på kopparkistan. Kyrkvaktaren stod liksom förstenad och såg än uppåt nischen, än på de krossade bitarne vid sina fötter, innan han för sig sjelf hviskade: «Detta betyder någon mycket stor olycka!»

«Åh, herre Gud, se harnesket!» sade gumman och började plocka upp bitarne.

«Låt bli de der; en mäktig konung skänkte salig grefven detta harnesk; en stor drottning spände med egen hand igen dess remmar första gången, och således skall icke en gammal kyrkvaktarekäring röra dervid. Låt dem ligga der de ligga.»

Gumman lydde knotande; men mannen var något herre i sitt hus, fastän ännu mer i kyrkan, der han sex dagar af veckan var ensam rådande.

På förmiddagen kom bud, att gamle grefve Gotthard von Giessen dött klockan mellan två och tre på natten, troligen af slag; ty det enda, som kunde skönjas på liket, var en blå fläck midt öfver hjertat. «Ser man» sade kyrkvaktaren, «skottet träffade ej

den förste, men väl den siste af ätten; det var en blå fläck midt öfver hjertat, der tog silfverkulan på harnesket; men så går det från fäder inpå barn. Ja, mor, den der konsten att skjuta med silfver är en trollkonst, är en djefvulens konst; ty med silfver och guld finnes ingen välsignelse.»

Tyst! klockan är tolf, och de gamla klockorna börja tala med sina jerntungor! Det skallar genom den dunkla luften, bort öfver de mörka skogarne, det blå vattnet och de ljusgröna sädesfälten; foglarne tystna och i hvarje koja har nyheten spridt sig, lik en löpeld, som löper i skogsmossan; i hvarje vrå sade man suckande: «Vår grefve är död, hvem skall nu fortsätta?» Men klockorna ringde timmen ut, och sedan fick folket se det nedfallna harnesket, höra den vidunderliga sagan om silfverkulan, och alla sade: «Han var den siste. Frid med hans *stoft!*»

II.

I de djupaste schakten i menniskohjertat, i de dolda, outgrundliga klyftorna i själens verkstad, växer den malm, ur hvilken våra handlingar, goda eller onda, sofras till metall och till slagg. Det beror ej på malmen, ty den är lika rik hos alla, utan på huru den rostas och bokas och huru den smältes tillsammans med andra, om metallen blir skild från slagget eller blandad deri. Kärlekslösheten förkalkar, bränner upp, förslaggar det goda hos många, hvilkas lynnen sedan anses för endast ett slagg utan värde, och förgudningen, fördomen och egennyttan formar åter med konstnärlig hand af verkligt slagg falska dyrbarheter, som glänsa som juveler. Om dessa karakterer tillhöra historien, så kommer engång forskaren och «tillgodogör» det metalliska i det föraktade slagget och krossar de falska briljanterna; men de otaliga, hvilkas historia är slut med lifvet, få nöja sig med att det ädla, som möjligen fanns i deras lynne och i deras handlingar, förvittras och glömmes.

Ofta förändrar blott en liten omständighet hela karakterens utbildningsprocess, ändrar dess gång och riktar passionen åt ett annat håll, än förut. Det ser ut, som om masugnsgången kommit i olag, utan att man egentligen kan förklara orsaken dertill, lika

litet som man kan det, när jernet den ena gången blir nödsatt och den andra mjukt, oaktadt insatsen och behandlingen i öfrigt varit lika. Så händer, att tvenne bröder, med samma barnalynne, uppfostrade tillsammans i samma hem, i samma skola, lifvade af en lika hufvudidé, dock skilja sig som natt och dag och gå diametralt motsatta banor.

I en aflägsen provins, nära utmed sjön, som der formerade en djup vik, låg ett litet ställe, som hette och ännu heter Moviken. Der bodde fordom en gammal kaptenska Ridderkors med sina två söner, Gustaf och Rutger, ett par tvillingbröder. Kaptenskan var syster till grefve Gotthard von Giessen, som innehade Torps fideikommiss i Lönnerås socken, och om hvilken vi i förra kapitlet talat. Den gamle grefven lefde ogift och det var således temligen gifvet, att egendomen vid hans död skulle tillfalla den äldste af kapten Ridderkors' efterlemnade söner, och denne hette Gustaf; ty han var verkligen några minuter äldre än Rutger, som således, i egenskap af yngst, ej skulle erhålla något af hela godset, utan i fattigdom draga sig fram i verlden. Denna tanke om ett stort arf och om fattigdom skiljde de begge bröderna från barndomen; ty Rutger måtte tänka huru han ville, så förmådde han aldrig utfundera rättvisan af att den ene brodren skulle få allt och den andre intet; hvaremot Gustaf fann det mycket klart, att den förstfödde egde förmånsrätt. De begge gossarne växte upp tillsammans; men deras lynnen, fastän af naturen lika, växte åt hvar sitt håll, på samma sätt som man ser tvenne unga björkar, hvilkas rötter äro sammanflätade, med sina kronor skilja sig från hvarandra. Gustaf, «den lycklige», som brodren kallade honom, hade i perspektiv sitt stora arf och ansåg derföre allt arbete onödigt; han blef en glad, oförarglig, godhjertad yngling, som saknade karakter derföre, att han ej ansett det nödigt att bilda sig någon. Rutger deremot arbetade oupphörligt; han behöfde det, och hans lynne antog en hårdhet, som ej var honom naturlig, men som tillskapades af hans ställning. Så hade de begge vuxit upp till ynglingar, tvenne sköna ynglingar, och gingo in som officerare vid samma regemente. Det var svårt att särskilja de begge bröderne, då de begge voro klädda i sina nätta uniformer; men en upp-

märksam betraktare fann dock, att fastän de yttre dragen voro förvånande lika, så var sjelfva själsuttrycket helt olika. I Gustafs blick såg man detta vårdslösa förakt, som så ofta stämplar dem, som utan förskyllan och värdighet vunnit mycket, om icke allt; denna blick, som så ouppmärksamt halkar öfver menniskorna och tingen, liksom ingenting funnes, som förtjenade att älskas, beundras eller fruktas. Hos Rutger åter låg ögat djupare, blicken var tankfull, ofta liksom glödande af en varm känsla, ofta åter stum och betydelselös, men aldrig kringirrande, utan alltid djup, stickande, men tillika tilldragande. Rutger var hvad man kallar en själfull, intressant yngling; Gustaf deremot en glad, och, just genom den vårdslöshet, med hvilken han betraktade menskligheten, en person, som hade alla, eller, om man så vill, ingen till vän, men som mängden ansåg för «en förbannadt hygglig pojke». De begge bröderne hade således inom regementet sina egna kotterier af vänner, och Gustaf hade naturligtvis det största antalet; ty litet hvar passar till dussin-vän, men ganska få till vän af en viss karakter. Vanligen är det likheten i läge, som skapar vännerna, och Rutgers få vänner voro således alla fattiga gossar, liksom han sjelf; men dock var det på långt när ej alla de, som ej egde något, som slöto sig till hans parti; ty mängden af desse har en viss aktning, att ej säga vördnad, för den, som är rik, eller som skall bli det, och slutar sig således till den, som möjligen i framtiden kan vara dem nyttig. De rike åter utgöra, en gång för alla, en särskild kast, som ej kan begripa, huru det går till att ej ega något, och som, huru orimligt det än låter, omöjligen kan få i sitt hufvud, att ej brist på t. ex. ett stort arf är ett slags personligt fel hos den, det brister, eller som fordrar, att en fattig sate, genom flit och omtanka, i hast skall blifva lika rik, som de voro i vaggan. Gustaf och Rutger hade af sin morbror, grefve von Giessen, en viss årlig penning, lika stor åt dem hvardera, och de voro således, för ögonblicket, lika rika; men Gustaf egde hoppet, framtiden, och det är mer än hela rikedomen.

Rutger var strängt sparsam och arbetsam; hela hans befäl måste erkänna, att han egde många företräden framför sin bror; men likväl var man strängare, noggrannare och mera kinkig mot honom än mot denne.

Huru varma äro ej känslorna vid tjugoett års ålder! Då vaknar vanligen, om sinnet är oförderfvadt, denna djupa längtan efter hus och hem, efter maka och barn, denna oförklarliga känsla, som lefver på djupet af menniskosjälen, och som adlar ynglingen till man. I Rutgers sinne brann denna trängtan lifligare, än hos de fleste; han stod blott några minuter efter sin bror och kunde aldrig hinna dit denne skulle hinna utan all möda. Han tänkte således beständigt på det ögonblick, då han sjelf, som en oberoende man, skulle ha eget hus och hem, maka och barn omkring sig och vara nöjd med litet. Det var en romanesk idé, men vid tjuguett års ålder är själen ej ännu giktbruten, utan förmår springa öfver tider och hinder; först sedan blir hon trögare, kinkigare och fordrar ej blott kärlek utan också beqvämlighet. Något sådant tänkte ej Rutger på, utan blott på kärlek och arbete, för att uppehålla sig och de sina. Ack! hvad detta arbete skulle vara lätt.

Der midt öfver viken ligger en vacker herregård, som heter Hellinge; der hade de begge ynglingarne som barn ofta varit, och mången gång täflat och sprungit sig svettiga med att dra en korgvagn, deri ett barn åkte. Det var en liten rödrosig och hvit flicka, som hette Aurora och som var dotter till major Stensson, egare af Hellinge säteri. Den lilla flickan växte och blef stor, hon blef skön och god, och Rutger fästade sig vid henne med sina käraste drömmar. Men denna kärlek förblef stum, och ynglingen var aldrig tråkigare, än då han var i Auroras sällskap, och beständigt stod den tanken för honom: «Om jag vore så lycklig som min bror, så kunde jag erbjuda henne min kärlek; jag kunde säga: med tiden, Aurora, kommer du att som en ädel drottning bjuda och befalla öfver talrika underhafvande, och bo i den gamla stamborgen.»

Då Rutger var hemma hos sin mor, helsade han emellertid ofta på vid Hellinge. Det uppstod liksom ett varmare förtroende mellan de begge unga, och ynglingen hade mer än en gång svärmat om huslig lycka, om trefnaden i ett anspråkslöst hem, om trohet och kärlek, i samtalen med Aurora, som med ett barnsligt leende lyssnade till hans målningar och förtroligt blickade in i hans tankfulla öga. Han byggde således upp ett luftslott, der

alltid Aurora stod i förgrunden, som den lifgifvande anden i hans drömmar; han hoppades till och med, och hoppet hos en yngling är mer än vissheten.

Längst borta i mynningen af viken låg en liten björkbeväxt holme; det hade fordom varit en boning derborta; man sade till och med att en gammal trädgårdsmästare bott der, hvarest de stora knutstenarne lågo och der en koja hade stått; men enda beviset för denna saga var, att utmed den grusade bostaden en liten skog af präktiga nära sekelgamla körsbärsträd reste upp sina lummiga kronor mot himlen. Holmen tillhörde Moviken, och vid körsbärstiden brukade kaptenskan inbjuda sina grannar och vänner till ett så kalladt körsbärskalas på den vackra holmen, och den dagen såg man en mängd båtar och ökstockar skjuta ut från strandbräddarne och med raska årtag skynda mot den gemensamma föreningspunkten.

Det var just vid denna tidpunkt ett år, då de begge bröderne voro hemma och ställde hvar sin båt i ordning, för att afhemta dem af gästerna, som man ville visa den största artigheten. Gustaf lät måla och pryda sin båt med ett vackert suntält och äfven Rutger stofferade ut sin, så godt han kunde; ty der skulle Aurora och hennes föräldrar sitta.

Rutger hade redan längesedan bedt Aurora att ro hos honom i hans båt, men Gustaf hade framställt samma bön, och hon kunde ej bestämma sig, utan öfverlemnade leende den vigtiga saken åt sina föräldrar.

«Jag tror min själ, Rutger, att du är kär i Aurora Stensson!» sade Gustaf om morgonen den stora dagen, då de voro nere vid båtarne, som lågo gungande vid strandbryggan; «åh ja, flickan ser bra ut, och när föräldrarne dö så får hon också litet, så att det ej är så dumt uträknadt.»

«Uträknadt!» sade Rutger, «jag har ingenting uträknadt.»

«Åh ja, Gudbevars, blif icke ond, lille Rutger; jag menar ej så illa, som att du skulle tänka på din utkomst. När en underlöjtnant har råd att pryda sin slup så, synes det väl att han ej bekymrar sig om att spara.»

«Nå, än du?» frågade Rutger skarpt.

«Jag! det är väl en förbannad skillnad med mig; du torde väl påminna dig, att jag har något, när onkel dör; du deremot har endast din uniform.»

Gustaf tänkte ej på, huru bitter och orättvis han var; ty det ligger i karakteren hos sådana lyckans barn, att ovilkorligen anse sig ha rättighet att moralisera och leda dem, som ej äro lika lyckliga som de sjelfve. Rutger bleknade, men sade intet, ty hans svar skulle bli ännu bittrare, utan vände sin bror ryggen och gick.

«Han blef ond», skrattade Gustaf vid sig sjelf; «han är då lättretad som ett bi. Nå, nå, käre Rutger, du tror dig med dina många talanger kunna ta lofven af mig och trotsa mig; men jag skall söka visa, att fideikommissarien ändå är något litet mer än underlöjtnanten.»

Strax på eftermiddagen såg man två båtar skjuta ut från Moviken och taga kosan till Hellinge; det var de begge brödernas. Båtarne gingo dock långt från hvarandra och lade ej ens till vid samma brygga.

Gustaf skyndade upp till herrgården, som låg på en kulle vid stranden, och Rutger kom en annan väg genom trädgården; begge kommo fram på samma gång.

«Ödmjukaste tjenare!» skrattade Gustaf, då han mötte Rutger på trappan; «det ser ut som du ämnade göra strandhugg här och eröfra dig din sköna, så grym ser du ut och så af berserkarvrede lysa dina «intressanta ögon».»

«Gäckas ej, Gustaf», bad Rutger och räckte honom handen, «se här, försoning!»

«Åh, gudbevars, hvartill behöfs någon försoning», yttrade Gustaf godmodigt, «jag gäckas icke med dig, men du är så förbannadt stursk och odräglig, alltsedan du blef kär. Nå nå, Rutger, du skall något straff ha, och derföre täfla vi om flickan i dag; du får ej ro henne, utan det gör jag; men deremot får du gerna gifta dig med henne, ty jag vill min själ ej ha «mamsell» Stensson, om du ville skänka mig henne. Tyst nu emellertid och se glad ut, min gosse», sade Gustaf skrattande, när han lade handen på låset och öppnade dörren till salongen.

De begge bröderne inträdde.

«Vi äro nu här med vår lilla flotta», yttrade Gustaf först; «jag är egentligen storamiral i farvattnet och ligger med mitt fartyg vid stora bryggan, hvaremot Rutger far som kapare och söker eröfra hvilken han kan.»

Man skrattade åt detta slags infall och började göra sig i ordning till resan. Der var en hel hop flickor och gummor, som hade samlat sig på Hellinge, för att invänta båtar för öfverfarten.

«Jag hoppas dock», yttrade Rutger, «att herrskapet stiger ombord på fribytaren och följer honom till holmen, eller», tillade han sakta till Aurora, «hur vill ni?»

«Käre Rutger, ni ser så ledsen ut i dag», sade flickan, i stället för svar; «hvarför kunde ni icke, likasåväl som Gustaf, vara storamiral och lägga till vid stora bryggan? Pappa och mamma gå bestämdt ej till den lilla.»

«Båten skall genast vara der», yttrade Rutger och skyndade ur salen.

«Nu äro vi färdiga», sade majorskan, «hvar äro nu våra begge amiraler?»

«Förlåt mig, min nådiga tant», afbröt henne Gustaf, «jag är amiral och har ensam amiralsflagg på mitt fartyg; min bror Rutger är, som sagdt, blott en fribytare, och tar upp dem, som ej få rum hos mig. Er arm, bästa tant!»

Sällskapet gick ner mot stranden, och vid stora bryggan lågo såväl amiralskeppet som fribytarefartyget bredvid hvarandra.

«Att vara en fribytare», sade Aurora, «så är Rutgers fartyg ganska vackert. Se, mamma, så vackra blomsterguirlander som sväfva deromkring, och se i förn en hel stor bukett med rosor; fribytarfartyget är ganska smakfullt.»

«Ja visst, bästa Aurora», inföll Gustaf, «men var god se på suntältet, blått och hvitt, med fransar och tofsar rundtomkring, precist som en kunglig roddslup. Ni, Aurora, vill väl ej bränna er hy med att sitta derborta i solskenet bland de andra blommorna?»

«Men, mamma, vi ha ju lofvat Rutger att fara i hans båt», sade Aurora till sin mor, «han kunde taga illa upp.»

«Åh nej, mitt barn, det gör han visst icke; men vi få se, när vi komma ner till stranden.»

När sällskapet kommit dit, stod Rutger der före dem och bjöd majorskan att stiga i hans båt; men omöjligt: hon fann mera tycke för suntältet och med ett: «Tack, käre Rutger, vi fara med amiralen», steg hon ombord och med henne Aurora, som kastade en hastig och missnöjd blick på Rutger, som i hennes ögon burit

sig något tafatt åt och äfven verkligen gjort det; ty de föregående scenerna med brodren hade bringat honom ur lynne, och då är man alltid tafatt.

Båtarne voro likväl snart fyllda och Rutger hade varit lycklig nog att i sin få ett halft dussin gamla fruar och ett halft dussin tråkiga och långa mamseller samt ett pår herrar i grå sommarhattar.

Rutger satte sig vid styret och färden begynte; men hans tankar hvirflade så omkring, att han ej observerade farleden, utan stötte på med sin djuplastade båt mot en sten långt ifrån stranden. Der blef ett väldigt skrik af de tolf fruntimren, och båten kom ej flott förr, än sjelfva amiralskeppet aflastat sin dyrbara börda, återvändt och lättat fribytaren från sin barlast.

«Om det nu i hast kommit en orkan eller storm», såde några af fruarne, «så hade vi omkommit allihop, om icke den hygglige Gustaf Ridderkors kommit oss till räddning.»

«Ack, min Gud! jag får spasmer!» stammade en lång, gulblek mamsell, som läste alla möjliga romaner och nyttjade alla möjliga droppar, «en sådan fara!»

Rutgers ögon glänste och glödde af harm under hela resan: ej ett enda muntert och artigt ord; det var, som om han skulle transporterat ett dussin mjölsäckar eller några hundrade tegel öfver sjön.

«Rutger är just en kuriös herre», hviskades i hela sällskapet, och glädjen ville ej låta se sig. Man smackade körsbär, man sköt med kärnorna, man tillochmed kastade fem stycken och «tänkte», som man säger; man sprang enkleken på gräsplanen, man lekte hök och dufva, men det ville ändå ej gå, isynnerhet om Rutger deltog deri; ty allt hos honom var tvunget och kärft.

När hemresan företogs, ville intet fruntimmer, utan endast några modiga herrar, stiga ombord på fribytaren; Gustafs båt måste göra fram- och återturer för att hemta damerna. «Få vi fara med herr amiralen?» sade några; «med herr fideikommissarien?» sade andra. Och så slöts det nöjet.

När Rutger i månskensqvällen tog turen hemåt, hvälfde sig underliga tankar i hans hjerna. När båten stötte mot land, sprang han upp på stranden och lät roddarne lägga båten fast; men han sjelf gick med starka steg upp på en höjd, der han såg Hellinge framför sig. Han stod länge och stirrade på den vackra bygg-

den, der fönsterna glänste mot månskenet; slutligen lade han armarne i kors och hans ansigte antog ett hårdt, hånande uttryck.

«Du for med honom, och ej med mig; du finner mig ej intressant , . . Nå väl, jag skall ej oftare blygas inför min bror! Ha, ha, ha! fideikommissarien, den rike, den firade, tanklöse, jollrande narren, som tror sig ega rätt att förtrycka, håna, moralisera och förolämpa mig derföre, att han föddes fem minuter före mig! Nå väl, Aurora, jag har älskat dig outsägligt, mer, än jag bort göra; du har smålett, du har många gånger med en blick tröstat mig; men du föredrog dock fideikommissarien framför den fattige officeren, som ville offra sitt lif och sina krafter för att se dig lycklig; du har så velat . . . han föraktar i sitt hjerta dig och alla, den fåfänge narren; gerna för mig; beundra honom, småle, som du gjorde i dag, åt hans platta infall . . . gerna . . . mig ser du icke mera!»

Påföljande dag var han lugn, men tyst.

«Nå, käre Rutger», sade Gustaf, «såg du att det gick som jag sade! Ha ha ha, du gjorde en förbannadt rolig figur derute i marvattnet med hela din antiqvitetssamling om bord. Aurora skrattade så, att ögonen tårades på henne, fastän hon tyckte, att det var mer synd om dig, än om gummorna, och bad mig att skynda ut till din förlossning.»

«Jaså, hon skrattade?» frågade Rutger.

«Ja, kanske hon skulle satt sig ner och gråta derföre, att välborne herr Rutger Ridderkors midt i sjön stannade på berget Ararat med arken, uti hvilken alla djur, som kräla på marken, voro församlade.»

«Åh nej, jag fordrar ej sådant; nej, Gud bevars! Det var dock väl, att du kom till räddning; du blef en engel på kuppen», sade Rutger, «och nöjet stördes ej deraf.»

«Nöjet, jo visst fan stördes nöjet; ty det luktade ju droppar milslångt, och den ena gumman fick ryckningar efter den andra, och långa mamsell Tanström satt ju inne i en löfsal och skrattade och hade konvulsioner af alteration; lycka var, att de nästan alla hade flaskor och pastiljer.»

«Åh-ja, det var en lycka», sade Rutger, «men nu kan du fortsätta.»

«Nej, ser du, så dum är jag icke; jag blott ville visa dig, att ditt intressanta väsen och dina lärda samtal icke förslå, när jag sätter till. Du må gerna ta din mamsell, som nog tar till godo att som löjtnanska suga på ramarne, då hon ej kan få något bättre; men hon är ung ännu och metar väl ännu en tid, innan hon tar dig på kroken.»

Rutgers ungdoms skönaste dröm var genom denna lilla händelse förstörd. Lik en såpbubbla svälla våra förhoppningar till en viss höjd; kunde de småningom sjunka, skulle det ej smärta oss; men de brista på en gång; hela det skiftande skådespelet är slut, och på sin höjd stänka några tårar på oss; det är allt! Hoppets bubbla är väfd af tårar.

Efter detta ögonblick besökte Rutger aldrig Hellinge, och mer än en gång blickade Aurora midt öfver sjön på Movikens röda tegeltak och tänkte: «Hvarföre kommer han icke? Kunde han ta ett lappri så hårdt!»

III.

«Penningen, allt för penningen, ingenting den förutan», tänkte Rutger och började förakta menniskorna; ty Aurora var i hans tankar dock den förträffligaste af alla, och äfven hon hade fästat sig vid hans bror. Hvarför? Jo derför att denne engång skulle bli rik; ty någon annan bevekelsegrund till hennes uppförande kunde han ej finna. En djup sjelfkänsla sade honom, att han, jemförelsevis med sin bror, måste ega företräden i hvarje klok menniskas ögon; han kände sin brors ytlighet i allt, hans lättsinne, hans okunnighet, hans barnsliga stolthet, och han fann dock öfverallt, att denne hade företräden, som han ej någonsin kunde hinna . . . Hvilka? Jo, penningens! — Äfven Aurora hade skattat åt denna svaghet; hon hade i Gustafs sällskap skrattat åt hans olycka med båten; hon hade ömkat honom, det vill säga: föraktat honom.

«Jag måste bli rik», sade han vid sig sjelf; «rik, och så rik, att jag kan krossa min bror med guld; då skall man älska mig, då skall man beundra mig.» Han öfvertänkte länge sättet att i hast kunna samla penningar, och han fann slutligen ej något bättr

än att gå i utländsk tjenst och börja ett äfventyrarelif. Han for således ut; och på flera år se vi honom ej förr, än vi träffa honom i en präktig våning i Genua.

En skön flicka hvilar, till hälften liggande, i en hvilstol; den runda armen stödjer sig på ett bredvid stående marmorbord, och hon passar vid handleden ett präktigt armband. «Rutger är ändå en artig, en hygglig narr», sade hon vid sig sjelf; «här bor jag som en prinsessa af blodet, jag stackars Julia Amalfi, den fattige stenhuggarens dotter. Man påstod, att jag skulle duga till modell för en Psyche, en Venusbild, eller hvilken gudomlighet som helst; nå väl! min far ville använda mig dertill, men den galne svensken, spelaren på St. Ignatiigatan, hertigen af gröna bordet, fick se mig, och ridderlig och präktig hyrde han denna våning åt mig. — Tyst, kommer der någon?» frågade hon en gumma, som med smygande steg trädde in i rummet.

«Ja, signora, en ung man; åh-ja, jag förstår nog, en af edra vänner; han vill tala vid er.»

«Låt honom komma in», sade Julia, och ett fint smålöje spridde sig kring den sköna munnen; «men du tiger, och skulle någon komma, så säg, att jag är i badet; uppehåll honom derute. Du förstår . . . löntrappan är väl öppen?»

«Ja, signora.»

En vacker, mörklagd yngling inträdde. Han var blek, men beslutsam, och, som det tycktes, lugn betraktade han Julia, som satt lekande med armbandet.

«Nå, Julia, du är ännu trogen; ännu har du ej sålt dig åt kättaren, som med sitt guld vill locka dig.»

«Ja, så är det, Antonio, ja just så; ännu är jag din, evigt din Julia. Tror du väl, att en Amalfi kan förnedra sig? tror du väl?»

«Nej, nej, Julia, jag känner ditt stolta sinne», sade ynglingen; «men . . .»

«Inga men, Antonio; det är sannt, jag är en fattig flicka; du är också en fattig gosse, men begge», tillade hon och höjde upp hufvudet med en drottnings stolthet, «men begge äro vi af ädelt blod. Våra föräldrar hafva, tryckte af fattigdomen, glömt hvilka slägter de tillhöra; nå väl, jag har ej glömt det. Jag är nu rik; se detta armband, se dessa dyrbara stenar . . . hvad kan det

vara värdt?» frågade hon småleende sin älskare. «Tror du, att vi kunna lefva på dess värde? Du förstår dig på juveler, jag vet det.»

Ynglingen betraktade smycket. «Det är ovärderligt», sade han slutligen, «dessa stenar af det renaste vatten äro utsökta; det är en kunglig skänk.»

«Åh-ja, jag har också fått det af en konung, spelbordens konung; mången liten hertig och grefve har måst släppa till sina dukater; mången lord har lagt sina guinéer och mången knes sina rubler i hans skattkammare. Du tror således, att vi kunna lefva af detta armband och några hundrade dukater, som jag fått för att inköpa bröllopssaker?»

«Ja, vi vore rika!»

«Nåväl, Antonio; detta armband är en bröllopsskänk, sade den rike Rutger; han gaf mig det, med förbehåll, att jag skulle öfvergå till hans tro; jag lofvade det.»

«Men hur kunde du lofva sådant?» frågade ynglingen rysande.

«Lofva, Antonio! lofva en kättare! Jag frågade min biktfader i den saken, och han sade: «Varen milde som dufvor och listige som ormar; kättare är man ej skyldig tro och lofven», och jag lofvade allt! Ack, Antonio, det är ej svårt att lofva, och dessutom så är han en kättare, en bedragare, som tvingat hundrade till förtviflan. En ung engelsman sköt sig ju häromdagen vid sjelfva bordet, så att blod och hjerna stänkte på taflan, och Rutger smålog endast bittert och sade: «Mina herrar! den unge mannen lär icke haft något mera att insätta!» och lät bära ut liket. Det är ju fasligt!»

«Ja, du har rätt», sade Antonio; «men när skola vi fly?»

«I denna natt, Antonio; vi resa i natt; du beställer vetturinen och vi flyga bort till en annan stat. Gudskelof! Italien är deladt i många väldigheter, och det är ej långt till gränsen.»

«Klockan tu?» frågade Antonio.

«Ja, klockan tu, och för säkerhets skull en dolk i barmen», sade flickan.

I detta ögonblick sågs den gamla qvinnans ansigte i dörren, och Antonio fick en vink att gå genom löndörren.

«Han är således här; åhja, säg att jag ämnade mig i badet; men gerna dröjer för hans skull. Han må komma.»

Nu trädde der in en medelålders man; det var Rutger Ridderkors. Den, som sett honom fordom, skulle ej känt igen den vackre, ståtlige ynglingen med den varma, intressanta blicken i denna torra, mörka figur, med de hårda, oböjliga anletsdragen, de starkt sammanpressade läpparne och det tunna håret, som lemnade den fårade pannan obetäckt.

«Ni hade ämnat er i badet, sköna Julia», sade Rutger och satte sig på en stol bredvid henne; «jag störde er?»

«Störa?» sade Julia, med ett förföriskt leende, «störa mig? Hur kan ni tro, ädle Rutger, att ni, hvars bild jag beständigt har framför mig, att ni, min blifvande make, skulle störa mig? Nej! välkommen, tusende gånger välkommen!»

Den sköna flickan kastade sina armar kring Rutgers hals och tryckte en brännande kyss på hans kallsvettande panna.

«Du älskar mig således verkligen?» sade Rutger, till hälften misstroget, till hälften skämtande.

«Ack ja, det gör jag visst; tror du mig icke, Rutger? Tror du mig icke, då jag ser dig så här in uti ögonen. Se på mig noga, Rutger! så ser ej en falsk menniska ut.»

«Nej, nej, barn, blif icke ledsen, jag tviflar ej på din kärlek», yttrade Rutger tröstande och smekte den vackra, hvita pannan; «men nu till annat. Är du nöjd med armbandet?»

«Armbandet», genmälte Julia, «vid den heliga jungfrun, jag hade så nära glömt armbandet; ack jo, det är dyrbart, tror jag, mycket dyrbart; men hvartill tjenade det? Jag tyckte, då jag såg det, att det var så grannt; jag bad dig derom; jag trodde att det var något lappri, som ej kostade hela verlden, men min gumma säger att det lär kosta ofantligt. Hvarför skulle du köpa ett så dyrt smycke åt mig? Jag var ett barn, och om det varit af brons, hade det varit mig lika kärt: du hade ju dock gifvit mig det!»

«Förtjuserska!» sade Rutger och hans bleka, uttärda ansigte glödde af eld, och hans ögon lyste af vild glädje; «du är således min!»

«Ja, evigt din», hviskade Julia och lutade sin panna mot hans bröst.

«Och i morgon, sköna Julia, resa vi härifrån öfver till England; jag har nu allt på redig fot: du afsvärjer din religion; ty i mitt fädernesland tålas ej blandade äktenskap. Du får tro hvad du vill, det förstås.»

«Ja, ack ja; för dig kan jag allt!»

«Och du är, när vi komma dit, en grefvinna Amalfi, och vi skola med vår prakt och vår glans krossa min brors öfvermod. Du känner den historien.»

«Ja, Rutger, och den der flickan, den der blåögda ormen, som föraktade dig.»

«Ja, ja, Julia; du kan det, du kan antaga en drottnings skick!»

«Åh ja, så der temligen . . .. vill du se på?» Flickan satte sig upprätt i soffan och antog en så förnäm min, att sjelfve Rutger fann sig intagen af vördnad. «Kom hit, min vän», sade hon till Rutger, «jag vill tala med er.»

«Du spelar bra, älskade Julia; du är en riktig aktris!»

«Hvem är ej det, bäste Rutger? Litet aktris är hvarje qvinna; hon får ej vara sådan hon är, utan måste spela något, något litet blott; man måste lämpa sig i sitt öde. Jaså, du tycker, att jag kan spela en grefvinna Amalfi.»

«Ja, mästerligt!»

«Nå, det är väl ej så underligt, då jag verkligen härstammar från en greflig slägt», sade Julia; «men det der skall jag säga dig sedan. Nu vill jag veta, när jag en gång blir lycklig med dig; ty blott sedan kyrkan välsignat våra band, tillhör jag dig.»

«Ja, ja, älskade Julia. Jag kommer således i morgon klockan tolf, ty klockan ett äro vi färdiga till resan.»

Med ett famntag skiljdes han från sin sköna sirén.

Qvällen hade skridit långt; månen sken öfver de väldiga palatserna och öfver kyrkorna i det stolta Genua, då Rutger ännu var uppe, emedan han förut, med sin betjening, varit sysselsatt med packning. Han stod i en djup fönstersmyg i det palats, der han haft sitt spelhus; de stora salarne voro tomma, tysta. Man hörde ej mer tärningarnes rassel eller de entoniga ropen af markören, ej en gång dessa sakta hviskningarne mellan punktörerne, dessa förtviflans eller den vilda glädjens skratt, eller detta hånande löje, som sorlade genom mängden, när någon rik yngling raglade derifrån med förtviflan i hjertat. Allt var tyst, och Rutger gick igenom sin lefnads brokiga bana.

«Tretton år, en lång eller kort tid, huru man vill», sade han vid sig sjelf; «men mitt hufvud har blifvit så kalt, mitt hjerta har

blifvit förtorkadt, min lefnadsglädje förstörd, och rikedomen har fallit på mig. Jag var ej girig, afunden och förräderiet har gjort mig dertill; behofvet af kärlek göt för första gången denna guldtörst i min själ, ty utan guld fanns ingen kärlek, ingen huslig lycka; nu har den ökat sig, liksom ett huggormsgift, som tränger genom ådrorna, hvarje droppa blod blir brinnande, och nu bränner mig guldtörsten beständigt. Så länge mera guld finnes att få, är jag som en arab i öknen, hvilken med naglarne gräfver i jorden, för att få ännu en droppa och ännu en droppa till och som slutligen finner, att hans eget blod läskar honom. Förskräckligt! men så är det dock, och ändå älskar jag.

«Det var en tid», återtog han efter en stunds tystnad, «då jag älskade på ett annat sätt; det fanns ingenting orent i denna kärlek, den var som en flägt från himlen, så sval, så saliggörande, så doftande och så len; då trodde jag på alla; men man förgiftade den för mig, rörde upp grumlet i min själ, blandade hat, afund, sinnlighet och brott i min rena känsla, och afgrundens svafvelluft förpestade den himmelska ström, som förut omgaf min själ. Det är således slut med barnaglädjen; nu måste jag veta att njuta som en man, bära förbannelsen och brotten på mitt hjerta som en man, utan att klaga, utan att ångra. Och hon, älskar hon mig väl? . . . Stackars barn, är din kärlek som min varit, så beklagar jag dig. Dock, det är dock en varelse, som älskar mig, och jag har vunnit mitt mål; jag får ett hus, ett hem, en maka och kanske barn; mellan dem skall ingen rikedom bygga en mur; de skola dela lika; förbannelsen skall ej gå längre — den må stanna hos mig.»

I detta ögonblick slog klockan två, och straxt derefter rullade en täckt forvagn förbi huset. «Flere än jag vakar», sade Rutger vid sig sjelf; «det är således icke endast ett ondt samvete som vakar.»

Klockan slog elfva, påföljande förmiddag, när Rutger väcktes af sin betjent, som lemnade honom ett bref; det var från Sverige. Han bröt det med häftighet och läste en underrättelse om sin brors död. «Således fick jag dock ej hämnas, och han blef då aldrig den, han trodde sig blifva. Han blef ej fideikommissarie och

jag deremot blir det. Allt detta», tillade han och tryckte handen hårdt mot bröstet, «allt detta hade varit onödigt; alla dessa fasor, all denna förnedring tjenade således till intet; hämnas kan jag icke på honom, jag fick aldrig mäta mig med honom; jag kan ej, som jag ämnat, reta den usle narren till täflan och låta honom förstöra sig, för att i glans och yppighet likna mig; han finns ej mera, och jag sjelf blir, då gubben dör, fideikommissare till godset.»

Klockan tolf på slaget stod han på trappan till Julias våning. Der var läst och tyst. Han ringde förgäfves; klockan klingade klart derinne i rummen; men ingen öppnade. Slutligen lät han bryta upp dörren; allt var sig likt: blommorna i vaserna doftade som i går, papgojan i hörnet ropade och foglarne sjöngo i de gyllne burarne; men Julia och hennes gamla tjenarinna voro borta.

«Hvar äro de?» frågade han en svartögd gosse, som smugit sig in i de granna rummen och stod gapande på all deras glans.

«Signoran?»

«Ja! . . . Nå, hvar är hon?»

«Vid alla helgon, ni hemtade ju henne sjelf i natt klockan tu!»

«Jag?!»

«Ja icke annat jag vet; det var hennes älskare, så mycket sade gumman, då jag, väckt af bullret, tittade ut på gården och frågade hvem det är, som kommer till signora Amalfi? Det är hennes bäste vän, hennes tillkommande man.»

«Tyst!» ropade Rutger, då han såg ett bref på bordet, «tyst!» Han bröt det och läste:

«Herr Rutger! Jag tackar er oändligt för armbandet och dukaterna; men, som jag ej kan älska er och ännu mindre öfvergifva mina fäders tro och mitt sköna Italien, för att med er flytta till ert dimomhöljda, isiga fädernesland, får ni ursäkta, att jag följer en, som allt från min barndom varit min vän, och på hvars samvete ingen förbannelse hvilar, om icke möjligen er, då ni läser detta afsked från *Julia.*»

Rutger stod länge stum och begrundande; ändtligen sade han, med ett hånfullt leende: «Således åter en gång bedragen, hånad! . . . men denna gången är jag dock rik. Jag reser ändå!»

IV.

Rutger hade kommit till sin morbror, som han blott oredigt mindes från sin barndom. Han fann i den gamle grefven en menniska, som vid sjuttio år ännu var oerfaren som ett barn och som trodde på kärlek, som en tjuguårig yngling. Den mångbepröfvade mannen beklagade i sitt sinne den stackars gubben, som så barnsligt gladde sig åt sitt folks kärlek och som med ett så innerligt deltagande följde deras framsteg. Det är nämligen en af den grymma verldserfarenhetens egenheter, att den beklagar en hvar, som ej har så mycket att förakta och ångra, som den sjelf; det är en invalid, som yfves öfver sin stympning. Rutger höjde således upp sitt hufvud och tänkte: «Jag, gudskelof, ser klarare, än denne gubbe, känner hela denna väfnad af bedrägeri, egoism och hårdhet, som utgör kärnan, kring hvilken kärleken kastat sin strålmantel; jag, gudskelof, vet, att prismats färgor icke äro något verkligt, utan blott något skenbart; jag känner lifvets vetenskap!» Han hade rätt på sätt och vis; han kände det materiella lifvets vetenskap, men han kände ej själens lif; ty derom veta vi intet, utan endast tro och hoppas. Han visste, att prismats färger ej kunna fattas med handen, att de omgifva föremålen, hvilka som helst, i en gifven ordning; men han kände ej, att dessa färgor för själen äro verkliga ting, verkliga materiella ting och just passande till klädnad för den odödliga anden, då han är frigjord och, klädd i ljus, träder fram inför Herran. Lifvets vetenskap, så väl som hvarje annan, fattar blott de yttre företeelserna, just derföre, att det är en vetenskap, något, som beror på vetande. Hvad barnet tror, och hvad gubben hoppas, låter ej bevisa sig, står ofta snörrätt i strid mot erfarenheten, men är dock sannt, just derföre, att det fattas klarast med tro och hopp.

Emellertid vistades Rutger ej länge hos sin morbror, förr än denne afled och lemnade godset i hans hand.

Rutger var nu fideikommissarie, han skulle inträda i den gamles ställe, men kunde det icke; han skulle då varit de sinas far; men han förmådde blott vara deras herre. Guldtörsten plågade honom; ty detta är den envisaste af alla passioner, emedan den aldrig mättas, så länge verlden erkänner guld vara dyrbart. Han

fann snart, att han kunde vinna mera, om han inrättade godset på ett annat sätt, och han log åt den barnsliga tanken att förtjena kärlek. Den gamle inspektoren afskedades och en ny, mera medgörlig, skaffades, och ej långt efter dödsfallet uppsades på en gång alla torparne; ty egendomen skulle drifvas med statfolk. «Hungern, nöden och beroendet äro starkare band, än all denna narraktiga kärlek, som så mycket fägnade den gamle», sade han vid sig sjelf. Dagligen kommo skaror fram till herrgården, för att bedja; hvarhelst han red ut på sina promenader, kommo qvinnor och barn för att bönfalla om att få sitta qvar på de små lägenheterna, som deras män och fäder uppbrukat; men Rutger blott log föraktligt. «De der qvinnorna», tänkte han, «bedja för sina män och barnen för sina fäder; jag har hvarken maka eller barn, vet ej hvad kärlek är, och detta usla pack känner det likväl. Nå väl! de kunna ju älska hvarandra ändå, hvem hindrar det?»

Ingen bön trängde in i hans själ, utan beslutet blef satt i verkställighet. För dem, som blefvo qvar, stipulerade han de hårdaste vilkor han kunde och isynnerhet var han mån om, att de ej skulle ega något, som de kunde kalla för sitt. Allt skulle de ha ur sin herres hand; ej något skulle finnas, som de egde, som de njöto, honom förutan.

Han hade rätt, att han på detta sätt erhöll tjenare, som, då de berodde endast af en nyck, snart öfvergingo till slafvisk undergifvenhet och förvandlades från menniskor till maschiner; de klagade icke, lika litet som de älskade; men på djupet af deras sinnen glödde småningom upp en eld, som lömskt smög sig fram, för att sent, men säkert, hämnas i det föraktade menniskovärdets namn. Man såg ej till dessa på en gång medgörlige och stolte underhafvande, som gamle grefven skapat omkring sig. Rutger möttes ingenstädes af en egen tanke, ett resonnemang, som den gamle så gerna hörde, utan endast af lydnad, tyst undergifvenhet och ett lömskt hat.

De fördrifne familjernas klagan tystnade småningom, ty de dogo bort i elände, eller också erhöllo de en annan jord; men i hela nejden gick en fasa genom en och hvar, då man sade: «Nu kommer herrn.»

Emellertid fick Rutger ofta erfara, hvad det vill säga att begagna slafarbete; ty egendomen föll årligen i värde genom van-

vård, oaktadt han ökat folkets antal till dubbelt; men det var ingen, som gjorde mera, än han behöfde, för att nätt och jemnt få sin skåra på kaflen för fullgjordt arbete, och huru strängt också inspektoren straffade, gjorde summan af allas lättja en förlust, som ej stod att ersätta; ty, fastän allt fullgjordes, så skedde allt illa, och illa gjordt är värre än ogjordt.

Vinstens ande hade således ledt Rutger i ett oriktigt spår; på det sättet förlorade han, i stället för att vinna. Men den största förlusten låg i det förderf, som slafsinnet hade med sig. Våld och oärlighet, om hvilka man förr ej hörde ett ord, blefvo alldagliga; ty brott voro den enda tillflykten, sjelfverksamhetslusten kunde taga, och derföre begingos de. Nu började processer, häktningar, husvisitationer och straff, och allt djupare sjönk moraliteten, allt djupare sjönk folkets aktning för sig sjelf. Barnen, som nästan dagligen sågo länsmannen söka efter tjufgods, än hos den ene, än hos den andre, vande sig vid dessa scener och lärde sig blott nödvändigheten af att gömma väl, som var det enda, som de ansågo nödvändigt. Att man måste stjäla var nästan ett axiom inom de svältande familjerne, och straffet sedan var deremot något, som, om man var slug och försigtig, icke ovilkorligen måste följa. Så förderfvade inom få år en husbondes hårdhet och egennytta allt det goda, som hans föregångare utsått under loppet af femtio år. Menniskonaturen förvildas lätt, liksom rosenbusken, som, frösådd på marken, lemnar enkla, luktlösa blommor och låter sina taggar växa längre och skarpare än förut. Under hela denna förnedringstid ökades fattigvården med hundradetal af tiggare, af lättingar, som ej ville arbeta och som ej läto tvinga sig dertill, och utgifterna för deras underhåll kostade ofantligt.

Det finnes en slags rättskänsla hos folket, som uttalar sig ofta på ett brottsligt sätt, och detta ju mera detta folk, förnedradt, ej mera skiljer mellan godt och ondt; då sammanblandas ofta motivet med handlingen och en vacker idé urartar till ett brott.

«Det är harmligt att se», sade en torpare en afton till några drängar, «att se den der svarta rackaren komma till kyrkan i salig grefvens guldsvan. Om jag vore som ni, skulle jag slå sönder båten och icke sitta som djur och ro den bofven i samma farkost, der vår beskedlige grefve for fram.»

Denna tanke for, som en ljungeld, genom deras hufvuden: «Den svarta bofven skall ej ro i salig grefvens gullsvan.»

Det var sex roddare. En söndag rodde de mot kyrkan, och under suntältet satt Rutger, som en österländsk despot, sluten, dyster och tankfull, och slafvarne rodde; men när han steg i land gick ingen emot honom, alla drogo sig tillbaka för bondplågaren, som förstört allt det sköna säde, som en gång uppblomstrat. Två af roddarnes bröder stodo den söndagen på pallen i kyrkan och andra två voro i fara att häktas.

«Nu kom ni igen», sade torparen till drängarne, «och hade bondpinaren fram till kyrkan, liksom han varit sjelfva nådig grefven. Hvarför bryter ni ej en natt sönder skräpet? Låt gå med båten som det gick med harnesket, så får han sitta hemma och ej besmittta Guds hus.»

«Vänta bara», hviskade en af drängarne, «båten kan icke hålla länge, han går nog sönder i brådbrasket.»

När eftermiddagen kom, skulle Rutger åter hem, och steg i i sin slup och man stötte från land. Midt ute på sjön började, liksom efter ett gifvet tecken, alla roddarne att sjunga. «Tyst!» befallde Rutger, men de sjöngo:

«I gamle grefvens tider
då var det frid och ro,
och alla hade trefnad
uti sitt eget bo;
den icke bor på nåder
sin herre ej förråder.
Håll ut, håll ut,
håll ut med slupen, gossar,
kanske en planka lossar.
I bottnen går det väl till slut,
Håll ut!»

Vid det sista «håll ut!» sparkade alla roddarne på en gång på en planka, som förut blifvit lossad, och vattnet instörtade i båten. «Han sjunker», ropade de alla, och grepo hvar sin åra, «hvar och en rädde sig så godt han kan; farväl, stränge herre!» Och dermed simmade de, med årorna under bröstet, mot land,

Rutger störtade i vattnet; han märkte, att det var ett mordförsök, och kärleken till lifvet var den enda kärlek han kände; den enda, som den girige känner. Han grep derför med ångest i den

sjunkande båten, och denna bar, fastän nedsjunken i vattnet så, att blott den gyllene halsen syntes öfven ytan. «Med Guds hjelp kan jag räddas», sade han vid sig sjelf; men qvällen skymde, och hans rop tycktes ej bemärkas från land. Natten kom; ännu flöt guldsvanen, men ingen räddare hördes af; det var en förskräcklig natt, full af fasor och förebråelser, full af en för sen ånger. Rutger tyckte sig höra röster nära och fjerran: «Du skall bort till de förtappade», «du skall dö», och åter andra, som hviskade: «Bättra dig, du kan räddas både här och der»; men ingen kom, intet årtag hördes på sjön. Då friskade, midt i natten, upp en vind, som förde båten framåt. Nästan stelnad af köld och fasa kunde Rutger knappt hålla sig fast i relingen; men dödsfruktan kom honom att krampaktigt krama sig fast och ändtligen nådde hans fötter bottnen. Det var vid kyrkmuren han landade.

«Gudskelof, tack och lof!» yttrade han och kröp upp på stranden och vandrade fram på kyrkogården, der det gamla grafkapellet stod och skymtade med sina hvita väggar i mörkret. En underlig rörelse hade bemäktigat sig hans själ; dödsfaran hade sprängt ett skal kring hans hjerta: det var en ovan, en besynnerlig känsla, som han ej känt på många år. Han gick bort till grafkapellet och föll på knä; för första gången sedan han var barn, brast en tåreflod ur hans ögon, och han föll ned på sitt ansigte och sade: «Herre, jag har syndat, jag har illa gjort; men jag skall bota, hvad jag felat: jag skall vara en far, liksom du, gamle ärlige man, som nu sofver derinne; och blir jag det ej, så straffa mig för mitt löftesbrott.» I en högtidlig sinnesstämning reste han sig åter upp, och kände huru liksom en varm flägt smög sig kring hjertat och värmde upp det, och han fann sig så lycklig blott genom att ha fattat föresatsen; hvad skulle ej utförandet skänka honom?

Förfrusen, som han var, flydde han in i kyrkvaktarens stuga; vi känna honom sedan gammalt och hans döfva gumma. Rutger bultade på, och kyrkvaktaren, som nu, sedan den sista ättlingen gått till hvila och det spökande harnesket fallit sönder, ej mera drömde om spöken, stod snart i dörren.

«Hvem är der?»

«Jo, jag är Rutger Ridderkors.»

«Herre Jesus!» sade gubben förfärad, ty detta namn var en fasa för alla, «lefver ni, eller är ni död?»

«Jag lefver ännu, min gubbe, men har varit nära döden; släpp mig in!»

«Ja, hjertans gerna», sade gubben och lät honom gå in; «vi skola tända på en eld, så att ni får torka er; ni är «lungblöt», nådig herre.» Nu gick gubben bort till sängen, der hans döfva hustru sof. «Hör du! hör du! vakna upp!»

«Kors! hvad står på, i Guds namn?»

«Jo, mor, vi måste tända på i spisen; nådig herrn har hållit på att drunkna.»

«Håller han på att drunkna», sade gumman, «nå, så låt honom göra som han vill.»

«Han är här!»

«Här!»

«Ja; hvar är svafvelstickorna?»

«Herre jemine, hvad sade jag!» suckade gumman.

«Ni sade icke mer än rätt, gumma», sade Rutger; «men säg henne, kyrkvaktare, att jag vill blifva lika god, som gamle grefven. Gud har öppnat mina ögon.»

«Gud vare lof, nådig herre», sade kyrkvaktaren, «då skall Gud välsigna er med allt godt och alla menniskors kärlek.»

Hemkommen satt Rutger länge för sig sjelf i tyst begrundande. «Man har velat mörda mig», sade han vid sig sjelf; «om jag läte anställa undersökning, skulle utan tvifvel planen för brottet uppdagas, men bör jag det? Under min morbrors tid var här lugn och trefnad», började han åter, efter en stunds tystnad; «han trodde på kärlek och fick kärlek; jag trodde ej derpå, och fick ett dödligt hat. Huru är det då? Hvad är menniskan? Om hon ej vore ett sjelfständigt väsende, med fri vilja och ansvarighet inför Gud för sina handlingar, så vore hon ett djur, så vore hon en maschin, som jag med tryckningen af ett finger kunde sätta i gång eller tvärstanna . . . men, det förmår jag ej . . . hvarför?» Rutger föll i djupa tankar. «Hvarför?» sade han slutligen; «jo derför, att hon, som jag och vi alla, äro barn af samma fader och att vi alla måste, hvar för sig, endast styrde af vårt eget samvete, ställa vår kosa och ansvara för, huru den går. Det är denna ansvarighet inför Gud, som gör oss till individer och ej blott till viljelösa verktyg, ty det är sjelfständighetens rot att sjelf svara

för sina handlingar inför den högste domaren. Kan jag svara för mina? Jag måste; men hvad skall jag svara?»

Man icke blott ångrar, då man med kraft vill ändra kosan och handla bättre än förut: man är glad, liksom då man vaknat ur en förskräcklig dröm, och tackar Gud liksom den, som i tid ser en afgrund öppen för sina fötter och som förmår undvika den.

Rutger var en af dessa, som ville handla och ej förnöta tiden med en fåfäng ånger; han trodde att det var handlingen, som först bevisade, att han funnit sitt felsteg. Men i sådana stunder, som dessa, finner menniskan sig alltid ensam; hon står der med hela sin ansvarighet och kan ej någonstädes finna en enda, som delar dess tyngd; ty en hvar är lastad nog förut och håller på att digna . . . Det finnes ingen, som kan mottaga ett grand mera; ty alla bära på en ansvarighet, som motsvarar deras kraft. Men hon söker då upp, om hon eger det, någon vän, som kan råda, trösta, hugsvala den trötte.

Rutger hade ingen vän; huru han eftersinnade fann han ingen enda i den långa raden, som han trodde eller som älskade honom. Det var ej så underligt, ty hela hans lefnad hade bildat sig på en stomme af egoism. Länge satt han så försänkt i djupa tankar och genomletade hela förrådet af sina erfarenheter. Ändtligen smålog han; det var ej det bittra hånet, som förut spelat kring hans mun, utan ett ärligt, godt leende. «Jag har funnit», sade han; «Aurora, just hon . . . . alltmer jag tänker mig tillbaka, allt mera klart finner jag, att hon var min vän. Tiderna förändras; hon är nu gift, lycklig maka och mor, säger man . . . . jag vill helsa på der; jag vill se, om nu, sedan jag nära blifvit gubbe, barnatron åter vill vakna i min själ; jag vill pröfva, om det finnes mer kärlek eller mera hat bland menniskorna.»

Några dagar derefter spändes vagnen för, och Rutger reste. Man såg förundrad efter honom, ty ej ett ord om hämnd hade hörts från hans läppar, utan i det stället hade inspektoren fått befallning att tillse de gamla torpen och göra uppsättning der under samma vilkor som gamle grefven.

Längst inne i den vik, der Rutgers barndomshem var beläget, ligger Viksjö kyrka och strax der bredvid prestgården, en liten och oansenlig byggnad, inbäddad i löfskogen och mot sjösidan omkransad af bördiga, välskötta gärden, som nu stodo bara, ty det var ute på hösten, fastän allt ännu var så grönt och vackert, som en Septembermånad tillåter det vara.

Vid den ena uthuslängan, som sträcker sig nedåt sjön, stodo en vacker dag ett fruntimmer och en flicka af omkring åtta års ålder och kastade ut ärter åt en mängd dufvor, som svärmade kring dem och än satte sig på deras axlar, än flaxade ned på marken för att plocka af ärterna.

«Men, mamma, se hur elak «durken» är mot de stackars dufvorna; han är en riktig pascha, en sträng herre i sitt hus, säger pappa; ser mamma, nu hugger han igen de stackars beskedliga dufvorna; hvarför skall han det?»

«Jo, mitt barn, han tänker blott på sig sjelf.»

«Kors, så stygg han är! Tänker du bara på dig sjelf, du stygga djur; det är icke underligt, att du är så elak. Men, mamma, är man alltid elak, då man bara tänker på sig sjelf? Vet mamma, jag tänker också alltid på mig sjelf, och är jag elak för det?»

Modren smålog; på detta milda smålöje igenkänna vi Aurora Stensson, eller numera prostinnan Björkegren i Viksjö.

«Nå, min lilla flicka, det var ej vackert; hur kan det komma sig?»

«Jo, ser mamma, jag tänker ju alltid på mig sjelf; ty då jag är flitig, och tycker att jag är riktigt snäll, så tänker jag si så här: nu skall du vara snäll, ty då blir mamma glad och håller af dig, och då mamma håller af dig, är du sjelf så glad. Det är ju till slut ändå för min egen skull jag gör alltsammans; för att få vara glad är jag snäll.»

«Ja, mitt barn, så är det med oss litet hvar, men det kommer sig deraf, att vi ej förmå öfvergifva oss sjelfva, utan följa med i allt, hvad vi göra. Då en sträng klingar och låter bra att höra på, så är det ju derföre, att han sjelf kommer i dallring, eljest tonade han ju icke; så är det äfven med oss; vilja vi ej sjelfve vara glada, göra vi också ingen annan någon glädje.»

«Men det är ju precist som «durken» det, mamma?»

«Nej, mitt barn, han beröfvar de andra dufvorna deras korn, deras glädje, för att njuta sjelf; men, ser du, han är ej glad, utr

går der och kuttrar i vrede och missnöje. Ser du åter de der begge dufvorna; de mata hvarandra, de äro glada begge, ty de glädja hvarandra. Ser du, min flicka, vi äro alla liksom dufvorna: alla lika goda; vår själ har lika starka vingar, och vår lycka och glädje är ej enstaka för en af oss; den tillhör alla. Således, då vi göra alla lyckliga, äro vi lyckligast sjelfva; ty den enda sanna glädje vi ega, är den, som blir öfver för de andra.»

«Vi skola således lefva af nådesmulor?» anmärkte barnet småslugt.

«Ja, mitt barn, vi lefva alla af nådesmulor, af lån; ty all vår kärlek är blott ett lån af Guds outtömliga kärlek, all vår glädje en lånad gnista af himmelens fröjder, och allt vårt hopp är blott en spegelbild af saligheten; vi äro ej egoister då vi njuta och glädjas derför att andra njuta och glädjas.»

«Ni talar sanning, min fru», yttrade en röst strax bredvid dem, och Rutger stod framför Aurora. «Ni talar sanning, Aurora», fortfor han och räckte handen till den bestörta frun. «Känner ni igen mig?»

«Ja, Rutger Ridderkors», sade hon och neg; «välkommen, käre Rutger», återtog hon, efter ett ögonblicks förlägenhet; «välkommen, låtom oss gå in.»

«Nej, Aurora, jag har hört dina lärdomar för ditt barn; de träffade äfven mig. Vet du, jag har gått som den der durken genom lifvet: har sökt att röfva till mig andras glädje. Jag har gjort som ett dåraktigt barn, som, då det såg de glänsande färgorna på fjärilens vingar, torkade bort färgorna och sökte att måla sig sjelf dermed; men hvad som var guld och purpur och azur, då det satt på fjärilsvingen, blef smuts, då det kom derifrån, och gossen fick aga af sin far derför, att han smutsat sig med fjärilens guld. Så är det äfven med mig: jag har röfvat andras glädje, och när jag hade fått den, smutsade den mig endast . . . och äfven jag har en far, inför hvilken jag engång skall träda och som kanske säger: «Drag hädan, du orena ande, och rena dig i ånger och bättring.»»

Aurora smålog. «Du talar strängt om dig sjelf», sade hon; «men trösta dig, allt kan ändras, bättras, äfven du.»

«Tror du det?» frågade Rutger och fattade hennes händer, «tror du det? O! så lär mig att jag åter blir så god som förr; derför har jag kommit hit.»

Rutger och prosten Björkegren blefve snart vänner. Prosten var en praktisk kristen och kände folket, och mången afton satt Rutger hos det goda prestfolket och sög, som ett hungrigt bi, lärdomar ur deras sunda, praktiska lefnadserfarenhet.

Småningom blef han sjelf lugnare, någon gång vaknade den gamla egoismen i hans själ, men minnet af den fasansfulla natten stod då alltid lefvande för honom, och liksom en vänlig ande hviskat, tyckte han sig höra: «Håll fast, och allt skall dig förlåtas.»

Godset fick ett annat utseende; den gamla ordningen infördes; men i många år hade Rutger att kämpa mot den aldrig hvilande misstankan och hatet: ogräset, en gång utsådt, rensas ej så snart bort; en folktro har djupa rötter och slår rotskott, så länge en enda led ännu är qvar.

Men folket började alltmera älska sin husbonde, och då en gång, många år derefter, af en händelse båten kantrade och Rutger höll på att omkomma, skyndade en af dem, som varit med om att mörda honom, med egen lifsfara ut till hans räddning. Rutger kallade honom upp till sig och sade: «Du har räddat mitt lif, du skall ha tack . . . det var med egen lifsfara du gjorde det.»

«Ja, herre», sade karlen, «det var min skyldighet; ty det var en gång, ni vet väl . . . det var en stor synd, och jag har gråtit mina modiga tårar många gånger för den saken; — låt det nu vara qvitt, herre; var säker att vi, just vi stackars brottslingar, nu skola offra lifvet för er skull, ty nu är ni rättvis och god — nu är ni som gamle grefven.»

En saga gick bland folket, och kyrkvaktaren, som i alla sina dagar uppsnappat alla vidunderligheter, visste äfven denna, och berättade den för sina vänner och bekanta, i förtroende naturligtvis; men lika naturlig var följden, att alla menniskor slutligen visste förtroendet.

«Si nådig herrn», sade kyrkvaktaren, «for fram med folket som en turk och hedning, och så hatade de honom alla och bådo hvar dag till Gud att salig grefvens tid skulle komma tillbaka, och så hände det, att en afton, när nådig herrn for från kyrkvallen, så kom der ett väder eller något otyg farande och slog sönder gullsvanen, så att alla föllo i vattnet, och vädret delade sig, så att

de som rodde kommo hem, men nådig herrn hitåt kyrkan. Då, när han kom till kyrkvallen, kom salig grefven, han den äldste, som ligger i kopparkistan, och han var klädd i sitt harnesk; och så kom den siste salig grefven, klädd i hvita kläder och med en blå krachan på bröstet, till märke efter silfverkulan, och så togo de nådig herrn i band och lyfte honom upp på stranden. Då sade den äldste grefven: «Du var tung, din synd är stor»; och den andre: «Mina barn klaga och bedja mig komma tillbaka», och så ropade begge, som med domsbasuner: «Gör hvad rätt är!»

«Ni må tro, att sedan kom han in i min stuga, och såg blek och förstörd ut, och sade, att han ville bli en god husbonde. «Gud välsigne er då!» sade jag. Och god blef han; men det är salig grefvens skull.»

«Åh ja, det kan man väl säga: rättvis är han och förlåtande och god; men som i grefvens tid är det icke.»

DE BEGGE RINGARNA.

I.

De unge hafva svårt att förstå den åldrige; deras åsigter af lifvet, af tidens betydelse, af det gående och det kommande äro så olika med hans; de lefva snart sagdt i en motsatt zon af tankens och känslans verld; de förstå hvarken hans njutningar eller hans sorger. Den unges hopp växer yppigt, likt en palm, som mellan tropikerna sprider sin bladkrona i höjden; den gamles åter är som en fjellbjörk, hvilken under polcirkeln klänger sig på klippans sidor; men palmen har väl hög stam och prålar med en liflig grönska, dock växer han blott i dalarne och försvinner långt nedom snögränsen; fjellbjörken åter kastar sina refvor in mellan lavinerna, och den späda grönskan finnes ännu på kanten af köldens och dödens rike. Så är det också med den åldriges fröjder; deras rötter ha en högre växtpunkt, och den gamles hopp är menniskosjälens sista grönska.

«Så usel, så ringa, så nedtrampad är din glädje, du gamle gubbe!» säger ynglingen.

«Men», svarar den gamle, «när bladen på din lyckas träd vissna i frostnatten, då skjuter min lilla fröjd sina knoppar.»

Då menniskan är ung, ligger lifvet som en blomstermatta utbredd för hennes fötter; se, der pråla hoppets gröna schatteringar bredvid kärlekens rosenröda! Men det kommer en tid, då man finner, att de glänsande färgerna icke voro äkta, att menniskans stoltaste föresatser endast äro mode-färger, som blekna för en droppa vatten eller för solens sken; det är då väl, om man sjelf har en färg, som ej faller. Då färgaren färgar tyget grönt, sker det antingen genom gul färg på blå botten, eller blå färg på gul botten; endast bottenfärgen är fästad genom betning och sitter qvar; den sista blekes bort småningom. Det är derför den gamle

förefaller oss liksom ett kläde, som fällt för solen. Vi se ofta sjelfkärleken vara menniskokärlekens, fåfängans, dygdens bottenfärg och denna sticker igenom på ålderdomen. Det händer också en gång oss sjelfva: om vi än aldrig så omsorgsfullt försöka ändra bottenfärgen, den blir dock qvar och kommer fram med tiden; sextio års sol bleker bort modefärgerna.

Denna allé af lönnar och kastanier leder fram till Hallinge säteri; sjelfva karaktersbyggningen ses ej till vägen, emedan den undanskymmes af en aspdunge, som ligger på backen derborta; men här vid den vackra grinden, som är gjord i form af en uppgående sol med väldiga trästrålar, ligger en liten snygg stuga. Om den resande drar på ena tömmen för att vända inåt alléen, kommer alltid en liten rödlett flickunge, med hvitgult fladdrande hår, ur stugan och öppnar grinden. Akta er då och håll in er ystra häst; den lilla orkar ej så snart få upp den tunga solen; men nu står hon der och småler åt er med sina milda, blå ögon, stryker de ljusa lockarne bakom örat och niger så «näpet» för slanten, ni kastar åt henne.

Så har det varit i många år och beständigt har det varit samma flicka, som öppnat grinden, alltid nästan lika stor och lika gammal; undersöker man likväl saken nogare, så heter den lilla flickan icke alltid detsamma; i år heter hon Annastina, för tre år sedan hette hon Greta, och för ännu längre tid tillbaka hette hon Sara; det är nämligen en hel serie af systrar, som efterträdt hvarandra i embetet. Hallinge grindöppnande är således ett slags fideikommiss, som går i arf syskon emellan; men Annastina eller, som hon sjelf kallar sig, «lill-Tina» är ej den sista hon heller; derinne i stugan leka två små suppleanter och en ligger derborta i det torra diket och bygger ett slott af bark och stickor. Gamle grindvaktaren är nu gift för tredje gången och har i alla sina dagar haft en Guds välsignelse af barn, alla lika gulhåriga, lika blåögda, lika rosenkindade och honom lika kära. Gamle Troberg innehade redan för omkring tjugu år sedan sin vigtiga plats vid Hallinge grind och var i öfrigt ställets historiograf. Troberg hade, efter sin ditflyttning, ensamt fästat sin uppmärksamhet vid baron Gyllenfeldt, sin herre, och Hallinge, hans egendom; detta var hans

verld, hans allt. Hela jorden skulle fått vändas upp och ned, utan att Troberg skulle märkt det, blott ingen trästråle i grinden lossnat eller något träd i alléen skadats af stormen. Troberg var en man, som ej ansåg något vara passeradt, om det ej passerat genom hans grind.

Alla menniskor kände Troberg, och den lilla flickan fick väl tio gånger om dagen med ja besvara den frågan: »Är gamle Troberg hemma?» men denna fråga var mera en vana, än just något annat; den var snarare ett sätt att tillkännagifva, att man var bekant på stället. Troberg var paroll och lösen vid Hallinge.

Men Troberg var ingen parasit, som vuxit upp vid denna gård. Det var en tid, då han var ung och flöt omkring i den vida verlden. Han hade varit sjöman och rest till kofferdis från pojkåren tills några och fyrtio års ålder, då han slog sig till rolighet vid grinden. Nu var gubben nära sjuttio år gammal, men kry ännu; han kan lefva länge, gamle Troberg, om ingen olycka händer honom. Emellertid hade han sina minnen, den gamle, han, likasåväl som den namnkunnigaste man; han hade mången gång i sin ungdom promenerat längs Broadway och grälat med yankees i den goda staden New-York och kastat mer än en cigarrstump i Rio Platas mynning vid Buenos Ayres; han hade sett Tafelberget på Kap och Peter Bott på Mauritius; med ett ord, han var en vida berest man och satt ofta om qvällarne och omtalade dessa ställen och dessa under för hustru och barn, hvilka vid Mauritius och Kap och Rio och Bahia fästade ungefär ett lika begrepp, som vid Tyskland eller Danmark. Det var nämligen alltihop utrikes, hörde till dessa aflägsna delar af verlden, som en skånsk bonde en gång för författaren sammanslog i den allmänna benämningen »de tyske inländerne», till hvilka han äfven räknade Kina. Trobergs stuga var också ett slags konstkabinett af en mängd kuriosa från alla verldens ändar; han hade flera sorter snäckor, torkade sjöstjernor och granna sjöborrar, samt en mängd bamburör och porslinspjeser, som han köpt än här och än der; dessutom hade han flere sorter konstiga nötter och flätade arbeten från söder och från norr, och några taflor, som han köpt i Rio Janeiro, och som togo bort alla synder på fyratio dagar, sade han skrattande; det var nämligen helgonbilder som hade denna kraft.

Fordom hade han sin stuga i Helsingborg; hon låg så liten och nätt borta på Bruksgatan, nära intill sjöstranden, med en liten trädgård utanför, mellan hvars gröna galler man såg sundet, Helsingör och Kronoborg samt tusentals förbiilande skepp. Der bodde hans hustru och barnen, och de sednare lekte nere på stranden och suto om morgnarne, då solen belyste danska landet med de ljusgröna bokskogarne och de flitiga väderqvarnarne, väntande, om icke en örlogsman skulle komma.

«Det der seglet derborta i Kattegatt är så stort; det är säkert en ryss.»

«Nej, en engelsman!» disputerade en annan.

«Nej, det är en svensk», sade den tredje.

«Jag ser den blå flaggan fladdra i vinden! Riktigt, nu röker det ur kanongluggen — pang, det var ett skott; vi skola räkna; det blef tretton, det är en ryss», sade barnen sinsemellan, när det stolta skeppet med struket toppsegel gick fram förbi fästningen, som nu besvarade saluten, så att fönsterna i den lilla kojan skallrade. «Lägg örat till jorden, Petter, skall du få höra hur det smäller», sade den äldste gossen; och verkligen! skotten hördes dubbelt starkare.

Der bodde den tiden Troberg, men han var sällan hemma; dock, en gång hvartannat år kom der ett skepp, som ankrade vid Helsingör, och en liten båt kom stickande som en pil öfver sundet och stötte i land midt emot Trobergs koja. En solbränd matros, klädd i sin lätta drägt, ilade ur båten upp genom den lilla trädgården. Der lekte barnen; den solbrände tog upp dem i sin famn och kysste dem.

«Känner du igen mig, Janne?» frågade han den äldste, och denne svarade straxt: «Ack jo, det är du, far!» och nu paltade straxt en af de små fram till kojans fönster och ropade: «Nu är pappa här; pappa står och trampar ner salvian derute i trädgården.»

En ung, vacker qvinna skyndade ut vid ropet.

«Gud välsigne dig, som kommer hem en gång», säger hon och klappar sin mans väderbitna kind; «Gud välsigne dig! Alla barnen må väl, Gudskelof!»

Men Troberg hade ej godt om tiden; han hade blott fått permission att gå i land, medan tullen erlades. Nu blåser det upp, båten skjuter ut och han ilar åstad.

«Jag kommer ner i höst!» ropar han åt hustru och barn, som stå der nere på stranden och klifva upp på tånghögarne, för att få större synkrets; men den unge matrosen ror med raska årtag sin lilla farkost; nu syns han knappt, nu är han försvunnen bland mastskogen derborta.

Så lefde den hederlige matrosen i många år med sin hustru och sina barn; kan kom och gick, som Halleys komet, sin långa bana, men var alltid välkommen, då han kom, och saknad, då han reste. En händelse inträffade likväl, som gjorde, att han på en gång afbröt sitt ströfvarelif och satte sig i ro. Det var ej behofvet, som tvingade honom dertill; nej, det var blott en händelse, det var ett tillfälle, då Troberg kunde vara till någons tjenst, och då var han alltid med. Nu fick han sin tjenst vid Hallinge; det var en sinekur likså väl som något prebendepastorat, men han erkände det också utan tvekan.

Troberg gladde sig i sitt sinne, då han med sin hustru och barnen hade inflyttat i den lilla stugan. «Nu skola vi få bli tillsammans hvar dag», sade han och klappade sin hustrus numera bleknade kind; «nu skola vi icke skiljas åt.» Men försynen leker med en fattig matros liksom med en konung, och blott efter ett år hade Elisabeth, Trobergs goda hustru, rest sin väg, icke öfver hafven, men öfver grafven till ett bättre. ett skönare land. Då blef Troberg sorgsen; men äfven hans fregattfogelsnatur, som förut flera gånger rört sig i hans hjerta och gjort, att han med synnerligt intresse betraktade en vädervimpel, som fladdrade på taket, fick sin dödsknäck; den hade kanske i annat fall vaknat upp igen och gripit honom med längtan efter de brusande böljorna, kanske hade han återigen flytt ut i det fria från de sina; men nu låg han der förtöjd vid sju små barn . . . det är en säker ankring.

Jag har länge känt denne man; han har varit sig lik från ungdomen. Grundfärgen i hans lynne var blå, var trohetens färg, och endast hans lefnadssätt, hans oupphörliga kamp på ett ostadigt element, hans förakt för alla de faror, som åtföljde hans lefnad som sjöman, hafva gifvit hans karakter ett utseende af hårdhet i färgtonen, som ej tillhörde hans lynne, hvilket, obevakadt, var vekt som en qvinnas och mäktigt af ädla beslut och ädla handlingar, så väl som en hjeltes; men den fattiges dygder glömmas, under det att den stores odygder lofprisas. Det är för att

åtminstone lemna en vrå öppen här i verlden för en bild öfver en gammal sjöman, jag tecknat mig dessa rader till minnes; det är en lycka att den redlige mannen ej behöfver smickras. Jag är icke någon hofmålare.

Jag var ung och uppehöll mig en tid i Stockholm; jag blef der vittne till en händelse, som jag vill berätta, då jag såg Troberg första gången.

Det var längesedan; jag vaknade en mörk Oktobernatt vid ett ovanligt buller; jag visste ej riktigt hvad det var som stört min sömn, utan låg oviss några ögonblick och stirrade i mörkret. Då fick jag höra ljudet af klämtning från ett närbeläget torn och, liksom ett hemskt, mångdubbladt echo, svarade klockorna från de öfriga tornen i olika tonarter. Men allt var klagan. Jag blef orolig, jag hörde folkets sorl på gatan, vagnarnes buller, hästarnes gnäggande och de dofva klämtslagen; jag kunde icke lugna mig, utan stod upp och klädde på mig.

Jag skyndade ut. Då jag nedkommit på gatan rullade just en spruta förbi mig till brandstället; jag skymtade stången och flaggan mot den dunkla natthimlen; en lykta satt på Nikolai kyrktorn, den pekade mot söder; folket strömmade skrikande, skrattande och pratande framåt gatan, och jag följde med strömmen. Med afmätta steg kom en trupp fotfolk uppåt gatan och snart derefter sprängde några hästgardister förbi; kärrorna rullade, vattnet frustade ur sprunden på tunnorna, åkardrängarne svuro och gatpojkarne hvisslade och skreko i en vild korus. «Elden är nära vid Fatburn», sade någon bland hopen; «det blir en ryslig brand deruppe bland kojorna; det blåste duktigt och vattnet stänkte upp åt kajen vid Röda bodarne, då jag gick öfver förbi Rosenbad.»

Ändtligen var jag framme. Klara lågor fladdrade, lika gyllene gardiner, hvilka blifvit lössläppte i blåsten, utanför fönsterna af ett stort hus; der nedanför lågo redan några byggnader i ruiner. Elden kastade ett flämtande, osäkert ljus på den rörliga mängden, som hvimlade, liksom myrorna i en myrstack, och lade sina myrvägar för slangarne; tillbringarns klocka ringde ett monotont ackompagnement till folkets sorl · det ihåliga skramlet af ankom-

mande sprutor, hvilka på sina hjultrissor liksom halkade på den ojemna stenläggningen, till pumparnes gnissel och lågornas brak.

Jag trängde mig närmare, men röken slog ner i den fuktiga höstluften och blott då och då, när rökmassorna delade sig, såg man sprutornas vattenstrålar som silfverbågar korsa hvarandra öfver de glödande ruinerna, hvilka glindrade med en gulröd färg, likt färgen på franskt guld. Elden aftog, oaktadt stormen, och snart återstod icke mera än en rykande massa, utan lågor, ur hvilken då och då millioner gnistor flögo upp, liksom en flock sparfvar, som skrämdes från kornfältet, och som, förda af vinden, flögo i tusende ormlika bugter genom luften. Trängseln var stark, och jag banade mig med möda väg tillbaka och skyndade bort.

Jag kom så, under min flykt undan folkmassan, ett stycke på sidan om den lilla vattenbehållningen; der var tyst och stilla, blott ett otydligt sorl hördes från brandstället. Morgonen grydde. Jag satte mig på en timmerhög och såg på det rykande kumlet derborta, som fordom beboddes af lyckliga menniskor.

Det dagades allt mera, himlen stod regnig och sorgsen och mottog de långsamt stigande rökstoderna i sitt sköte. Då fick jag i dunklet se någonting mörkt sväfva framför mig, och snart stod en karl bredvid mig, bärande en afdånad qvinna på sina armar.

«Det var bra, att här fanns folk», sade han och nedlade sin börda på timmerhögen; «det var bra, hon är f-n ta mig afdånad eller död. — Se så, nu vatten hit», fortsatte han sin monolog; «herrn kan», tillade han, «se efter henne, medan jag hemtar vatten.»

Mannen sprang sin väg nedåt vattnet, men hindrades mycket af staketter och buskrader i de många trädgårdstäpporna, som den tiden lågo på detta ställe. Jag hade god tid att betrakta qvinnan; hon var ung, kanske omkring ett par och tjugo år, och af ett skönt utseende, fastän nu blek som en marmorbild, och med brända kläder och svedt hår. Hennes räddare återkom snart med vatten i sin hatt och började att stänka på henne; hon gjorde en ryckning.

«Se så», sade han och smålog, «hon qvicknar vid.»

Han spådde sannt, ty inom några minuter slog hon upp ögonen, men de irrade vildt omkring, och då blicken träffade rökmolnena vid brandstället, reste den arma på sig, och hennes ögon

branno som på ett djur, hvars unge man röfvat. Hela hennes utseende förrådde, att hon ansträngde syn och hörsel för att forska ut något, som hon ville veta; men det var en förtviflans forskning, icke den lugna, säkra, utan den passionerade. Nu ville hon springa upp, men mannen qvarhöll henne och sade: «Nå, kära mamsell, eller hvad hon är för något, spring nu icke åstad, der kan ingenting vidare göras, och folket der hjelper till allt, hvad som kan räddas undan.»

Qvinnan svarade intet, utan nedsjönk i sin förra ställning med den stirrande blicken fästad på de hvita rökhvirflarne, som nu blefvo allt tydligare genom morgondimman.

«Herrn skall veta», sade mannen, som jag nu såg var klädd i vanlig matrosdrägt, «herrn skall veta, att detta här stackars kräket höll på att rakt springa in i elden, men jag fick se henne i tid och sprang efter som katten. Det var allt litet ruskigt; ty byggningen höll på att ramla ner öfver mig, men det gick ändå, fast jag blef litet bränd på armen, men det gror ihop snart nog; jag har gudskelof godt läkekött. — Nå, lilla mamsell, vill hon ha en drick vatten; får jag låna en sko af henne, den är bättre att dricka ur, än ur den stora hatten; förbanna mig hon har någon sko; hon har icke, tror jag, någonting på sig, utom kapotten, stackars hon», tillade han, och ville taga af sig sin kavaj och hänga öfver henne; men jag lemnade då min kappa; det var det enda jag kunde göra.

«Hm, hm», sade sjömannen, «jag, skall herrn veta, känner icke menniskan det allra minsta, för si, jag är matros på skeppet Victoria från Malmö och heter Troberg, och kom hit upp för att hjelpa, om det var något att göra; men det är också besynnerligt, att hon icke talar. Mamsell, eller madam, eller jungfru, eller hvad hon är för en, hur är det med henne? fryser hon? Herre Gud! hon sitter här och blir rent af förderfvad», tillade han och en stråle af en mild hjertlighet sken på hans grofva, väderbitna ansigte. «Stackars liten, det har väl brunnit upp för henne, rubb och stubb, kan jag tänka; det är icke så godt för den fattiga. Om», började han med ett slags rå högtidlighet, «om Gud har låtit det lilla ni egde bli i rök och aska, så menar han bara väl dermed. Gud menar alltid väl med oss stackare, och då skall ni, såväl som andra, trösta er; ty ni skall veta, att Gud är allestädes

och äfven här, och ger dem, som hoppas och tro, sin välsignelse. Hur är det med er?»

Intet svar, den arma qvinnan satt i samma ställning.

Elden var nu alldeles slut och glädjemusikens jollrande toner klingade öfver vattnet. Qvinnan reste på sig och lyssnade.

«Hvem är det, som sjunger och trummar derborta?» sade hon vid sig sjelf; «är det min gosse, som slår på sin barntrumma och sjunger sin visa? han sjöng alltid så roligt, just så der.»

«Nej, mamsell», sade Troberg, «det är glädjetrumman; det betyder att faran är öfver.»

«Glädjetrumman!!» ropade qvinnan och föll tillbaka; «det är då icke min gosse, som sjunger och slår på sin lilla trumma för att roa mamma? Jag skall till honom.»

Nu störtade hon upp och ville ila till sjön, men Troberg och jag hjelptes åt att qvarhålla henne. Hon dignade tillbaka i våra armar. Ingen tår fuktade det vidöppna ögat, som vildt blickade omkring sig; en häftig fross-skakning ilade genom hennes lemmar; ändtligen arbetade sig en suck ur det beklämda bröstet. «Min lille, lille gosse!» lät det i sucken, och glädjetonerna klingade öfver sjön och blandade sitt joller med modrens halfqväfda klagan.

Vi buro den förtviflade in i ett närbeläget hus. Bud gick efter en läkare; jag och den redliga Troberg stannade qvar. Nu först påminte jag mig, att den arma förfrusna qvinnan kunde behöfva något att styrka sig med, men jag kände förgäfves efter plånboken; jag hade glömt den hemma. Min hederlige sjöman deremot syntes ganska lugn och började, då han fått veta min tanke, att trefva i sina fickor; det varade länge, men slutligen drog han fram något sammanrulladt och smutsigt. «Hon skall ha sig en drick vin», sade han, «fan ta mig dör icke det stackars kräket eljest. Ja-ja, så är det», fortfor han, «hon har kanske förlorat ett barn i branden; kanske hennes lille gosse är innebränd eller har kommit bort i villervallan; då kunna icke menniskor utan bara Gud trösta. Stackars qvinna!» och med bakvänd hand strök den råe mannen sig öfver kinden; han kände der nämligen någonting ovanligt, en varm tår rinna utför. «Sådant här», sade han till mig, med ett tvunget skratt, som skulle betyda, att han tog saken på den filosofiska sidan och med lugn, «sådant här är ändå bra ömkligt; jag har sjelf barn. Gud bevare ungkultingarne ('

hemma!» Åter en tår glänste mellan ögonhåren, men Troberg ville ej kännas vid honom, utan tillade: «Det är fan hvad röken kostar på ögonen; det kommer efter, det känner jag; de rinna som ett par bränvinspipor»; och nu satte han handen för ögonen och grät och harmades öfver att ej kunna låta bli. Redlige Troberg! allt hvad du älskade stannade i detta ögonblick framför din inbillning: du såg dem i fara, du hade en förtviflad mor framför dig och kände en del af hennes qval; men då du icke annat har att ångra, intet att blygas för, ångrar du dina tårar och blyges för att du känner djupt och lifligt; du vill vara en rask karl, som ej viker för något; ditt hjerta har besegrat dig och derföre harmas du.

Läkaren kom. Den arma qvinnan satt med sina sammanknäppta händer på knäet och stirrade framför sig och svarade intet, då han tilltalade henne.

«Hon har visst mistat ett barn i branden», sade Troberg halfhögt till läkaren; «kanske det kan väcka henne.»

«Min bästa», sade derför läkaren, «kanske barnet blott sprungit undan i folkmassan; ni får säkert igen ert barn; man känner igen det.»

«Känner barnet, hvad sade ni? lefver det, bär det en ring på bröstet, en liten gammalmodig guldring med sten uti!»

Dessa ord uttalade hon hastigt efter hvarandra och reste sig upp, liksom hon skulle velat skynda ut.

«Stilla er! jag säger», återtog läkaren, «att jag *hoppas*, att ert barn lefver.»

«Ni ljög således», suckade qvinnan och återföll i sin apati.

«Hon är vansinnig», sade läkaren; «hon skall på dårhuset, stackars flicka!»

Men Troberg frågade, hela den tid han ännu var i land, kommande och gående: «Har ni sett till en liten gosse, som har en gammalmodig ring, hängande i ett band om halsen?» men ingen visste det, ingen, ingen hade sett det.

Detta var mitt första sammanträffande med Troberg; men sedan såg jag honom ofta vid skeppsbron, der han gick och arbetade vid fartygets inlastning med jern. Jag gick då en dag bort

till den redlige mannen; han lade ifrån sig sin jernbörda och räckte mig sin grofva, med rost öfverdragna, hand till ett kraftigt handtag.

«Nå, se der är den lille beskedlige magistern! Vet herrn hur det sedan gick med qvinnan?»

Till min blygd måste jag bekänna, att jag ej frågat efter henne. Min hederlige Troberg hade handlat annorlunda; han hade besökt dårhuset och talat vid den sjuka.

«Hon är gudnås så visst galen», sade han, «och bra stor synd var det, att hon skulle mista pojken sin; bara ingen af mina», tillade han med bekymrad uppsyn, «kommer i någon olycka. Den der satans reverberugnen, som Ruuthen har dernere, sprutar eld och lågor ur skorstenen, och Elsebeth bor nära invid. Komme det en gnista i taket och det blåste nordvest, så reste också min koja och komedihuset, och tacka Gud om icke hela stan strök med, rätt efter Rönnows och Flyborgs der nere på torget. Som sagdt är», fortsatte han sin afbrutna berättelse, «som sagdt är, magister, hon är spritt galen, för det hon mistat sin pojke. Hon talar om hur vacker han var, och hur fint klädd, och se'n så sade hon att han var son till en förnäm man, men namnet fick hon icke säga, och att han hade en liten ring på bröstet i ett svart band om halsen. Ja, ja, kan väl vara, men både pojke och ring ligga nu i askan, för si, herrn skall veta, att jag nog har snokat omkring öfverallt och gått på lur derborta, precist, Gud förlåte mig, som en tullsnok, fast jag väl icke är sådan en heller.»

«Och du har ingen spaning fått på barnet?»

«Fan heller», sade Troberg liksom litet stött; «jag hade gerna gräft upp pojken med mina bara fingrar, om jag blott kunnat få honom lefvande igen; det skulle vara roligt att komma med den lilla bytingen till modren och se, hur hon kysste och kringklappade honom; det skulle vara en riktig — så riktig — en ordentlig komedi.»

«Äfven jag ville vara med», tillade jag; «ni är en hederlig man, Troberg; tack för allt godt ni vill göra! det skall en gång Gud belöna.»

«Åh!» smålog Troberg och skakade min hand, «icke frågar Gud stort efter hvad en sådan fattig sate, som jag, gör. Också har jag ofta tänkt: hvad fan angår den saken dig, du är ju ick

far till barnungen; men si, jag är nu en gång på det viset och kan icke låta bli att lägga näsan i blöt för sådane der stackare; det riktigt tog mig, skall jag säga, när jag såg den der qvinnan förtvifla, och jag liksom ångrade mig, att jag ref henne ur döden; jag hade der ingenting att göra, och hade allt fått gå, som det var menadt, så hade hon nu sofvit i ro. Det skall ändå en gång ske, och när och hur, kan gå på ett ut, om det sker i eld eller vatten, det blir väl min ändalykt, och då får Elsebeth ta sig fram ensam, stackars qvinna.»

Snart gick skeppet Victoria från Malmö ut åt vida hafvet; det skulle nu gå med en jernlast till Norra Amerika; jag återsåg icke Troberg på många år. Han sväfvade omkring i alla klimater och var då och då blott hemma hos de sina. Då jag någon gång träffade honom, var det endast i brådska. Troberg och jag glömde således småningom af hvarandra, och blott nu, sedan jag återfunnit honom som grindvaktare vid Hallinge säteri, med hvars egare jag varit akademivän, återväcktes åter alla minnen i min själ. Troberg har blifvit medelpunkten i en tafla, der många händelser och många öden genomkorsa hvarandra; jag har således först tecknat *hans* bild så godt jag kunnat.

Han är ännu, den gamle gubben, en glad och lycklig menniska, som gör så mycket godt han kan och älskar alla sina barn med lika kärlek. Ännu klappar, som förr, hans veka hjerta inom det hårda skalet, och ännu blyges han lika mycket, som förr, om han råkar att vara, som han kallar det, «käringaktig», det vill säga, då han låter någon förstå att han har medlidande och vekare känslor, än dem han kan tycka med heder kunna stå tillsammans med karakteren af en sjögast af äkta skrot och korn. Hans lynne var ej påfärgadt med någon annan färg, än den naturliga, och det är sig likt: sextio års sol har ej förmått bleka bort den.

II.

För några och trettio år sedan smög sig en ung man, af ett fördelaktigt utseende, uppför trapporna till ett hus långt upp på söder. Det var den unge baron Gustaf Gyllenfält. Deruppe bodde,

sedan ett år, ett ungt fruntimmer, som aldrig gick ut, utan beständigt satt ensam, utom då baronen besökte henne. De enda nöjen hon hade, voro ett klavér och en liten vacker gosse, som var fyra år gammal. Med honom lekte hon och jollrade: för öfrigt var hon sorgsen och satt ofta och grät bredvid sin lilla gosse, då han låg och sof. Då han åter vaknade och räckte sina små armar mot mamma, aftorkade hon sina tårar och syntes glad.

Baronen steg in i det lilla vackra rummet, som var enkelt men smakfullt möbleradt. Det unga fruntimret satt nu och lekte med gossen, som fått sig en grann bok med figurer i kopparstick, kolorerade med bjerta färger. «Det var så vackra gubbar och der fans mamma och pappa», sade den lille.

«God afton, goda Anna!» sade baronen, i det han steg in. «Du ser ej glad ut; hur är det med Carl? God afton, min snälle gosse!»

Barnet flög straxt i hans armar och kysste honom. «Ack! ack! hvad pappa var välkommen.»

Men baronen var icke så glad, som han alltid varit förut de sednare gångerna. Han satt der och pratade med gossen och den sköna modren, men ett moln hvilade likväl på hans panna, som ej gossen kunde jollra eller den sköna Anna kunde smeka bort.

«Hvad är det, Gustaf?» frågade Anna och strök baronens mörka lockar ur pannan; «det är något, som ligger dig på hjertat, jag ser det, jag känner dig så noga; kanske det nu är din tid att vara ledsen? Du ångrar väl icke din förbindelse med den fattiga prestdottern, nu, då de skola blifva sanning, dina löften?»

«Nej! älskade Anna», sade ynglingen och tryckte henne intill sig; «nej, det vet Gud, att jag älskar dig lika, och skulle jag ej det, då du uppoffrat allt för min skull, då du öfvergifvit fader och moder, för att tro på mig; nej, Anna, så är det icke.»

«Var glad då, min Gustaf», sade flickan och smålog. «Din gamle farbror hindrar dig nu icke mera att uppfylla ditt löfte; se på gossen och säg mig, har du hjerta att förneka honom? Nej, Gustaf, det kan du ej.»

«Nej, nej, nej», sade ynglingen och skakade på hufvudet; «nej, det kan jag icke, det vill jag icke, och det får jag icke. Gud förbjude mig ens en sådan tanke! Men, goda Anna, det är dock något som trycker mig: min onkels testamente bröts i går.»

«Nå, hvad vidare? Förbjuder det dig att uppfylla en ed, svuren inför Gud, som är allestädes närvarande?»

«Nej, goda Anna; men i testamentet finnes dock ett förbehåll, som smärtar mig. Min onkel har ålagt mig, som vilkor för tillträdandet af hans egendomar, att göra en utrikes resa på tre år och att på denna tid ej ingå gifte. Jag kan ej undvika den; men du, du får således ännu sitta i din tysta enslighet i tre år; och jag hade tänkt, att nu kunna få försona allt, hvad jag brutit, men jag får icke, goda Anna, jag får icke.»

Anna smålog, men i ögonvårna darrade ett par klara tårar. «Det är således tre år ännu», sade hon och tryckte barnet intill sig; «du får således, stackars Carl, vänta ännu tre år på din far.»

«Anna, Anna!» bad baronen, «gör ej denna stunden ännu bittrare, än den i sig sjelf är! Förebrå mig icke!»

«Nej, Gustaf, jag förebrår dig icke; men jag finner klart, att fädrens brott gå till barnen med sin hämnd. Det är ej för min skull jag sörjer, det är för gossen, som är faderlös, då du reser; hvarföre, hvarföre skulle du stackars barn födas utan rättigheter, utan skydd?»

«Jag blir då qvar», sade baronen och steg upp; «de stora godsen må gå ifrån mig, jag kan arbeta mig fram i fattigdom med dig och barnet; jag reser icke.»

Då steg Anna upp och föll honom om halsen. «Förlåt den svaga qvinnan», sade hon, «förlåt den späda rankan, som sörjer, om stödet undanryckes henne; men var man, Gustaf! Låt icke mina underliga tankar störa din gång till ditt mål; hinner du fram, så komma vi efter. Gustaf, är det ej så, när du kommer hem . . .»

«Så fira vi bröllopet», svarade baronen, «och Carl, du skall stå midt emellan oss i brudstolen; dina föräldrar, Anna, skola förlåta dig, din man skall älska dig, dina underhafvande skola tillbedja dig, prakt och rikdom skola omgifva dig; tror du, Anna, så har jag uttänkt saken. Men», fortfor han, «i morgon måste jag resa; det skyndar, ju snarare jag reser, desto snarare får jag återkomma från den testamenterade landsflykten till mitt fosterland och dig och gossen.»

Anna blott tryckte sitt hufvud hårdare intill hans bröst. «Gör som du vill!» sade hon; «du handlar bäst för oss alla.»

«Ja, Anna, jag vill handla rätt inför Gud, om också menniskorna ej skulle tycka om det. Jag igenkänner tant Julianas bördshögmod i min farbrors testamente; men hon skall ej lyckas. Hon har beräknat, att jag på tre år skulle hinna glömma dig; att grillerna, som hon kallar min kärlek, skulle gå ur mitt hufvud, men hon bedrar sig. Kärleken till dig sitter fästad i hjertat, och hvarken Londons buller eller det jollrande Paris eller det stolta Rom kunna ändra hjertat. Dock, jag vill gifva dig en underpant af min trohet: se här!»

Med dessa ord drog han upp en ring af gammalmodig fason och satte den på Annas finger. «Denna ring», sade han, «är tillika med sin make, som jag bär på min hand, ett palladium innom vår slägt, och den, som eger den ring, du nu bär på fingret, är, enligt en slägtsaga, oupplösligt förlofvad med den, som bär maken.»

Anna betraktade noga den lilla ringen, som hade en hvit sten, under hvilken ett prydligt C. R. var inlagdt i guld och dunkelt sken igenom. Då hon jemförde den med den andra, hvilken Gustaf bar, fann hon, att de voro lika, utom det, att stenen i hans ring var ljusröd och bokstäfverna C. R. der af silfver.

«Du berättar mig någonting alldeles nytt», sade hon; «säg mig händelsen! Hvad betyder detta C. R.?»

«Det betyder», svarade baronen, «Christina Regina, och är gifvet till minne af drottning Christina, den store Gustaf Adolfs dotter. En af mina förfäder hade vid en jagt räddat drottningens lif, med fara för sitt eget; han fästade hennes uppmärksamhet, och efter detta ögonblick måste Arvid Gyllenfält alltid följa med henne på alla hennes resor. Han följde henne äfven sedan hon aflagt den jordiska krona hon bar, för att gripa efter en bit af den strålglans katolska tron fästat på sina helgons hufvuden; men glorian ville ej stanna på hennes hufvud, der en hel verld af tankar hvälfde sig och snillets blixtar lyste med sitt afbrutna och förvillande sken. Hon var en krigares dotter och hennes själ var ett slagfält, der förståndet och känslan stridde om herraväldet; känslan reste sig till slut, som ett underkufvadt folk, och störtade sig i förvillelsen, liksom folken göra, då de *måste* bryta sig lösa. Hon öfvergick till katolska tron, af fåfänga säger man; kanske man vore rättvisare, om man sade, att hon blef katolik för att i en enda dryck

läska sin själs törst, och hon valde den, som bornerade bäst. Så göra vi alla.

«Arvid Gyllenfält var en lika bigott luteran, som katolikerna vanligen äro; han ansåg sig besmittad af otrons gift om han längre omgaf en person, som enligt hans tro var hemfallen till evig fördömelse. Denna tid var ej som vår; det var en brytningsperiod för tron och de olika lärorna stodo väpnade mot hvarandra, liksom Sverige och Danmark, då de stridde om tre kronor, offrade lif och blod för blott ett vapentecken; men tiden ändrar allt, och de olika religionerna trifvas nu tillsammans liksom blommorna på en äng: alla olika, men alla belysta af samma sol, riktande sina hufvuden åt samma himmel, och utgångna ur samma skapares hand. Men inom samma grund och samma jordmån öfvergå alla varieteterna uti hvarandra småningom och man igenkänner snart sjelfva urtypen, som passar för klimatet och tiden. Men då var det ej möjligt.

«Gyllenfält öfvergaf således den katolska drottningen och återvände hem; han nästan rymde sin väg ifrån den fallna. Christina var känslig för en väns, en räddares tanke; hennes nya religion fick från detta ögonblick ej samma behag som förr, och hennes biktfaders tröst kunde ej återskänka henne en trogen vän; hennes helgon stodo der, sig lika i sorg som i glädje. Det gjorde ej hon. Emellertid kom ryktet till henne, att Gyllenfält skulle gifta sig med en dotter till en af hennes fars vänner. Hon ville göra sig påmind. Gyllenfält var fattig, Christina egde Hallinge egendom, och nu lät hon i Rom göra tvenne ringar, en hvit och en röd, och skref ett bref till Gyllenfält. Detta förvaras ännu på Hallinge.

«Det var ett gåfvobref till Gyllenfält och hans efterkommande på Hallinge säteri med underlydande gårdar; men med denna gåfva följde tvenne ringar, som skulle gå i arf inom slägten, på det sätt nämligen, att den ena ringen, den som jag bär på min hand, alltid skulle tillhöra en Gyllenfält och aldrig bortlemnas af honom; den andra deremot skulle han gifva åt sin brud bröllopsaftonen. «Den ena stenen är röd, den andra hvit», skref Christina; «det betyder kärlek och oskuld, glädje och frid.»

«Det är derföre jag ger dig denna ring; den är den säkraste pant jag kan skänka dig af mitt allvar, af min kärlek. Ja, Anna!

vid mitt hjerta skall du en gång erfara, att du är mitt allt, min lycka och min frid.»

«Tack, Gustaf! tack, min älskade Gustaf!» hviskade Anna, «nu förstår jag . . . allt är bra, du glömmer hvarken mig eller gossen; ser du, han vill leka med den lilla ringen.»

«Ja, Anna, låt honom leka; men med tiden skall han bära den röda, och till sin brud, hvem det blir, skänka den hvita.»

«Ack ja, Gustaf», sade Anna med ett himmelskt smålöje, «så skall det vara. Farväl, så länge, älskade Gustaf.»

III.

En mörk Decembernatt, fyra år efter denna händelse, gingo två personer i det dunkla ljusskenet nedåt de folktomma gatorna, der vinden, hvirflande mellan de tysta husraderna, sjelfsvåldigt lekte med den fallande yrsnön. Det var en lång, svartmuskig karl, klädd i en gammal sjömanskavaj, åtföljd af en liten gosse i tunna och trasiga kläder. Sjömannens ansigte, som till största delen var skyldt af den bredskyggiga hatten, kunde man nästan icke urskilja, men då och då blickade ett mörkt, gnistrande öga fram under ett par buskiga ögonbryn och såg sig uppmärksamt omkring. Gossens ansigte bortskymdes icke af hans lilla skinnmössa, som vårdslöst hängde på nacken. Det var ett skönt barnansigte, men blekt; kanske det kom af lyktskenet?

Den långe stannade. «Tyst der, huttra icke, pojke! hörde du något?»

«Nej, jag hörde intet», svarade gossen och stod der, darrande af köld, och drog in de blåfrusna händerna i tröjärmen; «nej, jag hörde ingenting.»

Begge fortsatte vandringen under beständig uppmärksamhet på hvarje ljud, ända till dess de kommo till Österlånggatan.

«Stanna du nu här», sade karlen till gossen, när de kommit till hörnet af Skeppar Carls gränd; «jag går förut, och när jag hostar så kommer du.»

Gossen stannade och kröp in i ett hörn. Klockan slog ett i Storkyrkan, i Tyskan och snart öfver hela staden; man hörde

skrammel och steg af ankommande personer; det var patrullen. Gossen kröp in i en smyg till dess den passerat. Efter en lång väntan hördes några hostningar och nu smög han sig sakta i skuggan till det ställe, från hvilket ljudet kom.

Det var kolmörkt i gränden, der det hesa hostandet hördes. Gossen trefvade sig fram utmed väggarne, men såg ej sin ledsagare.

«Är ni här, Odell?» frågade gossen med en darrande hviskning.

«Säger du namn, din hund», sade hans ledsagare, som just nu stod, lik en skugga, framför honom; «säger du namn, så skall jag pipa dig, din satunge», fortfor han. «Se här är lyktan, se så.»

Den långe öppnade nu luckan på en blindlykta och ett starkt sken föll på den frysande gossens rena anlete, der förskräckelse och nöd redan hade ristat sina drag.

«Se här, tag lyktan! Nå, pojke, kommer du ihåg hvad madam sade? Se så, här har du en nyckel; när du kommer in, går du till pulpeten till venster och öppnar lådorna; tyst, förstår du, och så langar du hitut allt silfver och pengar du hittar.»

Den långe karlen tog gossen och lyftade honom upp på sina armar till en sönderkrossad fönsterruta. «Se så, fatta tag med ena handen», hviskade han, «och stig med foten på min hatt; se så, kryp in; akta lyktan!»

Gossen var inne i rummet; ett dunkelt månsken flämtade genom fönstret. Den långe karlen stod tillreds med en öppen säck. Nu såg man en vaggande skugga visa sig i fönstret, och gossen räckte ut en mängd silfverpjeser till den långe, som tyst stoppade dem i sin säck. Ändtligen kom gossen för sista gången till fönstret, steg ut, satte foten på mannens hufvud och var med ett hopp nere på gatan.

«Det var varmt och godt derinne», sade gossen; «hu, hu! det blåser så kallt, Od . . .»

«Håll munnen, byting! nämner du något namn, så skall jag knysta dig.»

De begge vandrande skyndade på återvägen och genomirrade gator och gränder, lyssnande på hvarje ljud. Ändtligen, långt uppe på norr, stannade de vid ett stort, gammalt hus, som låg der omgifvet af några knotiga träd, hvilkas nakna qvistar nu hvisslade

för vintervinden. Den långe hostade, en liten fönsterlucka öppnades och snart derefter slamrade det i förstugan och dörren lästes upp på glänt; de begge vandrarne smögo in och porten lästes.

Snart inträdde den långe med sin säck i ett litet rum på nedra bottnen; det var synbarligen ett krogrum, fastän hvarken disk eller de vanliga attributerna af en sådan rörelse funnes der; men en stor bränvinsflaska bredvid ett théfat med några skorpbitar, ett bord, fullt med kort och fullstreckadt med krita, visade att stället besöktes af främmande; det var en lönkrog. Ett nästan nedbrunnet ljus stod på det ena bordet, som var fuktigt af en utspilld bränvinsflod. Gossen sprang, så snart han kom in, till kakelugnen och höll sina stelfrusna händer på de varma kolen. Den långe nedsatte sin börda på spelbordet.

«Se så, i Guds namn», sade han och kastade hatten bort i en vrå, «nu ha vi skräpet; det gick både fort och väl.»

Den, som öppnade dörren för de ankommande, var en ung flicka af temligen hyggligt utseende, fastän hela hennes väsende förrådde fräckhet och det mörkbruna håret i en obehaglig oordning böljade kring ansigte och hals.

«Det må Odell säga», sade hon; «om han icke haft pojken der, så hade det gått så lagom; det var väl du, Calle, som tog'et.»

«Ja», sade gossen och strök luggen ur ansigtet; «Odell lyfte upp mig och jag kröp in; nyckeln gick, som om det varit smordt.»

«Ja, du är snäll du», sade flickan; «du behöfver något varmt, stackare.»

Den långe karlen hade emellertid kastat sin börda på en träbänk och hade uppknutit säcken och framtagit en silfverbägare.

«Låt han bli, Odell», sade pigan. «Jag skall väcka madam, så att hon får *sitt.*»

Pigan gick. Efter några ögonblick öppnades dörren, och en lång, mager qvinna visade sig.

«Det var bra», sade hon; «jag var riktigt rädd att patrullen skulle få tag i er; se så, hvad har du fått?»

«Åh-jo, temligen», skrattade Odell; «gamle kamrern kan väl fan heller lukta till, att det är hans beskedlige Odell, som varit med; men si, Odell visste var multumet låg, han, och knep det också. Nu bränvin, madam! och så värdera vi skräpet, och ma-

dam skall få godt pris. Pojken der skall ha sig en uddevalla, ja, det skall han ha.»

Den långa madamen, klädd blott i en grå underkjol och en storrutig ylleschal, strök sitt stripiga hår ur ansigtet och såg på gossen, som ännu stod och värmde sig vid kakelugnen.

«Nå, det var galant», sade hon, «att du kunde komma in; nu skall du få dig en öfverrock och om du är snäll . . . vet du hvar madam Gönnér bor, der får du mat och värme, bara du aldrig nämner hennes namn.»

«Tack ska madam ha», sade gossen; «madam är alltid god och beskedlig.»

Gumman satte sig att väga och räkna. «Jaha, det är tolf och en half mark», sade hon slutligen; «se nu på, Odell: här är nageln på jemnt tretton; men se servietten väger en half mark, det blir, låt mig se, efter sex skilling lodet, blir jemnt fyra riksdaler marken, och tolf gånger fyra gör mig fyratioåtta; fyratioåtta rdr och två dertill för den halfva, jemnt femtio riksdaler skall han ha.»

«Ja, åhja», sade den länge karlen; «men fan ta mig är icke sex skilling för litet; jag vill ha tolf.»

«Vet han icke skäms», svarade gumman förargad; «guldsmeden ger mig icke stort mer för hela subberten; och, om han vill, så kan han humla ensam; jag vill icke ha med den saken att göra; ärlighet varar längst, Odell, och kom och säg mig i synen, att jag bedragit någon; tvy den som det gör!»

«Åh-ja», sade karlen; «det får då vara. Madam och jag ha varit så länge bekanta, att det icke är värdt att vi träta; jag får väl mig en sup då och då på köpet.»

«Ja det skall han ha. Brita, ta in kaffe och bränvin och litet tilltugg.»

Efter några ögonblick kom pigan in med det begärda och slog i en kopp kaffe åt gossen, som tycktes vara henne kär.

«Kom hit, Calle, så får du, stackare!»

«Slå i litet bränvin», sade karlen; «pojken frös så, att han skallrade tänderna; ja drick du, det smakar väl illa till en början, men det värmer kroppen; drick, så blir du så varm som en halfstekt katt.»

Den långe karlen höll länge på med sin måltid. Han tog ganska ordentligt helan, halfvan, perlan och hela raden supar, som han ansåg nödig för sin kropps väl. Gossen deremot somnade ovilkorligt der han satt, så snart hungern blifvit tillfredsställd. Ljusskenet föll nu klart på det sofvande barnets ansigte; huru milda, huru englarena voro icke dessa bleka drag, och detta smålöje kring den skönt formade munnen var så barnsligt godt, så rent och oblandadt sorgfritt, att man kunnat svärja på, att gossen ännu icke kommit i brottets skola. Den goda anden kämpar länge mot förstörelsen, och då han ej vågar visa sig om dagen, kommer han fram och gjuter sin glans ännu öfver den sofvande brottslingens anlete — en vink om, att sömnen och döden försona allt. Gossens ljusa, lockiga hår föll ledigt ned kring det sköna hufvudet, och han låg der, som en barnslig Endymion, höljd i trasor. Man anade nästan att det fanns ett par vingar under dem.

Madam Gönnér satt nu som bäst och sammanräknade femtio riksdaler. Hon vände och slätade på de rynkiga och smutsade sedlarne, fästade en och annan frånskild del fast med en knappnål och lade hvar riksdaler särskildt.

«Se så, Odell, här är femtio riksdaler», sade hon ändtligen. «Nu har han fått rätt, och nu skall jag ha tjuguåtta riksdaler och trettiofyra skilling; men det är icke så noga mellan oss, det får vara jemnt tjuguåtta, så att han får tjugutvå jemnt.»

Den långa karlen mottog penningarne och stoppade dem utan all räkning i kavajen.

«Räkna Odell», sade gumman, «annars tror han att det är oriktigt, och Gud bevare mig ifrån att bedra någon! Ärlighet varar längst.»

«Behöfs icke», sade mannen; «behöfs icke; jag känner madam, jag; men, madam, bara icke pojken sqvallrar ur skolan.»

«Åh-nej, det är icke farligt», svarade gumman; «han tiger nog, stackars barn. Odell skall veta, att jag på sätt och vis upptagit den der gossen, för si, Odell minns den stora branden på söder, fyra år se'n; då bodde jag deruppåt, jag också, och gick ut om natten och såg på branden; men si, då jag gick hemåt, kom der en liten tulting halfnaken springande och grät för brinnande lifvet. Hvad gråter du för? frågade jag. Hvar är mamma? frågade gossen och fick tag i mig och såg på mig med sina blå, vackra ögon.

liksom han bedt mig om hjelp. Jag blef riktigt rörd, jag, och tog gossen på armen. Han kunde vara omkring fyra år. Hvad heter mamma? frågade jag gossen och kysste honom. Hon heter mamsell, sade gossen. Och hvad heter du? frågade jag vidare. Jag heter Carl, svarade då den lille gossen. När vi kommo hem tog jag vidare reda på det stackars kräket; han hade fint linne och ett band om halsen, hvarpå en guldring hängde, en liten vacker ring, fastän han icke tycktes vara mycket värd i guldvigt; jag ville gömma ringen åt honom, för icke ville jag taga något från barnet, det förstås, ty att taga något från små barn är en synd, som aldrig Gud förlåter på den yttersta dagen; men si, det må Odell tro blef en låt och ett gråt på barnungen, så, att jag blott gjorde en starkare snodd, så att han icke skulle tappa bort ringen. Han omtalade vidare, att hans far — hvad han hette mera än Gustaf visste han icke — att far hans gifvit ringen till hans mor. Det var, förstår Odell, icke lätt att få rätt på modren, som också troligen icke frågar stort efter pojken, då hon icke en gång lyst i Dagbladet efter honom. På det sättet behöll jag gossen, ty jag håller af pojkbytingen och han håller af mig; ja, ja, allt sedan de svälte och slogo min Alfred så, att han dog, stackars gosse, der nere i häktet, har jag varit så ensam.»

Den fula gumman lutade sig ned öfver gossen och kysste honom på pannan. «Gud bevare dig, stackars barn», hviskade hon, och en ström af bittra minnen flöt genom hennes förtorkade hjerta och gjorde det mjukare.

«Tyst! stå stilla här i björkdungen! Fy fan, hvad det dryper af grenarne; det var ett gement duggregn, som tar igenom.»

«Hur länge skola vi stå här och vänta?»

«Åh, bara ett litet grand, medan pojken och jag lura oss fram till byggningen, för att lyss, om allt är tyst der.»

Allt var tyst och stilla på Hallinge, då en karl och en gosse, af omkring tio års ålder, midt i mörka natten och under ett tätt duggregn, lika skuggor, smögo sig mellan buskarne och träden i Hallinge stora trädgård.

«Ser du något, Calle?» frågade mannen.

«Nej!» svarade denne hviskande; «jag endast ser en skymt af takrännan; der forsar en stor stråle ur pipen.»

«Ja-ja, det tror jag nog fan i ett sådant väder; bara de der begge kanaljerna stå stilla der nere i dungen och icke gifva sig åstad; för si, hundarne kunde vakna och göra buller, och då komma drängar och allt pack i rörelse på en gång», anmärkte mannen. «Nu äro vi då framme», fortfor han hviskande; «fjerde fönstret från detta hörnet skall det vara; räkna du också! Här är det; gå försigtigt tillbaka och lotsa hit de andre; de skola stå utanför på vakt, då vi krypa in.»

Gossen ilade bort i mörkret och snart återkom han, åtföljd af de begge stallbröderne.

«Se-så, nu är rutan lös», sade Odell; «Calle, stick du in handen och lyft af hakarne; se så, i Guds namn.»

Nu kröpo gossen och Odell in i rummet, der Odell tände upp ett medhafdt ljus och dyrkade upp ett stort, gammalmodigt valnötskåp, baron Gyllenfälts silfverskåp.

«Se här», hviskade Odell, «här är ett litet skrin, det är, låt se, bara guld uti; tag det der. Jag skall ta silfret.»

Odell var som bäst sysselsatt med detta arbete, då dörren öppnades och baron Gyllenfält steg in med ett brinnande ljus i den ena handen och en dragen sabel i den andra. Baronen satte sitt ljus på golfvet och rusade på Odell, som ännu knappt blifvit honom varse, förr än han fått ett hugg af sabeln; det var dock icke farligt. Odell drog upp en knif och gick löst på baronen. Gossen flydde ut genom fönstret och tillsade de der stående att hjelpa Odell. Begge kröpo in; det blef en förtviflad kamp; men baronens skicklighet att handtera sitt vapen gjorde, att Odell snart föll till golfvet, illa sårad i halsen; en purpurröd ström sprutade ur såret och tömde småningom lifvets källa; men hämnd och fruktan förenade de begge andre i en enda kraftansträngning, och ej långt derefter låg baronen bredvid sin fiende, blödande ur ett djupt sår i hufvudet.

Gossen hade under denna strid flytt undan bakom några buskar; han skakades af en dödsryckning genom alla sina lemmar, då han hörde de döendes rosslingar och stridens buller, och fastän han sjelf tillhörde de brottslige, bad han till Gud, att folk måtte komma och sluta striden.

Nu hoppade de båda hjelparena ned ur fönstret.

«Det var, fan i mig, icke narri», sade den ene; «han högg ikring sig duktigt med sabeln; Odell fick också en salig ändalykt han; halsen var nära afhuggen på ena sidan; men så ligger den der baronen också bredvid; han fick också sin skjuts; ja-ja, icke tittar han på sol mer, det är rakt slut.»

«Men», sade den andre, «på den här resan blefvo vi icke feta, icke så mycket som en pris snus, utan jag har bara fått en rispa i ryggen; åh-ja, den går visst icke djupare än en knapp tum, så mycket stål har jag kännt förut. Jag undrar hvar pojkrackan blef af; han hade visst något i klorna; men den haren sprang väl öfver berg och backar i förskräckelsen.»

Nu började folket att röra på sig i en af flyglarne; ett ljus for fram och tillbaka i öfra våningen, en klocka ringde.

«Det är», sade den ene, «bäst att vi pallra oss i väg, annars så kommer det an på, hur vi taga oss fram.»

De begge karlarne skyndade undan den väg de kommit; men gossen flydde en annan väg utåt fältet och uppnådde skogen, der han, trängande sig mellan busksnår och öfver klippor, skyndade undan.

Då dagen grydde och solen steg upp, med sina strålar klyfvande molnbäddarne, satt den lille gossen uttröttad på den mossiga sluttningen af en klippa, med det dyrbara skrinet bredvid sig.

Barn äro barn, ehvad de i öfrigt äro genom sin uppfostran. Det dyrbara skrinet hade han burit med sig, endast af instinkt, icke derför att han tänkt på att det egde penningevärde; men nu vid dagsljuset, då han såg de dyrbara perlemoinläggningarne på det vackra ebenholzskrinet, vaknade hans nyfikenhet.

«Ack så grannt», sade han vid sig sjelf då han öppnade det och spegeln i bottnen reflekterade hans bleka ansigte, och en mängd guld och granna lysande stenar blixtrade mot honom. «Ack så grannt! Jag tycker hvad Gönnérskan skall tycka om detta; då får jag bestämdt nya stöflor och ett godt mål mat, kanske till och med pepparkakor och kaffe, ack! ack!» Så fortsatte han sin monolog och plockade upp den ena dyrbarheten efter den andra ur skrinet. «Men se der en liten ring», fortfor han; «men stenen är röd, annars vore han precist lik min.» Gossen knäppte upp sin tröja och tog fram den lilla ringen, som hängde om hans hals.

«Kors», sade han, «precist lika, C. R. alldeles lika.» Ett dunkelt minne vaknade från hans första barndom; han mindes sin mor och den herrn, som han kallade för pappa; hur var det nu igen, bar han icke en ring med röd sten uti på sitt finger? Det blef allt mera klart, det dagades i minnets lunder.

Solen sken skarpt på klippan, det nalkades middag, men ännu satt den lille gossen der och höll den funna ringen mellan sina fingrar; han var blek och stirrade rakt framför sig; hans trogna barnaminne hade vaknat, han såg den unge mannen, som besökte hans mor, och som han kallade pappa, liksom han hade sett honom i en spegel; ack! han hade så ofta kysst honom och tagit honom om halsen; det var han, som bar denna ring på sitt finger, han och ingen annan. Utan att veta hvarför, upplöste han knuten på snodden, som han bar om halsen och hängde den funna ringen derpå och lade den han egde, den der med hvita stenen, i skrinet, i den andras ställe.

Barnets själ hade vaknat ur sin slummer, och en känsla af ångest, mera än af ånger, bemäktigade sig det späda hjertat. Det gifves goda och onda naturer, som kunna bindas för en tid, men som slutligen springa lösa och vakna ur sin slummer. Det goda i en menniskosjäl kan böjas ned genom nödens centnertyngd och fastknytas vid jorden med vanans band; men en tillfällighet kan rubba tyngden och slita bandet, och det goda springer upp, likt en ung björk, som man böjt ner i mullen med sin gröna krona, spänstigt fjedrar upp sig, då bandet brister, och står der, rak och hög och badar sin krona i ljuset, som förr. Men bandet måste tidigt slitas, eljest växer själen krokig, och om den i ålderdomen lossar från sina bojor, har stammen förlorat sin fjederkraft, och endast ett par knotiga grenar sträcka sig uppåt, liksom till en bön om förskoning. Men den unge gossen hade ännu sin kraft qvar, och på samma gång var han invigd till ett annat lif, var ålagd genom en inre oemotståndlig kraft att bana sig en ny väg; hans barndomsledare i brottet låg död derborta på herregården; barnets onda dämon var borta, bandet brustet och själen fri.

Men det var ej ånger; barnet kan icke ångra något, blott vara ledset; brottets färg har ej kunnat bita sig in i hjertat, det behöfs ej ångrens brinnande tårar för att skålla bort den; en suck blott blåser bort det mörka dammet, som ligger på själen, och

den är åter ren och blank, som en spegel. Der finnes ännu qvar den friska, starka växtkraften, som skjuter det usla, det sjuka, det döda ifrån sig, liksom det unga trädet, som låter sina torra grenar falla af och skjuter nya skott; då deremot det gamla trädet, af brist på kraft, får röta i kärnan, om det också blott såras i ytan.

Gossen hade längre sutit qvar i sina djupa betraktelser, om han ej på afstånd hört rop af menniskoröster i skogen; då reste han upp sig och flydde och lät det dyrbara skrinet stå qvar på klippan bland ljungen och mossan.

IV.

Det var en gruflig alteration i gamla fröken Julianas våning der på Hallinge. Fröken Juliana var nämligen baronens tant och hade under hans utländska resa, det vill säga i tre hela år efter salig hofmarskalkens död, varit ställets drottning och äfven sedan han kommit hem hade hon tagit makten i huset.

Fröken Juliana var en af dessa nådiga gummor, som lefva uti och genom etikett och som tro sig fallna från sitt himmelska beläte, om de ett enda ögonblick glömma, att deras farfarsfarfarsfar var general vid kavalleriet under den stormäktigaste drottning Christinas tid och vid hennes eget lifregemente.

Då baron Gustaf hemkom från Italien, skyndade han genast till Stockholm. Fröken Juliana märkte granneligen, att gunstig herrn ännu icke glömt sina galna griller och att han skulle gifta sig under sitt stånd, till skam och nesa för hela slägten och synnerligast för fröken sjelf, som ansåg en fläck på vapenskölden med lika fasa, som trots någon såsfläck på den ljusblå stiftsfrökensklädningen, hvarmed hon på högtidsdagar prydde sin något långa och magra person. Fröken Juliana satt således derhemma som på nålar och hade många attacker af nervsvaghet, då hon påminde sig, att en simpel prestdotter skulle komma att i hennes ställe regera på Hallinge och blifva tillbedd af dess underhafvande. Ty det är en synnerlig sjukdom hos mäktiga personer att vilja vara älskade. Fredrik den Endes far pryglade *sina* undersåter för att

bli «älskad», i stället för «fruktad», och fröken Juliana iakttog den strängaste etikett mot *sina:* satt der, stel som en docka och så fåordig som en aftonsångspredikare, för att eröfra de underhafvandes hjertan. Fröken skulle blifvit ganska ond, om någon sagt henne, att det fanns någon på hela godset, som ej ansåg hennes person lika nödvändig, som luften för en fogel. Fröken Juliana måste vara det element, som gaf lif åt allt, och Gud nåde den, som tog sig friheten lefva och må väl på egen hand och utan hennes beskydd. Som bekant är, kan en kung eller drottning, om hon också är endast en liten flicka, taga som ett intet en tolf, femton millioner menniskor under sitt hägn och beskydd. Så gjorde fröken Juliana också, fastän det ej var så fasligt många på Hallinge; men hon var dock tills dato det «stackars folkets» höga beskyddarinna. Det var således förargligt att det skulle få en ny och fröken sjelf träda tillbaka i mörkret; men det «allra försmädligaste» var, att den der väntade beskyddarinnan var en simpel prestdotter, utan namn och utan minnen.

Fröken Juliana hade således gerna sett, att baron Gustaf brutit halsen af sig på vägen mellan Hallinge och Stockholm, der han skulle, som fröken uttryckte sig, kréera en ny friherrinna och nådig fru.

Dock, till frökens hjertinnerliga glädje, återkom baronen utan någon friherrinna, men med förstördt lynne. Han gick beständigt ensam ut i parken och skogen, och folket sade, att de ofta hört, hur han suckat och i tyst förtviflan gått fram och åter vid kärlekens tempel nere i parken. Det var en öppen rotunda, som kallades så: en hvit pelarkrans, bärande en lätt kupol, stod der ibland de yppiga trädmassorna; men midt i templet stod en marmorbild. Det var en gosse med koger på ryggen, bindeln knuten för de skälmska ögonen och i begrepp att afskjuta en gyllene pil från den spända bågen — det var kärlekens gud. Foglarne sjöngo sina sånger till hans ära, fjärilarne dansade sin luftiga dans inför gudabilden, blommorna nickade med sina små hufvuden och bugade sig för bilden af honom, som styr allt lefvande; men den, som egde gudabilden och parken och egde allt, hvad en menniska kan önska sig: helsa, ungdom och rikedom, satt på templets trappsteg och grät tysta tårar. De voro ångrens.

Det var här som han första gången svor sin Anna trohet och kärlek; det var här han med sitt ord, sitt leende, sina löften jollrade bort hennes hjertas morgonfrid; han hade mycket brutit och mycket att ångra.

Anna var dotter af den fattige kommunistern i församlingen. Hon bodde ej långt borta och roade sig med att då och då svärma omkring i Hallinge park. Kommen J till Hallinge, så kunnen J se det röda taket på komministerbostället, der borta på andra sidan ån, skymta fram öfver aspdungen. Gustaf svärmade också i parken, undan det stela hoflifvet på herrgården, der den tiden hans farbror, en gammal, dryg hofmarskalk, bodde, med sin lika stela syster, fröken Juliana. På dessa vandringar träffade Gustaf sin Anna. Han fann natur, oskuld och denna oefterhärmliga, qvinliga naivetet, som ingen uppfostran kan skänka. Han brann för den fattiga prestdottern . . . nå väl! snart brunno de begge för hvarandra. — Då försvann hastigt Anna från sitt hem. Den gamle Mildén, komministern, såg sorgsen ut, men bar sin sorg med tystnad och resignation. Allt skulle nu blifvit godt igen, allt skulle blifvit försonadt; men Gustafs efterforskningar i Stockholm voro fruktlösa. Efter branden på söder upphörde alla spår efter mor och barn.

Baronens sorg var varaktig och djup; han ingick aldrig i något gifte, och fröken Juliana aktade sig noga att påminna derom. Hon förde nu spiran, liksom förut. Baronen lefde ett slags eremitlif, glädjelöst och tomt, och fröken fick således ännu sitta i stora, sammetsklädda soffan och representera. Folket märkte snart, att det var fröken som hade makten, och hon kallades således ännu med det gamla namnet «vår nådiga fröken» på Hallinge.

Så hade det fortfarit i flera år, då det ohyggliga rånet skedde på Hallinge och, som sagdt är: «det var en gruflig alteration i gamla fröken Julianas våning på Hallinge».

Drängar och pigor sprungo om hvarandra; baronen blef inburen i sin kammare och fröken tog in kalmerande droppar; hennes kammarjungfru drack det ena glaset med kallt vatten efter det andra, för att likasom skölja ner sina upprörda känslor. Klockaren kom och åderlät baronen och ett halft dussin pigor, som fått hjertklappning; det var ett helt lazarett.

Efter en lång slummer vaknade baron Gustaf och slog de dystra ögonen upp. Då såg han en gubbe vid sängen. Det var den djupt kränkta fadren till hans Anna, det var Mildén, som hittills undvikit sitt barns förförare. Der satt den gamle och fästade en vänlig blick på den döende; ett småleende krusade hans bleka läppar; han ville tala, men kunde icke, den gamle mannen. Den sjuke var tyst; det var en högtidlig tystnad, då två skilda väsen åter skulle förena sig. Då räckte Gustaf sina armar mot gubben och rörde på läpparne, liksom för att tala, och den gamle förstod honom och sjönk till hans bröst.

«Försoning!» stammade den sjuke.

«Försoning!» hviskade den gamle.

Försoningen var gjord, var befästad. Omarmningen varade länge; men nu reste gubben upp sitt hvita hufvud; hans blick var liksom förklarad, och han sade: «Mins du, min son, då du var ett barn, huru allt lekte för din håg: huru blomstrande och skön denna verld var. Mins du, att du ofta sprang vid min hand på ängarne och lekte och frågade mig hvem det var, som lät blomsterna växa och fjärilarne suga honung ur deras kalkar. Då sade jag dig, att det var en allgod fader i himlen, som styrde allt och välsignade allt; nu har samme fader lagt dig på sjukbädden; du är nu ett frö, som kanske snart skall läggas i jorden, för att gro till en annan blomning; yngling, är du beredd att dö?»

Ett knappt hörbart «ja» besvarade hans fråga. «Ja, jag vill dö», sade baronen.

«Icke så, min son; det är ej förtviflan, icke ångren, som skall tvinga dig dit; du skall stappla fram till grafven som ett barn, hvilket med osäkra steg stapplar fram till sin far, för att få sitta i hans knä och omhuldas af hans smekningar. Så vill kärlekens Gud. Kom ihåg, min son, att vi alla en gång skola mötas . . . du råkar först min Anna; hviska till henne, om hon ej redan vet det, att hennes jordiske fader förlåtit henne och dig, så visst som den himmelske förlåter sina barn deras skulder.»

Den gamle beredde Gustaf till döden, och då han gick var det liksom ett helgonsken omgifvit hans anlete. Salige äro de, som kunna hugsvala!

«Jaså, du vill då nödvändigt med ombord?» sade Troberg, sittande på kajdammen vid Norrköpings hamn; «jaså, du vill bli en sjögast? Hvad heter du, pojke?»

«Jag heter Carl», sade gossen, «och vill bli en duktig sjöman, om jag får.»

«Ja, ja», sade Troberg, «det är lätt sagdt, men icke lätt gjordt; du må tro, att det är icke att leka med. Du har väl dina papper och bevis i ordning, annars så tar icke kapten emot dig.»

Gossen rodnade och darrade af förskräckelse; ett sådant hinder hade han icke tänkt på. «Nej . . . bevis? . . . nej, sådana har jag icke», svarade han.

Den ärlige sjömannen kastade en cigarrstump i sjön. «Se så, för fan», sade han, «så skaffa dig då! Hvad heter far din?»

«Jag vet icke.»

«Nå, mor din då?»

«Hon hette Anna.»

«Nå, hvar är du hemma ifrån?»

«Jag är från Stockholm.»

«Jaså, hvad är du då för en gynnare? Hur gammal är du?»

«Jag är elfva år, ungefär.»

«Jaså . . . Nå, hur har du kommit ut i verlden?»

Hvarje fråga skar den stackars gossen in i själen som ett knifstyng; men Trobergs ansigte var ett af dessa, som icke väcka fruktan, utan förtroende; den stackars gossen beslöt derför att säga den hederlige sjömannen allt. Han satte sig ned bredvid honom och såg honom länge med sina redliga, blå ögon i ansigtet.

«Nå, hvarför ser du så på mig?» frågade Troberg och tände en ny cigarr.

«Jag vill se», sade gossen, «om båtsman har hjerta i sig att göra ett barn olyckligt.»

«Åh prat, icke har jag det, din lille Nötenbom; icke vill jag göra någon olycklig.»

«Båtsman vill då icke göra mig olycklig?»

«Hvem fan har sagt det?» svarade Troberg och skrattade; «jag tror du vurmar!»

«Nej, båtsman, jag vurmar icke; men jag vill tala om, huru det hänger ihop med alltsammans.»

«Nå, sjung ut, min lille ungtupp! Hvad är det?» frågade Troberg och blåste en rökpust i luften.

«Om», började gossen och fattade matrosens grofva hand mellan sina, «om ett barn blir uppfostradt bland tjufvar och dem, som illa göra, bör barnet straffas för det?»

«Åh nej, hvad rår den stackarn för den saken. Är du en sådan en?» frågade Troberg.

«Ja, båtsman, jag är uppfostrad bland tjufvar och de hafva haft mig med sig . . . ja, jag har stulit åt dem.»

«Fy fan», sade Troberg, «är du en sådan en?»

«Men jag har ångrat mig», fortfor gossen ifrigt; «jag vill bli en hederlig och god menniska; det är derföre jag vill från land; här ligger förderfvet och lurar på mig öfverallt. Vill båtsman bli den, som leder mig på bättre vägar . . . säg, båtsman?»

«Hm, hm . . . men om du är en inpiskad krabat, som stjäl ifrån kapten och styrman och mig . . . hm, hm, då finge jag heder just af dig.»

«Nej, käre herr båtsman», ropade gossen och ett par stora tårar runno ner för de bleka kinderna af sorg öfver att hans ord ej blefvo trodda; «förskjut mig icke, låt mig komma med på skeppet; det må gå hur det vill. Om jag bryter mitt löfte, så kasta mig i sjön; jag är då icke bättre värd.»

«Hm, hm, det är ändå synd om kräket», mumlade Troberg vid sig sjelf. «Nå», sade han högt, «om jag nu toge dig med på mitt ansvar, hvad finge jag för det?»

«Jag har ingenting att gifva . . . fastän jag mins något . . . jag har något; det skall ni få, om ni tar mig ombord.»

«Jaså, det är väl tjufgods, kan jag tro. Nej, tack! jag menade ej penningar och dylikt strunt, utan jag menade: kan jag få annat än förargelse af dig?»

«Aldrig, aldrig!» försäkrade gossen; «jag skall vara lydig och beskedlig; ni skall få glädje af mig, hederlige båtsman.»

«Se så», sade Troberg, «der kommer kapten. Hör, pojke! håll med mig, så skall jag försöka.»

Kaptenen var en liten tjock, rödbrusig figur, med hvit hatt på sitt tunna svarta hår. «Jaså, nu äro vi då ändtligen härifrån», sade han, i det han svettig och andfådd kom ner på kajen; «hör hit, Troberg! äro alla der?»

«Ja, kapten! utom Läman, som gick upp i sta'n.»

«Jaså, det är då en förbannad kratta med sitt spring på alla krogar. Hvad är det der för en trasvarg?»

«Åh jo», sade Troberg, «han är slägt med mig och min . . . jaha, min systerson . . . han heter Carl . . . ja, Carl Nord; nu kom han hit och ville nödvändigt bli kocksmat eller stewart på fartyget.»

«Jaså», sade kapten, «är det din systerson, då är väl pojken bra. Han skall få följa med, om du svarar för hans uppförande.»

Då gossen hörde dessa ord, lyste glädjen ur hans ögon.

«Åh ja, det gör jag», svarade Troberg.

«Nå godt, då är det afgjordt»; och med dessa ord sprang kaptenen ut på landgången.

«Fan i dig, pojke!» sade Troberg, litet förargad på sig sjelf och på hela uppträdet, «der skulle jag nu stå och ljuga ihop en hel ramsa för kapten för din skull; men lika godt, håll nu ord!»

«Var säker, Troberg!» sade gossen, som nu fått veta namnet och liksom tyckte sig vara mera hemmastad, hvarför han aflade den förut nyttjade titeln af båtsman. «Var säker, Troberg! han skall få glädje af mig.»

Det vackra skeppet Victoria från Malmö ställde dagen derpå sin resa utför strömmen och derefter ut i vida hafvet.

Baron Gustaf Gyllenfält hade lyckligen blifvit räddad från döden. Han satt nu, ungefär en månad efter mordnatten, vid sitt bord, med ombundet hufvud, som han stödde med begge händerna, och var försänkt i djupa tankar. Då hörde han sin tants sidenklädning frasa i yttre rummet och snart stod fröken Julianas resliga gestalt framför honom.

«God morgon, min kära nevö», sade hon och räckte fram sin hand. Gustaf kysste den. «God dag, min nevö; jag har gått ner till dig, för att samtala en stund med dig. Då min salig bror, din far, käre Gustaf, och min andre bror, hofmarskalken, din farbror, dogo, bådo de mig begge, att jag skulle vara en moder för dig och för det arma folket; jag har, så godt jag kunnat, uppfyllt mitt kall såsom folkets moder, och jag har blifvit belönad med den mest hängifna kärlek och den innerligaste tacksamhet.

Min Jeanette, kammarjungfrun nämligen, berättar mig hvarje dag förnyade prof af folkets tillgifvenhet och tacksamhet. När den förskräckliga natten hade varit, frågade man naturligtvis efter ditt tillstånd; men äfven efter mitt. Det stackars folket fruktade att jag skulle dö af alteration och gaf sig ingen ro, sade Jeanette, förr än jag visade mig i fönstret.»

«Jaså», sade baronen; «jag tviflar visst icke på, att tant är älskad; men hvad är det min nådiga tant befaller?»

«Icke befaller, nej, endast önskar; min makt här är endast hjertats, icke den, som slumpen skänker; jag önskar blott.»

«Hvad önskar min tant då?» frågade baronen, som gerna ville sluta samtalet.

«Jo, min bäste nevö! en så glad händelse, som då en godsherre eller magnat återfår sin dyrbara helsa efter en så svår fara, bör firas på ett passande sätt. Man har genom Jeanette anhållit att få dansa på gården, att sjunga verser till din ära. Man bör icke förneka det stackars folket den lilla glädje, att, så godt det förmår, uttrycka sin kärlek för herrskapet.»

«Gerna för mig», sade baronen.

«Nå vidare, min kära brorson», fortfor tanten; «vi hafva fått igen juvelskrinet, och jag har tagit det med mig, för att i din närvaro inventera familjens dyrbarheter. Här är skrinet, alldeles oskadadt, och här har jag katalogen.»

«Det der kan ju tant göra, som tant vill.»

«Nej, min kära brorson, de äro familjeegendom; öfver den har jag intet att disponera. Besynnerligt nog», tillade hon, «tror jag knappt, att någon enda pjes fattas; bofvarne hafva troligen blifvit så förskräckte, att de glömt sitt rof.»

Baronen svarade intet, utan tanten fortfor: «Det är, som du vet, tvenne gripna; de voro gamla fästningsfångar, men vilja ej bekänna annat, än att de händelsevis träffat den der Odell, som du, min brorson, straffade med döden, och med honom hade en gosse varit. Bofvarne funnos åt ett annat håll än juvelskrinet, och det så kort tid efteråt, att de omöjligen, äfven springande, kunnat hinna från det ställe, der skrinet återfanns och dit, der de anträffades. Det ser således troligt ut, att den unge bofven, förskräckt för följderna af sitt brott, icke vågat medtaga skrinet och

derför qvarlemnat det på klippan. Vi hafva således, som jag hoppas, alla våra pretiosa tillbaka, och jag vill nu gå igenom listan.»

Fröken Juliana läste nu på listan, nummer efter nummer; der fanns allt ganska riktigt. «Jaså, min käre brorson», sade hon slutligen, «nu kommer jag till nummer 43, tvenne ringar, en med hvit och en med röd sten, begge märkta C. R. Som du vet är den hvita förkommen», tillade hon, med en försmädlig dragning på munnen (ty tanten gissade hvem som fått den); «men den andra har också sitt värde.»

Fröken började söka bland en mängd ringar och fina kedjor, guldlås och andra mindre pjeser. Baronen vände sig bort, för att slippa se den fatala ringen, som i hans själ väckte idel smärtsamma känslor.

«Var det den röda, som skulle vara qvar?» frågade fröken slutligen.

«Ja, tant, den röda är qvar; den hvita är borta», suckade Gustaf.

«Men då är det också verkligen besynnerligt, att den hvita finnes här och den röda deremot är borta.»

«Hvad!» ropade baronen och sprang upp; «låt se!»

Det var den hvita stenen, som glänste mot honom; samma ring som han, före sin afresa till Italien, tryckte på sin Annas finger.

«Gud! min Gud!» ropade han, «skall jag då blifva galen? Hur kommer denna ring dit? Hvem har lagt honom der? Hvem har bytt ringar?

«Lugna er, min brorson», sade tanten, «det är troligen den unge bofven, hvarom jag förut talat, troligen han.»

«Gossen!» sade Gustaf eftersinnande, «kanske det är han. Huru gammal hafva fångarne uppgifvit honom vara?»

«Så der omkring tolf år», svarade tanten, «efter hvad Jeanette omtalat. Det var skada, att man icke fick rätt på den unge tjufven; man kunde då fått veta hvar maken till ringen finnes; den röda var i alla fall dyrbarare; det var skada att tjufven ej kunde ertappas.»

«Ja, tant, ni har rätt», sade baronen, utan att veta hvarför.

«Man kunde då åtminstone fått en straffad för det grofva brottet att inbryta sig med våld i ett så gammalt och vördadt

hus som vårt! Den nya tiden har förvildat folket; den der franska revolutionen har gjort massan till vilddjur. När hände det väl förr, att man vågade sig in att röfva och stjäla i ett adligt herresäte? Det är blott de nya tiderna, som . . .»

«Tant! tant!» ropade Gustaf, «nu har tant talat nog; den der unge gossen var min son, arfvingen af Hallinge, af mitt namn, af allt.»

«Son!» sade tanten och höll på att falla af stolen af alteration; «det är ej möjligt, ni rasar. Jag går, jag går för att skaffa hjelp», och nu skyndade tant Juliana från sin brorson upp i sin våning och skickade efter pastor Mildén, den ende, som på senare tiden fått tillträde till Gustafs kammare.

Pastorn kom; det blef en lång konferens, uti hvilken fröken Juliana, till sin icke ringa förargelse, ansågs öfverflödig. Hennes brorson hade på en gång blifvit frisk och rest bort, man visste ej hvarthän. Bud afskickades åt alla vägar för att söka återfinna gossen, som bytt ring i juvelskrinet. Det blef en efterfrågan i orten, hvarför baronen intresserade sig så mycket för den der tjufpojken. Man gissade mångahanda, mest likväl, att baronen blifvit rubbad genom ett svårt slag i hufvudet. Fröken Juliana, som gissade sammanhanget, teg för att ej sätta en fläck på sin ätts vapensköld. Hon genomgick i tankarne, hundrade gånger om dagen, slägtens historia, för att trösta sig öfver det närvarande och det tillkommande. Så förflöto flera månader; men baronen kom hem ännu mera dyster än förr. Fröken Juliana gladde sig i sitt hjerta, ty hon fann att den der telningen ej kommit till rätta. Slägten skulle således utdö ren och obefläckad, och skölden krossas, utan att något oädelt blod förut hade blekt det mörkröda hjertvapnets botten.

V.

I en julle, som med en länk var förtöjd vid en klippa i närheten af Port Louis på S:t Mauritius, låg ett par år derefter en gosse, utsträckt så lång han var, under tofterna. Gossen var klädd i en lätt sjömansdrägt af hvitt perkal och den hvita halmhatten

låg bredvid honom. Ett väldigt kokosträd, som reste sig från den sandiga stranden, utbredde sin löfkrona öfver jullen och den sofvande gossen. På stranden åter satt en matros och rökte i allt lugn sin cigarr, betraktande den sköna taflan, som utbredde sig för hans blickar. Midt framför sig såg han det vackra skeppet Victoria från Malmö resa sina master öfver den blanka vattenspegeln och der längre bort skymtade han de hvita och mångfärgade husraderna i Port Louis, liksom genom en jalusi af mastspiror och vimplar. Der ofvanför utbredde sig på en sakta sluttning ljusgröna löfmassor och längre bort, der landet hastigt höjde upp sig mot skyn, der det ena berget lyftade sig på det andras jätteskullror, blef grönskan mörkare, här och der afbruten af grå bergväggar, ända till dess den höga spetsen af Pouceberget, till formen lik en uppsträckt tumme, med sina nakna väggar uppsköt mot den klara himlen. Här och der i vinklarne af de uppstaplade bergen fläktade det något hvitt, hvilket såg ut som en väf på bleket vid någon fredlig prestgård i Sverige; det var ett vattenfall, som rusade ner från klippan, för att sedan, liksom en genom det gröna slingrande orm af silfver, söka sig en väg till stranden.

Gossen vaknade och gnuggade sig i ögonen; nu slog han upp dem och kastade en glad blick på matrosen.

«Jaså, Troberg, har jag sofvit länge? Men se, rodden gjorde mig så trött i dag; det är grufligt varmt här.»

«Ja, ja», sade Troberg, «du behöfde nog sofva, stackars pojke, ty du sliter ändå en hund, alltse'n kapten började supa så förbannadt mycket. Det är ändå synd om kapten, ty det är en bra kapten; men se, nu super han alltför mycket och dricker grogg dagen i ända. Det är, säger han, för att akta sig för koleran, som han är rädd för som stryk. Den der vackra briggen, som vi mötte på höjden af Port Dauphin, hade mistat halfva besättningen i den sjukan, som går, som om den vore rasande, i Calcutta. Dit skola vi också, och när sjukan gick så bra då, så blir hon allt värre och värre i denna årstiden. Om tre månader äro vi der och då är värsta tiden; det är den sjukan som gör kapten rasande.»

«Åh-ja», sade gossen, «visst får jag arbeta, men hvad gör det? Jag är gudskelof bland ärligt folk.»

«Ja det är du», sade Troberg och steg upp.

«Nå, Troberg», frågade gossen och kastade en skälmaktigt glad blick på sin mentor, «nå, Troberg, har ni haft skam af mig, sedan ni svarade för mitt uppförande?»

«Nej, min gosse, nej visst icke; men jag har ofta varit rädd, att det skulle gå åt fanders med dig; du är mig en halsbrytande dumdristing; då det stormade så bra, när vi gingo förbi Kap, så låg du uppe i tacklet och bergade segelklutarne i en storm, der jag och andra skulle flugit bort som småfoglar. Då tänkte jag ibland: adjö med den der våghalsen; men du äntrade ändå ner, du, och det var rätt bra. Det hade icke varit just roligt att kasta ut hönsburen och bräder åt dig; då är det slut med strunten, när det gått så långt.»

«Men», afbröt gossen, «Troberg lofvade mig ju att föra mig till ett landställe; hur går det?»

«Jo, jo», svarade den tilltalade, «jag lät dig bara sofva ut en smula, för si, det bär bra uppåt, må du tro, fastän det inte just är så långt till herr Westers gård.»

«Wester?» frågade gossen, «är han engelsman?»

«Jo, det skall du se», svarade Troberg; «han är svensk, såväl som du och jag; riktig svensk, fastän han nu talar språket dåligt. Men ser du, han är likväl svensk och född icke långt från Helsingborg, ja, just till på köpet åt det hållet, der jag bor och har hustru och barn. Jaha, nu åka ungarne derhemma kälkbacke ute på strandsluttningen, midt emot kyrkogården; der går det bra utföre; för ser du, Calle, der är nu högvinter och snö och is; kanske hela sundet ligger — fast det plär det icke så här i Februari; men vi äro i början bara, det kan nog hända ändå.»

«Det är ändå bra underligt», sade gossen, «och här gå vi nu och svettas af värme.»

«Jo, jo, så är det, men så äro vi också ett godt stycke hemifrån.»

Under vandringen till herr Westers landtgård berättade Troberg mannens historia. Wester hade nämligen varit köpman i en af Sveriges sjöstäder, hade haft många spekulationer, men misslyckats. När han då såg att affärerna ej längre kunde gå, och då han slutligen på en gång fick flere vexlar med protest, tog han sitt parti och reste utrikes, det vill säga rymde. Den konkurs,

som blef, betäckte likväl i det närmaste skulderna, och det öfriga, med ränta och allt, hade han sedan betalt.

Han hade efter många öden ändtligen hamnat vid Mauritius, eller Isle de France, och der slutligen blifvit gift med dottern till en plantageegare, hvars egendom han ärfde, och bodde nu i en skön dal mellan Montagne longue och de yttre grupperna af Poucebergets rötter.

Snart låg den vackra egendomen framför dem: ett nätt landthus med en veranda, buren af tolf smärta pelare, framför förstugudörren, en slags peristil, omgifven af blommande mandelbuskar. Bakom byggningen reste sig några brödträd med sina gula frukter och längre bort till höger stod en rad pomeransträd, en främlingslegion, som blommade och spridde sin vällukt öfver gårdsrummet, hvars lena gräsmatta, då vinden fläktade mellan träden, befuktades af ett fint duggregn, som stänkte från en vattenstråle, hvilken uppsköt ur en liten bassin midt på gården. Några barn, glada och solbrända, stojade derute och en flicka, som var något större än de andra, sprang emot de ankommande med utropet: «Tråbär, moncher Tråbär!»

«Jaha, riktigt, lilla Adli», sade sjömannen och tog den lilla flickan i sin famn och bar henne öfver gården. «Se här har hon en pojke att leka med», fortfor han; «fast hon begriper icke sitt fadersmål; det är en «garçon», eller hur fan det heter nu igen på den franska rotvälskan, som man pladdrar här i landet.»

Nu träffade de herr Wester; det var en man om några och fyratio års ålder, med ett vackert, fastän redan något åldrigt utseende. Med ett fryntligt småleende helsade han på den redlige sjömannen, som genast presenterade sin skyddsling.

«Står Kärnan qvar?» frågade Wester, «står Kärnan ännu qvar ofvanför staden, och hur må vännerna i Helsingborg?»

«Jo, bra, som sjelfva pocker», svarade sjömannen, och nu började han en lång berättelse om allt, hvad som händt i den lilla trefliga staden och som han kunde påminna sig. «Det glunkades om att herr A:s affärer voro klena, men B. redde upp sig, C. hade byggt sig ett stort hus, midt emot D:s, och E. skulle gifta sig med mamsell F. och så vidare», med ett ord, Troberg berättade allt nytt han visste, naturligtvis interfolieradt med åtskilligt,

som specielt rörde hans hustru och barn — ett kapitel, som den redlige mannen aldrig riktigt kunde släppa ur ögonsigte.

Den unge gossen hade snart ledsnat vid de äldres samtal; han smög sig således från dem, der de suto i den öppna peri stilen framför huset, och begaf sig ut bland barnen. Han förstod väl ej deras språk, ty de talade franska liksom deras mor gjorde; men barn förstå hvarandra lätt; den muntra matrosgossen och herr Westers barn pratade hvar sitt språk, men tecknade destomera. Den lilla flickan, som så vänligt helsat Troberg, som hon några år förut hade sett och hvars utseende och namn det trogna barna minnet bibehållit, fattade snart gossens hand, och nu sprang hela barnskaran skrattande och stojande längre bort från gården. Vägen ledde dem öfver en bro, byggd af bamburör, sväfvande öfver en i djupet mellan klipporna brusande ström, som längre ned — sedan den slingrat sig genom en tät massa af bambu, hvilken, som en gigantisk skog af vass, utbredde sig vid dess stränder, här och der prydda af en palm, hvilken, lik ett standar, lyftade sin krona öfver sin omgifning — flöt ned öfver ett ljusgrönt fält, der vidsträckta risåkrar frodade sig i den fuktiga jorden, ända till dess den lilla strömmen slutligen blandade sina vågor med «Sterflodens» mera grumliga vatten. Den lätta bron svigtade under deras fötter, när de sprungo öfver den; på andra sidan slingrade sig vägen uppåt, och snart kommo barnen in i en dal mellan bergen, der ett fält, planteradt med sockerrör, mötte deras blickar. En mängd negrer gingo der och arbetade i den starka solhettan; deras svarta hud var glänsande af svett, men de sjöngo ändå sina entoniga sånger och tycktes vara glada. Herr Wester var också den mildaste herre mot slafvarne i hela kolonien, och slafvarne visste det. Små negerpojkar sprungo om hvarandra, bärande knippor af de afskurna sockerrören; stora vagnar, förspände med oxar, lastade med tusentals dylika bundtar, rörde sig långsamt öfver fältet upp mot en byggnad, som låg vid den lilla strömmens kant, nära under en brådstupad sluttning af berget, som tycktes hota att falla ned öfver taket.

Den lilla Adelaïde, ty så hette flickan, fortsatte med sin nya bekantskap och sina syskon vägen upp till qvarnen; de små neger barnen samlade sig omkring sina hvita kamrater och sällskapet utgjorde snart en liten hop som, oaktadt värman, sprang uppför

backen, pustande och andtruten. Flickan tecknade, att de skulle bese sockerqvarnen.

I en sådan qvarn matar en neger valsen, som utpressar saften i en närstående ränna, hvilken leder den ned i kokeriet på nedra botten. I Vestindien har man väderqvarnar för detta behof, men på Isle de France förbjuda de så ofta återkommande orkanerna begagnandet af sådana, och dessutom har ön bland sina berg en mängd små strömmar och bäckar, så att man icke behöfver begagna den alltför starka rörelsekraften.

Gossen hade aldrig sett någon sockerqvarn och iakttog derföre tillfället; han efterfrågade, så godt han kunde, med tecken, huru allt skulle tillgå, och den lilla flickan var genast färdig med en vidlyftig förklaring på franska, som han icke förstod, men beledsagad af en mängd gester, som han åter ganska väl kunde begripa. Det vill ett eget handlag till att inlägga sockerrören mellan valsarne, så att de blifva nog utpressade, utan att några krossade delar af röret medfölja och smutsa saften. Äfven detta ville flickan visa den nygirige gossen och ställde sig i negerns ställe framför de hastigt kringsurrande matarevalsarne. Carl stod bredvid och såg rörbundt efter rörbundt försvinna i det omättliga gapet, som beständigt törstade efter mera.

De begge krossvalsarne sattes i rörelse genom en smal rem af buffelläder, som gick öfver duftrissan. Lilla Adelaïde observerade icke, att denna rem gick nära bredvid henne och att då och då ett groft spänne, som sammanhöll remmen, i hastig fart sprang förbi hennne. Platsen var beräknad för en neger, som, nästan naken, icke har några klädespersedlar, hvilka kunna häfta fast i den vådliga inrättningen, men icke för en flicka, klädd i en lätt drägt, som fladdrade för vinddraget.

I ett ögonblick fattade det förbifarande spännet på remmen i flickans klädning och ryckte med oemotståndlig kraft upp henne mot drillhjulet, som, gående nära taket, ofelbart skulle krossat henne. Gossen, med en sinnesnärvaro, som nästan endast den, hvilken blifvit fostrad bland faror och i strider mot otämjeliga elementer kan ega, fattade sitt beslut utan ett ögonblicks betänkande. Inom en sekund föllo Adelaïde och han på en gång till golfvet; gossen hade med sin skarpa sjömanskníf i ett snitt afskurit den styfva remmen och valsarne stannade; men i och med detsamma

hade han blifvit kastad mot valsställningen med den kraft, som farten i den afskurna remmen ännu egde. Gossen var likväl först uppe och ville hjelpa Adelaïde, som, oskadad men döfvad af förskräckelsen, blott långsamt uppreste sig; han ville räcka henne handen, men den lydde honom icke: armen var afbruten. Flickan märkte olyckan; hon frågade och frågade, men gossen blott smålog och skakade på hufvudet; det gjorde bra ondt, men han ville ej låtsa om något. Emellertid gick sällskapet åter hem; en beskedlig neger tog sin pagne och gjorde en sorts bandage åt den skadade armen, och ändtligen voro de framme.

Den gode herr Wester och Troberg suto ännu inbegripne i ett långt samtal i den luftiga verandan, då barnen kommo. Tåget gick långsammare än vanligt och snart kom Adelaïde till sin far och berättade olyckan.

«Se så för fan», sade Troberg, «är nu min pojkbyting lemlästad; hur gick det till? Hur är det?»

Den redlige köpmannens eljest så lugna ansigte bar nu stämpeln af en häftig oro. Armen besigtigades; den var verkligt afbruten.

«Jaså», sade Troberg något lugnad, «det går väl ändå an, bara icke något innanmäte kommer ut så . . . Men till Calcutta och så vidare kommer du icke den här gången, och dessutom så vet väl fan om vi anlöpa Port Louis på återresan. Men det der går väl an att spjelka, vet jag, och du kan väl slarfva dig med, fast kapten får föda dig för intet en rundan tid.»

«Nej, käre Troberg» sade Wester, «gossen blir hos mig; han har räddat lifvet på min lilla flicka. Gud vare lof att han var med. Hör, barn! upp till sockerqvarnen fån J aldrig mera gå, och jag som ej kommit att tänka på faran af de der remtrissorna! Gossen blir hos mig.»

«Ja, åh-ja», sade Troberg med dragen röst; «det är så det; men se, jag har tagit pojken och skall vara liksom i fars ställe för honom, och . . .»

«Nog, hederlige Troberg!» sade Wester småleende; «men om jag nu ville vara i fars ställe för honom, till dess du en gång kommer tillbaka, så har du väl ingenting deremot? Han skall behandlas, som vore han min son — jag har ingen dessutom, utan endast flickor — är du nöjd då?»

«Ja, Gudbevars, men», tillade Troberg, som icke gerna ville mista den glada gossen ombord på fartyget (det var hans lilla egennytta), «men pojkstackaren kommer då troligen icke någonsin tillbaka till Sverige; det var allt synd om honom ändå, fastän han nog får fullt upp här. Hur vill du sjelf, Calle?»

«Jag ville nog följa med Victoria», sade han; «men ingen nytta kan jag göra, det känner jag på mig, och Troberg kommer väl hit igen.»

«Ja, ja, lita icke på det», sade Troberg; «det blåser många väder innan dess, och dessutom är jag en menniska, fastän jag icke är så gammal, och dö måste vi alla. Gör som du vill, Calle! Gud välsigne dig, och var beskedlig. Katekesen och psalmboken och dina kläder och kopparskålen skall jag skicka till dig; är det något mer du har der på skeppet, utom din lilla kista?»

«Bry er ej om sådana småsaker», inföll herr Wester; «gossen skall gå till sängs; se så, nu gå vi in.»

Der satt fru Wester, en infödd fransyska, med sin dotter i knäet och afhörde med moderlig fasa för den öfverståndna faran sin Adelaïdes berättelse. Då sällskapet kom in med gossen, flög hon emot honom och kysste honom på pannan. «Gud välsigne dig, raske gosse! Wester, vi behålla gossen», sade hon på fransyska till sin man; «han måste bli qvar här.»

«Ja, ja», sade mannen, «det är så, men nu skall först en läkare efterskickas från Port Louis och gossen komma i ro.»

Carl infördes i det svalaste rummet i huset och bäddades på en soffa, hvars elastiska madrasser voro stoppade med kokosbast. Han kände inga plågor, utan talade muntert med Adelaïde, som, sittande på en pall bredvid honom, berättade långa historier för att roa honom. Han förstod henne väl icke, men det sköna barnets ögon talade så tydligt om tacksamhet och tillgifvenhet, att han tyckte sig förstå hvartenda af de klangrika ord, som strömmade öfver hennes läppar.

Troberg kom att kasta en blick på en dyrbar pendyl, som stod på bordet. «Se-så, klockan är fyra redan och kapten sade att han trodde det skulle friska upp på qvällen något, så att vi åtminstone kunde komma ut i kanalen, för att i natt utlöpa till hafs mot landtvinden; jag får lof att packa mig åstad.»

Men Westerska familjen ville icke släppa den redlige sjömannen, utan att sända med honom några korgar med frukter till kapten och honom, och han måste dröja en stund, under hvilken han och herr Wester fortsatte sitt afbrutna samtal, gående fram och tillbaka ute på gården under trädens skugga, under det att några negergossar klättrade i träden och nedkastade de gyllene frukterna, som af andra åter nedpackades i stora korgar.

Emellertid låg Carl derinne med sitt lilla sällskap, som oupphörligen talade för att, som hon trodde, distrahera sjuklingen; men gossen gjorde nu ett tecken att hon skulle upphöra och sökte göra begripligt, att han ville skrifva något. Flickan förstod hans mening och hemtade penna och bläck. Det är väl sannt, att gossens stil ej var synnerligen vacker, ty den var bildad efter Trobergs, som visserligen var så der temligen skral, men det var också till sin gamle vän han ville skrifva, och han var säker, att denne åtminstone skulle gissa hans hieroglyfskrift, som likväl lätteligen af någon lärd kunde blifvit hänförd till den så kallade spikskriften, som gjort så många lärde, och sist biskop Münter i Köpenhamn, så mycket hufvudbry. När det prydliga skrifdonet, der man skulle doppa sin penna i ett pilkoger, som bars af en kärleksgud, stod framför honom och det blanka rosepapperet låg i ordning, började Carl sitt arbete. Brefvet var väl icke långt, men kostade både tid och möda. Slutligen tog han en ring från sitt bröst och lade inuti och omvecklade det hela med en papperslapp, som af Adelaïde noggrannt omknöts med en silkesända.

«Se så, nu må Troberg komma!» sade gossen och sköt ifrån sig skrifdonet.

Det dröjde ej heller länge förrän Troberg inträdde till honom. Hans ansigte var stelt, som om det varit hugget i sten; ty han ansträngde hvarje muskel, för att hålla hvad man kallar god min.

«Se så, Calle, nu skola vi skiljas», sade Troberg; «nå, lipa icke, pojke! förbanna mig, om du lipar, så blir jag ond; se så, adjö med dig! Gud välsigne dig; nå, hvad vill du vidare? Adjö med dig, säger jag.»

Troberg kände på sig, att den der trankila minen höll på att försvinna; ja, han kände till och med, att der var något, som liksom spände i ögonvråarne; han fruktade att han, oaktadt alla sina föresatser, skulle stå der med skammen.

«Nå, hvad vill du vidare?» sade derföre Troberg kärft, sedan han kysst gossen på pannan.

«Jo, käre Troberg, kommer ni ihåg att jag lofvade att, så godt jag kunde, belöna er, då ni skaffade mig ombord i Norrköping?»

«Det kan icke pocker heller komma ihåg sådant strunt», svarade Troberg och ville gå.

«Nej, Troberg, tag emot detta», bad gossen och lemnade honom det lilla paketet, som han så noga låtit sammanknyta; «tag detta och tänk på mig! Jag skall alltid vara snäll. Troberg skall aldrig få skam utaf mig.»

Troberg tog med motvilja mot paketet. «Nej», sade han, «jag har ju sagt dig, pojke, att jag ingenting vill ha; det är väl en piaster eller dylikt som du skrapat ihop; behåll den sjelf.»

«Nej, Troberg, tag emot», bad gossen med en innerlighet, som rörde hans vän, «tag emot!»

«Gör som gossen ber», sade Wester; «ni skall veta, Troberg, välment gåfva bör icke försmås, huru liten den än är.»

«Ja, ja, det är så; ja, det är icke för det, att han är liten», sade Troberg, «utan derföre, att pojken bättre kan behöfva styfvern sjelf.»

«Det är icke penningar», sade gossen.

«Jaså, det var en annan sak», svarade sjömannen och stoppade paketet i fickan; «se så, adjö med dig, Calle!» och nu aflägsnade sig Troberg med bibehållen krigsära. Han var alldeles säker, att ingen märkt att han var en «kruka» vid dylika tillfällen; det gladde honom rätt hjertligt. Några slafvar, bärande de rika korgarne, följde honom till stranden.

Då Wester påföljande morgon riktade sin tub utåt redden, sågs icke mera den kära svenska flaggan der, utbredande sina blå och gula veck i vinden. Victoria från Malmö var borta. Carl Nord var således en liten kolonist på Mauritius.

Troberg hade redan seglat flera dagar, utan att minnas den gåfva han fått af Carl. «Det är väl något strunt», sade han vid sig sjelf, «som den stackars gossen ville gifva mig till en åminnelse; ja, hvad det ändå kan vara, der hemma i skåpet med glas-

fönsterna skall det ändå gömmas; ty jag håller af den der gossen som mitt eget barn.»

Med dessa ord afslet han silkestrådarne och uppvecklade det lilla paketet. En ring med röd sten uti och prydd med ett gyllene C. R. föll i hans hand.

«Hvad är detta?» fortfor han i sin monolog, «fast här är skrifvet något . . . åh ja, han skrifver icke så illa, nästan lika bra som jag sjelf . . . Låt se!» och nu läste han:

«Min goda Troberg!

Denna ring är det enda jag eger; den ger jag åt Troberg; men när Troberg kommer hem, så skall Troberg gå till Hallinge gård nära Nyköping och fråga efter, om baronen är lefvande eller ihjälslagen. Jag har ingen att helsa till. Må alltid väl. Den tacksamme *Carl Nord.*»

«Hm, hm, detta begriper jag icke», sade Troberg och stoppade ner bref och ring i sin sjömanskista; men några dagar derefter förstod han det bättre. «Jag var då en förbannad kritskalle», sade han vid sig sjelf och var så förtörnad, att han gerna velat rifva håret af sig; «jag var då ett erkenöt, som borde hängas vid rånocken som en tjuf, som icke kunde se efter det der förr; det var visst den der stackars menniskans gosse. Herre Gud! nu har jag, mitt eländiga dumma kräk, förstört allt. Det skulle varit något att komma till Stockholm med den juvelen och gått upp på dårhuset och lagt pojken i armarne på den galna och sagt: «Det är din pojke, han är snäll och beskedlig.» Menniskan skulle blifvit klok igen; ja, det skulle hon. Men pass på, kanske kapten på återresan anlöper Mauritius; fast det tror jag knappt. Att jag ändå kunde vara en sådan dummerjöns.»

På detta sätt grälade Troberg på sig ofta. Han öppnade sin sjömanskista och kom ihåg gossens lilla ring; men kapten tog vid hemresan en annan kosa, och Troberg återsåg aldrig mera ön Mauritius.

VI.

Fröken Juliana Gyllenfält var ganska illa sjuk och svag. Hennes kammarjungfru omtalade hvarenda dag, att de underhafvandes sorg icke hade några gränser, men ämnet intresserade fröken ej så mycket som förr. Hon kände nämligen på sig, att det snart var slut med detta jordiska; och att hon efter döden fick ligga inuti ett grafkapell tillsammans med sina förfäder, och att de underhafvande lågo utanför, i sällskap med sina, tröstade henne föga. Vid vaggan, lifvets begynnelsepunkt, och vid grafven, den sista stationen, mötas alla vägar, huru skilda de än varit: alla måste en gång taga nattqvarter på samma ställe, huru olika också deras dagsresa varit: om de farit mellan rika vinberg, der drufvorna doftade och der näktergalarne sjöngo, eller öfver ljungstepper, der blott då och då en landtspole låter höra sitt monotona skri; der borta i halfdunklet ligger dock samlingsstället, dit de skilda vägarne leda; det igenkännes af en grön kulle, som ligger vid horisonten och öfver hvilken den lugna stjernhimmeln hvälfver sig — der finns en grafkulle till landkänning.

Frökens bord var betäckt af en mängd flaskor, burkar och askar, uppradade i linier; men i ingen flaska, i ingen burk och i ingen ask fanns något medel mot ålderdomen och följderna af ett vekligt lif, och hon hoppades icke heller mera på något. Men bredvid henne låg en andaktsbok och en bibel, och hon afhörde med uppmärksamhet sin kammarjungfru, som läste högt ur böckerna. *Der* fanns ännu bot, nämligen för själen, och det är ett bevis för själens odödlighet, att den aldrig kan blifva obotligt sjuk. Den kan således icke dö, ty den kan helas äfven från de djupaste sår och renas från sjukdomsgiftet ännu i tolfte timman.

Man hade hemtat en läkare från Stockholm; det var den skicklige doktor Hildner; känner ni honom? Men han kunde ingenting göra, utan blott rycka på axlarne, när han såg den usla hyddan, i hvilken så mycket sjelfkärlek och högmod bott, färdig att ramla, just då ödmjukhetens och kärlekens genius för första gången trädt öfver dess tröskel.

Mot aftonen afled fröken Juliana i läkarens, sin brorsons och den gode pastor Mildéns närvaro. Det var en högtidlig tystnad

i rummet, endast afbruten af kammarjungfruns snyftningar. Slutligen bröt sällskapet upp och gick ner i baronens våning.

Fröken Juliana var aldrig så älskad af någon, att verklig sorg kunde komma i fråga. Hennes stolta och stela väsende, hennes hårda och stränga bördshögmod hade aflägsnat alla ifrån henne; men hon saknades dock, ungefär liksom då en möbel, hvilken länge haft sin plats vid långväggen, på en gång flyttas bort; det blir en bar fläck, det felas något, men den lemnade platsen har ofta ljusare färg än den öfriga väggen. Fröken Juliana lemnade efter sig en sådan ljus fläck på Hallinge, målad med hoppets färg. Man saknade väl något, men man frågade hvarför framtidens tapeter voro så ljusa. «Jo», skulle man svarat, «der stod fröken Juliana förr, men nu är hon borta.»

Den nyss timade dödsscenen hade likväl upprört baronens känslor. «Ni måtte», sade han efter en stunds tystnad, «vara bra olycklig, min kära doktor, som icke kan undvika sådana scener, som denna.»

«Ja», svarade läkaren, «det är väl sannt, vi äro dömda att lefva bland plågor och sitta vid dödens läger; men vi hafva så länge förut sett den flämtande lampan färdig att slockna, att vi ej så häftigt rysa tillbaka, då hon verkligen slocknar. Vi få trösta oss med, att lifvets flamma, osedd endast af oss, uppsamlas af Gud, till en ny och renare.»

«Hon dog dock i frid, min tant», sade baronen; «det tröstar mig.»

«Men hon dog dock icke af glädje», anmärkte doktorn.

«Huru?» frågade baronen och stannade tvärt i sin vandring öfver det bonade golfvet; «kan man dö af glädje?»

«Ja, jag tror det», yttrade läkaren; «jag har varit vittne till något sådant.»

«Berätta den händelsen, kära doktor», sade baronen; «vi få ändå ingen ro i natt.»

«För omkring ett halft år sedan var jag läkare på ett dårhus, under det att den ordinarie läkaren på statens bekostnad gjorde en utrikes resa», började doktorn sin berättelse. «I ett litet snyggt rum bodde ett fruntimmer af omkring fyratio års ålder; hon måtte hafva varit skön i sin ungdom. Hennes galenskap var stilla och hon roade sig med att beständigt ändra en hufvudbonad, ämnad,

som det syntes, åt en gosse. Hon kallades af betjeningen blott «den goda frun» och i inskrifningsboken stod endast ett förnamn; jag vet således icke hvarifrån hon förskref sig. «Hvarför», frågade jag en gång, «har ni tillskapat en stor karlhatt; jag har hört, att ni förr sydde endast mössor och kaschetter?» — «Jo, ser ni», sade hon och smålog, «min gosse är nu stor och fullvuxen; när han kommer tillbaka skall han få hatten, han hade ingenting på hufvudet, då han sprang bort i villervallan.» — «Er gosse?» frågade jag, «hvad heter han?» — «Tyst!» sade den galna, «tyst, tala icke om det för någon, det är en hemlighet!»

«En dag förliden höst, det är nu omkring tre månader sedan, kom en matros upp på dårhuset och frågade efter en mamsell, som han kände. Han kunde icke heller uppgifva namnet, men en gammal sköterska igenkände mannen och upplyste, att han menade «den goda frun» i N:o 14; han hade några år förut besökt henne.

«Jag följde matrosen in till den sjuka; hon satt der och fästade ett rosenrödt band omkring hatten och sjöng en vaggvisa; det var hennes gamla sysselsättning.

«Goddag, mamsell lilla», sade matrosen och gick närmare; «känner mamsell igen mig?» Den galna fästade sina mörkblå, skarpa ögon på den talande; ett mildt smålöje flög öfver hennes förvirrade drag; hon räckte honom sin hvita, magra hand. — «Åh-jo, rätt väl, rätt väl!» sade hon; «ser han, min goda matros, jag har nu sytt en hatt åt gossen; jag låg för några nätter sedan och fundera, hur pass stor han nu kunde vara, och då räknade jag ut, att han väl fyllt sina sjutton år. Han är således fullvuxen och behöfver en hatt; se hur grann den är! Det röda bandet betyder kärlek: det är moderskärleken, som slagit sin knut omkring gossens hufvud.»

«Jaså, ni vet att han lefver», sade matrosen förundrad; «ja, lilla mamsell, jag kan helsa från er gosse, han lefver verkligen, det är icke inbillning.»

«Dessa ord verkade som ett trollslag på den sjuka; sjelfbedrägeriet, i hvilket hon under många år småningom invaggat sin sårade själ, föll bort, och hon fann på en gång, att det endast var inbillning.

«Nej! nej! nej!» ropade hon och sprang upp, «han lefver icke, han är död och obegrafven; jag vet det, han lefver icke.»

«Jo, mamsell», sade matrosen, «han lefver; var säker, och tro mig, och, om Gud vill, skall ni återse honom. Se här hvad han skickat med mig; känner ni igen det tecknet?» Han lemnade den galna något glänsande i handen; det såg ut som guld.

«Den galna stirrade på det glänsande föremålet och kastade en rädd, frågande blick på matrosen; han förstod den blicken. «Vid Gud och min salighet», sade han och uppsträckte tvenne fingrar mot himlen, «vid Gud och min salighet, er son lefver och är frisk och glad.»

«Gud vare tackad och lofvad! han lefver!» ropade hon utom sig och kastade sig i matrosens armar. Det blef en lång omarmning. «Stilla er, mamsell!» sade den redlige mannen, och ett par stora tårar glänste i hans ärliga ögon; «stilla er!» men hon släppte honom ändå icke; omarmningen fortfor. «Hon känns så grufligt tung, doktor!» sade han till mig, «hjelp mig att lägga henne på sängen, medan hon sansar sig.» Vi lyftade henne upp och lade henne på sängen. «Hon är afdånad, tror jag», sade matrosen. «Nej», svarade jag, sedan jag nogare undersökt förhållandet, «hon är ej afdånad; hon är död. Hon har dött af glädje.»

«Hennes ena hand var hårdt knuten om något. När vi böjde upp de stela fingrarne, föll der en ring ur handen.»

«En ring?» frågade baronen och stannade; «en ring, sade ni, hur såg den ut? Skynda, tala! för Guds skull, tala! Hur såg den ringen ut?»

Doktorn smålog åt baronens häftighet. «Ringen, ja den var af mycket gammalmodig fason och med en sten uti; jag påminner mig ej så noga föröfrigt, hur han såg ut; men baronen kan lätt få se den, ty matrosen helsade ofta på mig efter denna händelse och berättade mig hela historien från början och till slut. Det är en rätt kuriös händelse. Då jag skulle resa hit, och han fick höra hvart resan bar, bad han mig att få följa med; jag tog den redlige mannen med mig som uppassare; han bor eljest i Skåne och skulle ändå resa ditåt, emedan hans skepp ligger infruset i Stockholm.»

Baronen lät uppkalla Troberg till sig; det blef en lång berättelse. Baronen ömsom grät, ömsom uppgaf fröjderop och betraktade oupphörligen en ring, med en röd sten uti, som han höll i handen.

Detta tillstånd fortfor i flera dagar, och då doktorn skulle resa, stannade Troberg qvar.

«Du måste bli qvar», sade baronen till Troberg; «du är mig den enda borgen för att jag skall få igen min son. Du, som varit hans ledare och vän, du skall också lägga honom vid hans fars hjerta.»

Följande vår gick skeppet Victoria från Malmö, utan Troberg, till sjös; ty Troberg hade fått sin sinekur vid Hallinge grind och var i öfrigt baronens andra jag. Folket på Hallinge märkte granneligen, att fröken Julianas «allenastyrande» tagit en ända; ty baronen regerade efter liberala grundsatser, ledd af sin inför folket och sitt samvete ansvarige premierminister, Elias Troberg, som följande vår ditflyttade med sin Elsbeth och hela skaran af «ungkultingar».

Fem år derefter stannade en sommarafton en briljant landauvagn vid Hallinge grind. En af de små gulhåriga flickorna öppnade och vagnen skulle just rulla genom grinden, då en ung man, som, bredvid ett skönt fruntimmer, satt i den präktiga vagnen, frågade flickan: «Hvad heter du, mitt barn?»

«Olava», svarade barnet.

«Hvad heter din far?» frågade han vidare.

«Han heter Troberg», svarade flickan och pekade med detsamma åt den lilla snygga stugan.

Med ett hopp var den unge mannen ur vagnen och inne i stugan, der han störtade i Trobergs armar.

«Känner du igen mig, Troberg? Känner du igen den stackars Carl Nord?»

«Ack ja, ack ja», ropade gubben och slog armarne omkring den sköne ynglingens hals; «det är Calle, det är Calle sjelf!»

«Lilla Adli är också med», fortfor Carl; «se, der är hon», ty i detta ögonblick inträdde hon genom dörren. «Det der, Troberg, är min lilla Adli; hon är nu min hustru och talar svenska så väl som ni.»

Troberg måste åka med det unga paret uppför alléen; han fick sin plats bredvid den lilla Adli, men Carl satt på baklängessätet och höll deras händer i sina. Arbetsfolket, som just nu gick

ifrån dagsverket, blef mäkta förundradt, då det såg den gamle grindvaktaren åka i en så grann vagn, bredvid en så präktig dam, och trodde nästan att gubben kunde «förvända synen», så kuriöst föreföll det dem.

Det finnes taflor, dem endast en engel kan måla med färger, hemtade ur kärlekens urkälla. En sådan tafla var det, då baronen slöt sin son till sitt hjerta. Jag kan, jag vill ej försöka att teckna den.

Carl Nord blef hemma ett helt år, men Adelaïde fördrog ej klimatet; det var så kallt för den späda varelsen, uppvuxen under liniens sol, och de återvände till sin ö, begåfvade med sin fars välsignelse och de begge familjeringarne.

Men fyra gånger om året kommer baronen med ett bref i handen ned till Trobergs stuga och läser högt för gubben. Det brefvet är från Carl Nord, den lycklige kolonisten på ön Mauritius.

STORMKRÅKAN.

I.

«Men det är ändå mycket remarkabelt, att landshöfdingen gör vårt hus den äran», yttrade patron Püssling, då han en afton steg inom dörren till sin fru och sina fyra döttrar.

«Kommer landshöfdingen hit?» frågade frun.

«När, när, när, pappa?» skreko flickorna på en gång.

«Jo, jag fick just nu bref från kamrern på Slättbacken, att han, nämligen landshöfdingen, kommer den 27:de hujus för att hålla en sammankomst angående vägdelningen. Hä, hä . . . nu skall han få se, att han har driftiga män i länet; jag skall omtala för honom min plan.»

«Kära du, det är ju redan den 25:te», sade frun; «tig med din plan, du! vi ha nu annat att tänka på. Hör på, flickor! här skall bli bjudning. Jag tycker, att vi gerna kunna ha fiskfärs med kräftstjertar och stek och soppa; ja, det var sant: i Nylander står soppan först. Det vill säga, ni tar upp de salta köttbenen och vattnar ur dem; du, Brita, tar fisken på din del, och jag får lof att baka. Herre min Gud, hur skall man hinna med allt!»

«Jaha, det der blir galant; du ger honom fiskfärs och jag omtalar min plan att anlägga en slaggstamp på egorna.»

«Prata nu icke, Püssling! jag har myror nog förut i hufvudet», yttrade frun något vresigt.

Patronen hade, i glädjen öfver det ärofulla besöket och i tanken på huru landshöfdingen skulle beundra hans plan angående slaggstampen, för några ögonblick glömt sin farhåga för väderleken; men stormen skakade så omildt den gamla byggningen på Pålsbo, att patronen snart väcktes ur sina drömmar af knakningarne.

«Hör på, Greta Stina», sade han en stund derefter till en piga, som i brådskande fart kom in i rummet; «hör på!»

Pigan hade aldrig förut hört någon befallning från patrons egen mun och såg förundrad på den lille gubben, som rätat upp sig och antagit en allvarlig hållning.

«Du får icke tända i ugnen i qväll, ty gården kan brinna upp.»

«Jaså . . . men frun sade . . .»

«Jaha, jaha, hm, hm», återtog gubben, som ej gerna, och af ganska giltiga skäl, ville sätta sig emot fruns befallningar . . . «hm, hm.»

Patron hade ej vetat hur han skulle förhålla sig i så fatta omständigheter, om ej fruns digra person just nu inträdt.

«Nå, Greta Stina, har du ej tändt upp ännu?» yttrade frun något barskt; ty hon hade brådtom och då blef hon merendels också retlig som ett bi.

«Patron förbjuder mig», försvarade sig pigan.

«Jaha, ja, jaha, det är så», inföll patronen; «jag icke egentligen förbjuder, men det blåser så häftigt, och det kunde vara farligt för elden.»

«Om det är farligt eller icke, så måste landshöfdingen ha bröd till maten och både skorpor och kringlor till théet. Se så, gå, Greta Stina.»

«Jaha, det har sin riktighet», suckade patronen. «Hör du, Greta Stina, efter det är alldeles nödvändigt, så elda i ugnen. Nå, hör du hvad frun och jag *befallt*. Det blir riktigt fasligt i natt», fortfor patronen, för att komma sin fru att glömma hans inblandning i de husliga affärerna; «det blir en veritabel orkan af.»

«Åh ja, kan väl vara», svarade frun kort; «men då jag har sagt något åt pigorna, så har du intet med dem att parlera och stå och rådfråga dem.»

«Lilla, goda Emerence, blif icke ond!» sade gubben smekande.

Prukspatron Püssling var en af dessa brukspatroner «in partibus», af hvilka vi ega en betydlig mängd. Orsaken till hans titel låg dels i sjelfva egendomen, dels i hans egen föreställning. Pålsbo hade nämligen för omkring hundrade år sedan haft en grufva på egorna, och ett mäktigt slaggvarp vid bäcken bevisade, att «djupets skatter» fordomdags funnits och kommit i dagen; men de hade tagit slut och grufvan hade blifvit öfvergifven, så att numera det ej finnes något annat än några hål, fulla med grönt vatten, som vittna om att der funnits en grufva. Schakten, grufvans ögon,

voro fulla af tårar. Detta var egendomens förtjenst och den grund, hvarpå den ansågs för bruksegendom. Vidare hade patronens salige fader i lifstiden påtänkt och patronen sjelf i trettio år vidare stadgat sin åsigt, att man borde anlägga en slaggstamp vid bäcken, straxt nedanför slaggvarpet; han hade dessutom i de tjugu år, han skött gården, beständigt omtalat besagde slaggstamp och således lät han kalla sig och skref sig brukspatron, derföre att hans gård *varit* en grufva och att han *ämnade* att tillgodogöra tackjernet i slaggen.

Patronen var för öfrigt en liten, ganska beskedlig menniska; blott en smula fåfänga var hans fel, i allt annat var han mjuk som ett vax. I hvardagslag gick han der hemma i en grönskiftande nattrock, och en stickad nattmössa på sin kala hjessa; men vid utfarter nyttjade han alltid jernkontorets uniform på sjelfva corpus och sin lilla gulhvita hårtur eller peruk på hufvudet. Så utrustad reste han till prestgården en gång i månaden, för att helsa på bror Kryckstadius, presten, och för att afhemta Aftonbladet, som patron fick i åttonde hand.

En månad från den dagen återkom patronen punktligen och politiserade öfver första qvartalets nyheter; ty det är otroligt, hvad nyheterna hålla sig länge färska så der långt ut på landet: då de vissnat för Stockholmsbon och förlorat både smak och lukt, fortfara de att ideligen grönska ånyo i landsorten, och det var derföre prosten Kryckstadius och patron Püssling kunde hela tre månader efteråt njuta af hela nyhetens behag. Patronen var patriot och klagade jemmerligen öfver de dryga skatterna och så vidare, samt kom ofta i en verklig berserkifver, när han talade om det arma folkets bördor, skjuts, väglagning, skatt och Gud vet hvad.

«Ja», yttrade patron en afton till prosten, «om jag blefve riksdagsman, så skulle jag tala som en karl. Jag är en ärlig svensk och har ärft min lilla gård, som är betungad med skatter, så att det är synd och skam åt.» Prostens mamseller skrattade åt gubbens ifver, men detta ökade blott hans liflighet. «Ja, jag säger», fortfor han, «att om bror der vore kungen och kusin och småkusinerna folket, så skulle jag säga: «Här är min ärfda torfva, här är min fädernetorfva!»

Patronens ifver blef vid detta ståtliga uttryck så stor, att han kom att rubba sin lilla peruk, som vid utropet «fädernetorfva» föll

till golfvet och slutade talet. Detta är orsaken, hvarför man i hela orten kallar patron Püsslings peruk för «fädernetorfvan». Men vi återvända nu hem igen.

Alla fruntimren voro sysselsatta öfver natten; ty en god husmoder, som skall göra kalas för landshöfdingen, har annat att tänka på, än naturuppträden. Så var dock ej brukspatronens öde; han hade platt intet att göra och kunde ej heller lägga sig till ro i den knakande byggningen, der han gick ensam fram och åter, med bekymmer lyssnande på hvarenda vindstöt och med blicken följande hvarenda gnista, som flög från bryggstuguskorstenen och mot hufvudbyggningen.

Plötsligen upplystes himlen af en blixt och en häftig knall följde strax derpå. Patronen svigtade och beslöt strax att i Guds namn begifva sig till de sina och bli ihjälslagen der i godt sällskap, lika så gerna som att få slaget alldeles solo. Han klädde således på sig tulubb och bottforer och vandrade, trots stormen, regnet och åskan, ned mot stranden, dit brygghusets gnistrande skorsten ledde honom.

«Kors, se pappa!» ropade flickorna.

«Hvad kommer åt dig?» frågade frun.

«Jo, ser ni, det är så kusligt att sitta ensam deruppe då det blåser så och åskar. Jag kan väl sitta här och prata en stund.»

«Nej, kära du», sade frun, «du kan gerna hjelpa till. Hör du, Thilda, låt pappa lägga kringlor med! Se så, sätt dig och gör nytta!»

Brukspatronen började således att öfva sig med att lägga kringlor. Man fann snart att han hade utmärkta anlag för konsten, och med undantag af några få kringlor, som blefvo sneda, derföre att åskan gick och knallarne hade någon sorts elektrisk inverkan på patrons fingrar, blef mängden ganska bra och formlig.

Det var en skön scen: ett stort fruntimmer och fyra flickor, ifrigt sysselsatta med bakning och fiskrensning, och der midt ibland dem en liten gubbe i nattrock och nattmössa, sysselsatt med att lägga kringlor.

Naturen derutanför var i uppror, men skapelsens krona, menniskan, satt derinne och trillade kringlor åt landshöfdingen.

II.

Midt öfver viken, i fiskarstugan derborta, bor ett gammalt par: fiskar-Jon och hans gumma, begge fordom friska, starka och verksamma menniskor, men nu sjukliga och svaga. Vore ej deras raske son, som till skillnad från fadren kallas Ung-Jon, vore ej *han*, skulle de gamle lida brist; men den modige ynglingen förtjenar med sitt fiske och genom en och annan lotsning så mycket, att både han och föräldrarne hafva nog; ty de äro nöjde med litet, och är menniskan blott det, så är hon också rik.

Det var redan mörkt då Ung Jon, som hela dagen varit borta, steg in i stugan och helsade på de gamle med sitt enkla: «Gud välsigne!»

«Jag har», började gubben genast, «varit riktigt ledsen, att du varit borta så länge; för se, en brigg har drifvit inåt viken, och på hela tillställningen såg jag att de icke kunde regera fartyget. Om du hade varit hemma, skulle du satt ut dit och lotsat dem förbi Klippskär, i lä under Tallholmen; der hade de kunnat ligga i frid för att reparera. När det mörknade, lågo de ännu långt ute; men med denna vind, och om han ökar på, kan det ej slå felt, att de snart komma på blindskären och gå i bottnen med man och allt. Vore jag ung», tillade gubben, med en af stolt sjelfkänsla lågande blick, «vore jag ung, visste jag nog hvad jag gjorde.»

«Hvad då, far?» frågade Ung-Jon, småleende åt den gamles hetta.

«Åh-jo, att rädda skeppet är ej värdt att tänka på; men se, Klippskär ligger knappast tusen alnar från land, och dit skulle jag sätta ut, om det än blefve midt i natten och om sjön vore hvit som såplödder.»

«Det vore väl ingen nytta till», suckade gumman, som i sitt hjerta bar en djup farhåga för sonen och fruktade, att gubben skulle uppmana Ung-Jon att våga sig ut.

«Nytta till?» återtog gubben, med ett mörkt ögonkast på sin gumma; «nytta till? Jo, ser ni, om någon enda kommer upp vid skeppsbrottet mot blindklipporna, så räddar han sig på Klippskär, som ligger nära intill; men skäret är icke högt nog, utan vågen slår öfver vid storm, så att den stackarn icke kan hålla sig qvar der; och således ser du, gumma, om jag vore ung och stark, så

skulle jag lyssna efter hela natten, om jag hörde några rop åt Klippskär till, och om de hördes, kasta mig i min gamla båt, på Guds makt och under Guds ögon, och rädda folket och få in dem hit och tända på en brasa, och du, mor, skulle koka mat; nå, hvad säger ni om den saken?»

«Hör, far», yttrade Ung-Jon, «jag är ung, jag, och stark och tror på Guds försyn; höra vi något, så . . .»

«Nej, son, du låter bli det», inföll gumman ifrigt, «du är klen och icke så stark som far var i sin ungdom.»

«Klen? Nej, mor, jag är temligen styf», sade ynglingen småskrattande och lade sina muskulösa armar i kors öfver bröstet.

«Deri har pojken rätt», inföll fadren, «och nu skola vi höra efter. Gå ut, Jon, och lyssna!»

Ynglingen gick ut och de gamle derinne voro tyste och lyssnade, så godt hörseln tillät; gumman hade gerna velat gifva några små lexor till sin kära man, som i hennes tycke nu bar sig både dumt och tyranniskt åt; men alla dessa reflexioner stannade i hennes bröst, ty hon kände för väl den gamles oböjliga sinnelag, hans oförvägenhet och detta egna sjömansmod, som, mången stormig natt, förr hade hållit henne i oro genom sina vågstycken.

Stormen derute tilltog, åskan kom med sin vindpressning, vågorna rullade skummande mot stranden, den lilla stugan knakade i sina fogningar, men intet rop hördes från Klippskär.

«Och du hör ingenting?» frågade gubben den åter inträdande sonen.

«Nej, far, ingenting, det är tyst derute», svarade Ung-Jon och satte sig på spishällen.

«Gudskelof för det!» suckade gumman.

«Nu, mor», inföll Gamle-Jon förargad, «nu, mor, talar du både syndigt och enfaldigt. Skall du tacka Gud för att ett helt fartyg gått i spillror och att en tio, tolf menniskor kanske just nyss kämpat mot döden? Skall du tacka Gud för att de lemna efter sig enkor och fattiga barnungar, som icke ha något att äta, derför att deras far drunknat vid Klippskär? Du skulle tvertom tacka Gud, om någon kunnat rädda sig på skäret, och om han ropade, *då*, mor, om Jon der för honom i land, då är det tid att tacka Gud.»

Så förifrade sig gubben, som ej kunde förstå en moders kärlek, som ej kunde begripa, huru liten den krets är, inom hvilken

en qvinna rör sig, då hon älskar; huru hon, som en himmelsk låga, som en elmseld hänger sig fast vid några få föremål och lyser mild och klar inom sin lilla krets, då deremot mannen har en sträfvan att lysa alla, att rädda alla, att älska hela menskligheten. Qvinnan älskar menniskan, mannen menniskorna.

Plötsligen hördes, i riktningen af Klippskär, några häftiga rop, ett allmänt skri, blott bortblandadt af stormens hvinande.

«Hör!» ropade gubben med häftighet, «de hafva räddat sig; skynda, Jon, och ro för lefvande lifvet; stäfva emot bara!»

Ung-Jon påklädde sig sin kavaj och var i ögonblicket ute, innan modren ens hunnit sansa sig och välsigna honom.

«Gud välsigne pojken!» yttrade nu gubben lugnare och något dröjande, ty äfven i sitt bröst kände han en stickning af samma fruktan, som genombäfvade hans hustru. «Gud välsigne pojken! han är nu ute i Herrans ärender», sade gubben och sammanknäppte händerna. Modren grät; i en så faslig storm hade gossen aldrig förr varit, och natten var kolmörk, blixtrarne korsade hvarandra och vågorna flögo i luften som damm.

De gamle förblefvo tysta; de voro begge försänkte i bön. Gubben såg upp till himlen och liksom frågade fadren deruppe, om han skulle rycka ifrån dem deras enda barn, just då det gick ut i Herrans ärenden; om fadren i himmelen ville göra den jordiske fadren barnlös. Hans hustru åter knäföll i sitt sinne och kröp fram i ödmjukhet och bad, och grät och bad, och sade: «Se, jag är moder och beder om mitt barns lif.»

Den gamle sjöbussen med sitt djerfva lynne vädjade till Guds rättvisa; hans gumma till Guds nåd. Begge hade rätt: Herren är både rättvis och nådig.

Så hade de länge sutit, då sonen inträdde i stugan, och med ett innerligt «Gud vare tack och lof!» föll modren i hans armar.

«Ni väter ner er, mor», sade ynglingen, «jag fick båten half med vatten, och nära nog hade jag blifvit der.»

«Och du var på Klippskär?» frågade gubben, «nå, hur många har du med dig?»

«Ingen enda, min far; der fanns ingen», svarade sonen; «jag lade min båt i lä i ena klyftan och steg upp på skäret, men fann nu, att vi hade bedragit oss. Det var en skock stormkråkor, som flögo och skreko deromkring.»

«Besynnerligt! stormkråkorna hålla aldrig till der», sade fiskar-Jon.

«Troligen», upplyste sonen, «hade stormen drifvit dem dit. Men vidare: det blixtrade bra, så att jag fick syn på skeppet, som ligger och stampar vid Fogelgrundet, med halfva däcket öfver vattnet.»

«Och besättningen?» frågade den gamle.

«Jo, jag tyckte att jag också såg en båt länsa undan inåt Pålsbolandet, men det är ej säkert; men på Klippskär fanns icke en lefvande själ, utan bara stormkråkor, och de skrika ännu, som far väl hör.»

«Din färd var således alldeles onödig», inföll gumman liksom triumferande, «och du har bara skam af alltihop.»

«Jaså», svarade gubben, «tror du det, min gumma? Men se, Gud dömer annorlunda, och det är rätt detsamma, att han ej fann någon; ty båten måtte väl hinna fram.»

Gumman kunde likväl ej låta bli att göra sina reflexioner öfver dumdristighet och onödigt bestyr, ända till dess hon afbröts af gubben, som sade: «Tig nu, mor! det der begriper du icke; men saken är den, att Gud icke ville använda *oss* den gången; en annan gång kan det gå bättre.»

III.

Patron Püssling hade länge och väl sysselsatt sig med kringlornas bakning, då han plötsligen sprang upp, drog på sig bottforerna och kastade tulubben öfver axlarne samt skyndade ut.

«Hvad kom vid pappa?» frågade frun sina döttrar.

«Kanske han mådde illa af smörlukten från bakelsen», yttrade en af dem och skulle just skynda efter, då hon mötte sin far i dörren. «Hvad i Guds namn går åt pappa? Se huru blek han är!» ropade flickan, då patron kom fram i ljusskenet och visade sitt lik bleka ansigte; till och med en vårta, som eljest hade en liflig körsbärsfärg och prydde sin plats på näsan, hade i detta ögonblick blifvit färglös.

«Hvad i Guds namn står på, lille Püssling?» ropade frun. «Du får lof att ta in slagvatten, kära du!»

«Ty . . . tyst, kära hustru; tyst för Guds skull!», yttrade patronen, nästan hviskande. «Rätt som jag satt, kom jag ihåg att jag glömt vaxstapeln deruppe och . . .»

«Jaså», inföll frun, «vi ha således eld i huset, Gud vare mig nådig!»

«Hur kunde pappa glömma stapeln?» ropade alla flickorna på en gång.

«Nej, nej, barn, det är icke farligt, för se, jag satte honom på marmorbordet, och det tar icke eld.»

«Nå, hvad är det då?» frågade frun. «Du skrämmer ju vettet af folk.»

«Jo, ser du», återtog patronen sin afbrutna berättelse, «när jag kom här utanför dörren, skymtade jag flera mörka gestalter framför mig, och blef horriblemang förskräckt, hvarför jag sökte draga mig tillbaka; men då framrusade en stor, hiskligt stor karl, och ropade «mon ami!» Kära hustru, älskade barn, här äro banditer i gården; åh, jag visste väl det, ty åtta stycken ha nyligen rymt från Vaxholm, och det var längese'n det, så der för två månader sedan; det stod i sista tidningarne.»

«Röfvare och mördare!» ropade alla på en gång, då dörren öppnades och flere svartmuskiga karlar trädde in i brygghuset.

«Ser du», hviskade patron, «de äro åtta, de äro desamma.»

Frun och herrn nego och bugade sig djupt och flickorna kröpo in bredvid bakugnen. En medelålders man gick fram till herrskapet och började hålla ett tal, af hvilket åhörarena förstodo jemnt och rätt ingenting, då man undantar mamsell Trina (en förkortning af Catharina), som i ett par år begagnat mamsell Gallsténs pension i staden. Hon upptäckte för sina föräldrar, att mannen talade fransyska, men så fasligt illa, att mamsell Trina icke kunde begripa honom.

«Jaså, han talar franska», yttrade patronen, som nu i sitt hjertas förskräckelse erkände, att han ej förstod ett ord af detta språk, fastän han, liksom många i samma belägenhet, gerna broderade sitt tal med franska glosor, för att synas bildad. «Åh-ja, sådane der banditer hitta på allt möjligt, för att kunna tränga en stackare riktigt in på lifvet», sade patron sakta till sin hustru; «de förstå bestämdt allt hvad vi säga, fastän de tala sin rotvälska sig emellan.»

I en parisertidning stod några månader derefter en liten novell af den outtröttlige Alex. Dumas. Denna novell var en i van-

ligt snitt tillskuren berättelse om skeppsbrottet och de räddades emottagande på Pålsbo.

Stycket hette «Le Peruk-patron». Skeppet l'Etoile från Bourdeaux hade gått med vin *till* och seglade med hampa *från* S:t Petersburg, men råkade i la mer Baltique ut för en gruflig storm; rodret lösslets och masterna bräcktes; fartyget dref för vind och våg mot kusten af Sverige. Skeppet stötte på blindklippor; men kapten Mercier räddade sig och besättning i skeppsbåten och landade i en svensk provins, som heter Paul-bo.

«I detta land», fortfar berättaren, «är ännu denna patriarkaliska enfald hemma, denna idyllverld, som våra fordna skalder målat.

«Kapten Mercier blef, då han räddade sig på denna vilda kust, der den väldiga björnen och den vindsnabba renen lefva tillsammans och kämpa mot sitt polarklimat, vittne till en scen, hvars rörande enkelhet är en skarp kontrast till våra seder, våra känslor och våra önskningar.

«I en hydda vid stranden fann han en ädel svensk familj midt om natten sysselsatt med brödbakning. Sjelfve den vördnadsvärde husfadren hade deltagit i denna husliga förrättning, ty hans klädnad var mjölig och hans händer betäckta med deg.

«Då kapten Mercier omtalade sin olycka, uppfattade denne ädle gubbe, oaktadt sin obekantskap med vårt språk, hela vidden af den fara, i hvilken våra landsmän sväfvat, och anade deras behof. Som ett naturbarn, hade han denna aningsförmåga, denna klara, andliga uppfattning, som endast den får, hvilken lyssnar till naturens röst och fromt sluter sig till dess hjerta. Den vördnadsvärde mannen hviskade blott några ord i sin makas öra, och genast framsatte man mat för besättningen, och kapten Mercier märkte med rörelse, med hvilken välvilja man dukade den lilla anrättningen. Men ej nog härmed: då kaptenen mot morgonen skulle lemna stället, för att så snart som möjligt komma till närmaste sjöstad, skyndade den gode gubben fram, med en synbar oro tecknad i sina drag, och tvingade kaptenen att mottaga något penningar och tvenne skedar af silfver, kanske de enda den ädle familjen egde. Rörd nära till tårar genom detta ovanliga, hjertgripande uppträde, omfamnade herr Mercier sin vördnadsvärde svenske vän, tryckte en kyss på de dyrbara skedarne och lemnade stället.

«Kaptenen fick sedan veta, att denne man beklädde en syssla, som i Sverige kallas «Peruk-patron», och att han hette «Pysselin». Vill man i verkligheten se en representant för den patriarkaliska enfalden, den blygsamma dygden, så må man besöka den låga hyddan i Sverige, der den ädle Perukpatron Pysselin har sin anspråkslösa boning.»

Sådan var den berättelse, som förde brukspatron Püsslings namn, på ärans och ryktets vingar, från Rhen till Pyreneerna, från Schweitz till la Manche.

En fransysk artist, som vistades i Sverige, läste artikeln, och reste genast till Pålsbo och porträtterade brukspatronen på en daguerreotypplåt. Patronen med vårta, «fädernetorfva» och uniform stod klart och naturtroget på silfverplåten. Denna plåt skickades till Paris, och patronens porträtt skyllrar nu i en Toilette-almanach, och hänger, som en «nuvåté», till salu på Boulevarderne.

Der hemma är patronen åter icke så lycklig, ty de skänkta skedarne hade i hastigheten blifvit tagna af de tolf, som frun fört i boet. Nästan hvarje dag får den stackars patronen snubbor för sin dumhet, att af bara förskräckelse skänka bort hela tio lod silfver till en hop franska sjömän, som han hade intet att göra med.

Patronen sörjde också mycket deröfver, och vore ej «fädernetorfvan» alldeles oberoende af hans inre känslor, skulle hans hår grånat af ånger öfver sin dumhet att uppoffra två silfverskedar utan behof.

Ung-Jon är gift med sin sköna Anna från byn; mor och far må väl, den lilla kojan är påtimrad, allt står fredligt och väl till derinne.

Fyratio millioner menniskor förguda brukspatron Püssling, under det att han hemma lefver som en mask i en myrstack. Hans ära flyger öfver hela Europa, under det att lyckan ej vill trifvas derhemma; Ung-Jon deremot är lycklig hemma i sitt hus, men heter och får troligen i alla sina dagar på spe heta «Stormkråkan».

Menniskorna skänka oss berömmet. Gud sällheten. Lycka träffar man!

TÄNNFORSEN.

EN JEMTLANDS-HISTORIA

AF

ONKEL ADAM.

ÖREBRO,
ABR. BOHLIN, 1871.

I Fjellen.

Om sommarn är den der lilla sjön orolig; det må vara så lugnt som helst, så hvirflar det på djupet och på ytan, ty sjön är egentligen ingenting annat än en utvidgning af en fjellbäck, som då och då sväller, allt som snön smälter deroppe på topparne eller regndimman klibbar sig på granitens kalla yta och sipprar ner i remnorna. Då rör sig vattnet i sjön häftigare; men aldrig är det riktigt stilla, utom om vintern, då sjön nära bottenfryser och ligger stadig och stilla, död och kall, liksom en gammal man, som med en fullkomlig hvila söker att försona alla de dårskaper, han råkade att göra, då han var rörlig. Emellertid hade den lilla sjön om vintern ett nästan vänligare utseende än om sommaren, då han nästan syntes svart; detta kom sig dels af den beständiga oron och de små afklippta vågorna, dels af återskenet från den mörkgröna, nästan svarta barrskogen, som slöt sig kring hela stranden. Der uppe i fjellen, på jordens slutpunkter, ser man pauperismen inom växtriket, liksom man ser menskliga eländet störst mot samhällets periferi. Här får man se granar, som, mossiga och gamla, dvergar med stympade grenar och brusten bark, stå och tigga om värma och vår, och små små björkar, som, like vackra tiggarungar, klänga sig fram mellan fjellmassan och räcka sina fina grenar mot solen och bedja: «käre herre, gif oss litet af ditt guld!» En sådan vegetation reste sig på den grusade fjellgrunden kring den lilla sjön och endast på ett ställe såg man en bar fläck och der låg en liten grå stuga; det var ett nybygge.

Nu var det natt, en lugn, högtidlig vinternatt. Der borta öfver Liefjellen, öfver Norge står der upp ett klart, mildt sken: se det är norrsken; det är lugnt, stilla, stjernorna glindra igenom det, liksom de sute bakom ett silfverskir, och det oaktadt är det så ljust att man kan vid skenet se de minsta föremål. I synner-

het glindra iskristallerna präktigt, den lilla sjön och trädens toppar gnistra liksom rosenstenar i det magiska ljuset och högt der öfver hufvudet, men som det tycks icke fjerran, sväfvar der en snökupol i luften, liksom han hölles af osynliga händer; det är en fjelltopp som ligger två mil från stället, — så bedrages ögat i hänseende till afstånden, då det ej förut vant sig vid fjellbygdens natur. Genom det enda lilla fönstret i stugan flammar skenet af en klar låga, som brinner på spiseln; detta sken gör ett besynnerligt afbrott mot de gnistrande stjernorna och det herrliga norrskenet, som sträcker sig till zenit, likt silfverpelare behängda med fladdrande festoner af silke. Det röda skenet från stugan blickade så ängsligt fram mellan träden i motsats mot det höga ljuset, som stod på himlen, liksom en menniskas dunkla tankar skina, då de jemföras med klarheten hos Guds egna tankar.

Det rökte ur den låga skorstenen, ty derinne brann der några goda «tyr rötter» på härden och en «täljsten«, d. v. s. en gryta af denna stenart från Handöls täljstensbrott, hängde i sin bygel på den dertill inrättade vippgalgen öfver elden. Framför spiseln satt der en medelålders qvinna med rena och vackra drag, sådana som stämpla den jemtländska bondqvinnan. Någonting ärligt, trofast och modigt blickade fram i dessa blå ögon och någonting stolt stod skrifvet på den hvita pannan och uttryckte sig i de runda läpparnes hvälfning. Den qvinna, jag beskrifver, var dock sina fyratio år gammal och således hade ungdomens både första fägring och utblomning tagit en ända; ty i ett hårdt klimat hårdna också formerna; men der fanns dock något ungdomligt qvar: detta låg i blicken, den sista tillflyktsort det skönas genius har, då hon flyttar, för att en gång flytta bort.

Den goda qvinnan satt der vid sin grötgryta; denna var den enda som höll samtalet vid makt med sitt puttrande; ty qvinnan var ensam, då man undantar ett par getter, som genom ett galler vid ena gafveln stucko ut hufvudet och med långsträckta ögon betraktade spiselbrasan, under det att då och då en killing, som gick fri omkring i rummet, spatserade fram och åter, voltigerade upp i sängen och på bordet och försökte att bestiga hyllan, der psalmboken låg bredvid kardorna och korgen, der raggen låg förvarad.

«Nåh, Piro! låt bli, fy, hvad du är elak!» yttrade qvinnan, «vänta bara tills Olle kommer hem, då får du *din* herre, — nåh, ner med dig.»

Killingen lydde, fastän ogerna, och detta bevisades bäst deraf, att han inom kort ånyo greps under försök att klättra upp i höjden, en öfning, som syntes isynnerhet roa hans unga sinne.

«Det var svårt väder i går», återtog qvinnan, «låt mig se... i Onsdags foro de från Levanger och i Torsdags gåfvo de sig af från Skolstugan och i går så voro de i fjelldalarne; ty inte drogo de raka vägen . . . Så att resfiskaler nu komma hit i landet och husera alldeles som «der söder», hm, de veta inte att vi ha våra vanor här i landet och nog så aktar sig min son, — åh ja, han är så slug som trots sjelfva Kjell Kjellsson, så rik han är . . . bara han nu inte kommit ut för något otyg.

«Det är annars vackert i qväll; men visst är det kallt», tillade hon, sedan hon blåst ett hål på fönsterisen; «men inte fryser Jon och inte Olle heller, ty getskinnsplaggen och sockorna, som jag knutit, värma nog. Herre Gud, den som ändå kunde bestå Jon en hundskinnspels; det vet jag, att Kjell Kjellsson föder upp så många hundar för att få skinn, att han gerna kunde ge Jon till en pels; men dertill är han för snål, Kjell . . . rika Kjell Kjellson i Nordhalln, kantänka.»

«Hm, om de nu komme», hade qvinnan väl sagt tjugu gånger medan gröten kokade, och ändå hade de ej kommit, utan den grälande grytan måste lyftas af elden; dock, just då hördes det ett knarrande i snön och det svaga pinglet af några klockor, och se, snedt öfver sjön kom der två par klöfjade hästar, af hvilka tvenne buro ryttare, en stor och en liten.

«Der har jag dem», ropade hustrun vid sig sjelf och rusade upp; «Gudskelof . . . Gudskelof! jag var så rädd för «gustan» (fjellstormen) i går; Herre Gud, på sådana färder kan mycket ondt ske folk, som äro ute.»

Ändtligen stannade kavalkaden utanför stugan, men ingen kom in; ty först måste packorna tagas af och läggas in i vedboden.

Hustrun gick emellertid ut; men hon fann blott en af Kjell Kjellssons drängar och sin Olle der; far var ej med, han hade stannat i Levanger, sade man henne.

«I Levanger, det är ej möjligt, i Levanger! Hvad i Guds namn gör han i Levanger?» frågade hon ifrigt den långa ljusletta drängen och sin gosse, när de trädde in i stugan.

«Hm . . . jo, ser ni, Brita, der var mer att hemta», sade drängen förlägen, «han kommer väl snart efter.»

«Det står aldrig rätt till, nej, det står aldrig rätt till!» ropade hustrun och grep sin gosse om begge armarne, liksom hon velat tvinga fram sanningen, «säg, Olle . . . hvar är din far?»

Olle var omkring elfva år, en vacker gosse, med öppna och rena drag samt någonting beslutsamt i hela anletsuttrycket; nu tycktes han dock nedslagen och vände bort ansigtet.

«Tala, gosse, hvar är din far?» ropade modren, skakande honom och med blickar, som tycktes vilja tränga in i själen.

«Han är i Levanger, mor, han är i Levanger, han kommer snart efter», sade han slutligen muntert.

«Nej, Olle, han är icke i Levanger», återtog modren, «du ljuger, Olle . . . du har ju aldrig ljugit för mig . . det har någon olycka händt?»

«Plåga inte pojken, Brita», inföll drängen; «men var tröst, det är ingen fara med Jon, han mår bra der han är . . . hm . . .»

Hustrun satte sig ner liksom utmattad. «Må så vara då, — jag vill tro er», återtog hon om en stund. «Nåh, hvarför blef Jon qvar?»

«Jo, se han blef qvar hos handelsman Denissen, som inte hade alla kollys färdiga», sade drängen, «ja, det kan ni tro . . .»

Hustrun tycktes lugnad; men hon trodde ej ett enda af alla den beskedlige drängens ord; ty hon fann på sin gosse att ej allt stod rätt till och att man blott af skonsamhet ej ville genast säga henne sanningen. Det vanliga, då Olle kom hem, var att killingen kom fram till honom och började att leka; nu glömde icke killingen sin roll, han kom ganska riktigt, nosade på lekkamraten och ställde sig på två ben för att väcka uppmärksamhet, men Olle var ej som förr, han grep ej tag i de små hornen eller räckte fram foten för att stånga mot, han märkte ej en gång sin finräggiga vän, som, slutligen otålig, gick några steg baklänges och derpå rusade till och gaf sin drömmande lekkamrat en uppmuntringsstöt i sidan; icke en gång detta väckte gossens hvarken leklust eller

harm, utan han blott flyttade sig undan ett stycke, oupphörligen förföljd af killingen.

Allt detta märkte modren; men hon var för stolt att fråga ännu mera och få lika undvikande svar som förut; snart skulle drängen, som var från nästa nybygge, fara hem och då vore hon och Olle för sig sjelfva.

Ändtligen reste sig den främmande, tog afsked och red med sina hästar, gångstigen genom skogen, åt Römyren till — det var tyst i stugan.

«Vill du äta, Olle?» frågade modren och satte fram gröten på bordet. «Kom och ät!»

«Nej, tack, mor, jag är inte hungrig», blef svaret.

«När åt du sist?»

«Åt? . . . jo, i dag bittida . . . bittida ja . . . ja visst åt jag då!»

«Du mins inte när du åt», sade modren, «det var underligt. Nåh, Olle . . . voro ni inte ute för en «gusta» i fjellen i förgår qväll? Det var farligt här åtminstone då.»

«Storm i fjellen? . . . Nej . . . nej det vet jag inte af.»

«Nu säger du inte sannt, Olle», inföll modren; «se på mig, gosse, var inte rädd, Olle, jag blir inte så förskräckt . . . visst är det slut med min glädje här på jorden, men det gör ingenting . . . vet du, Olle . . . din far är död, det är slut med honom . . . och, det kan du hellre säga mig än presten, som ni ville tala vid . . . Jon är död.»

Man skulle betraktat den talandes ansigte för att begripa med hvilken oändlig kraft en sådan fjellnatur, som hennes, förmådde kufva ner hvarje drag af smärta. Olle reste sig upp och vände nu för första gången den qvällen sitt ansigte mot modren.

«Ja, mor, far är der han har det bättre än här. Vet, mor, han är hos Gud fader i himmelen . . . det blef slut med honom i går afton, som ni sade.»

«Herren gaf och Herren tog, välsignadt vare Herrans namn!» hviskade den arma enkan; men Olle gick fram till henne och lade sin hand på hennes axel och betraktade henne länge med ögon, som gnistrade af tanke och glindrade af qväfd gråt; ty han var dock ett barn, ett godt, vekt barn, som för första gången stod

emot en lifvets fjellstorm och således böjde sig något — dock, fjederkraften blef ej bruten.

«Mor!» sade han, «ser du, mor, min far är borta, han kan inte mera sköta om hus och hem, du är ensam, mor!»

«Ja, kära Olle . . . det är jag, ensam, ensam, riktigt ensam här uppe bland berg och mossar . . . ensam med Gud och dig, min gosse . . . hur skall det gå? . . . Inte gör det något för min skull; men du, stackars gosse!»

I hvarje ödets skickelse finnes der alltid en motvigt, som väl ej kan verka i första ögonblicket, men som dock småningom griper in och förändrar känslans öfvervigt åt en sida till en gungning, som visar ett sträfvande efter jemnvigt. I glädjen är det tanken på ödets vexling och, om denna felar, vanan, som nivellerar våra känslor; i sorgen är det tiden, vanan också der — eller också någon idé, som vaknar, som bringar själen i ett slags sakta oscillation, som hvarken är sorg eller tröst. Så var det nu hos Olle.

«Vet ni, mor», började han ifrigt, «jag är stora pojken . . . var inte rädd, jag försörjer nog vårt hushåll . . . jag har tänkt mycket sedan vi redo från Stordalen och hit . . . jag skall sköta allt, fånga ripor och ta harar i snara och slå mig litet på handeln och köpa upp och fara till byn (Trondhjem) och ner till Stockholm, så att det blir lust åt . . . hm. Kjell Kjellsson var en fattig stackare, han som jag; men han tog sig upp och är nu den rikaste bonde i hela Åhre, Kall och Fölinge, ja, Gud vet om de ha en så rik man der neråt söder i Brunnflo och Räfsund.»

«Du är barnslig, stackars Olle», inföll modren, på hvilken dock gossens varma, lysande målning gjorde sin verkan.

«Barnslig . . . ja, mor! men ser du, jag svor vid mig sjelf, då jag såg att far var borta, att jag skulle bli karl, och en duktig karl till på köpet . . . och vet ni, mor, när jag så i mitt sinne lofvade Gud och far att hjelpa er, mor, eller dö, då kändes, fast det var kallt, så att det klingade i isen, liksom en varm pust gå igenom mig och liksom det varit någon som viftat på mig en ljum sommarvind . . . och det tror jag fullt och fast, att det var far, som tyckte om mina tankar.»

«Gud välsigne dig, gosse . . . ja, du har rätt, Jon skall nog hos Gud bedja för dig och mig och från höjden kommer kraften och välsignelsen.»

Efter en stunds samtal, under hvilket Olle utvecklat sina planer, frågade modren huru Jon omkommit; hon visste det förut, ty sådana händelser som denna hade ej varit så ovanliga vid dessa äfventyrliga fjellresor om vintern, öfver obanade stigar och genom fjelldalar, der den kalla döden utbredt sitt täcke öfver berg och djup. Olof berättade händelsen med några få ord, tillräckliga för hans mor. Jag vill, för att göra den klar för er, som ej någon vinter lefvat i detta klimat, uppteckna den med andra.

Det var om qvällen, det lilla sällskapet skulle tåga genom den så kallade Stordalen, som ligger på gränsfjellen, för att innan natten hinna fram till ett nybygge, som låg utmed en fjellsjö. Det är ett eget uttryck i dessa dalar, der naturen, som en snål stjufmor, svälter och slår sina arma barn. Om sommaren öfver täckes hela dalbottnen, som utgör blott en grund sänkning mellan ett fjell och en låg bergrygg, med en röd mossa, som betäcker den våta bottnen; här och der i vinklarne ligga eviga snödrifvor, men på andra sträckor, der solen kan verka, växer björkskog utmed den låga bergsryggen; men dessa björkar hinna icke öfver kullens höjd, hela skogen är blott ett par alnar hög. Emellertid ha björkarna velat annat, deras stammar hafva sträfvat att växa och hafva också vuxit till sin vanliga längd, men ej på höjden, utan de hafva vridit sig i tusende krokar, som korkskrufvar, som åskviggar, höjt sig upp i luften och åter böjt sig ner mot marken, liksom för att få nytt fotfäste, för att ännu flera gånger trotsa vestanstormen, som stryker öfver klippkanten; men förgäfves, de hafva ej hunnit komma högre. Ur denna ormlikt sammanflätade massa af björkarnes hvita, knappt armtjocka stammar, skjuter en löfknippa upp mot himlen, liksom klippt till häck af den ovänliga snövinden. Nu åter var denna dal betäckt med snö, som i orediga drifvor låg uppstaplad liksom ett stormigt haf, som stelnat; der gick den obanade ökenvägen, som de resande beträdde då de skulle öfver svenska gränsen, der de kunde vänta att få genomgå en visitation efter förbjudna varor, hemtade hos brödrafolket. Det var nämligen så kalladt lurendrägeri, som desse personer klöfjade på sina hästar, och det var derföre att vår svenska industri släpper andan, om den kommer ur sitt fängsel och andas frisk luft som andra, som desse fjellmän biträdde med att insmuggla några packor schalar och en smula en-

gelskt kläde, som kanske framdeles skulle i Stockholm utgöra prydnader för den stora verlden.

Det var derföre de måste tåga fram sådana vägar.

Det var om eftermiddagen; der uppe i höjden går solen sent ner, och hon glindrade ännu vid horisonten, då de inträdde i dalen; hon gick dock snart ner bakom en aflägsen fjelltopp och genast tändes stjernorna till full klarhet och norrskenet började sitt spel. Allt lofvade en lycklig färd och de två männen och gossen voro vid godt mod, fastän kölden var bitter och hästarne ofta slintade ner i snöremnorna och måste lyftas upp. Man glammade dock och pratade, ända till dess Jon stannade sin häst.

«Hvad är det? Gud låte inte en «gusta» komma!» sade han och blickade upp mot himlen, der stjernorna på en gång fördunklades af en dimma; det såg ut som om ett hvitt flor blifvit draget öfver himlahvalfvet och norrskenet flammade allt mattare och mattare, till dess det slocknade.

«Gud bevare oss!» sade Jon; «låt oss skynda! här framme är ett utsprång på fjellet, der komma vi i lä; rid på, Olle, och du, Lasse! Vi skola framåt, skynda, skynda! eljest är det förbi med oss.»

De begge yngre lydde, ty Jon var den ende som förut gjort fjellfärden; både Olle och den unge drängen voro för första gången på en sådan resa. Just detta gjorde, att ingen af dem just så särdeles intogs af förskräckelse eller trodde att en verklig fara var förhanden; men de skyndade dock så mycket de kunde, ty Jon hade sagt det.

De hade ridit ett stycke, då de hörde att Jons häst föll ner i en snöremna, men han befallte dem fortsätta.

«Fjellet till venster, fort, fort!» hörde de honom ropa; «skynda fort! — jag kommer efter», hörde de ekot klinga efter dem.

Allt var dock ännu lugnt, fastän allt insveptes i ett tätt flor, som från hvitt småningom öfvergått i ljusgrått, mörkgrått och slutligen till alldeles svart.

«Hvar är fjellet till venster?» frågade Olle; «jag ser ej hästens hufvud glänsa mot snön.»

Ännu hörde de långt bakom sig Jons rop: «till venster! fort!»

Knappt hade dock ordet «fort» förklingat, förr än på en gång, liksom om ett berg blifvit omvältat, stormen kastade sig ned i

dalen med en ström af snö, som, skummande liksom fradgan i ett vattenfall, pilsnabb strök mot klipporna, hvirflade tillbaka, sköt rakt upp efter den stela bergväggen och försvann i mörkret. Stormen tjöt, den vrålade, så att det ej var möjligt att höra något rop; lika omöjligt var det att igenom snöströmmen, som genomfor den svarta natten, se framför sig; hästarne stannade och föllo på knä — detta var en lycka för de begge äfventyrarne, ty nu kommo de så lågt, att snöstormen gick fram öfver deras hufvuden, blott några tum, men dock nog för att ej träffa dem; så pilrakt flyger snön när han föres på fjellstormens vingar.

Hästarne, vanda vid sådana färder, pulsade fram i snön mot den skyddande bergväggen och snart voro de alla i lä. Stormen fortfor, snön yrade, laviner kastades ner från fjelltopparne, men de suto i lugn bakom den väldiga förmuren, nedhukade vid en björkdunge, sådan jag förut beskrifvit den. Så förgick natten och morgonen kom, solen steg upp, der skedde en temperaturvexling i den höga luften och stormens örn föll, träffad af dagens gyllene pilar; allt blef lugnt, klart, och blott en sakta fläkt, som strök nära marken, gaf tillkänna att luften ännu var i rörelse. Då skyndade de ur sin gömma. Ännu hoppades de att Jon, som så väl kände fjellstormen, skulle räddat sig; men den dal, der de farit, var nu jemnad, den fanns icke mera; intet rop besvarades, allt låg tyst och stilla i solskenet, som glittrade på snön; men djupt der nedunder sof den hederlige, modige Jon, utan att någon kunde förr än om sommaren säga hvar. Olle var faderlös.

Det var då en ny tanke började arbeta i hans unga bröst och han på en gång blef myndig.

Lära och lefverne.

En ambulatorisk skolmästare är egentligen, bland alla Guds skapade och af samhället placerade varelser, den allra besynnerligaste. Det finnes vissa växter som ej hafva fäste i jorden, utan som simma omkring på vattnet, allt som vinden blåser, och hvilkas rötter hänga och krångla utan att någonsin nå bottnen, och

nå de den, så bry de sig ej om att fästa sig. Ett sådant flyttbart väsende är en ambulatorisk skolmästare, och isynnerhet en sådan som herr Norrfors, som utgjorde upplysningens representant på en jordrymd, som var så stor som en hel hop tyska furstendömen tillsammanstagne. På herr Norrfors kunde man förmärka att menniskorna dock utgöra någonting ganska vigtigt här i det jordiska; ty om han innehaft en lika upplyst ställning till ett litet hertigdöme, som han nu hade i det stora riket, som kallas Åhre socken, hade han, blott för de många menniskornas skull, haft titel af hof- eller geheimeråd och varit «Ritter» af Gud vet hvilka ordnar, «und Mitglied» i tolf dussin lärda sällskaper. Nu var herr Norrfors deremot ambulatorisk skolmästare i ett folkfattigt land och måste således, tvärtemot hvad andra lärde göra, resa omkring till den studerande ungdomen, i stället att låta den resa.

Herr Norrfors var en af dessa menniskor, som tvinga en hvar att säga: «Herre Gud! hvad han är för en liten beskedlig menniska!» Han var nämligen en liten, snart gråhårig, hjertans beskedlig man i svarta manchesterbyxor om söndagarne och frack, för att skilja sig från «bondhopen»; ty herr Norrfors visste, fastän ganska beskedlig ändå, att han var en upplyst man och kunde räkna som sju, om det behöfdes, och kände till Sveriges öde så noga, som det är möjligt att inhemta i Wåhlins fäderneslandets historia, som utgjorde den egentliga urkällan. Denna öfvertygelse gjorde att herr Norrfors höll sig något rak, och då han träffade resande herrar, som kommo för att bese Tännforsen, underlät han aldrig att låta dem förstå, att om ej ödet varit, han kanske sutit som professor i Upsala, helst han genomgått hela Frösö skola och en termin varit i Hernösand; men hvilken bana afbröts af en nervfeber, föräldrarnes död och åtskilliga missöden i anseende till en öm låga för en fröken i Hernösand, hvadan han allt sedan varit ett mål för förföljelse från aristokratiens sida; med ett ord, både för sin lärdom och som ett offer för politiken och bördshögmodet, framställde sig herr Norrfors i en intressant dager. Sanningen var egentligen, att han genomgått Frösö skola; men Hernösand, den fagra fröken och förföljelsen, som tvingat honom att fly till fjells, var en fint af den lille beskedlige mannen, som alltid något skämdes, när bönderna i främmandes närvaro kallade honom för «han», en benämning, som han sjelf ej så gerna hörde som «herrn».

Det är mig omöjligt att säga hvar herr Norrfors (jag säger *herr* Norrfors, ty jag har aktning för hans odödliga del, som kanske nu läser hvad jag skrifver, och skulle förarga sig om jag ej gjorde det) egentligen bodde; fråga molnen der de fara, de hederlige gubbarne i allongeperukerna, hvar de bo, fråga ett spån på hafvet hvar det ämnar landa — och begge hafva intet svar. Sålunda var det också med herr Norrfors, som bodde «öfverallt och ingenstädes». Oftast uppehöll han sig i Nordhallens by, icke derföre att denna by, i sin långa sträckning på fjellsluttningen, omgifves af björkskog och kornåkrar (de siste i fjellen) utmed sjön Noren, som blank som ett splittrigt spegelglas skjuter in sina många kilar mellan skogbeväxta och klippiga uddar; icke derföre att man från Nordhallen på afstånd ser den herrliga Tännforsen, «Sveriges Niagara», störta ur Tännsjön i Noren; nej, orsaken hvarföre han helst uppehöll sig i denna by var mera reel, nemligen att han då bodde hos Kjell Kjellsson, som var rik som ett troll och, som en äkta handelsbonde egnar, liberal, i synnerhet mot folk, som i likhet med Norrfors icke på något sätt täflade med honom sjelf och som dessutom ej var «Sörlänning», d. v. s. från södra Sverige, hvilket i Kjell Kjellssons ögon var ett slags utlänningar, som intet hade i «landet» att göra.

I anseende till sin rikedom utgjorde Kjell Kjellsson ett undantag från den vanliga «bondhopen» och herr Norrfors talade derföre ganska gerna om «sin vän» Kjellsson i Nordhallen, för att låta förstå, att han omgicks på vänskaplig fot i huset.

Detta gjorde han också på sätt och vis, ty Kjell Kjellsson hade, utom en son, som gick på Frösön i skola, en liten flicka, som skulle lära sig sin kristendom och annan lärdom, och till hennes lärare var herr Norrfors den utsedda personen. Imellertid slutade ej hans lärarekall dermed, utan han hade dessutom alla traktens barn samlade i sommarstugan hos «Kjell Kjells», der naturligtvis lilla Ingeborg var förnämsta personen på fruntimmerssidan. Vill man se riktigt vackra, friska, raska och lifliga barn, bör man besöka en sådan skola i Norrland. Klimatet har härdat, men ej ännu förhärdat dem. Spänstighet och kraft, förenad med finhet och smidighet, uttrycker sig i alla deras former och uppenbarar sig i alla deras rörelser. Lilla «Inga» (hvardagsnamnet) var en åttaårig sådan liten varelse, med stora klara djupblå ögon, ett

allvarligt leende, små gropar på kinderna och frisk färg, som smultron och mjölk. Det fanns få bland barnen, som voro så flitiga som hon; ty fastän hon var sprittande glad, när det så skulle vara, så var hon allvarsam då det så skulle vara. Man kunde ej gerna se något älskligare, än då det vackra barnet, försänkt i tankar öfver lexans mystèr, satt och blickade rätt framför sig med sina vackra sjelftänkande ögon.

Sjelfve herr Norrfors imaginerade sig att den der fröken i Hernösand borde ha sett sådan ut och påstod ofta, att lilla Inga hade ett ogement tycke med «Maria Lovisa af Österriket», som var gift med «Napolion». Hon var således hans favorit, icke blott för föräldrarnes, utan äfven för sin egen skull.

Det är dock en betänklig sak för hvem som helst att ha favoriter, och svaga karakterer och i synnerhet fåfänga äro just mest utsatta för detta olycksaliga beroende, som uppkommer derigenom att man lätt får favoriter eller skaffar sig ett slags afgudar, som man dyrkar, utan att veta hvarföre, och lyder, då man tror sig befalla. Herr Norrfors var, för att tala sanningen, icke just någon stålkarakter och derföre hade han bland sina elever alltid några som voro favoriter, andra som han ej kunde tåla och en hel hop som fingo lefva och röra sig i ett slags purgatorium, hvarken favoriter eller förföljde.

Det hände sig en vacker dag, då solen log så vänligt och isen nyss var tinad från Noren och då björkarne doftade med sina späda ljusgröna löf, att herr Norrfors icke var vid riktigt humör; det hände honom alltid i skolan dessutom, ty han måste hålla opp respekten och detta gör svagt folk alltid på det sätt, att de göra sig odrägliga.

«Hör på, du lilla Ingrid eller Ingeborg den Fagra», sade han mildt, ty nu var det fråga om favoriten, «hör du: Den sednare Taflan?»

Lilla Ingrid spratt opp förskräckt, ty detta hade hon ej fått till lexa och frågan var också ett misstag af vännen Norrfors.

«Huru många bud, barn?»

«Sju.»

«Hvarom handla de?»

«Om . . . om . . .»

«Om kär . . .»

«Om kärleken till Gud», sade flickan i sin hjertans ångest.

«Till Gud? «Nästan», menar du», inföll skolmästaren halft förtretad, ty att favoriten så der skulle stappla var dock ej bra. «Hm . . . hm . . . Huru skola vi älska vår nästa?»

«Som oss sjelfva.»

«Det var bra svaradt», inföll herr Norrfors något försonad. — «Nå, du Lars Lass Anna Sei från Forstorpet», fortfor han, vändande sig till en annan flicka af ungefär samma ålder, «hvilken är vår nästa?»

Barnet som i det fall varit lyckligare än Ingeborg, att hon förut hört hvarom frågan var, inföll genast:

«Alla menniskor, både vänner och ovänner, kände och okände, fattige och rike.»

Det är dock en underlig ting, att de fattiges barn alla läsa dessa ord och sedan, det oaktadt, vandra ut i verlden och tro, att det är en kristen verld de hafva för sig . . .

«Rätt, åh ja, det gick an», yttrade herr Norrfors, ty Anna var alldeles icke favorit, utan var egentligen en af syndabockarne. «Nå, språket?»

«Älsk . . . älsker edra ovänner . . .»

«Nå, vidare.»

«Älsker edra ovänner, görer dem . . .»

«Hvad är det?» röt herr Norrfors och i samma ögonblick föll ett slag af linealen ner på barnets hufvud. «Hur är det?»

«Välsigner dem . . .» återtog barnet, med gråten i ögonen, «som eder banna . . .»

«Står det så?» — åter ett slag — «förbanna står der.»

«Görer dem godt, som eder hata och . . . och . . .», snyftade lilla Anna.

«Och? . . . skall jag lära dig att läsa jag? . . . och? . . .»

Intet svar.

«Jaså, du kan inte bättre. Nå, du skall få annat att göra än att beständigt skratta och göra spektakel», fortfor han och ämnade slå till ännu en gång, ty orsaken till den lärde mannens vrede var egentligen att han trott sig förmärka, att Anna skrattat åt honom en och annan gång, just då han tog sin högtidligaste mine uppå och höll en straffpredikan. Det är omöjligt att så långt efteråt utforska sammanhanget, men troligt var det, ty Anna

skrattade gerna, och herr Norrfors hade vid sådana tillfällen ett så roligt yttre, att man måste tänka på helt annat och se åt annat håll för att ej le.

Det tillämnade slaget blef dock ej af, ty Ingeborg reste sig upp och tog kamratens hufvud mellan sina händer. «Han kan slå till, om han vill, Norrfors, men det blir mig han slår den gången. Se Anna är min nästa, hon är fattig, min far är rik, det säger alla. Men hon kan bättre än jag och då jag inte fick stryk, så skall hon inte heller ha det.»

Folk, som få se en meteorsten komma ner midt framför sig, bli ganska säkert öfverraskade, men herr Norrfors blef så i ordets hela moraliska bemärkelse «flat», att han rent af mistade koncepterna.

Det var myteri om skeppsbord, hela den ostyriga besättningen kunde börja på med tal om «nästan», om rättvisa inför lagen; med ett ord, han hade en hel revolution i miniatur midt inne i den fredliga sommarstugan, der han förut styrt enväldigt — och det var sjelfvaste favoriten som höjde upprorets fana. Han var i samma ställning, som en Österlandets sultan, som hotas med afsättning af sin egen storvisir, sin egen ögnasten och favorit. Dylika tankar flögo som en bisvärm genom den öfverraskade lärarens lilla grå hufvud.

«Hva? hva . . . ba . . . är du rasande, Inga? . . . Hm, sätt dig ner . . . hm, är du rasande?» var det enda han hade att säga, ty det föll honom ej in att med Cæsar falla ned mot pelaren och säga sitt «et tu Brute».

«Ja, herr Norrfors, det är orätt», sade Ingeborg, «men det gör ingenting. Du Anna skall komma med mig hem, så skall du få något, bara du inte gråter . . . Inte rår jag för, att han inte slog mig, som inte kunde», tillade hon liksom ursäktande och häftigt rörd.

«Sitt ner, barn, se så, stilla nu, Anna slipper», yttrade herr Norrfors, som oaktadt sitt nederlag dock ville behålla någon fläck af slagfältet.

Det tycktes dock, som hans lilla usurpatrice icke ville tillåta honom behålla en enda tillstymmelse af seger, ty hon reste sig åter och sade: «Ja, hon skall slippa, det lofvar jag henne, åtminstone så länge jag är i skolan.»

Det syntes tydligt, att hon fattat sitt beslut och att händelsen djupt upprört henne, ty eljest var hon ett så godt, så lydigt och så gladt barn. Det är också i hela lifvets skola just sådana karakterer, som äro oböjligast och mest oåtkomliga. Hvarken hat eller smek kan rubba ett sådant mildt, kärleksfullt och gladt lynne, när det en gång, retadt till försvar för sin öfvertygelse, sin heligaste tanke, reser sig upp och ruskar sinnets lejonman, när det ej eger dess kattsvans att röra på.

Det är denna skillnad mellan lära och lefverne, som inom skolan ofta väcker sjelftanken till begrepp om rättvisa och orättvisa. Och detta hade nu skett med Ingeborg och var en väckelse, som vi kanske ännu en gång få se framträda under andra gestalter.

Det var ej utan att herr Norrfors sedan hela tiden var något flat; men han hade ej mod att taga den rätta utvägen, eller att föreställa sin lilla favorit att hon burit sig oriktigt åt, då hon i skolan disputerade hans makt, då hon i stället skulle sökt att medla och uppträda som försoningens engel. Detta misstag gjorde att han tvärtom blef ännu mera eftergifvande och detta verkade motsatsen af hvad det borde. Ingeborgs lynne blef således mera sjelfrådigt, än det eljest skulle blifvit, fick en öfverdrifven spänstighet och en sjelfförtroendets stolthet, som blott hennes goda hjerta och hennes ljusa hufvud hindrade att öfvergå i ett odrägligt högmod af detta slag, som i synnerhet visar sig hos rike mäns barn, som sakna uppfostran.

Kjell Kjellsson hade annat att göra än se efter sin dotter, som således var öfverlemnad åt sin mor och herr Norrfors. Begge gjorde allt för att skämma bort henne, och riktigt nog fick flickan derigenom en fallenhet att gå utan ledband och insöp ett slags förakt för de svaga menniskorna. Det finnes dock hos vissa en oförmåga att kunna förderfvas, liksom det hos andra finnes en oförmåga att höja sig, men detta är egentligen icke annat än kraft och kraftlöshet, vilja och osäkerhet. Den ene växer sjelf bäst, den andre faller, om han ej har stöd, och förmår knappt ändå hålla sig oppe.

Kjell Kjellsson och hans barn.

Det är lätt att på papperet förflytta sig några år fram eller tillbaka i tiden och derföre låter jag oss nu flytta fram omkring åtta år och då först titta in i Kellssons vackra byggning der oppe i Nordhallen.

Det är ej blott en stuga, det är en våning, som denne Jemtlandsbonde bebor. Ni ser franska tapeter på väggarne, speglar, spegelbord, mattor och i salen kristallkronor i taket. Om ni är främmande, mottages ni ungefär lika kostsamt, som hos en grosshandlare i Stockholm, men med en öppen, bondaktig gästfrihet, som gör att ni ej finner er generad af annat än kanske för mycken «välmening». Sådant var Kjell Kjellssons hus. Men vill ni se hvarifrån all denna rikedom kommit, så blicka ej utåt åkrarne, der kornet står magert och fullt med luckor. Der ute på ängbackarne springa väl en hop fålar, som en gång skola förbytas i penningar och flytta från fjellens verld ned till Stockholm för att draga bryggarkärrorna och slutligen bli ett offer för det djurplågerisystem, som ännu bedrifves i vårt ädla, kristliga Sverige; men dessa kunna ej inbringa så mycket. Icke en gång skogen, som öfverallt reser sig, kan vändas i penningar, ty den bär ej transporten. Det är således omöjligt att i den fria naturen, bondens egentliga guldgrufva, finna källan till alla dessa rikedomar, som stråla emot er och som åt sjelfva Kjell gifvit en stämpel af myndighet, som ej kan riktigt döljas, oaktadt hans något smilande, försigtiga och till det yttre blygsamma väsen.

Men källan finnes inom hus — i boden; der får ni se ett riktigt lager af packor med siden och kläden och hundradetals artiklar, importerade från grannfolket och ämnade att med första lägenhet afsändas ned åt Sverige. Det är klart att Kjell utom denna handel äfven har en hel här af stackare, som fånga ripor och som sälja dem till underpris åt den mäktige, som har dem i sina händer, och att hela socknens fattigare allmoge lemnar honom sitt smör — allt till export. Men den egentliga fortynen ligger i klädena, sidenstufvarne och schalarne. Sjelfva Kjell Kjellsson, som alltid med ett drag af sjelfförnöjsamhet kallade sig för bonde,

klädde sig dock som herre, fastän aldrig i frack, men likväl så, att han ganska tydligt skiljde sig från sina öfrige sockneboar, som dels stodo i beroende hos honom, dels krusade för honom såsom en rik man, men som för öfrigt gerna «naggade» på Kjell Kjellsson och ej egentligen tålde honom, fastän man aldrig vågade att «klyfva näbb» på sockenstämma, om Kjell föreslagit något. Vi se således att han var en riktig penningaristokrat, som blott seglade under bondflagg och som för öfrigt både inombord och i sin kosa var lik rangskeppen, hvilka nyttja herrflaggen.

Kjell Kjellssons hustru deremot var en gladlynt bondqvinna med sitt «huckle» (ett svart hufvudkläde som knytes som en mössa) knutet precist som de andra bondqvinnornas. Sannt var det väl att hon nyttjade sidenförkläde och dyra, mjuka och präktiga ylleschalar, men hon var och förblef dock en bondqvinna, fastän det sågs att hon var rik.

De begge makarne voro äfven olika i sitt yttre. Kjell Kjellsson var smidig, försigtig, förekommande mot herrarne, men grep hvarje tillfälle, då han kunde sätta en sådan i ett lika beroende som sina grannar och vänner af sitt eget stånd. Han var således mycket förekommande, så länge han ansåg sig behöfva det, men blef, så snart han ansåg sig säker, i samma mån stolt och stötande och tryckte på detta sätt ner hvarje makt, som satte sig emot hans egen. Hans Elsa deremot var gladlynt, aldrig egentligen artig, än mindre kruserlig, hade något karlavulet i sitt väsen, men sökte aldrig nedtrycka någon. Också var Kjell Kjellskan afhållen både när och fjerran, af hög och låg, som en god husmoder och en trofast menniska, som vände allt, så mycket hon kunde, till godo.

Nu var sonen hemkommen; han hade två gånger varit med sin far i Stockholm och bott på Kronan vid Hötorget, hade druckit vin på handelskontoren och i sitt slag spelat en hög roll. Det var en lång, vacker yngling, men der fanns något i blicken, som man ej egentligen kunde förlika sig med. Äfven han dref en liten handel för egen del och hade penningar ute på ränta hos en hop stackare i orten, som nu han i sin ordning, för öfnings skull, började utsuga. Detta var allt bra och väl och Kjell Kjellsson tackade Gud för sin son, som förstod att berga sig, och modern, som ej reflekterade synnerligen, tyckte att Göran var en lång vacker

gosse — och qvick sedan som en eld. Den enda, som ej var nöjd, var Ingeborg. Hon var ännu samma stolta men dock veka själ som fordom och fortfor ännu att minnas sitt: hvilken är din nästa? «Alla menniskor, fattiga och rika». Hon hjelpte troget sin mor i hushållet och då främmande kom, visade sig alltid den vackra flickan för att bjuda omkring, fastän hon alltid rodnade, då fadren på skryt sade: «Nå, Inga, du har väl tagit af det gamla vinet i innersta hvalfvet? För en så här rar främmande får du inte ta till hvardagsdrickat — ha, ha, ha.»

För öfrigt var hon flitig som ett bi, då deremot Göran der hemma gick som en hel herre och rökte ur sin silfverbeslagna pipa och hjelpte sin far med räkenskaperna och alldeles icke för öfrigt befattade sig med annat än röka och sofva, om icke händelsevis några andra förmögna bondsöner kommo dit, då han kunde hela natten med dem sitta på kammaren och spela kille; hvilket var bra i det fallet, att han vanligen vann, huru länge han «filerade».

Det var sällan Ingeborg talade vid sin bror, som synbarligen icke gerna inlät sig i samtal med henne, utan så mycket han kunde undvek henne, men detta ändrade sig plötsligen en dag, och han bad sin syster om ett samtal oppe på kammarn. De följdes åt.

«Hvad vill du, Göran?» frågade Ingeborg litet missnöjd, ty hon tyckte icke om detta hemlighetsfulla samtal.

«Jo, ser du, kära Inga», yttrade brodren vårdslöst under det att han slog eld på sin pipa och derefter kastade sig på sängen, «jo, ser du, Inga, jag är din bror och får säga dig, att jag vet allt.»

«Hvad då?» frågade Ingeborg och rodnade.

«Jo ser du, jag säger dig, att om du och mor längre gå och hjelpa Jon Larssons enka i Fjellsjöbygget, och om du längre går och tycker om Olle, så skall jag säga åt far och hela packet skall fan i våld.»

Ingeborg rodnade starkt och slog ned ögonen, men det fortfor icke länge, utan snart reste hon åter hufvudet, stolt som en drottning, och sade med kraft och stadig blick:

«Jaså, du vet då att Olle och jag hålla af hvarandra och att mor vet af allt. Nå väl, hvad vill du göra med det?»

«Du skulle ha Olof, du? Nej du, än är far giftoman och sedan jag, så att vi inte ta in en tiggare i slägten.»

«Är Olof en tiggare?» afbröt flickan, blodröd af sårad känsla, «tiggare? . . . Har han tiggt dig? Nej, men han har hjelpt många, som du velat suga intill benen, han har gjort sin mor glädje, han är en flitig och bra gosse och är sparsam och klok . . . Men hvad är du då? — en öfvermodig pojke, som litar på din fars penningar, som hela året gör intet . . . fast, gudnås, du gör ej blott intet — du är en dålig menniska, Göran . . . Gud tröste mig för min bror!»

«Ha, ha, ha!» skrattade Göran och blåste en lång rök ur pipan.

«Ja, skratta du, det kommer en tid, då du måste stå till doms för dina gerningar», sade Ingeborg. «Kommer du ihog den fattige Per Persson, honom, som du bedrog på det lilla han egde . . . nu går hans enka och tigger, sedan han tog lifvet af sig, — och två barn hafva dött af svält . . . Ja du, der är ju redan tre, som stå hos Gud och mana straff öfver Göran Kjellsson, så ung han är — skratta du, Göran, i stället att gråta . . . ja du, din mor och din syster hafva ofta gråtit öfver dig. Gud gifve dig en bättre vilja.»

«När ämnar du att predika i Kall?» frågade Göran, resande sig på ena armbågen. «Du är en riktig prest, du, lika så god som salig Klaugundius, som ligger på Undersåkers kyrkogård och som hade så vacker röst och så elak hustru, att du inte kan bli maken . . . predika litet mer, det låter, förbanna mig, rätt bra.»

«Käre Göran», sade Ingeborg och satte sig vid sängen och betraktade honom med de klara ögonen, i hvilka vredens eld blifvit släckt af ett par tårar, som trängde mellan ögonhåren, «käre Göran! du var förr en så god gosse, kan du ej bli det ännu en gång? . . . Se på mig, Göran, se ärlig ut, se på mig så der ja . . . Tror du väl att du blir lycklig på det viset — tycker du inte att Olof, den fattige Olof, är lyckligare än du?»

«Fan vet hvad han är lycklig med», mumlade Göran mellan tänderna.

«Jo du, han är lycklig med sitt goda samvete och sin flit. Han har ej några enkors och faderlösas suckar att höra på, då han vill somna, han känner inga tårar falla på handen, då han räknar sina få penningar, han har dessutom — märk det, Göran! — ingen annan än sig sjelf att tacka för det lilla han eger. Ingen

annan än han har gjort stugan deroppe varm och god åt modern, ingen annan än han har klädt gumman varmt och väl — allt har han gjort sjelf. Allt har han lärt sig sjelf. Käre Göran, bli inte ond, men ändra dig — då blir det bättre med dig.»

«Bättre? . . . Det behöfs inte, jag har, gudskelof, hvad jag behöfver», afbröt brodern, som en stund verkligen tyckts lyssna till systerns ord. «Imellertid så är det min vilja», tillade han, «att du inte tänker på Olle! Skulle rika Kjells dotter gifta sig med en pojke, som har ett nybygge? . . . Ha, ha, ha! det vore roligt att se.»

«Det vill och det kan rika Kjells dotter göra», sade Ingeborg. «Vet du, din tid är snart förbi, så har du börjat . . . du måste sluta snart, för ser du, den der vägen stupar utföre, förstår du . . . Nå, tala om allt för far, det får du gerna. Du kan ställa till att Olof inte får gå hit . . . du kan inte en gång få preja honom på spel . . . Men mellan mig och honom blir det inte slut, så länge vi lefva . . . Vill du något mera . . .?»

«Åh nej, det kan vara nog detta», yttrade Göran vårdslöst, och systern gick.

«Kors i Herrans namn, hvad du ser ut, Inga», sade modern, som i sin ifver med folkets middag sjelf fattat regeringstömmarne, eller rättare sjelfva spiran, ty hon rörde i grötgrytan, fastän det kostade något på i anseende dertill, att hon ansenligt lagt på hullet, «kors i Herrans namn, hvad du ser ut, kära Ingeborg! Hvad går åt dig, du är så blek som ett lik.»

«Åh, det är ingenting, mor, ingenting», försäkrade flickan och försökte småle. Imellertid hade samtalet med brodern angripit henne starkt efteråt, liksom vi ofta med godt mod kämpa oss genom en dödsfara och först sedan den lyckligen är öfverstånden med fasa se tillbaka och intagas af förskräckelse.

«Ingenting, kära Inga? Det är ej sannt; säg mig hvad det är. Ja, du är ju rent af hjertskrämd.»

«Jo, mor! Göran vet allt och har hotat att tala om för far att Olle och jag hålla af hvarandra, det blir en svår lek.»

«Herre Jemine, hvad säger du, barn!» utropade modren, «det går aldrig väl. Göran är ett sorgebarn, alltid är han hård och elak . . . Herre Gud att jag skulle ha en sådan pojke . . . Vet du, Inga, jag hör så mycken klagan öfver honom från alla sidor, att jag hört mera på ett år om honom än på tjugu om Kjell sjelf —

fastän han visst inte är god af sig, när han har rätten på sin sida, det förstår sig, men Göran ställer till bara olycka. Vet du hvad . . . men kanske det är bäst . . .»

«Hvad är det, mor? Jag kan nog höra mera», inföll Ingeborg.

«Jo ser du, han reser då och då, som du vet, öfver till Berg och jag har hört Kjell säga, att han ämnar fria till rika flickan i Vigge . . . åh ja, det kunde nog vara bra, fast penningar inte ä' all lycka heller. Men vet du, han går nu tätt och ofta opp till Fiskar-Anna oppe i Forstorpet . . . Gud låte honom icke gå och inbilla flickan någon galenskap.»

«Anna, min lilla beskedliga Anna — hon som af Norrforsen fick stryk, då jag borde fått det», inföll Ingeborg; «jag skall varna henne.»

«Ja, jag vet ingenting säkert», tillade modern försigtigt, «för se, det är bara Norrforsen, som var här i går, och han talade om det, inte som Göran skulle vilja bedra Anna, utan han blott tyckte att Göran var för god att ta Anna, som är så fattig, — och dessutom så kan, som du vet, Norrforsen inte med flickan, han «klankar» alltid på henne, fast han intet ondt har att säga.»

Herr Norrfors' småaktiga vrede, den der lambsens vrede, som i sig sjelf verkligen är så oskuldsfull och beskedlig, som någonsin vrede kan vara, var dock ihållande som ett evigt duggregn, hvilket varar längre och är långt besvärligare än en åskskur. Det är den der segheten, som hos svaga menniskor verkar i stället för styrka.

«Således åter Norrfors», sade Ingeborg; «han är en stackare både då han är god och då han är ond. Men jag skall varna Anna; tro mig, mor, Anna har alltid förlitat sig på mig, och jag skall tala om hela frieriet i Berg. Det svider väl i början, men det är bättre än att det svider för evigt.»

«Men om nu Göran», återtog gumman, «talar om alltihop för Kjell? Du skall se att han gör det och då får du aldrig Olof, ty innan han hinner att förkofra sig, så är du bortgift.»

«Bortgift?» frågade Ingeborg med ett föraktfullt leende. «Nej, mor, det sker inte, så mycket är säkert . . . Jag är min fars dotter, men icke något bohag, som han kan sälja eller byta bort.»

«Men, Ingeborg, Kjell . . . jag känner din far, Ingeborg, han gör dig olycklig . . . Han skall förfölja Olle in i döden och

gifva Göran allt det lilla vi ega . . . göra dig arflös, barn, ja, det gör han; ty Kjell, så beskedlig han annars är, kan också vara hård som en sten och kall som en is, om någon sätter sig mot hans vilja. Gud låte inte Göran gå och förstöra alltihop. Det ser eljest ut som Olle skulle ta sig opp, så att om han fick tid, skulle nog Kjell gå in på saken.»

Anna vid Forsen.

Då man ser öfver Tännsjön, ser man der borta till venster, på afstånd, huru ett helt moln står stilla utmed vattenytan, der sjön tycks genom en smal öppning förena sig med ett haf, hvars gräns man ej ser. Detta är dock en synvilla; det är nämligen horisonten man ser genom dalöppningen, Tännsjön slutar just der och störtar sitt vatten ned i Noren. Denna störtning är den så kallade Tännforsen, der en ofantlig vattenmassa kastar sig öfver klippkanten och faller rakt ner i Noren, som vidtager vid klippans fot. Detta vattenfall är kanske det mest imposanta, Sveriges afvexlande och allvarliga natur eger; det rasar väl icke som Trollhättefallen, skummar ej som Elfkarlebyfallet, men det är, det oaktadt, skönare och verkar starkare på sinnet än begge. Det synes som Tännsjön fordom varit en bassin, hel på alla sidor, hvars vatten strömmat af i några bäckar och åar, af hvilka lemningarne ännu finnas i mossträckningarne i grannskapet, men att vid någon naturrevolution ett stycke af sjöns kant blifvit lösbruten och störtat i djupet; då trängde vattnet fram genom denna lucka och kastade sig efter, bildande sjön Noren med dess uddar och många vikar. Nu är Tännforsen ett fall, der vattenmassorna öfver klippkanten störta lodrätt ned i den underliggande sjön från en höjd af omkring 80 fot. Man har kallat stället «Sveriges Niagara», och liksom detta är fallet deladt i två hälfter, men ej af en ö, utan af ett stort klippstycke, som ligger midt på klippkanten och som i orten kallas Björnstenen. Folket berättar nämligen, att en björn, som velat simma öfver Tännsjön, hade blifvit gripen af strömdraget och

förd mot fallet, men lyckats att i det afgörande ögonblicket kasta sig opp på klippan, der han sutit, ur stånd att åter komma derifrån. Några barn hade dock från stranden sett «den starkes» belägenhet och hade börjat att efter bästa förmåga slunga stenar ditöfver. Björnen hade länge tålt förolämpningen, men slutligen hade tålamodet tagit en ända, han råmade förfärligt och visade de elaka gossarne tänderna, men utan verkan; det var ej möjligt att på sådant afstånd injaga fruktan. Ändtligen skydde han hvarje fara och tog ett väldigt språng, men det var ändå alltför kort: björnen drogs med oemotståndligt våld ned i djupet, begrafdes i den kokande kitteln der nedanför, kastades i hvirfveln och flöt slutligen upp, söndersargad och stympad, på Norens lugna vatten. Derföre heter stenen Björnstenen.

I fordna dagar var det ofantligt mycket mera vildt i Jemtland än nu; stora skaror af elgar och renar, små karavaner af björnar och stora skockar med vargar genomströko de tysta, obebodda skogarne. Den tiden summo tusentals djur öfver Tännsjön, som stänger det öfra landet från det nedra, och många af dessa funno sin död i Tännforsen. Detta gjorde att de få åboarne kring Noren hade ett slags elg-, ren- och björnfiske i sin sjö och passade på, då sådane störtat utför fallet, att taga upp de slagna skogsdjuren, som sjelfva störtat sig i olyckan. Man brukade till och med att uppe i Tännsjön skrämma de simmande djuren att nalkas strömdraget och på detta sätt skaffa sig en god fångst. Carl den XI hade besökt äfven Jemtland och ännu finns hans namn i en takbjelke i ett hus i Nordhallen, till ett märke att han legat i detta rum. Carl den XI visste att vända allt i penningar och belade således Nordhallens by med en särskilt skatt «för djurfång i Tännforsen», hvilken skatt fortfor ända till Gustaf den III:s tid, då den försvann eller fick ett annat namn, helst Tännforsen icke mera gaf något djurfång.

Tännforsen begränsas på ena sidan af ett skogbevuxt berg, som terrassformigt stiger uppåt, temligen brant, så att granarne stå och luta öfver fallet och ofta tumla ner deri och sedan komma som nakna lik tillbaka i dagen, qvistar och grenar med sina mörka barr hafva de mistat i hvirfveln; på andra sidan är naturen mera leende, en vacker björkskog smyger sig utför sluttningen mellan

Tänn- och Norenssjön och strax ofvanför denna backe, nära vid den vanliga platsen, der man landar med båten, då man far för att bese fallet, låg, under den tid jag beskrifver, en liten stuga, der Lars Larsson vid Forsen bodde.

Det var en liten beskedlig man, med en lika beskedlig hustru, han lefde af att fiska i «oset» eller sjöns utlopp i Tännforsen, der man ofta såg gubben blott några famnar från afgrunden ro sin lilla öka fram och åter för att fånga smårör (röding) och annan ung stimm, ty det är blott fiskarens ungdom, som öfvermodigt trotsar mot strömmen och leker på kanten af störtningen. Men gubben Lasse var äfven den, som forslade resande öfver de begge sjöarne och som omtalade historien om björnstenen och, om man riktigt ville forska, åtskilligt om troll och småtomtar, som bodde i de svarta klipporna och som då och då hade sin dans på björnstenen eller satte sig på vattenkanten och åkte «kana» ned i djupet, liksom yra barn. I Tännsjön bodde der också en fru som var fager att se uppå när hon vände ansigtet fram, men som för öfrigt var ihålig som ett tråg; hon var ovän med frun nere i Noren, och ibland så suto de inom hvar sitt område och grälade. Med ett ord, Larsgubben var full af fördomar och trodde fullt och fast på naturandar, gnomer, dryader och allt annat både gammalt och nytt otyg, blott under andra namn.

Det var en höstqväll; der låg en tung dimma öfver sjöarne, skogen stod mörk och dyster, vattnet sqvalpade oroligt för de ojemna vindstötarne, som störtade ner från de fjerran fjellen, Larsgubbens öka låg uppdragen på land, men rördes dock då och då af vågornas sqvalp, Tännforsen brusade med ett ihåligt ljud, liksom då man kör några batterier kanoner öfver en darrande bro — jorden darrade lindrigt, som hon plägade, och den hvita dimman, som alltid stod öfver fallet, tycktes tätare och tätare än eljest.

«Nu äro de ute», sade Larsgubben, när han kom in i stugan, der hans gumma sysslade i spiseln och hans dotter Anna satt och spann.

«Hvem då, far?» frågade flickan och småskrattade.

«Hm, satans anhang, vet jag; såg jag inte en lång skugga der nere i dalen skymta mellan träden, hm, och hörde jag inte rop i skogen; «harfånget» skriker och det betyder olycka.»

«Åh ja, det har varit ruskigt nu hela tiden», yttrade gumman och kastade om de väldiga grankubbarne, så att gnistorna flögo högt opp genom den låga skorstenen, «det är en elak tid.»

«Åh, både mor och far tro så mycket», skrattade Anna, «jag är inte rädd för spöken, jag; den ende jag varit rädd för i min dar, var den der lille Norrforsen, när han slog mig i skolan, men den tiden är förbi.»

«Och det der pratar du», inföll Largubben litet förargad, «du, som är hvit och röd och trind och glad som ett vinterny, du tänker inte på annat än att skratta och kan inte begripa att det finns en hel hop, som hvarken du eller Norrforsen förstår, så lärd han gör sig.»

«Åh ja, far! inte skall J väl bli ond, för det att jag narras», sade flickan med ett sorgligt småleende; «inte förstår jag mycket och derföre pratar jag litet dumt ibland, men se, far, jag är så hjertinneligen glad i qväll, få se att det händer något rätt roligt.»

Anna var också en af dessa hjertansglada varelser, som ej ett ögonblick tviflade på att lifvet var fullt af sällhet och roligheter och som ansåg sorgen, icke som den nödvändiga skuggan, utan hvilken dagern ej fick afvexling, utan blott som några svarta streck, som händelsevis då och då kommo på taflan, men hvilka på intet sätt hörde dit eller ingingo som delar i sjelfva det outgrundliga konstverket, som kallas öde.

Hela hennes utseende förrådde ett sådant ögonblickssinne; i de klara blå ögonen, som ej voro stora, utan hvarje gång hon log drogo sig tillsammans eller hvad man kallar kisade, låg någonting så glädtigt, så jollrande, att man ovilkorligt måste hjelpa det goda barnet att skratta, helst den lilla munnen och groparne på kinderna, den friska färgen och den fylliga kinden gåfvo det hela af hennes ansigte en stämpel af glädje och tillförsigt, som drog äfven ett hypokondriskt sinne något opp ur den lerväg, der det ältar sig fram i allvar och vedermöda.

Anna var också för sitt glada lynne och sitt vackra ansigte, som långt ifrån missläddes af de skälmaktigt kisande ögonen, en stjerna vid alla tillställningar i grannskapet: hon dansade bäst Jemtpolskor, ingen kunde så fermt och smidigt som hon surra omkring i den trollska dansen, hvartill musiken går på toner och i en takt, som ingen menniska är i stånd att härma eller kan ut-

trycka genom noter. Ingen kunde så många historier, som Anna vid Forsen, och ingen sjöng så klart och rent som hon. Bland de många, som då och då i den djupa skogen läto tonerna af en folkvisa klinga klippa från klippa, träd från träd, eller bland dem, som i kyrkan sjöngo psalmer, var der ingen som hade en så ren, klar och fyllig silfverton, som Anna: «det klingar som en klocka», sade man, då Anna sjöng.

«Pass på, att här kommer främmande i qväll», sade Anna. «Jag såg huru skatorna för en stund sedan hoppade framför dörren och skrattade så hjertinnerligen godt; det kommer främmande, det skall far se.»

«Åh, spinn du och sitt inte der och spå», yttrade modren, litet vresigt; «jag vet nog hvem du menar, men inte får du Göran, rika Kjells son i Nordhalln, du kan inbilla dig sådant.»

«Hvem vet, mor? Så underligt har händt förr, Göran är nog en hederlig gosse.»

«Åh, dermed är väl jemnt och rätt lika bra, som med far hans», mumlade Larsgubben och skufvade sin lilla runda skinnmössa på hufvudet; «han, visst är han rask alltid och förstår att samla pengar — men om det sker riktigt ärligt . . .»

«Ärligt?» inföll Anna, «jaså, Göran skulle inte handla ärligt? Jo det skall jag säga», fortfor hon, rodnande af harm, «det skall jag säga, att allt det onda man säger om Göran är bara afund, för si de äro inte så rika som han, derföre så veta de ej allt ondt de vilja pådikta honom — det är riktigt synd om Göran.»

«Ja, ja, det kan väl hända; visst är han hederlig så till vida», återtog gubben, «han gaf mig en kardus Hoppet, det var god tobak.»

«Och så gaf han mig en silfverkedja och nålar med klockor och skällor på», inföll Anna. «Men tyst, det går utanför, det är han, jag känner igen stegen.»

Knappt hade flickans vaksamma öra märkt dessa steg, förr än den låga dörren öppnades och — jo riktigt — Göran kom bugande in, ty dörren var ej högre.

«God afton — god afton, fader Lars och J, Larsgumma», yttrade Göran fryntligt, «och du, Anna, som sitter der så fager och fin. Ser ni, jag är ute och spankulerar på qvällqvisten, har varit borta hos Petter Persons här borta, och lade till med båten för att titta in här.»

Larsgubben kände på sig detta slags respekt, som fattigt folk har för penningar och rikedom, — han lyfte på sin mössa och helsade mycket fryntligt igen; endast Larsgumman iakttog mindre krus för rika Kjells son, och detta kom sig deraf, att hon ej gerna såg att han så mycket helsade på i torpet, ty att han skulle ha allvar med Anna, var något som gumman ansåg alldeles omöjligt.

Göran hade dock längesedan märkt detta och tillgrep sitt vanliga hjelpmedel. «Hör på, Larsmora, jag har fått mången drick mjölk här inne», sade han, «och har så många gånger lånat Lasses öka för intet, att jag, när jag for hemifrån, tänkte, det vore väl inte Larsgumman emot, om hon fick sig en smula till söndagsklädning; den hon har är allt något gammal. Men Larsgumman är en så rar qvinna, att hon inte behöfver vara sämre än andra.» Med dessa ord drog han fram ett paket, som innehöll svart kamlott till en klädning.

Larsgumman betraktade den vackra skänken med ett gladt leende, och Anna betraktade ömsom far, ömsom mor, med triumferande blickar.

«Åh, det är alltför mycket», sade gumman och synade tyget på alla möjliga sätt, ty det icke allenast smickrade hennes fåfänga, utan det gladde henne, emedan hon ansåg en sådan gåfva vara af alltför stort värde, om ej Göran skulle ha något allvar med sina promenader till Forstorpet; åt Larsgumman rätt och slätt var skänken för stor, men deremot ganska passande, om Göran ville att hans tillkommande svärmor skulle se något ut för verlden.

Det var således naturligt, att skänken upptogs med synnerlig tacksamhet.

«Nåh, Anna», började han och satte sig bredvid flickan, «du är flitig, du, det gör du rätt i, ty med gudsfruktan och flit vinner menniskan allt, så är min tro.»

Anna kastade en flyktig blick på sina föräldrar för att se hvad detta yttrande skulle verka. «Ja, hvad skall en fattig flicka annat göra», blef svaret.

«Ja, också om du blefve aldrig så rik, Anna, så behöfs det flit, ty Gud välsignar oss ej, utom då vi äro arbetsamma och äta vårt bröd i vårt anletes svett.» Så talade Göran rätt vackra saker en stund, ända till dess modrens uppmärksamhet tycktes afbruten

af hennes arbete med blånspinningen och Larsgubben gått ut för att hugga opp litet ved för brasan. Då började Göran hviska: «vet du, Anna, far min är mycket sjuk . . . han var ute i förrgårs qväll, och då satt han på en sten, och då fick han något ondt i sig. Vi hafva haft gamla Kjerstin i Trollstorp hos oss, och hon har kastat korsstrå och frågat: är du i 'väran, i vattnan eller jo'lan?' och korset föll på jorden; ser du, han satt på en sten och då kom det; Gud vet hur det går med far! . . .»

«Är det så illa?» hviskade Anna med sorgsen blick. «Herre Gud, han är inte gammal än, han kan nog lefva länge än.»

«Ja, Gud gifve det», suckade Göran; «men om han dör, så kan ingen hjelpa den saken, vi ha nog bjudit till både med Tilly-droppar och 'gratia probata' och lagt senap på benena . . . och låtit slå ådren, men han blir allt svagare och svagare, och nu har jag varit borta hos Per Andersson i Kjellsmyran, för si han kan bota kreatur och förstår sig litet på folk också . . . han kommer dit i qväll, och vi få se hvad han kan göra; han sade att det var bara 'skottet', men det tror jag knappt.»

«Herre Gud, hur skall det gå?» suckade Anna, som kände sig underlig till mods; det tycktes henne liksom Kjell Kjellsson var hennes enda stöd här på jorden, hennes enda försvar; men detta var dock blott en inbillning, ty det visste hon, så länge Kjell lefde, så kunde hon aldrig hoppas att få Göran; men det oaktadt fruktade hon att han skulle dö.

«Om nu far dör, så kan ingen hindra mig att ta dig», sade Göran, «det är ju bra det, Anna lilla.»

«Och så der kan du tala då far din ligger och plågas i dödens käftar», inföll Anna med sorgligt allvar. «Så skall du ej tala, det är syndigt.»

«Ja, jag bara säger, om far dör, som Gud förbjude, så gläder mig ej pengarne, men bara det tröstar mig, att jag kan ta dig . . . så menade jag. Du må tro, Ingeborg och jag äro i stort gräl om dig.»

«Hur då? . . .»

«Jo, ser du, Ingeborg är alltid litet högmodig af sig och tycker att du inte är god nog till svägerska; men si, hon får väl ge med sig en gång; emedlertid så sätter hon i mor; men Gudskelof jag är myndig sjelf och herre sjelf om far dör.»

«Och Ingeborg har ändå alltid varit vänlig emot mig», suckade Anna, ty det smärtade henne att någon kunde svika hvad uppförandet lofvade. «Ingeborg har alltid visat sig så vänlig emot mig», upprepade hon, «jag kan inte tro att hon är falsk.»

«Åh nej, men si hon är, som flickor pläga vara, litet slug af sig», anmärkte Göran med ett illparigt leende; «hon är stolt och stor i hågen för sin rikedoms skull, och tycker väl att hon ensam kan få gifta sig fattigt . . . hm, du har väl hört att Olle slår sina slag; nå väl, det får gå; men inte skall Ingeborg sedan slå knyck på nacken åt dig . . . nej, det får hon låta bli. Emedlertid kan du tro, att hon ändå vill hindra oss att giftas, och då hon ser att hon ingen makt har med mig, så kommer hon nog till dig och menar på att jag inte har allvar med saken; men det måtte du väl inte låta narra dig af.»

«Ja du, Göran, det tror jag, att ingen kan vara så dålig, att han lofvar och inte håller och ger en stackars flicka hjertesår . . . inte gör du det?»

«Se der, du börjar redan tvifla», smålog Göran, «hur skall det gå om Ingeborg kommer? Och det gör hon, ty hon har hotat mig med att hon nog skall hindra saken ändå; hm, du får inte tro henne.»

Göran satt ännu långt in på qvällen hos Anna och «tisslade och tasslade», som Larsgumman alltid sade; ändtligen gick han. Anna och Larsgubben följde honom ut och ner för backen, der snart båten sköt fort ut på den mörka sjön mot några lysande punkter, som betecknade ett och annat upplyst fönster i Nordhallens by.

Testamentet.

Göran hade under hela fadrens sjukdom sällan lemnat sjukrummet, men deremot haft mycket att prata och hviska vid den sjuke, som tycktes med spänd och plågsam uppmärksamhet afhöra honom. Ändtligen tillkallades herr Norrfors, som en hel dag satt inläst på en kammare och skref; hvad han skref var allom en

hemlighet. Emedlertid såg sjelfva herr Norrfors både ledsen och förlägen ut, då han råkade Ingeborg, som, utvakad och sorgsen, väl ej frågade hvad det var han skref, men deremot trodde sig veta att det var en bouppteckning. «Inte är det så illa med far, att Norrfors måste teckna opp allt», sade hon endast. «Med Guds hjelp så blir far bra igen.»

«Ja, Gud gifve det», sade herr Norrfors med ömklig stämma, «eljest så blir det inte bra, Ingri lilla, inte bra, inte bra, — hm, det är ibland rätt svårt att kunna en smula mer än andra menniskor, si presten och jag äro de ende i socknen, som kunna något mera i skrifning och finare läsning, och derföre måste vi begge hålla ut med slupen, — ja, ja, vi få väl se, vi få väl se.»

«Men far tycks nu starkare än förut i dag, är det inte godt tecken, Norrfors?»

«Hm, jo visst; men si det är också ett dödstecken. Ingri vet att när ljuset är nerbrunnet, flammar det till i pipan just som det skall slockna.»

Dagen derpå kom presten, och nu framtogs ett papper, som Kjell Kjellsson i närvaro af Göran, presten och herr Norrfors förklarade vara sin yttersta vilja och bad de begge sednare bevittna. Detta skedde, och då namnen stodo der (Petter Norrfors med en stil som låg baklänges och med sina många styfva streckar och slängar, i det närmaste liknande ett stycke gärdesgård, på hvilken man torkat ärter och lemnat några refvar qvar), betraktade Göran underskriften, och ett drag af blandadt hån och glädje fläktade öfver hans ansigte innan han åter hann att taga den sorgliga minen på sig.

Sedan den saken var afgjord, bad presten Kjell att tänka på sin hädanfärd. Denna påminnelse slog som en åskstråle ned på den döende, som hittills med så spänd uppmärksamhet sysselsatt sina tankar med ordnandet af sina jordiska angelägenheter, att han nästan glömt att det var för att dö han gjort det.

Hans uppsyn förändrades; döden hade alltid varit honom en fasa, och nu, liksom genom ett trollslag, skymtade hela hans förflutna lefnad förbi honom, gestalter, som med tårar och suckar förebrådde honom mycket, mycket, som han ej skulle hafva gjort, om han tänkt mera på den stund som nu var inne.

Emedlertid mattades han allt mera och presten kunde således blott flyktigt vidröra konturerna af den döendes lefnad; men detta var nog att jaga kallsvetten på hans panna. Snart, sedan han fått nattvarden, föll han i en stilla yrsel, denna öfvergick till slummer och slumren i död, just då morgonen grydde kall och dimmig öfver nejden.

Göran var helt lugn; han tog genast regeringstömmarne, och sedan den högtidliga begrafningen var slut, tog han i tillkallade vittnens närvaro fram testamentet.

Det innehöll, att som Göran alltid varit en lydig son, utnämndes han till ensam arfvinge, i händelse hans syster Ingeborg ingick gifte med Olof Jonsson från Fjellmyren, hvilket giftermålsaftal vore ingånget utan fadrens vetskap och mot hans vilja. Äfvenledes skulle Elsa ega halfva boet efter lag, dock så, att hon ej egde förskingra något, utan skulle allt efter hennes död tillfalla Göran och Ingeborg, så vida hon ej gjorde mot fadrens yttersta vilja.

Sådant var i sammandrag det testamente, som herr Norrfors petat ihop och sedan bevittnat; han hade hjelpt till att beröfva sin favorit allt och ställa henne i det odrägligaste beroende af brodren.

Göran uppläste testamentet med hög röst och med ett hånfullt löje då han kom till punkten, som gjorde Ingeborg arflös, om hon gifte sig med Olof Jonsson.

Moder Elsa gret och menade att det var olagligt; Ingeborg endast rodnade, men sade: «tro mig, mor, Göran har nog gjort det lagligt, så att det ej kan kullslås, men det är detsamma.»

«Jo, jo, visst är det en laglig handling», yttrade häradsdomaren i Thorshaga, som var närvarande. «Jo, Kjell visste väl hvad han ville. På det viset blir egendomen samlad, och Ingeborg är väl inte så galen och tar en nybyggare, som visst är en bra karl, men som ingenting har utom sin gamla mor och några stutar och några hästar, som han säljer.»

Ingeborg smålog bittert, men hon teg, äfven när Göran gick nära förbi henne och hviskade: «såg du, jag höll hvad jag lofvade dig.»

Det var omkring åtta dagar efter denna händelse Olof Jonsson kom ner från nybygget och red in på gården till Göran Kjellssons egendom; det var en ståtlig, kraftig figur, på en eldig häst, som kråmade sig och stoltserade då ryttaren steg af och band honom vid staketet. Ingeborg skyndade ut på trappstenen och helsade honom välkommen, men med en mine, som ej bådade glädje.

«God dag, Ingeborg», sade Olof och tog henne i handen, «du är ledsen i dag. Åh ja, man mister icke sin far mer än en gång», tillade han med en djup suck; «men tacka du Gud, Ingeborg, din far fick dö i sin säng, . . . min stackars far, som for hans ärenden, dog i en snödrifva och fick icke en gång vigd jord . . . vi återfunno honom aldrig. — Hur är det med din mor och Göran?» fortsatte han och ville gå in.

«Göran är icke hemma», sade Ingeborg; «men innan du råkar mor, vill jag tala med dig; kom opp på min kammare.»

«Åh, så får jag då i frihet råka dig, Ingeborg lilla, du min kära, goda Ingeborg.»

Snart voro de på hennes lilla kammare, der hon hade så nätt och vackert, att man kunde glädjas deråt.

«Nå, Gud signe dig, Ingeborg», började Olof. «Det har ofta gjort mig ondt, att vi ej kunde tala om allt för din far; jag tycker inte om att smyga så der för folk; men det var kanske bäst som det var.»

«Hör på, Olle, tala inte om det der», inföll Ingeborg och satte sig midt emot en stol, som hon framsatt åt honom, «jag vill tala uppriktigt med dig, Olle.»

«Ja, i Guds namn, det är ju klart det», småskrattade denne.

«Ja, riktigt öppet och så som det är. Vet du, jag har ändrat mig, du bör se dig om på annat håll . . . det är nu så, att vi icke kunna gifta oss, det är orätt om jag gifter mig med dig.»

Olof bleknade. «Hvad i Guds namn står på? — Kära Ingeborg, du är dig inte lik, hvad är det? Vill du inte ha mig . . . hvad har du då mot mig i Guds namn? Jag vet att jag håller dig så kär som mitt eget lif, . . . ja, som min gamla mor och ändå ett stycke till; men, kära Ingeborg, det är väl ej allvar?»

«Jo, Olle, riktigt allvar, jag *kan* ej gifta mig med dig.»

«Nå, så *ville* du då om du kunde?» frågade Olof och fattade begge hennes händer i sina, «ville du då, om du kunde, så skall jag gå.»

«Ja, Olle, jag ville visst, men kan inte», sade Ingeborg och började gråta.

Detta lugnade honom genast. «Nå, då är ju allt bra», började han med mildt smålöje. «Nå, hvad är det då som grannar?»

«Jag är arflös om jag tar dig», sade Ingeborg och riktade sina vackra ögon på Olof för att se hvad intryck detta skulle göra, men hon märkte ej en gång någon förlägenhet i hans öppna ärliga ansigte.

«Arflös, jaså, ingenting vidare?» sade han och drog på munnen; «det der är Görans verk . . . och», tillade han med ett skälmaktigt leende, «och du vill hellre ha arfvet än mig? Är det så, Ingeborg?»

«Nej, men jag för ingenting med mig; du är fattig, du får arbeta dubbelt för min skull, det får inte ske, derföre måste det bli slut.»

«Hör på, Ingeborg, säg mig nu riktigt hjertligt, bryr du dig inte om arfvet? tycker du inte att det blir svårt att bli en nybyggares hustru? Säg, ångrar du inte på penningarne, om du gifter dig med mig?»

«Nej . . . nej, det skulle jag icke göra, aldrig, aldrig!» sade Ingeborg.

«Nå, då är det ju ingenting att vara ledsen för; vet du, dina pengar må Göran ha och slita dem med helsan, men jag vill ha dig och låter pengarne fara.»

«Och du blir inte ledsen en gång», sade Ingeborg och lade sin arm om ynglingens hals, «inte ledsen en gång, du småskrattar till och med, Gud välsigne dig för det.»

«Åh nej, jag tänker som så: Gud hjelper oss nog . . . Vet du, jag har aldrig tviflat på Gud.»

«Inte jag heller, men desto mera på menniskorna», suckade Ingeborg.

«Se så, låt sorgen fara; nu gå vi ner till mor . . . hon måtte väl inte vara kantig, gumman; för si, att förstå sig på qvinfolk, det vill riktigt prestakunskaper till. Kom du nu inte och såg så ömklig ut, att jag trodde att olyckan stod för dörren, och så är det ingenting annat, än att bror din prejat dig, liksom han prejat andra. . . . Åh, det är en hvardagsvisa.»

Men Elsa mottog honom med öppna armar och var så hjertans glad öfver de unga, att hon för ögonblicket glömde sin sorg och sin grämelse öfver Görans uppförande.

Så sutto de hela dagen tills in på eftermiddagen och uppgjorde framtidsplaner, hvilkas hela grund var nybyggarstugan, den lilla potatisåkren och det ypperliga betet, der Olof hade tolf goda kor och sex unghästar, så mycket hade han förkofrat sig; men då han slutligen berättade dem att han egde tusen rikdaler kontant utlånta och lika mycket innestående, så kände deras glädje inga gränsor.

Ändtligen syntes Göran komma, just som Ingeborg som bäst satt och räknade sina tillkommande rikedomar der oppe i fjellen. «Ser du, der kommer Göran; nu skall du ta mig om lifvet och vi skola sitta precist som vi inte såge honom när han kommer; se så, vi äro ju förlofvade, det förstås, för lif och död, utan hans pengar. Blif nu bara inte ond, Olle, så att det blir spektakel.»

«Nej, — åh nej; jag tycker att det är mera synd om Göran än om oss.»

Göran inträdde och stannade som fastnaglad, då han fick se de begge älskande sitta i högbänken och modren helt lugn se på deras smek.

«Det der går bra långt», sade Göran slutligen, «ännu så gäller fars testamente, och så länge . . .»

«Jaså, det är du, Göran», sade Ingeborg skrattande, «ser du, här är min fästman, Olof Jonsson.»

«Jaså, fästman, det är väl ändå tu tal om», yttrade Göran snäsigt.

Olof lät sig ej förtycka, men steg opp, och redan hans höga, smidiga och starka gestalt ingaf respekt, liksom det var onekligt, att hans unga, friska ansigte och det ljusa rätklippta håret, som inneslöt det, gaf honom någonting så fullkomligt nordiskt kraftigt i hela sitt uttryck, att man ej gerna sade något stötande ord då han stod opp och nalkades.

«Du ser tråkig ut i dag, Göran», sade Olof och lade sin kraftiga hand lätt, men ändå känbart på hans skuldra. «Tack för sist, svåger. Ingeborg har gifvit mig sin tro, far din har gifvit dig penningarne, och så kunna vi vara nöjda begge två.»

Göran hade gerna velat svara något spetsigt, men Olles hand låg tungt på hans skuldra, och dessutom förlorade han intet på om systern fick följa sin vilja. Han drog således munnen till ett smil och sade: «Åh ja, om så är, så inte är det mig emot, bara Olof ger en förbindelse från sig att ej klandra salig fars testamente.»

«Ja vasserra tri, hellre än gerna, processer ä' inte min sak och dessutom så är du nog så 'slängd' i lagen, att det ej låter sig ändra. Jag till och med afsäger mig utstyrseln, om det så skall vara, ty Ingeborg har fått sin rätta utstyrsel af Gud i himlen, ett godt hjerta, ett troget sinne och kärlek i bröstet. Vet du, Göran, en sådan gåfva kan endast Gud ge; men se pengar, det kan hin håle skaffa så mycket han vill.»

Det första mötet aflopp således så fredligt det kunde, och mot aftonen svängde sig Olle åter på sin kamp och red i nattdimman hem genom skogarne, de mörka, vilda skogarne; men allt föreföll honom ändå så gladt och ljust, ty det sken i själen en glädje, som han aldrig förut känt så klar och ren som nu.

Ett Jemtlandsbröllop.

Det är verkligen ingen småsak att ställa till ett riktigt bröllop i Jemtland. Också kunde mor Elsa omöjligen låta beveka sig att ställa till denna högtid under vintern, ty hon ville dock att Ingeborg med heder skulle komma ur gården och beredelserna. Sjelfva Göran var alltför högmodig att vilja låta sin syster gifta sig utan all pomp och ståt; och desto säkrare han var om penningarne, desto mer ville han visa, att han var «hederlig» i den bemärkelsen, då det betyder detsamma som frikostig.

Det blef således ett stök hela vintern, och Ingeborg arbetade bittida och sent i väfven för att förfärdiga alla dessa otaliga näsdukar, servietter, halsdukar och förkläden, som skulle utdelas bland bröllopsgästerna. Allt gick så lätt och lustigt, fastän Ingeborg genom ett beständigt bultande i väfven knappt gaf sig ro att höra hvad Olof sade, då han helsade på. Göran var nästan den ende

som tycktes nedstämd; men det var blott derföre, att han såg andra vara glada, och det sved i honom att ej också kunna vara det.

Allt emellanåt for han bort. Modren trodde till den rika flickan i Berg, men han sade intet ord, som kunde tydas dit; deremot helsade han ofta på hos Anna vid Forsen och Ingeborg bemödade sig ej att afstyra det, sedan hon, då hon en gång talade vid Anna och uppriktigt sade sina tankar, afväpnades med ett flatskratt och med försäkran, att hvarken Göran eller Anna tänkt på att hålla af hvarandra.

«Stackars Anna», sade ofta Ingeborg till sin mor, då de någon afton hvilade sig, «stackars Anna, hon tror ej mig, men deremot honom så väl. Jag har sagt allt; måtte Gud upplysa henne!»

Påföljande vår, när isen brast på sjön, var då ändtligen allt så i ordning, att man kunde begära lysning; men åtta dagar före första lysningen begåfvo sig Göran, såsom Ingeborgs giftoman, och häradsdomaren, i ställe för brudgummens far, åstad för att bjuda första gången, det vill säga, att underrätta om att det skulle bli bröllop i Göran Kjellssons gård i Nordhallen, ty man måste bittida säga till om sådant, derföre att det är nära nog lika mycket bråk att bli bjuden, som att bjuda. Man skulle nämligen på hvarje ställe kunna bereda sig att medföra hederlig «förning» af sötostar, brynostar, sockerrån, finkakor och alla dessa ting, som man måste ha med sig, då man far på ett hederligt bröllop. Sedan detta lystringsbud kommit, var der ingen som mera undrade, när det söndagen derpå lyste för nybyggaren ärlige och beskedlige Olof Jonsson och bondedottren ärliga och dygdesamma Ingeborg Kjellsdotter.

Man har i Jemtland en sed som påminner om den gamla, goda, briljanta tiden, då damerna vid Ludvig den XV:s hof, för att få vacker hy, hvarje afton belade ansigtet med råa köttskifvor; detta sker väl icke i Jemtland, men deremot skall bruden ovilkorligen sjelf stoppa all den köttkorf som åtgår till bröllopet, — «för att få hvita händer.» Detta ansågs likväl ej nödigt för Ingeborg, som hade marmorhvita händer utan detta i sig sjelf tråkiga arbete; men seden är dock så originell, att jag velat förvara den till «forskares» efterrättelse.

Några dagar efter andra lysningen satte sig åter Göran och häradsdomaren till häst och genomströfvade trakten för att få veta

hvilka gäster som antogo bjudningen och hvilka som icke funnit sig hafva tid att komma på bröllopet. De fleste antogo dock bjudningen, så mycket säkrare, som de redan bakat både bröd och tunnrån och samkat grädde till smöret.

Emedlertid var der ett fasligt stök der hemma; mor Elsa var i rörelse som ett perpetuum mobile, och pustade ur rum och i rum, ty oaktadt allt var på herrskapsmanér, skulle bröllopet dock bli efter landsens sed. Stora salen kläddes derför med lakan, hvilka vidare pryddes med guirlander och kransar af fjellverldens buxbom, lingonriset, och med blommor i tusental, dessa fina doftande blommor, som växa deroppe bland klipporna, liksom för att visa huru svagheten i sin enkla skönhet trotsar allt och lefver der kraften brytes och tillintetgöres. Öfver det långa bordet spändes i taket en himmel, som hängde ner med djupa, rika veck och som likaledes pryddes med blommor, hvarförutan en ofantlig krans och krona hängde midt öfver brudens plats.

Bröllopet skulle bli en söndag och allt derför stodo musikanterna på lördagsqvällen tillreds vid Göran Kjellssons och helsade med hjertlig musik bröllopsgästerna, som nu mangrant anlände för att dagen derpå tåga till kyrkan. Det är naturligt, att de nu genast trakterades; men den egentliga orsaken till det tidiga besöket var, att «förningarne» den aftonen skulle aflemnas. Det var en ofantlig massa födoämnen, allt det läckraste och raraste man kunnat samla, hvaribland också det så kallade bröllopssmöret utmärkte sig genom sin sockertoppsform och alla de kruseringar, som prydde dess yta.

Söndagsmorgonen satte sig tåget i rörelse, först spelet på sina hästar, ett par unga drängar, som sutto liksom fastlästa i sadeln och spelade fiol oaktadt alla de glada djurens konster och krumsprång. Sjelfva Ole Bull skulle i en sådan position tagit sig illa ut; men detta hände ej spelet, som hade en viss vana att rida och spela fiol på en gång, en öfning, som synnerligen vore att rekommendera hos den konstälskande publiken, som tillika behöfver motion.

Kyrkan var löfklädd från golf till tak och blomfestoner hängde rundt omkring bänkraderna och bildade bågar öfver gången. Det finnes nästan intet som är så verkligen landtligen skönt som en kyrka, som på detta sätt står prydd som en brud och är ljus och

glad och helig som brudens sinne. Hela tåget stiger från hästarne, på hvilka de ridit dit, bruden och alla de andra qvinnorna i snedsadlar, prydda med röda, blå och gula fransar och bandvippor.

Ingeborg hade en stolt svart gångare, sprittande af lif och kraft, och den milda sköna flickan, smärt om lifvet som en vidja och spänstig som ett friskt rör, satt så lätt, så ogenerad i sadeln, att man nästan ej ville att hon åter skulle ställa sig på marken och blifva som andra menniskor. Detta skedde likväl, och nu tågade brudparet och hela «stadsen» i kyrkan, företrädde af sitt eviga spel, som med sitt filande på alla fyra strängarne tillställde en ordentlig olåt i Guds hus, brudparet till ära.

«Hvad hon är vacker», hviskade nästan hvarenda manlig åskådare, «och hvad hon är grann», menade hvarje qvinna, då Ingeborg inträdde i kyrkan och tog sin plats framme i koret.

Ändtligen var predikan slut; de voro verkligen få som hörde med uppmärksamhet på densamma, ty högtidligheten, den granna bruden och hvad som komma skulle ryckte till sig allas sinnen.

Presten trädde framför altaret, brudpellen, en stor sidenschal, spändes af tärnorna öfver brudparets hufvud och de vigdes tillsammans inför Gud och verlden. Ingeborgs *ja* klingade så mildt, men ändå så tydligt, att man egentligen ej visste om det skulle bli Olof eller hon som skulle råda i huset; det tycktes som skulle de blifva lika mäktige begge — och så bör det vara.

Det var förskräckligt varmt i kyrkan, som var alldeles fullpackad med folk. Junisolen stack in på de små rutorna och lyste varm på alla de otaliga dödskransar, som prydde pelarne, förgängliga minnen af en förgänglig lycka; man blef derföre verkligen glad när spelmännen åter gåfvo signal till uppbrott och brudskaran tågade ur kyrkan för att i sockenstugan utdela «möl-lotterna.» Detta tillhör landets sed. «Möle» är nämligen många sorters bröd: ärtbröd, gult som vax, men beskt att äta för den, som ej anser det för något rart, bjuggbröd, vörtbröd, tunnrån och smörbakelse utgöra tillsammanlagde en «möl-lott», som utdelas till en och hvar af kyrkfolket, som derföre tränges i sockenstugan ungefär som folket vid kongliga theaterns biljettlucka, då mamsell Lind skall låta höra sig.

Denna utdelning varade länge; men ändtligen tar den då slut, den sköna bruden lyftes af sin man upp i sadeln, hela tåget sättes åter i rörelse under musikens toner.

Der hemma står redan på gården ett prydligt bord, der förfägnad gifves innan man träder in i bröllopssalen och till det festligt prydda bordet, der nu alla rangeras i den ordning, som är den vanliga vid sådana tillfällen. Det är en måltid som går till på riktigt nordiskt vis och som rikligen öfverflödar af köttvaror och alla rara rätter, som mor Elsa kunnat påhitta; det var så «hederligt», att hvarenda menniska innerligen önskade att den väl skulle taga slut, hvilket också slutligen hände.

Sedan satte sig brud och brudgumme tillsammans, och nu blef det gästernas tur att komma med begåfningar, bland hvilka i synnerhet märkes, att brudens mor skulle ge nya blanka tennfat, hvarefter brudens bror, Göran, framträdde och gaf några hundrade riksdaler i penningar samt två kreatur, som de fingo välja efter behag; alla närmare och fjermare slägtingar gåfvo i proportion och slutligen ungdomen, minst två riksdaler en dräng och en riksdaler en piga, allt i banko, ofta i silfvermynt.

Efter denna inbringande ceremoni blef der åter traktering med lättare rätter, sötost, brynost och sådant som naturligtvis är någonting oändligen lätt och smakligt efter en så duktig middag. Nu återstod dansen; den slutar med att dansa kransen af bruden, och det är väl således skäl att betrakta henne riktigt noga innan all herrligheten försvinner. Det som mest fäster vår uppmärksamhet är hårklädseln. Ingeborgs silkeslena ljusbruna lockar äro lagda öfver en valk, så att hufvudet får en betydlig höjd, deroppe sättes den starkt förgylda brudkronan med sina många medaljer och på begge sidor en stor blombukett af grönt och rödt och väldiga rosor af glittermessing; från denna granlåt går der perlband och kedjor som hänga i bugt på hårfästet. Hon är för öfrigt klädd i svart siden med ett bredt ljusrödt och hvitt band om lifvet och bär guldur, guldkedjor och dyrbarheter utan ända, som mor Elsa släppt till att pryda sitt sommarbarn.

Spelmännen hafva stämt, gnidit stråken på colofoniibiten, som sitter fastklibbad bakpå fiolhalsen, och draga till, stampande takten med begge benen, så att det låter som ett ackompagnement af fyrtröskning. Dansen begynnes.

Den arma bruden, med sin tunga prydnad, och brudgummen äro nu dömda att dansa med hvarenda af gästerna från de äldsta gubbarne till och med den yngsta gossen; men utom desse äro dock ännu flere som vänta på dans, det är de så kallade «mjölktossorna» (mjölkflickorna), som vid åttatiden kommit med mjölk som förning från hela byn och ännu längre ifrån. Dessa äro ej bjudna förut, men inbjudas nu på dans; och som sådana förningar komma hvarje afton så länge bröllopet står, går förmånen att vara «mjölktossa» i tur mellan alla pigor i hela trakten, som hvar sin qväll komma för att få dansa.

Så dansas till dager ljus, kl. två på natten, och först då, när den nordiska solen sticker på och förgyller björkskogen och Tännforsen åter glänser som klart silfver och foglarne börja slå och blommorna öppna sina daggfyllda kalkar, tystnar olåten från fiolerna, och man går till hvila för att samla krafter till påföljande dagens strapatser.

Den der hvilan blir dock ej lång; de outtröttlige musikanterna börja åter, och nu skall «långdansen» begynnas. Nu kläder ungdomen ut sig i så många bizarra drägter, som tillfället medgifver och uppfinningsförmågan räcker till att tillskapa, och derefter tågar hela bröllopsskaran under skrik och sång, ackompagneradt af skrammel med spjäll och grytringar, till alla gårdarne i byn, der man vanligtvis är beredd på besöket. Sålunda tågade nu skaran ut från Göran Kjellssons gård i Nordhallen och fortsatte kosan till hela den långa raden af gårdar som ligga på bergssluttningen och utgöra byn. Öfverallt, i hvarenda stuga, satt man i förväntan tills det utstyrda sällskapet under sitt charivari dit ankom och bjöd dem som bodde i stugorna att ta en sväng; naturligtvis uppträdde nu de outtröttlige spelmännen och till deras mera reguliera musik dansade man med hvarenda gubbe, hvarje gumma, hustru och flicka, ända till barnet, som nyss hade lärt gå. Alla skulle ha sin lilla «sväng» innan det glada sällskapet, sedan gårdens alla innevånare fått sig en «möl-lott», begaf sig till den nästa för att fortsätta oväsendet. Efter denna långdans, som i Nordhallen måste bli ungefär en half mil fram och tillbaka, voro dock ej gästerna mera trötta än att de dansade ut på natten. Någon hvila behöfdes dock, ty tisdagen infaller husmorskalaset. Nu skiljdes Olof Jonsson för dagen från sin Ingeborg, ty han skulle

i en särskild stuga dricka om med karlarne och hon i den egentliga bröllopsgården traktera qvinnorna. Vanligen dricker man vid detta tillfälle något för mycket, och Göran, som alla råa naturer, hade en njutning af att se fulla menniskor; detta lyckades dock ej riktigt fullkomligt, ty Olof hade i sitt väsende något som gjorde, att man ej gerna i hans närvaro ville förgå sig — och sålunda aflopp dagen temligen lugnt, fastän på qvällqvisten några grannar sutto ute på gungbrädena och pratade om hvarandra, utan att egentligen veta hvarom frågan var. Emedlertid gick dagen åt, och om solen den qvällen såg ett dussin menniskor mera, som ej visste hvad de gjorde, så rodnade hon ej starkare än vanligt, ty menniskorna bära sig ofta dumt åt utan att derföre vara så glada som på Ingeborg Kjellsdotters bröllop.

Onsdagen är dock för de gifta gästerna den sista dagen; der återstår dock en ceremoni, nämligen då man skall «skaffa bort surteken». Alla ben efter det väldiga kalaset äro nämligen samlade i långpannor och andra passande apparater och bäras nu i högtidlig procession, företrädde af spelmännen och beledsagade af hela brudskaran, till någon öppen plats i skogen, der någon isolerad klippa eller stor sten finnes. På denna sten lägger man alla benen och tänder på en stor eld för att förbränna dem, under det att folket fattar i en stor ring och dansar kring den brinnande benhögen så länge till dess benen äro förbrända; denna sista högtid beledsagas af traktering, som fortsättes då man i bröllopsgården intar middag. Nu, sedan alla satt sig i frid och ro, inträder först brudgummen och ger hvarje karl en stoppad kritpipa till afskedsskänk och efter honom kommer bruden med sina gåfvor. De voro här de der näsdukarne, servietterna och halsdukarne, som Ingeborg så flitigt arbetat ihop under vintern.

När Ingeborg nu, för sista gången, der hemma skulle gå fram till sin mor för att tacka henne för alla barndomens dagar, för all ungdomens glädje, för kärlek, tro och frid — då hon räckte fram sin gåfva, en präktig bulle invirad i linne och omknuten med ett rosigt sidenband, då försökte hon ännu att småle, men der föll dock en stor tår ner på det rosiga bandet då hon böjde hufvudet och tigande aflemnade skänken; då steg gumman Elsa upp — den eljest så glada, starka och lefnadsfriska gumman darrade som ett asplöf — och hon tog sin flicka i famn. «Gud välsigne dig,

barn», hviskade hon snyftande, «glöm ej din mor då du sätter fötterna under eget bord.»

«Aldrig, aldrig, mor, aldrig glömmer jag er», sade Ingeborg, «men», tillade hon tyst, «blir det er här för hårdt, så kom till oss i fjellen.» Det fanns ingen i hela laget som ej djupt kände det högtidliga i detta ögonblick, då ett gammalt band hotar att slitas derföre att ett nytt blifvit knutet. Ingeborg fortsatte sin vandring och sin begåfning — öfver allt såg hon huru mycket man höll af henne, huru ogerna man släppte henne från byn; qvällen kom och gästerna skulle fara och med hvarje gäst följde musiken ett stycke ut på vägen till sista valet för de gamle.

Ungdomen lät sig dock ej förtryta, utan blef qvar och dansade hela natten, så att thorsdagens sol rann opp och stod högt på himmelen, innan musikanterna ändtligen fingo spela den glada skaran från gården och der åter blef fred och ro.

«Gudskelof att vi åter äro ensamme», sade Ingeborg sedan de siste gästerne farit; «vet du, Olle, att denna högtiden har förefallit mig långt mindre glad än jag föreställt mig; jag skall dock skiljas hemifrån; vet du, der man varit barn, der man lekt i sina barndomsdagar, derifrån skiljer man sig ogerna, ja med sorg.»

Olof tog sin lilla hustru under hakan. «Nåh, kära Ingeborg, vi ha ju ett nytt hem deroppe i fjellen och om du vill, så kan ju mor flytta till oss, ty att hon trifs här, tror jag inte.»

«Vet du», inföll Ingeborg, «Göran ser ut som det onda samvetet och . . . och . . . ser du, Anna vid Forsen var den enda af alla flickorna, som ej kom hit; der är olycka å färde . . . eljest hade hon kommit på mitt bröllop, ty huru det är, gammal vänskap rostar icke.»

«Anna? Ja . . . det är sannt, henne såg jag icke; eljest var här, med mjölktosser och allt, en duktig svärm, så att hon nog hade kunnat vara här utan att jag märkt det; man blir riktigt vill i hufvudet af ett sådant evinnerligt kalasande och så det beständiga fiolklirpet, som surrar i öronen på mig i åtta dar; tacka vill jag der oppe till fjells, der är tyst och stilla utmed sjön, och fastän stugan är liten, så kunna vi nog rymmas der.»

Några dagar efter bröllopet stodo hästarne sadlade framför dörren. Göran hade måst för en angelägen affär resa bort, och den ende som således var hemma, var mor Elsa, som i anseende

till sin ålder ej kunde följa med dem, men som lofvade att så snart mossor och sjöar lagt sig, och således det fanns väg öfverallt, komma och blifva hos de unga öfver jul.

Så redo der då tre personer oppåt skogarne, Olof och Ingeborg och gamla Jonsgumman, Olofs moder, som, mager och spenslig, satt i sin snedsadel så fast som någon. Några drängar med klöfjade hästar, medförande brudgåfvorna, följde efter.

Det var en skön varm dag, «kloddran» slog der långt inne i den djupa tallskogen, som genomångades af en frisk furulukt, en och annan hackspik slog sina hvirflar med näbben i en vissnad tall, som stod der naken och lutande mellan klipporna; men långt öfver skogstopparne, höjde sig snötopparne af de omgifvande fjellen, och hundradetal af kristallklara bäckar hoppade genom skogen, letade sig fram utmed de ormlikt sammanslingrade trädrötterna, sköljde granitblocken och formerade kaskader, som sprutade och fradgade bland gruset.

Länge redo de begge nygifte tyste bredvid hvarandra; de tycktes begge vara försänkte i tankar. Ändtligen smålog Ingeborg och sade: «Olof, nu tänka vi på alldeles detsamma.» Olof spratt till, men kastade en blick oppåt himmelen. «Ja», nickade Ingeborg, «ja, du tänker som jag och tackar Gud, som gjort allting så herrligt och vackert . . . var det ej så?»

«Jo, Ingeborg, vi kunna inte tacka Gud nog, att han gifvit oss en frisk vilja och en ren vilja och sin herrliga jord att bo uppå.»

Resan varade länge; först mot qvällen kommo de på de slingrande skogsstigarne fram till Olofs vidsträckta egor. «Du får inte tro att det är så rart hos mig som der nere i Nordhallen», sade han; «men det gör väl ingenting, du är väl nöjd med sådant det är?»

«Ja, käre Olle, bekymra dig icke», blef svaret, men det oaktadt kunde Ingeborg ej låta bli att med nyfikenhet se framför sig och i sitt sinne önska att stugan icke skulle vara alltför eländig; men hon hade redan längesedan tänkt sig in i sitt nya hem och lärt sig resignation med sådan stuga Olle ville beskära henne.

Ändtligen kommo de fram till den lilla sjöns strand. «Hvad är det? Bor här flere än du?» frågade hon då hon såg en liten

nätt rödmålad byggning med hvita fönsterpaneler och gröna fönsterbågar ligga på andra stranden af sjön och spegla sig i vattnet.

Olof hade uppmärksamt och liksom misstroget betraktat sin brud, men då han såg att hon blef gladt öfverraskad, blef hans uppsyn fryntlig. «Det är din och min stuga, ser du, jag har byggt den åt dig, för din skull . . . är du nöjd att bo der?»

«Ja, ja, ack så vackert och nätt, käre Olle, tack, käre Olle, ack se hvita fönsterpaneler och gröna bågar, ack, hvad det är vackert.» Så jollrade Ingeborg som ett barn under den korta ridten som återstod; men knappt hade «kampen» stannat, förr än hon var utaf och inne i byggnaden. Allt var på riktigt bondmanér, men se, på vinden var en liten kammare efter Ingeborgs halfförfinade smak.

«Är du nöjd och blir du nöjd, Ingeborg?» sade Olof och omfamnade sin glada hustru.

«Ja, ja, jag är och blir nöjd med dig och med stugan nu och i hela min lefnad.»

«Gud välsigne din ingång, kära, söta, goda Ingeborg», hviskade mannen och tryckte en hjertlig kyss på de rosiga läpparne.

En Tourist.

Utmed stranden af en sjö i Kent ligger en skön egendom, som tillhörde, vid den tid vår berättelse börjar, sir Edvard Ellis. Denne var redan då en äldre man, men hade hela sin lefnad förblifvit ungkarl och var nu således en verkligen «gammal ungkarl». Det der ungkarlsståndet har det egna med sig, att man invänjer sig i vissa slentrianer, som man ej vill öfvergifva, att man klär sig på ett eget vis, äter på sitt egna manér, sofver på timma som ingen annan sofver och låter idéerna gräfva sig en så djup strömfåra genom själen, att det vill ordentlig slussning till, om de på något sätt skola korrespondera med andra; man blir, som man sjelf gerna vill påstå, «en man för sig», eller, som andra bedöma saken, «en besynnerlig patron». En sådan man var sir

Edvard Ellis, en i sjelfva England besynnerlig man, hvilket vill säga att han i alla andra länder var någonting outgrundligt kuriöst.

Så hade han lefvat i många år ensam på sitt gods tillsammans med sin kammartjenare, taffeltäckare, med ett ord, en man, som på en gång innehade alla funktioner en tjenare kan bekläda, nämligen den långa John, som i sitt röda livré, smal och slingrig i kroppen, liknade en ostindisk kräfta. Sir Edvard Ellis brukade aldrig att resa bort; hans ypperliga hästar stodo i stallet, sprungo på betet och gjorde ingenting, de innehade lika så goda sinekurer, som någonsin en af högkyrkans biskopar och pastorer. Sir Edvard begagnade dem aldrig, utan satt inne i sina rum, der han sysselsatte sig med heraldiken och således beständigt hade en vapenbok till hands för att taga reda på alla de lejon, stjernor, bjelkar och rosor, som betyda så mycket och så litet här i verlden. Orsaken till hans förkärlek för heraldiken var den, att han, Gud vet allena genom hvilka grenar, befann sig befryndad med Stuartska huset och huset Lancaster och huset Howard och en hel rad med hus, som släppt till fäder och mödrar och kusiner och tanter, hvilka paradera med sina vapen på hans vidlyftiga ätts tafla. Man vet att det finnes menniskor, som i hela sin lefnad beständigt läst samma bok, perm från perm, år ut och år in. Jag menar ej här Bibeln, som tål att läsa på så länge, utan helt enkelt menskliga böcker, sådane som Cooks resa omkring jorden, som jag vet att en gammal prest på landet studerade i tjugu år. Jag var gosse då mannen satt och läste Cooks resa, jag blef student och kom hem från akademien, och ännu satt han och läste Cooks resa — jag blef en man i staten och helsade på gubben, men kom olägligt, jag störde honom, ty han läste Cooks resa och uppehöll sig som bäst på Unalascha eller någon annan af de ryska räföarne.

På samma sätt hade sir Edvard i trettio år oupphörligt studerat heraldiken och enkom lärt sig tyska för att läsa Gatterers heraldik, som är ett hufvudverk, der man får reda på «blasoner», «tincturer» och allt annat i den ädla vetenskapen. Han hade således aldrig tid att njuta af naturen; blommorna doftade i trädgården, träden i parken susade, men sir Edvard höll sig inne, utom en gång hvarje sommar, då han skulle ut och betrakta huru hans vapen — en fyrdelt sköld, ett rödt, ett blått, ett gult och et

grönt fält, med ett hvitt kors i det röda fältet, en gul stjerna i det blå, ett blått kors i det gula och en röd ros i det gröna fältet — blommade på en stor terrass i trädgården, der trädgårdsmästaru inom en låg buxbomshäck med blommor planterat detsamma.

Detta var snart sagdt den enda gång han gick ut i det gröna, för öfrigt satt han inne eller gick och spatserade i sina anors sal.

Men emedlertid lärer detta mångåriga studium af ett och samma blifvit något tråkigt, med ett ord, när långa John en regnig höstmorgon kom in med kaffebrickan, vände sig sir Edvard till sin i det högröda livréet inpressade alter ego och sade: «det regnar i dag.»

«Jaa, alldeles förskräckligt, det är också nu den sjette Oktober.»

«Tag ner högtsalig konungen», sade sir Edvard, «och låt göra en låda åt taflan.»

«Hans majestät konung Carl den förste, ädel och saknad i åminnelse?» frågade John högst förundrad.

«Ja, . . . tag så denna bok och lägg ner den i vagnslådan, samt min garderob . . . Hästarne stå framför dörren klockan två.»

Kometer stryka ibland ned med svansen på vår snöda jord och då blir hon något öfverraskad af händelsen, men hela jorden kan ej bli så flat som långa John, då han efter en tjenstetid af flere decennier hörde att sir Edvard skulle resa ut.

«Det blir således resa af?» frågade han.

«Ja . . . resa», blef svaret.

Klockan på slaget två stod vagnen framme, den stora boken fördes ner och lades i vagnslådan (det var vapenboken), Carl den förstes konterfej, inpackadt i en låda, ställdes på framsitsen, och nu kom sir Edvard i sin vanliga nattrock och blott med en kappa öfver axlarne, satte sig i och sade till förvaltaren, som högst förundrad stått vid fotsteget i förväntan att bli tilltalad: «på bordet ligger ett bref. Kör!» Vagnen rullade af och långa John nickade åt husfolket, emedan han sagt dem att hans tro vore, att sir Edvard ville fara in och se på kappridningarne i närmaste stad.

Resan blef dock längre, den bar af till en sjöstad, och andra dagen klockan tolf förmiddagen begaf sig sir Edvard, åtföljd af

långa John och kung Carl den förste samt sin vapenbok, om bord på ett vackert skepp, som låg i hamnen, dit äfven sakerna voro förda.

Knappt hade han kommit, så hissades ankaret, seglen spändes och fartyget gick till sjös, under det att långa John i sir Edvards kajuta satte opp Carl den förstes porträtt. Väl visste John att det ej mycket lönade mödan att fråga, men han trodde att fartyget skulle ta en liten sväng och snart lägga i land, ty det var tämligen säkert, att sir Edvard ej gjorde långa resor. «Hm», mumlade långa John, «hm, hm.»

«Hvad är det?» frågade sir Edvard.

«Hvart bär det, sir?»

«Vet inte.»

«Hm, vet inte sir hvart skeppet skall gå?»

«Nej.»

«Hm . . . hm. . . .»

«Du var sjelf om bord med min biljett», återtog sir Edvard. «Jag skref blott: undertecknad vill följa med ett fartyg och landa der ni först lägger till. Edvard Ellis.»

«Hm, hm, vi fara ut till hafs.»

«Ja, jag ser det . . . gå!» John gick under det hans herre fortsatte att bläddra i vapenboken.

«Hvart bär det?» frågade John en gammal matros, som stod vid bastingeringen.

«Bär? jo det bär till Ostindien.»

«Ostindien», frågade John så förskräckt, att det röda livréet höll på att blekna liksom hans egna magra kinder, «landa vi ej förr?»

«Jo, på Madeira . . . och så S:t Helena och så Cap.»

«Madeira, det är der vinet växer», mumlade John; «hm, det skall bli kuriöst.»

Skeppet klöf emellertid vågorna. John fick se delfiner, hajar och många trefliga ting i vattnet, han fick se hafvets lysande inom tropikerna och tropikfoglarne sedan, som svängde trotsigt och djerft öfver masttopparne, men sir Edvard var aldrig oppe på däck, utan lefde inom skeppsbord precist som der hemma, tillsammans med vapenboken och Carl den förstes porträtt. Den herrliga ön stack ändtligen opp öfver vattnet och afspeglade sig

mot den djupblå, rena himlen, hvilken i söder pryddes af den herrliga solen, som strödde sitt guldregn öfver det vida hafvet.

«Nu äro vi vid Madeira, skeppet skall lägga till», yttrade John försigtigt till sin herre.

«Lägg in kungen i lådan, kom ihåg boken och kläderna», sade sir Edvard, fortsättande sin läsning, liksom ingenting händt.

Skeppet hade redan ankrat då sir Edvard kom opp på däck, betalade öfverfarten och for i land med slupen. Man skaffade honom rum, taflan hängdes opp och så började åter ett lif, precist som der hemma.

Så hade de vistats på Madeira och bott i Funchal några månader, då sir Edvard gick ombord på ett annat skepp. — John frågade efter; det skulle gå till Trondhjem.

När de kommo till Norge, flyttade de i land; men sir Edvard började nu att få en annan idé, han ville bese landet, och detta gjorde att han beslöt en fotresa.

«Sir, det står jag ej ut med», sade långa John, då han fick del af planen, «att stå har jag lärt mig, men att gå, att vandra står jag ej ut med, särdeles i ett sådant gement land.»

«Du tycker ej om landet?»

«Nej bevars, här växer intet vin.»

«Du tycker mera om Madeira?»

«Nej bevars.»

«Nåh, om Old England?»

«Ja bevars.»

«Du reser till England, jag blir qvar. . . .»

«Jag skulle resa utan er, sir», sade den trogne betjenten nära gråtande.

«Du reser, jag blir qvar», blef det bestämda svaret, som ej tillät apell. John fick således resa tillbaka till England och sir Edvard lät packa sina saker på en kärra och vandrade sjelf mot svenska gränsen; nu var han ute på äfventyr — och det skulle vara med besked.

Det var en vacker höstafton just i solnedgången, då Larsgubben vid Forsen låg med sin lilla öka vid motstående stranden

af Tännsjön. Gubben hade rott länsmannen, som varit ute på torpsyner, och skulle just vända om, då en besynnerlig man i grå hatt och klädd i lastingsrock och höga stöflor kom utför vägen och vinkade. Den besynnerlige mannen tycktes vara omkring sextio år gammal, med tunnt hår, som stack fram under den grå hatten, en skarpt markerad näsa och ett par klara ärliga gråblå ögon, beskuggade af ett par de väldigaste ögonbryn man kunde se. Larsgubben ansåg honom på fullt allvar för en tomte, som var på flyttning, och sådane små troll skulle man inte göra emot. Den besynnerlige mannen hade emedlertid kommit till stranden, satte sig i ökan och pratade några obegripliga ord och pekade gent öfver sjön, der den grå knuten af gubbens lilla stuga skymtade fram ur björkdungen.

Larsgubben visste ej riktigt hvad han skulle tänka; men sedan han högt yttrat: «I Jesu, min Frälsares heliga namn», hvarvid den underlige mannen smålog men ej försvann, tog gubben till årorna och rodde med raska tag öfver sjön.

De voro snart framme och den främmande steg ur båten och trädde in i stugan.

Han stannade förundrad när han der fick se en liten fryntlig gumma som välkomnade honom; men det var ej detta som egentligen fäste hans uppmärksamhet: vid fönstret, belyst af den nedgående solens rödgula strålar, satt en ung qvinna och blickade utåt den dvergaktiga småskogen utan att tyckas märka honom; det var en skön varelse fastän blek och mager och med skarpt tecknade purpurrosor på kinderna, fastän läpparne voro bleka och pannan så hvit som marmor. Ett barn af omkring tre års ålder satt lekande på golfvet och syntes vara den gamlas favorit.

Larsgubben kom in och nu framtog den främmande en liten bok och började på rådbråkad svenska fråga: «hafva en rum, hyra en rum, betala bra.» Larsgubben förstod nu att det var en menniska och gissade genast att det var en af de der «engelsmännera», som hela somrarne bo hos Nicklas i Skalstugan och fiska med «angel» i fjellsjöarne. «Hör du, mor, det är visst en af engelsmännera, han kan väl få kammaren, om han vill ha», och med detsamma förde han sin gäst in i förstugukammaren, som tycktes, oaktadt sin tarfliga utstyrsel, behaga den främmande.

Så hade då nu sir Edvard Ellis hittat på ett riktigt äfventyr, och detta var dock något för hans i öfrigt så trötta, så stumma och i gamla vanor inpassade själ. Der bodde han väl och bra, sedan han från Medstugan, der han nedlagt sitt gods, fått till sig taflan, vapenboken, sina bössor och sina kläder. Småningom lärde han sig svenska eller, rättare sagdt, jemtländska, men dåligt, det är klart; dock, både Larsgubben och gumman förstodo honom väl, och sjelfva Anna kunde, oaktadt sin blekhet och det smärtfulla uttrycket i hennes förtärda men ändå sköna ansigte, icke låta bli att dra på munnen åt alla de qui pro quo, som uppstodo under dessa språklektioner. Eljest så satt hon mest vid fönstret och arbetade; men det var ej mycket bevändt med detta arbete, ty hvarken krafterna eller lusten ville räcka till. Den ende i hela huset som tycktes glad var den lille Göran, den der gossen som, då sir Edvard trädde in, satt vid sin mors fötter.

Stackars Anna! det hade gått som Ingeborg förespått. Redan då Ingeborgs bröllop stod hade Göran öfvergifvit sitt offer och undvek Forstorpet vid hvarje resa. Deremot for han ofta till Berg och ryktet förmälde att han skulle gifta sig med den rika flickan i Vigge.

Men ej långt derefter hörde man hur ett spädt barn gret derinne i stugan vid Forsen och hur en gumma sjöng en vaggvisa för att trösta den lille.

Påföljande sommar satt der ofta om qvällarne en blek tvinande qvinna utanför den låga byggningen och blickade tanklös öfver Tännsjöns lugna vatten. Det ljusa håret låg i oordentliga lockar kring pannan, de magra händerna, nästan genomskinliga, lågo sysslolösa i hennes knä, hon tycktes försänkt i tankar. Ändtligen öppnade hon de bleka läpparne och med sin skära klara silfverstämma sjöng hon på en melodi, som sjelfvilligt sprang fram ur hennes själ:

Du sjöfru, kom ur dimman ut
Och tag mig i famn, så är det slut,
Och vagga mig se'n uppå bölja blå,
På böljorna hvita, som störta på
Uti forsen.

Se'n vill jag sitta der nedanför
Och gunga på skummet tills *han* dör;

Då vill jag tvaga hans ande så ren
Och bleka den hvit uti månens sken
Uti forsen.

Men när den bleka qvinnan sjungit ut, stod alltid en gumma bakom hennes rygg och väckte henne ur drömmarne, sägande: «Anna, Anna, tänk inte så, kom ihåg ditt stackars barn!»

Då smålog alltid Anna och gick tyst in, tog barnet i famn och kysste det till dess det leende somnade vid hennes bröst.

Så hade Anna lefvat ett svagt lif, till dess sir Edvard kom in i huset. Han begrep snart sammanhanget och för första gången tycktes det som någon menniska intresserat honom. Han satt ofta hela timmarne och betraktade den bleka modren och lekte med barnet; det var som Anna varit hans eget barn.

Emellertid reste Göran fram och åter mellan Nordhallen och Vigge, der den så kallade «rika flickan i Berg» bodde. Denna så kallade flicka var dock ej vidare ung; åtskilliga karakterslyten, i synnerhet en obändig häftighet och något mer än loflig trätgirighet, hade gjort henne fruktad i sin hemort, och fastän rikedomarne lockade en och annan att tänka ditåt, afskräcktes de fleste dock från att göra allvar. Den rika flickan hade också icke tagit för god någon fattig yngling, «ty rikt vill rikt ha» — men de rike aktade sig. Den ende, som således vågade att fria till den stränga sköna, var Göran, som ej såg till annat än penningarne och som tog hustrun som ett oundvikligt ondt, det ingen kunde hjelpa. Rika flickan i Berg hade, som vi veta, icke själens egenskaper för sig; men äfven till det yttre hade den gode Guden icke gifvit henne förstfödslorätten. Det var en lång kantig figur med karlfasoner och ett skarpt markeradt mörkt ansigte och svart hår, som, vanligen i oordning, purrigt stod omkring hufvudet. Också förmälde ryktet att hela den slägten var af tattare-extraktion och led efter led icke gjort sig känd för annat än ett vildt lynne och ytterlig snålhet; men dessa egenskaper hade gjort slägten rik och Märta eller, som hon vanligen kallades, Svart-Märta var enda arfvingen efter svarte Petter i Vigge.

Den vintern, då sir Edvard flyttat in i Larsgubbens stuga, gifte sig Göran med Svart-Märta från Vigge, och äfven der var ett bröllop som stod en hel vecka. De unga flyttade hem till Nordhallen och lefde såsom ett sådant hjonelag måste lefva, utan

kärlek, sammanknutet endast af egennyttan, som fann sig tillfredsställd blott med penningar. Göran hade nu ej mer än tre önskningar, att han skulle få en arfvinge, att Svart-Petter i Vigge skulle dö och derefter äfven Märta vandra all verldens väg, ty så mycket hade han redan erfarit af det äkta ståndets lycka, att han fann det aldrabäst om det tog slut på vacker fason.

Sir Edvard märkte att Anna nu var ännu tystare än förut, att hon arbetade mindre och drömde mera än förr; han fästade sig derföre ännu fastare vid den fattiga familjen. Som gammal ungkarl och som rik hade han aldrig förr varit i tillfälle att se in i den fattiges inre lif, se hur glädje och smärta, skratt och gråt afvexla med hvarandra i den armes sinne. Sir Edvard hade, med ett ord, aldrig tänkt sig någon annan skuggsida af lifvet än den tråkiga; hans eget lif hade varit en tafla, målad grått i grått, och nu först såg han en tafla med riktiga färger, ett skarpt solsken men också djupa slagskuggor. Annas sinne föreföll honom som en gammal mästares tafla, föreställande Betlehem insvept i natten och endast belyst af den ledande stjernans milda skimmer. Det var natt i den arma flickans själ; men dock sken der en vänlig stjerna derinne.

Det var besynnerligt med sir Edvard, nu läste han ej mera i sina böcker, såg sällan i vapenboken och betraktade knappt sin höge slägtinge Carl den förste af England, der han hängde i sin grannt utkrusade ram; tvärtom började sir Edvard att vandra ut, öfvade sig att skjuta bom på harar och orrar, ända till dess han förmådde att skjuta rätt, och sedan kom han ofta hem med villebråd och hjelpte Larsgumman att laga till det på engelskt vis.

Det var en god tid i huset sedan sir Edvard flyttat ditin, ty han var långt ifrån den som såg på några skilling mera eller mindre och derpå vann hushållet betydligt. Att gifva ut en svensk riksdaler var ett lappri för honom, men i stugan vid Forsen var det en stor sak.

Allt detta tillika med den gode gubbens vänlighet gjorde honom till allas favorit, och i synnerhet Anna fästade sig vid honom, liksom han fästat sig vid henne, och barnet, som han hela timmar gungade på sitt knä, brummande «Rule Brittannia» eller någon annan engelsk folkvisa, som han hört i sin ungdom och hvars glömda toner återvaknade i hans själ.

Så förled vintern, våren kom sent, snön låg länge på; men, som vanligt, nästan som genom ett trollslag försvann snön, isarne lossnade från land och flögo klingande och brakande utför forsen, och i desamma stod marken grön och träden klädde sig ljusgröna och blåsipporna bredde ut sin blomstermatta i ängen.

Det var en varm juniafton; några dagar förut hade det yrat och hela trakten hade varit betäckt med snö, som bredt sitt silfver öfver grönskan, men nu var den borta och frisk som ett barn, som stiger ur ett kallbad, och glad tillika stod naturen fridfull, varm och herrlig och gladde sig i solskenet.

Anna hade, efter sin vana, satt sig utanför stugan och betraktade den nedgående solen och tänkte och drömde på sitt vanliga sätt, ingen ville störa henne, men både Larsmoran och sir Edvard, hvardera från sitt fönster, hade ett vaksamt öga på flickan, ty den der sången om forsen lät så underligt, och det kunde väl hända att hon kunde falla på något «oråd», yttrade gumman, om man ej ser efter henne. Denna afton var hon mer än vanligt dyster och satt och stirrade utåt sjön, som beskuggades af skogen bakom hvilken solen sjönk ner — himlen sken röd och präktigt skiftande med guld och violett, en mild dager låg bredd öfver det vilda landskapet der forsen utan hvila, dundrande och brusande, störtade utför klipporna.

Då kom der en öka glidande fram öfver sjön, smygande som en lömsk fiende i den djupa slagskuggan vid andra landet; Anna betraktade tanklös den smygande båten, som nalkades strömdraget för att slutligen lägga till på andra stranden, ett för öfrigt både ovanligt och olämpligt landningsställe; det vanliga var vid Larsgubbens stuga. Men båten kunde ej få fäste der vid landet, vårfloden var för stark att vid de branta klipporna få ett fäste; han flöt således åter ut i draget och tycktes vilja nalkas den stranden der stugan låg. Allt detta afspeglade sig i Annas dunkla ögon, men utan att lemna någon idé åt själen, som sysselsatte sig med helt annat. Tvärtom började hon först sakta och sedan högt att sjunga sin lilla visa.

När hon kom till orden:

Sen vill jag sitta der nedanför
Och gunga på skummet tills *han* dör;

väcktes hon af ett häftigt skrik och såg huru båten svängde

omkring i strömdraget; hon hade hört den rösten förr, ja, det var Göran som skrek på hjelp: «en åra, i Guds namn, en åra! jag har tappat min», ropade han och gjorde med den qvarvarande fåfänga försök att styra ökan, som långsamt men säkert drogs mot forsen.

Anna störtade opp och ner till stranden; men der fanns ingen öka, ty Larsgubben var sjelf ute på andra sidan sjön; der fanns ingen räddning. Eljest hade hon rott ut i svallet och med fara för sitt eget olyckliga lif räddat den, som utan barmhertighet kastat henne sjelf utför vanärans branter.

«Herre Gud, hjelp! Anna, hjelp!» ropade den olycklige, och drogs oemotståndligt med allt hastigare och hastigare fart mot fallet; ännu en gnista hopp ... om han toge raska tag, så kunde han kanske komma på björnstenen! Han rodde derföre allt hvad han kunde på venstra sidan, ökan tog fart, det rusade åstad fort! fort! Den bleke mannen arbetade för sitt lif, det lyckades dock ej, ökan snuddade vid räddningspunkten, svängde om och i ett ögonblick hade den bleke mannen och den mörka farkosten försvunnit i djupet.

Anna hade i ångest sjunkit ned på knä och stirrade mot himlen liksom hon velat draga ner den nytända stjernan till hjelp, — det var för sent, allt var slut, allt var tyst utom forsen, som, entonig och dyster, fortsatte sin gång och kastade den spillrade ökan och Görans lik i sin sjudande hvirfvel.

När Anna såg att ökan försvunnit och således allt var slut, rusade hon opp utom sig och störtade mot stranden: «jag skall tvaga hans ande ren», mumlade hon vid sig sjelf och hade kastat sig i strömdraget om hon ej blifvit qvarhållen af ett par magra händer, som omfamnade hennes armar; hon såg sig om, det var engelsmannen, som med sina goda besynnerliga ögon såg bedjande på henne, så att hon vaknade ur sin yra. «Det är slut, slut med honom, och det är jag skuld i», sade hon sakta och strök med den magra genomskinliga handen det fladdrande håret ur pannan; «det är för min sång skull.»

«Kom, barn», sade engelsmannen, «kom med oss in i stuga, vara mycket synd om dig . . . inte om honom . . . dålig karl, dålig karl.» Så fick man den arma flickan in i stugan, der den lille Göran arbetade med en barkbåt som aldrabäst och log så

godt och gladt då modren inträdde; men Anna grep barnet, lyfte det med en kraft, som man ej kunde vänta, och tryckte den förundrade gossen i famnen.

«Göran, Göran, tänk inte illa om din stackars far och inte om din stackars mor! Snart är du moderlös också.»

Den lille förstod ej hvarom frågan var, men började gråta bittert. «Ja, gråt, Göran, Gud gifve jag kunde gråta — gråta blod — hvarför skulle jag sjunga om forsen, om forsen och om honom? honom? din far, Göran?»

«Trösta dig, barn, trösta dig», sade Larsgumman, «du kommer snart efter, . . . om du och Göran råkas, det vet Herren allena bäst.»

Efter denna händelse aftynade Anna hastigare än förut, snart förmådde hon icke vackla ut för att efter sin vana sitta utanför stugan och blicka fram öfver Tännsjön när qvälltöcknet, likt en hvit fläck, en dimgestalt, sväfvade fram öfver vattnet och slutligen försvann i regndammet, som stod öfver forsen; det var denna dimgestalt Anna kallat för sjöfrun, det var till denna hon ställt sin sång.

Anna måste intaga sängen; men ju svagare hon blef, desto lugnare och gladare tycktes hennes sinne blifva; hon var liksom förklarad, ett himmelskt mildt sken bredde sig öfver hela hennes utmagrade gestalt, som, liksom genomskinlig och späd som ett vattenskott under vintern, snart skulle falla till stoft.

Det var en afton mot hösten. Ännu var engelsmannen qvar, ty Anna och hennes barn fastkedjade honom vid detta ställe med en makt, som han ej sjelf kunde förklara. Det var en afton, just som solen gick ned, och ett rödt sken, afbrutet af de fläktande grenarne af björkskogen som växte utanför, låg på den hvita spiselmuren i stugan; hela dagen hade Anna varit utan sans och mållös, nu låg hon der och tycktes slumra med afbruten och haltande andedrägt. «Det lider mot slutet», sade Larsmora och tog fram sitt sparsamma linne för att hänga för fönsterna när det var slut. Qvinnan mins hvarje småsak, i hvilken ställning hon än kommer; hon kan tänka på en florsschalett då hon brinner af kärlek, kan tänka på att dö med anständighet då hon dör, och kan tänka på hvilken småsak som helst då hon mister allt.

Det var således ej underligt att Larsgumman mindes att lakan skulle sättas för fönstren och, som det tycktes, lugnt lagade allt i ordning, när hennes innersta väsen greps af hjertsorgen.

Larsgubben och sir Edvard sutto vid sängen; det var tyst i stugan, endast lille Göran, som satt i den gode engelsmannens knä, skrattade skälmaktigt då han fick se huru oron slog fram och åter i den gode främlingens ur, som denne öppnat för att visa sin lille älskling; ändtligen nalkades också gumman och betraktade sitt kämpande barn med en blick så innerlig, så allvarlig, att den uttryckte i ett enda drag en mors sorg.

Så hade det dröjt länge, solen höll på att slockna, den röda fläcken på spiselmuren blef allt mindre; då flög der plötsligen ett leende öfver den döende martyrens bleka anlete, läpparne, de stumma, torra, blåbleka läpparne öppnade sig sakta och en stilla susning, lik den som går genom eolsharpan när vinden leker på dess strängar, hördes, en ton, liksom aflägset borta, allt svagare och svagare tills den tystnade. Det var den vanliga sången, svansångens slutord:

Nu vill jag tvaga hans ande så ren
Och bleka den hvit uti månens sken
Uti forsen.

De sista orden knappast hördes, så aflägsna i fjerran tycktes de vara; de voro den flyende andens sista ord — när det var sjunget, sträckte Anna ut sig till hela sin längd, hufvudet föll åt sidan och aftonsolens sista sken kastade en rosenröd gloria kring den dödas tinning.

Då föllo föräldrarne på knä och tackade Gud för ett saligt slut. Den lille gossen betraktade dem alla med förundran och smålog liksom det varit narri alltihop och att morfar och mormor blott för ro skull fallit på knä; då såg han opp på engelsmannen, liksom för att fråga hvad det var; men i sir Edvards redliga ögon, djupt under de buskiga ögonbrynen, satt ett par stora tårar på väg att halka ned — det skedde utan att sir Edvard märkte det, och rullade ner på den gyllene klockkedjan. Då sade barnet: «ser du, gråten faller på guldet.»

Men sir Edvard tryckte barnet sakta intill sig och sade: «får du lefva, Georg, så är det ej sista gången du ser tårar falla på guld.»

Strax efter begrafningen, som var simpel och utan mycket bråk, satte sig sir Edvard åter i sin lilla kammare; det tycktes som han nu ville taga sig ro efter de hjertskakande uppträden han åsett, men hans fordna ensamhetslusta var borta, han trifdes ej riktigt utom då lille Göran eller, som sir Edvard kallade honom, Georg, var inne hos honom och «rumsterade» med hans saker. Georg var en sådan favorit, att han till och med fick stå och bläddra i den gode sirens dyrbara vapenbok, hvars granna bjerta färgor och guldhjelmar på det högsta roade barnet.

Allt återtog snart sin gamla form. Både Larsgubben och hans gumma tröstade sig snart med att de ej hade så långt igen, en tröst som gör att de gamle så lätt bära sina förluster och låta oss se en förnöjsamhet, som vi andre uttyda som känsloslapphet. Det enda som bekymrade dem var lille Göran, och ofta, då barnet låg slumrande på sin bädd, suto de gamle bredvid och suckade: «hvad månde det bli af detta barnet då vi falla ifrån, hvem skall vårda det och lära det gudsfruktan och flit?» Dessa frågor grepo dem djupt, ty der hade de ej den trösten: «vi komma snart efter».

Så suto de sent en afton, då engelsmannen steg in i deras trånga stuga.

«I morgon resa, vill resa hem till England», sade han och satte sig midt emot de gamle.

«Resa? . . . Åh Herre Gud», utbrast gumman, «skall han resa? då blir det riktigt ensamt i huset.»

«Ni-inte kunna länge lefva», inföll sir Edvard utan att höra gummans ord, «ni dö snart, vara gammal begge två.»

«Ja visst, Gudskelof för det», suckade begge.

«Georg blifva utan skydd», fortsatte sir Edvard.

«Ja, det är vår enda sorg.»

«Jag vilja taga Georg med till Old England, blifva mitt barn.»

Både Larsgubben och hans gumma sprutto till vid det oväntade förslaget, men det grep dem om hjertat, hårdt, mycket hårdt; dock, det var ett Guds finger.

«Gud skall veta», sade gubben, som först tog till orda, «Gud skall veta att det är svårt att släppa pojken, men det är ej vår vilja, utan Hans, som bor i himlen, det är Herrans vilja, vi skola lyda, och gossen kan aldrig här få det så som der borta.»

«Käre herre, var god mot pojken», bad gumman, «kom ihåg att det är ett fattigt barn, som intet försvar har utom er.»

«Vara min son . . . vara sagdt, heta Ellis, . . . Georg Ellis, bli en duktig karl . . . mycket rik», yttrade engelsmannen enstafvigt; «dra försorg för er också, lemna pengar till presten för er; inte behöfva svälta när jag fara bort», fortsatte han och tog Larsgubben i hand. «Nu skaffa reda på vagn, vill resa i morgon.»

Andra dagen stod der en beqväm reskärra vid andra stranden af Tännsjön; sir Edvard hade packat ner sin tafla, sina böcker och kläder. Larsgubbens öka låg vid stranden, gubben var sjelf klädd på det präktigaste i sin lilla skinnkalott och med en skinntröja under västen, ett öfverflöd, som engelsmannens frikostighet förskaffat honom. Lille Göran var öfverlycklig och glad, han trodde att de skulle resa ut för ro skull och skrattade och jollrade som ett fyraårigt barn plägar, då det väntar något nytt.

Då tog gamla mormor gossen i sitt knä, betraktade honom länge med kärleksfulla blickar, kysste många gånger på den hvita pannan och den purpurröda munnen. «Du går från fattigdom till rikedom, från sorg till glädje, du skall aldrig komma ihåg gamla mormor, aldrig minnas Anna — du skall knappt veta af att vi funnits — men likagodt, det gör ingenting om du ej vet utaf oss här på jorden; vi råkas också en gång hos Herran och der skall du känna igen oss alla och komma till oss och tala kärlekens ord med oss, — Gud välsigne dig, Göran, Gud gifve dig en renare själ än han hade, som föll i störtningen.»

Barnet smålog. «Det kan mormor lita på, Göran kommer nog igen snart, skall bara ut litet grann med den beskedliga engelsmannen», sade gossen tröstande, «gråt nu inte, mormor, det är inte farligt på sjön när Larsgubben sjelf ror.»

«Men när du en gång skall ro sjelf, akta dig då för bråstörtningen, akta dig för strömmen, han drar och drar sakta till dess det på en gång far å stad och du ej mera kan stanna.

«Ja, det blir när jag blir stor det. . . . Åh, var inte rädd, jag skall nog hålla mig oppe på rena sjön och akta mig för åmynnet.»

«Gör det, gör det, Göran, kom ihåg det!» hviskade gumman liksom i en profetisk aning att det skulle gå gossen bra, och då

sir Edvard, resklädd, kom in för att hemta gossen, log hon blott och torkade bort de sparsamma tårarne.

«Se så, resa nu, resa nu . . . farväl gumman, vara en beskedlig gumma, inte vara rädd för Georg . . . må bra, mycket bra, inom en månad i England, få leka i min park . . . ja.»

Nu bar det af ned i farkosten, Larsgubben sköt ut, ökan fick fart utåt sjön, och gamla mormor, som stod och blinkade mot dagen med handen öfver ögonen, såg länge den lille gossen, som på engelsmannens ord svängde sin lilla mössa i luften till afsked.

«Se så, inga mycket prat nu», yttrade engelsmannen buttert då de nått andra stranden och Larsgubben klappade gossen och tog farväl, «gå bra med gossen. Vill Georg åka?»

«Ja, . . . Herre Gud, ja!» ropade gossen. «Se, morfar, jag får åka, åka i fjäderkärra.»

Kärran sattes i fart, och så reste nu sir Edvard, kung Carl den förste in effigie och lille Göran den backiga, slingriga vägen till Norge.

Der uppstod ett förskräckligt allarm på sir Edvards egendom när han, utan att med en enda rad förut hafva låtit höra af sin ankomst — man trodde honom, att dömma efter sista penningreqvisitionen, böra vara i Sverige — en vacker dag åkte in på gården till sin landtegendom. Sjelfva långa John hade ej på sig sitt röda livré, utan måste i ett nu dra på sig hela herrligheten, hvadan den kom att sitta något illa.

Emedlertid hade sir Edvard stått med sin Georg vid handen och väntat vid stora ingången, då ändtligen långa John, med andan i halsen, kom med nycklarne och knappt kunde komma fram med den stympade helsningen: «Är ni nu hemma igen, sir?» hvarpå han fick det lakoniska svaret:

«Ja, hemma.»

Allt var sig likt i rummen, det skulle, om dammet icke varit bortputsadt, tyckts som ingen varit i rummen sedan sir Edvard reste: papper, böcker, bref med mera, allt låg i sin gamla trefliga oordning, ty John hade ej vågat flytta en enda sak från sin plats; sir Edvard hade tyckt illa vara.

«Ser du, Georg, här skola vi bo», sade sir Edvard till sin protégé, «här är väl så bra som oppe vid forsen?»

«Åh ja, rätt bra, men se morfar och mormor finnas här icke.»

Sir Edvard hade ingenting att svara på denna anmärkning, utan afbröt samtalet med en befallning till John att hänga opp Carl den förstes porträtt på sin gamla plats. Den gode kungen hade varit ute på en lusttur af öfver två år.

John var, fastän väl dresserad, likväl en smula nyfiken, icke för egen del, nej bevars, men den öfriga betjeningen frågade alltid geheimeministern om allt det nya de ville veta, och geheimeministern skulle blygts för att ej känna och veta allt. Han stod derföre på stegen då han hängde opp kungens porträtt och funderade på hur han skulle få veta hvad den der lilla karlen var för en person, och under några ögonblick, som sir Edvard gick ut, frågade han Göran hvarifrån han var; detta skedde dock af goda skäl på engelska, och af lika goda skäl begrep ej Göran det språket, hvarför han skakade på hufvudet. «Hm, sir Edvard har underliga idéer», tänkte långa John, «hm, jag skall fråga honom sjelf; kanske den der är en blifvande betjent.» Han tog sig derföre dristigheten på att, då han bar fram den gamla vanliga kaffekoppen, fråga: «Hm, hvad skall man kalla lilla gossen?»

«Sir Georg», blef svaret.

«Sir?»

«Ja, sir; det är min son.»

Med denna fullständiga underrättelse måste John träda in bland den oinvigda tjenarskaran. «Hör på, John, hvad är det för en gosse? Hvad heter gossen? Hvarifrån är han? Är han från Madeira eller från Norge?»

«Hm, gossen heter sir Georg . . . och är sir Edvards son.»

«Son? det är ju inte möjligt.»

John tog en hemlighetsfull mine. «Möjligt eller omöjligt, jag har det ur sirens egen mun, nog af, gossen är hans egen äkta son.»

«Han har ju aldrig varit gift», yttrade kokerskan.

«Nej, men det är ändå som jag säger», yttrade långa John och sträckte på sig för att imponera; men det hjelpte intet.

«John vet ingen smula mera än vi andra», anmärkte kusken, «han har rest med siren som en annan kappsäck.»

«Jag?» frågade John, «vet ni, jag vet en hel hop, men kan tiga, . . . hör ni . . . kan tiga. Sir Georg är son i huset, så mycket får ni veta, men inte mera.»

Så blef äfven förhållandet. Sir Edvard skaffade lärare åt den lille gossen och lät honom lära sig rida på en liten Shetlandshäst, och hvad det var roligt med den hästen och tråkigt med den informatorn.

Ännu en tid mindes Georg sin gamla morfar och gumman och till och med sin döende mor, forsen och stugan och sjön, men småningom undanträngdes dessa bilder af andra, och slutligen stod der blott qvar en dunkel hägring af det fjerran landet och de gamle, som om qvällarne vid granvedsbrasan alltid suto talande om lille Göran, som for till det fjerran landet.

Sir Edvard återgick i sina vanor, men Georg gjorde dock ett afbrott, och numera vågade icke långa John göra sig säker att ej en vacker dag få kuska af till en af jordens fem verldsdelar, ty det som händt en gång kunde väl hända flere. Lille Georg lärde sig snart att tala engelska, och hans svenska hade rent af försvunnit, om ej sir Edvard roat sig med att tala detta språk, så godt han kunde det, med sin Georg, som han erhöll rättighet att adoptera som sin egen son.

Der hemma.

Uppe i nybygget gick allt väl. Olof Jonsson blef en ansedd bonde och Ingeborg en qvinna, som vidt och bredt omtalades för gästfrihet och ett trefligt hus. Årligen gjorde Olof sina resor till byn (Trondhjem) för att köpa sig specerier; men han satt för öfrigt hemma på sin gård och lät dem, som ville köpa något, komma opp till nyhemmanet. Han öfvergick således icke från sin ursprungliga bestämmelse, den att vara en ärlig, trofast svensk bonde, han drog ej herrfracken på för att i råhet täfla med halfherrarne, utan han förblef lika enkel i sin klädsel, som redbar, rättfram och ärlig i sitt väsende. Sant var det, att hans hus bar en stämpel af komfort, som ej många bondhus ha, men detta

härledde sig ej af något öfverflöd, utan af denna smak för det nätta, beqväma och prydliga, som alltid bor innerst i en god och ren själ och som beständigt bryter fram under tusen former. Det är känslan för det sköna som beror derpå, att der finnes något skönt inombords, som måste sätta sin stämpel på allt, med hvilket det kommer i beröring. Olof och Ingeborg hade två barn, en gosse och en flicka. När vi nu återse dem, läsa de begge för herr Norrfors, som, en gammal lärdomens och innanläsningens invalid, fått Olof Jonssons hus att vistas i, liksom fordom i Kjell Kjellssons. De begge barnen voro, enligt herr Norrfors' utlåtelse, mycket snälla barn, men det är ej så mycket att lita på, ty herr Norrfors gick i maten hos föräldrarne; men det vi kunna lita på är, att de begge barnen voro friska, starka, glada och rödblommiga barn, lifliga och raska, men tillika lydiga för en blick från modren, som ännu så länge var deras uppfostrarinna. Uppfostran blef dock något försvårad derigenom, att mor Elsa efter sin sons olyckliga död flyttat till Ingeborg. Det var ej utan att gumman gjorde allt för att skämma bort barnen, och emellanåt uppstod der verklig opposition från mormors sida, då herr Norrfors gifvit dem för lång lexa eller Ingeborg tystade deras stoj. «Låt barnen vara i fred för den verldsliga läsningen», hette det då, «det är nog för en bonde att kunna läsa Guds ord försvarligt, mer har jag aldrig kunnat — och om de hålla väsen, så kom ihåg att de nog få sorger i sina dagar.»

«Åh, mormor, nu kommer ni inte ihåg», skrattade Olof, «att ni var rätt sträng mot Ingeborg, men det skall ni ha tack för, mormor, ty det gjorde att Ingeborg blef en bra hustru och en bra mor.»

«Var jag sträng? Nej, det skall Gud veta, att om Ingeborg inte haft sådant gry som hon har, så hade hon blifvit bortskämd.»

«Se der har vi ägget, mormor, och nu vill ni försöka om våra barnungar hafva lika godt gry . . . men akta på, mormor, det är annan sort det, ty der är litet af mig också . . . och ser ni, mormor, om inte vår Herre i tid, den der natten, ni vet, kufvat ner mitt mod, så vet Gud hurudan krabat jag blifvit.»

I Nordhallen regerade Görans enka ett år, sedan ingick hon nytt gifte med en stackars enkling, som hade sex barn. Här fick hon ett vidsträckt experimentalfält för sitt maktbegär och sin

stränglet. Svarta Märta vanslägtades icke, utan tillmätte maten åt man och barn med njugg hand och tålde ingen motsägelse, hvarför hon också regerade enväldigt i huset. De enda gånger då hennes nye man blef herre i huset, var då han varit borta och fått något för mycket till bästa, då han vanligen kom hem i galopp, gick in i stugan och såg barsk ut samt, om Märta sade något förargligt, som vanligen hände, passade på att köra ut henne och alla barnen, för att visa att han var «herre i sitt hus». Märta gömde harmen mot mannen, men slog vanligen barnen för att ha något att «tömma den på»; men andra dagen, när Pål blifvit nykter och hade hufvudvärk och ånger, grep hon verket an och betalade honom sjudubbelt igen, så att han ej så snart åter vågade sig ut att hemta mod.

Der borta vid Forsen bodde ännu Larsgubben med sin gumma. Det var så ensamt och ängsligt för de gamle att sitta ensamma och beständigt höra bruset i den väldiga forsen, och blicka ut öfver den mörka sjön och skogarne och fjellen, men der hade deras lycka lefvat och dött, der ville också de dö.

Hösten var svårast; då började löfven att falla i lunden, de häftiga regnskurarne ökade sjöns vatten, forsen brusade starkare, det klang i berget, det surrade der nere i djupet och vinterfoglarne satte sig i de snart bladlösa träden och skränade för oväder. «Vet du hvad, mor, det står aldrig rätt till», sade Larsgubben, «jag har sett sjöfrun, hon seglade tvärs öfver Tännsjön i går qväll, harfånget skrek i skogen, så att det skallade som om en menniska varit i sjönöd, ja, det lät som då Göran drogs in i strömmen och förgicks midt framför våra ögon; vet du hvad, så skrek det i skogen och det skrattade derinne liksom små troll, som skratta åt den drunknandes skri»

«Hur du talar, Lars, det tror jag knappt», sade gumman.

«Men jag tror det», inföll mannen med någon hetta; «men vet du, inte nog dermed, det var månljust i går afton, det sken så klart på forsen . . jag var så underlig till mods; vet du, då gick jag gångstigen ner vid kanten af fallet, men stannade förskräckt, ty der nere i sjelfva hvirfveln, midt i dammskyn, som stänker opp, tyckte jag att det rörde sig, och jag hörde liksom en sång der nere. Då tänkte jag på Anna, och hör på, mor, då hörde jag tydligt hur det sjöng der nere:

Förgäfves jag tvager, han blir ej ren,
Han blekes ej hvit uti månens sken
Uti forsen.

Och genast derpå hörde jag blott hur vattnet susade och kokade der nere och månen gick in i en sky.»

«Nej, Lasse, nej», suckade gumman, «stackars vår flicka, om hon skulle tvaga en själ ren, der det finnes en grafrost af penninggirighet, falskhet och trolöshet ingräfven; dertill förslår ej Tännsjöns vatten, om den också vore så stor som hafvet.»

«Amen, amen!» sade Larsgubben. «Emedlertid, mor, så är vår flicka inte långt borta, kanske hon hör hvad vi tala nu — må göra, vi tala och tänka intet, som ej Gud i himlen och hans englar kunna se — hvarför icke då vår egen flicka?»

«Jag undrar huru det är med lille Göran», sade gumman afbrytande. «Ack, jag tänker så ofta på den pojken. Det hade allt varit väl om vi haft honom här, han kunde allt ha fördrifvit mången ledsam stund för oss begge.»

«Och det önskar du?»

«Nej, jag önskar det inte, men si jag bara tänker.»

«Det är syndigt att tänka så egennyttigt; gossen blir lycklig han, blir en rik man och glömmer oss, så skall det ju vara. Inte mins björken hvarifrån fröet föll, af hvilket hon växer opp, inte mins menniskan hvem det var, som första gången tog henne i famn, och inte tackar hon den heller; nej, mor, det är lättare att glömmas än att sjelf glömma.»

«Tror du då inte», invände gumman, «att vi träffas hos Gud?»

«Jo visst, der äro vi alla lika goda.»

Tjugu år efter.

«Jag undrar just», yttrade en yngling, som låg tillbakalutad i en nätt båt, som lagt till straxt nedanför stora nya kungsvägen till Norge, «jag undrar just hvad det är för en förnäm herre, som skall ro i båten? Länsmannen bad att vi skulle ta våran, för si der var ingen god nog i Tännsjön, och du må tro att det var

ett «förhinkadt» bråk att få honom oppför backen och hit i sjön; den andra ligger der nere i Noren, om den nådige herrn vill fara öfver till vårat. Häradsdomaren gapade af fundran hvem det kunde vara, som sjelfva landshöfdingen skref till fogden om och fogden till länsmannen; han skall vara en stor herre, som skall fara neråt och ligga på Åberg och derifrån till Kungsgård och bo hos Boijen, generalen vet jag, och se på regementet, kan jag tro, der det svänger sig kring kungsstenen.»

«Hå, det är väl en grefve eller prins, kan jag tro; men inte gör det något hvad han är, han vill väl se Tännfors, kan jag tro. Herre Gud, det var en bra tid se'n han der från Nordhallen for utför — det talar alltid mor min om, och om Anna i torpet, vackra Anna vid forsen, som sjöng så att det klang i skogarne.

«Herre Gud, det är en stygg historia», sade ynglingen, en lång, vacker karl, några och tjugu år gammal, «också jag har hört mor och mormor derhemma tala om den sköna Anna vid forsen, fastän de inte gerna nämna den saken, ty den der, som tumlade utför, var, Gud förlåte mig, min egen morbror.»

«Ja, jag vet. Nåh, Jon, du vill väl inte också tumla utför?» sade flickan.

«Nej, bevara mig, bättre skall jag väl bära mig åt. Inte skadade det att far satte mig bort till främmande, för si, det gör godt att ej beständigt vara hemma, då blir man, säger mor, en sådan en som Göran var, en egensinnig och usel menniska, som tror att allt kan gå an.»

«Och dessutom så hade du visst inte blifvit min fästman», skrattade flickan, så att ett par hvita tandrader tittade fram mellan de fylliga läpparne, «se det hade varit det allravärsta.»

«Hör på, du lilla 'näpa' . . . hör på! du får kanske gå sjön omkring, för si, det kan hända att prinsen inte vill låta dig följa med, ... men stanna du qvar i torpet, den der förnäma herrn skall väl tillbaka, kan jag tro, och då tar jag dig hem i bakskjuts.»

«Åh, du skall se, prinsen tycker nog att jag är så god som någon, och dessutom kan jag ro, der är ju två par åror . . . jo, ser du, jag far med öfver, för si, det är så för roligt att se sådana der förnäma menniskor; inte vet jag huru de hafva det,

men inte kunna de heller veta hur trefligt vi ha oppe i Nordhallen och roligt se'n.»

En vagn kom nu rullande i backarne, det var en präktig, men dock lätt resvagn af utländsk fason, med ett bjert måladt vapen på vagnsdörren.

«Det der är annat till vagn», anmärkte flickan, «än prestens gamla grå karret, som ser ut som en orrkoja.»

Vagnen stannade och en ung man steg ur och hjelpte ett lika ungt fruntimmer derur.

Betjeningen blef qvar och det unga paret nalkades båten.

«Detta vara beställd båt?» yttrade den unge mannen, och då frågan bejakades af Jon, hjelpte han sin följeslagarinna i, och båten lade ut.

Den unge förnäme främlingen hade ett vackert, fint ansigte med ett drag af aristokratisk stolthet kring munnen; det oaktadt låg der något i hans ögon, ett leende, en liten «kisning», som förrådde ett gladt lynne och långt ifrån högmod.

Skulle man draga en parallel mellan de begge fruntimmerna som sutto i båten, den ena med parasoll öfver den fina rothatten, den andra med sina små hvita knubbiga armar roende båten, var det svårt att säga hvilken som såg bäst ut.

Den förnäma damen hade detta etheriskt fina i hela sitt uttryck, detta andliga behag, som så ofta stämplar den bildade qvinnan; ögat, munnen, näsan och händerna, allt utgjorde ett helt, som påkallade aktning och tillgifvenhet.

Den vackra rodderskan deremot var ej fin, men så hvit och röd och så hjertans ärlig och gladlynt, att man måste hålla af henne och ej kunde gifva priset åt den förra.

«Håll med båten», befallde den förnäma herrn, då de voro midt på sjön; «hör! hvar är stugan? Der var förr en stuga på udden.»

«Den är borta, nådig herre, ty både Larsgubben och gumman äro döda för många herrans år sedan.»

Den främmande log bittert.

«Således finnes der ingen?»

«Nej, ingen mer som har mål i munnen, om ej någon fogel och forsen som brusar året om.»

Båten nalkades land nära intill fallet.

Det var ej utan att ladyn något bleknade, då den sköt fart så nära brådjupet, som betecknades af den hvita dimman.

«Kom, Betty», sade främlingen på engelska till sin följeslagarinna, «låt oss söka, här skulle hon stå, här, och här växer enbuskar; nej, men tyst, der är tecken efter en mur.»

Han gick närmare och satte sig på en af de qvarblifna knutstenarne.

«Här, Betty, är jag född», återtog han, «här tog mig den ädle Ellis, här fick jag min framtida lycka utan att veta det. Ser du, jag mins nu allt som i går; der borta, der penséerna växa i en hög, stod min mors säng, der dog hon; här på denna mur var den öppna spiseln, der jag så ofta lekt med stickor och bark; der borta hade sir Edvard Ellis sin kammare och på väggen der hängde kung Carl den förstes porträtt. . . . Ser du, då var jag liten, men jag mins allt.»

Det unga fruntimret blickade nyfiket omkring sig i den nya natur, som utbredde sig för hennes ögon; det var nytt, men ändå hängde der minnen qvar, hennes älskade Georgs barndomsminnen voro fastväxta på denna punkt.

«Kanske», återtog Georg, «har jag slägtingar bland dessa berg, men jag känner dem inte . . . Sir Edvard tog aldrig reda på dem; jag är således ensam i min hembygd.»

Den unge mannens hela hållning var sorgsen, men ädel; han steg opp, plockade några penséer från den fläcken af jorden, der hans stackars mor dog, och lade dem försigtigt in i en portfölj, ur hvilken han framtog ett papper och aftecknade nejden.

«Ser du, det är en ritmästare; det är visst en tysk», hviskade Jon.

«Nej du, det är en engelsman, han puttrade så mellan tänderna», rättade flickan.

Det unga paret gick i flera timmar omkring fallet, betraktade det i alla riktningar, och först när månen redan en stund sutit på himlen, kommo de åter till båten.

«Det blir sent i qväll att ro hem», sade flickan; jag är alltid så rädd för forsen i månsken.»

«Vet du, Signe», sade Jon, «vet du, den som har ett troget hjerta behöfver ej frukta honom.»

«Då är jag inte rädd alls», skrattade flickan.

Det är högtidligt att en afton i månskenet glida fram öfver en af nordens spegelsjöar och betrakta de svarta skogarne, som omgifva dem som en ram, och derofvanför de snöiga fjellen, som stå der i ett magiskt halfdunkel och synas så nära och så hotande för det bedragna ögat.

«Farväl, min gosse», sade den främmande herrn när de åter voro vid vagnen, «här har du betalning, och här, mina vänner», tillade han, «har ni hvar sin guiné på köpet. Skulle någon fråga er hvem det var som ni rott öfver sjön, så kom ihåg att det är en landsman, som är född i torpet der borta och som nu heter Georg Ellis of Tannforst.»

«Kors i Herrans namn», höll Jon på att säga, men han kom sig ej för, utan bugade sig, och vagnen for.

«Det der var min själ lille Göran, som mormor talt om att en engelsman tog med sig. Mormor påstod bestämdt att han var såld åt turken och tålte ej Larsgubben och gumman så länge de lefde; men han är en stor herre — det skulle vara något att vara en så stor herre och få åka som han», tillade Jon.

«Jaså, du ville verkligen det?» frågade Signe, seende honom småskrattande in i ögonen. «Du tycker att du skulle ha det bättre då än nu?»

«Åh nej, Signe, det var ej så illa ment; Gud signe dig. . . . Låt honom fara i sin vagn med sin engelska dam och gå på hofvet och lefva stort . . . vet du, vi få bättre till året, för si då ger far mig hemman. Sjung lite, Signe, jag är så glad i qväll!»

Och Signe sjöng så att det klingade i skogsbrynet, utan att derföre tappa takten med årorna:

Hör på, du skog af pelare full,
Skall jag bli lycklig för min trohets skull?
(eko) För din trohets skull — —
Hör mörkan lund, som ståndar ikring,
Skall hjertvänn' ge mig båd' trohet och ring?
(eko) Båd' trohet och ring.
Låt båten gå,
Hör på,
Hör på, hur det svarar i skogen.

Jag får väl engång i brudstol gå,
Vid troget bröst får jag hvila mig då?
(eko) Får du hvila dig då.

Och somna se'n, som barnet en qväll
Och vakna deroppe i trohetens tjäll?
(eko) I trohetens tjäll.
Låt båten gå,
Hör på,
Hör på hur det svarar i skogen.

Den lilla visan klang kring stränderna.

Snart stötte båten mot udden, och de unga tu, som begge voro från Nordhallen, klättrade ned för den branta sluttningen bredvid fallet.

Det skära silfverregnet duggade opp ur forsen, på hvilken månen sken så dystert, stilla afspeglande sin silfverring i den uppstigande röken; men snart for en båt pilsnabbt öfver Noren och landade vid Nordhallns by, de begge älskande stego från bord.

«God natt, Signe!» sade Jon. «När jag fått råka mormor, skall jag berätta dig hela historien om Tännforsen, nu är jag på tråden.»

«Och nästa år får du hemman?» frågade Signe.

«Ja, det är säkert det. . . .»

«God natt, Jon, god natt! nu skall jag drömma om dig och om hemmanet», och så sprang hon bort under ett gladt löje, för att komma hem i tid och berätta om lille Göran som blifvit engelsman.

Menniskorna gå och komma, deras öden vexla, men naturen är sig lik. Månen skiner som förr, och Tännforsen brusar nu som för tusende år sedan.

Han förtjenar ses, resen derför dit, när J någongång tröttnen vid att se de målade vattenfallen på teatern och höra de utklädda artigheterna af edra vänner; der oppe i Jemtland skolen J finna ett gladt mod — en hög natur, och som en representant af begge — Tännforsen.

FYRVÄPPLINGEN.

BERÄTTELSE

AF

ONKEL ADAM.

ÖREBRO,
ABR. BOHLIN, 1871.

Derborta i Stordalen ligger ett litet hus; det är gammalt, men man kunde ännu för några år sedan se att det fordom varit röd-måladt, ty under taklisten syntes en mörkbrun förskuggning, och de gröfva timmerstockarne hade ännu något qvar af den gamla färgen, der den ej döljdes af en grönbrun mossa eller rent af försvunnit. Skator och gråsparfvar hemtade ur meddragen mossa till sina små bon, så att stugan med hvarje år blef glesare och äfven skulle blifvit kallare, kanske obeboelig, om den ej alltemellanåt lagats inifrån, det vill säga, smetats med lera och kalkats af sin egarinna, den gamla Greta i Stordalen. Fordom och ännu stodo der blommor utanför stugan, men blott två slag. Greta visste i hela blomsterverlden ej mer än två slags trädgårdsblommor, liksom många andra ej känna mer än två slags menniskor — de höge, de lycklige, och de låge, de olycklige. Dessa blommor voro några solrosor, som stodo på en rabatt, och en caprifoliibuske, som slängde sig utmed byggnadens gafvel.

Solrosorna äro, som vi veta, allt för stolta, allt för mycket lycksökare, att titta in i den fattiges koja; åtminstone hade dessa i alla tider, generation efter generation, son efter far, vändt nacken åt det lilla gafvelfönstret för att betrakta solen, efter hvars beläte de trodde sig vara skapade, hvarföre de också trodde sig ett stycke förnämare än alla andra blommor på jorden och ansågo alla de små som pack och stockrosorna som parvenyer. I alla tider hade således solrosorna vändt sig från stugan och visste ingenting af allt det som händt derinne. Men caprifoliibusken med sina hvita och ljusröda blomvippor visste det bättre. — Låtom oss höra hvad han säger.

För trettio år sedan var der alltid så stilla och tyst derinne i stugan, och när fönstret om sommarqvällarna slogs opp, passade vi alltid på att kasta oss in och hvila oss på fönsterkarmen bred-

vid en kammarfru i kruka, en balsamin, som då vid lag tittade ut och klagade öfver att hon ej kunde skåda naturen utan att komma i beröring med simpelt folk — kan tänka hon var så förnäm derföre att hon blifvit uppfostrad inom glas och ram. Men der sutto en man och en qvinna, ack! hvad de höllo af hvarandra, välvilja lyste ur deras ögon, då de sågo på hvarandra, och begge voro så försigtiga att ingen af oss skulle klämmas då fönstret slogs igen. Men några år derefter var det en sommar, då fönstret ej kom upp igen. Vi lyssnade efter och hörde suckar, böner och deremellan en djup tystnad derinne; den enda som talade var vår obekanta vän, vägguret, som knäppte evigt detsamma i sin vrå. Ändtligen en afton hörde vi djupa snyftningar; natten kom.

«Huru kan det vara derinne?» frågade vi hvarandra; men ingen visste det.

Om morgonen, då solen stack på rutorna, skulle vi titta ditin, men vi kunde det icke — der hängde ett lakan för fönstret. Vi förstodo det icke ändå; men några dagar derefter ringde det i tornet derborta, och nu förstodo vi, att far derinne, den goda mannen, var död.

«Far derinne är död», sade vi till solrosorna ute på rabatten, men de slogo en knyck på nacken och tittade i höjden. — «Hvad angår det oss om en torparegubbe dör, vi höra ej till hans slägte, vi äro solens barn.»

En tid derefter slogs åter fönstret opp och derinnanför satt den goda qvinnan. Vi skyndade oss in, vi lade oss på fönsterkarmen och hviskade som förr: «God afton härinne!» — «Guds fred härinne!» men hon svarade oss intet, hon tog ej opp någon enda klase, utan hon lät oss ligga. Då föll der en stor varm regndroppe ner på en af oss, det var en tår — och vi drogo oss tillbaka sorgsna, ledsna, halft vissnande. Vi voro så säkra vi, att kunna trösta med vårt «Guds fred härinne»; men det misslyckades. Så förgick en lång tid, den var tråkig, men dock fredlig; men snart förändrade sig allt.

Här kommo en hop stojande barn, som derinne i stugan (vi sågo det genom de små rutorna) voro rigtiga små helgon, men så snart de kommo ut, voro de rigtiga barbarer. Vi fingo aldrig vara i fred för dem, och det var väl ej så underligt, ty vi äro ej förnäma vi; men det som värre var, de kastade småsten på sol-

rosorna, så att de långa stunderna ej kunde betrakta sin höga slägtinge, sin anherre, som för öfrigt tycktes bry sig lika mycket om lingonriset som om dem — han är verkligen stor, och derföre gör han ej skillnad på smått och stort. Gud vet huru det gått, om icke vår matmoder tagit oss i försvar och äfven solrosorna; men de små förolämpa oss ej nu såsom i början — vi föra ett stilla lif, utom då och då när en högtidsdag är derinne, då rifva de af alla våra blommor på en gång — men det gör ingenting, ty det är den gamlas födelsedag.

Sådan var berättelsen från trettio år sedan och ännu stod caprifoliibusken der och solrosorna, och ännu stojade der barn omkring dem; ty mor Greta i Stordalen var enka och höll skola för ortens barn.

Det är ej mycket att säga om den skolan; jag vet verkligen ej om der var klass- eller ämnesläsning. Läsa, skrifva en smula och katekesen sedan både bittida och sent — det var allt.

Greta i Stordalen insåg lika litet som de lärde, att man ej kan lemna någonting obegripligare till barnet än katekesen, att man just i den åldern, då begreppen vakna, då barnet bör samla tankar och idéer, för att småningom kunna, om ej fatta, dock ana, redogöra för sina tankar och utveckla dem, börjar med utanlexor, som platta ned förståndet med centnertyngd och qväfva den uppspirande sjelftanken, likasom en bräda på en blomsterrabatt. Om der sedan skjuter en och annan blomma fram på sidan om brädet, så säga de högvisa, att det var just brädet, som alstrade blomman. Det är vist resoneradt, men klokt är det icke.

Emedlertid när det nu är så bestäldt, lönar det ej stort mödan att omtala huru mycket barnen lärde i den lilla skolan; men det de bort lära sig, fastän detta ej stod i någon bok att läsa, var konsten att vara nöjd med litet, att vara from och hoppas på Gud, — ty det gjorde mor Greta. Hon var en lefvande afbild af förnöjsamheten der hon satt bland barnen i den hvitlimmade stugan.

Hon och stugan voro lika hvarandra — fattiga utanpå, utan andra vänner än några arma blommor; men derinnanför bodde en ande, som botade skadorna *inifrån*, som beständigt hvitlimmade och prydde det derinne med blommor. Det fanns ingen i hela socknen, som ej åtminstone nickade åt den goda gumman, när

hon om Söndagarne, klädd i sin svarta, af ålder brunskiftande kamlottskjortel och sitt snöhvita hufvudkläde kring de magra kinderna, med psalmboken invirad i en rödrutig näsduk, gick vägen till kyrkan åtföljd af alla grannbarnen, nykammade, styfva och utklädda som rosor i en pappersstrut.

Gamla Greta hade en sorts respekt med sig, så fattig hon var, ty det var hon som i många år hade läst för socknens barn, det var henne de flesta unge hade att tacka för det att de hjelpligt läste i bok och kunde rita namnet eller sammankrångla ett bref, innehållande att de «Gudi lof hade helsan och önskade detsamma tillbaka».

Jag vet verkligen icke om eller huru Greta skulle tagit sig ut i våra tider, då vi fått ordentliga folkskolor — det angår henne också icke, ty hon sofver redan bredvid sin gubbe, och caprifoliibusken och solrosorna äro utdöda — både ödmjukheten och högfärden hafva vissnat; men så mycket vet jag, att komminister Näkterrooth, som minnes gumman, påstår att mor Greta i Stordalen lärde mycket bättre än skolmästaren, som pluggat i sig en hop «onödigheter» i seminarium och som har den oförskämdheten att lära bondungarne en hel hop gallimathias, som komministern ej tänkt på i alla sina dagar eller känner mera till, än det kinesiska språket. Man kan aldrig höra någon varmare loftalare öfver mor Greta i Stordalen än sagde komminister, som hvar han än är, på barndop, bröllop eller begrafning, eller på åker och äng bland folket, aldrig kan kasta sin blick åt kyrkan och se det vackra nya skolhuset utan att börja en lång sermon om onödigheten för allmogen att veta mera än rätt och slätt att de tro skola, och han gör, i sin stil, anmärkningar om lärda bönder, om bondadvokater och att verlden är upp- och nervänd.

Det är också säkert att alla dessa tal sluta med: «tacka vill jag gamla Greta i Stordalen, det var annan lärdom det — eller hur, Anders Persson — eller du, Greta Stina — fingen icke J lära er nog för er salighet? — En bonde behöfver intet mera än att bli salig — inte sannt, Per Gustaf i Kråkelid? Bli salig, det är konsten det, och det lär man sig inte af skolmästaren, fastän han är klädd som en herre och tror att han nära nog är en rigtig prest.»

«Ja, pastorn säger något», blir då alltid svaret; ty det är klart, att det goda folket, hvar för sig, anser sig så fullärda, som behöfs både för detta och ett kommande lif, och hela denna massa af lärdom ha de fått af mor Greta i Stordalen. Med ett ord, det är af pastorn Gretas minne uppehålles; och för att också i min mån bidraga till att hennes namn ej må dö brådöden har jag börjat berättelsen med henne, fastän jag egentligen vill berätta er något om några barn, som gått i hennes skola.

Allmogen har ett ordspråk, som bevisar att fatalismen, oaktadt hela katekesen, till trots för hela deras tro i öfrigt, utgör grunddraget af deras religiösa begrepp.

«Det är så ödet», heter det, «ödet har så velat» — se der hela betraktelsen öfver lycka och olycka.

Napoleon trodde på sin lyckas stjerna, Cæsar på sin — hvarenda torpare har sin; men stjernor äro till endast för förnämt folk, — torparen har således ingen, utan tror helt enkelt att «det är så ödet».

Om man dock undersöker hvad man menar med ödet, är det icke detsamma som Guds försyn; det är en blandning af Guds försyn och menniskofunder — en så att säga af menniskorna borttrasslad försyn. Om man sjelf bär sig dumt eller dåligt åt och råkar i klämma, heter det: det var så mitt öde. Om man förkyler och svälter barnen, så att de dö, så blir det också ödet som gjort det; om man råkar att bli drucken på en marknad och spelar bort sina plåtar hos en biribist, så är det ödet som skaffade brännvinet, ödet som förde patienten till spelhuset, och ödet som gjorde att han förlorade hvad han egde. Det finnes ingenting lättare än att skylla på ödet och dess nycker, ty de motsvara alltid precist våra egna, huru bakvändt vi än bära oss åt.

Emedlertid rår man ej alltid sjelf för sitt öde — det är ofta sammansatt af mångas nycker — men det beror på oss sjelfva att vända dem till nytta eller skada. Kanske jag här gör en orättvisa? Det finnes verkligen menniskor som hafva andra att tacka för allt, men aldrig för något verkligt godt; detta skall komma inifrån om det skall finnas; det låter ej klistra sig utanpå, hvarken af kärleken eller fruktan eller begge delarne.

Låtom oss se till huru ödet spelar med menniskorna, huru de blanda sig i Guds försyn och huru det lyckas.

Caprifoliiblommorna talade om en okänd vän inne i Gretas stuga — den evigt enahanda klockan, med sitt beständiga tick tack, tick tack. Den der klockan hade dock varit Gretas sällskap sedan många år tillbaka, det der tick tack, tick tack! hade knäppt i vrån till hennes fröjder och hennes sorger och hade talat frid och lugn i många stunder, då ingen annan kunde tala med henne, i nattens tysta timmar, då det blott susade uti skogen, då sol gick upp och foglarne började sjunga, då sol gick ner och caprifoliiblommorna, veka på stänglarne, tittade in genom fönstret och hviskade sitt: Guds fred härinne. Beständigt afmätt, lugn, blott fullgörande sin pligt, sade den gamla klockan sitt tick tack, tick tack. Den der gamla klockan, bör ni veta, var ej någonting grannt eller gentilt eller mycket konstigt hvarken utan eller innan. Det var ett simpelt trädur eller hvad man kallar en «trädsmälla», med blott en visare och summa tre hjul inuti verket, en klumpig pendel och en tegelsten insydd i ett stycke bastmatta till lod. Med dessa små resurser gick hon ändå och gjorde gäck af mången konstig klocka, som krånglar in sig i repeterverket. För öfrigt var hon mörk i ansigtet. Om menniskoracerna blifvit förändrade till hvita, bruna, svarta och röda allt efter klimaterna, veta ej en gång de lärde, (fastän många anse den svarta racen för den ursprungliga och Adam allas vår fader således för en Malgachneger) — huru dermed än må vara, så är det säkert, att Gretas klocka i fordna dagar varit hvit i ansigtet och endast genom klimatet, rök, dam och flugor erhållit sin tartariska färgnyance. Det oaktadt så var det, på den tid vår berättelse begynner, två par ögon i stugan, som betraktade den fula klockan med välbehag, fastän många gjorde det med längtan att den svarta visaren skulle peka på loftimman. Dessa ögon voro naturligtvis, i första rummet, Gretas egna; men dernäst betraktades alltid klockan af ett par klarblå, skinande, hjertligt glada barnaögon, och dessa tillhörde lilla Anna från Trädskotorpet. Detta kom sig deraf, att klockan på sätt och vis var en af familjen, ty lilla Annas far var författare af den fula klockan, som gick så bra och smällde

så hörbart. Det var ej utan att den lilla flickan med ett drag af stolthet betraktade den der klockan och äfven emellanåt berättade för de andra barnen, att det var ingen annan än hennes far, som gjort det ståtliga verket, som med så dugtiga knäppar tillkännagaf sin lifaktighet.

Det var nemligen något i hennes hjerta, som tvingade henne att vid alla tillfällen skryta med sin far. Det var ej fåfänga för egen del, utan fåfänga för faderns skull; ty hon hade så många gånger hört: «Anna! din far är en liten stackare, en liten knuta», att hon ansåg sig skyldig att så mycket som hon kunde upphöja hans förtjenster. Deremot fann hon ej skäl att försvara sin morfar, gamle Flinken, emedan han var en man som försvarade sig sjelf.

Lilla Anna var, fastän blott på nionde året, den snällaste af alla skolbarnen; det var ingen som, såsom hon, kunde sin lexa och förklaringen, det var ingen, som egde så mycket förmåga att göra reda för hvad stycket innehöll, som hon; men det var också ingen som mera än hon besvärade mor Greta med frågor.

Frågvisa barn äro nemligen de allrabesvärligaste; man snäser dem vanligen, man gäckas med dem, narrar dem — nå väl! hvarför gäckas med den, som begär droppa efter droppa ur kunskapens källa, då vi ej vilja gäckas med den, som törstar och begär vatten? Vetande är det vatten anden begär. Hvarför ej gifva honom det?

Mor Greta hade ofta, ganska ofta, svårt att reda sig och måste lika ofta i sitt hjerta bekänna, att barn kunna fråga mera än gammalt folk kunna svara på; men hon försökte dock att reda sig och höll af barnet för dess kunskapstörst. Derföre fick också vanligen Anna med sig till sin far en liten påfogelsfjäder till bokmärke — det var hederstecknet; låg det blott en hvit papperslapp var det «medelmåttigt», och var der gråpapper var det «mycket dåligt». Men när påfogelsfjädern vankades, blef också Annas ansigte så leende och gladt och hon tänkte: «nu skall stackars far der hemma bli glad»; och så tog hon skorna af de små välbildade fötterna och sprang barfotad genom skog och mark, för att komma hem och laga till maten åt far och morfar; ty så liten hon var, utgjorde hon den fattiga familjens enda qvinliga hjelprede — den lilla familjens i Trädskotorpet. Och flickan sprang genom

skog och mark och vadade öfver skogsbäckarne, som alla kommo från gölen der långt, långt borta i skogen. I den gölen bodde der en sjöfru i ett kristallslott, af bara sådana granna kristaller, som far berättat att patrons ljuskrona var utaf, och den frun hade många tjensteandar, som summo osynliga i strömmar och bäckar och fästade stora fiskar på metrefven för beskedliga gossar, men stora trädgrenar för de olydiga — ja till och med togo bort refven om de voro elaka.

Det var en klok fru, fastän hon ej var någon rigtig menniska, utan ett troll.

Lilla Anna tänkte alltid, då hon vadade öfver de svarta skogsbäckarna och det var mot qvällen, på den kloka frun och hennes tjensteandar; — hon till och med hejdade farten innan hon vågade att stiga ner i det mörka vattnet och vada öfver på de slippriga stenarna, ty der kunde vara en af de många tjensteandarne; men så tänkte hon: «Håller jag ej af min stackars far?»

«Jo!»

«Är jag inte lydig?»

«Jo!» — Och efter denna sjelfexamen klef hon på i Guds namn med godt mod.

Der hemma var allt sig likt; — far satt vid sin lilla bänk och arbetade med en klocka eller stod vid sin svarfstol för att göra en ny «trädsmälla» lik den Greta egde, och morfar satt och borrade på sina trädskor — ty han var trädskomakare till yrket.

Lilla Annas far var en liten krokryggig och blek stackare, en spenslig och sjuklig figur, som bjert kontrasterade med Flinken, som var en stor och stark gubbe med blomstrande kinder och ett eget uttryck af lustighet i sitt öppna ansigte. «Nå si der är Annikan», sade Flinken, då flickan kom in; «hä, det var väl du kom hem, far din är ett pjåklås, som inte tycker om min mat; eljest så . . .»

«Åh, det är ingen som klagar på fars mat», invände den lilla bleka mannen, «men visst smakar det bättre när Anna lagar till.»

«Jo jo, det tror jag nog», skrattade Anna och strök de bruna lockarna bakom öronen. «Se hit far — se!»

«Påfogelsfjädern i dag också! Du ä' snäll du, min unge.»

«Åh ja», mumlade Flinken, «är Gud god, så kan också presten tala om det.»

Anna dröjde ej länge med att taga fram den lilla grytan, tvätta potatisen klar och ren och sätta på i spisen, der snart en brasa sprakade; ty Flinken hade huggit rispinnar och annat, som han plockade på allmänningen.

Flinken höll af flickan, men rivaliserade en smula med henne i något, som man knappt kan gissa: i ingenting mindre än den ädla kokkonsten.

«Ja laga nu mat åt oss, far din ä' inte nöjd när jag lagar; men eljest så kan jag koka mat, bara jag har något att ta utaf. Jag mins väl vid kompaniet: «Flinken kan koka», sa' löjtnanten; «ja», sa jag, «min själ kan jag så». — Och när det skulle bli rigtigt bra på mötena, se då blef alltid Flinken kommenderad att koka; men nu säger lilla mågen min, att jag inte kan «laga».»

«Jo visst kan ni det, far, men det smakar bättre, när Anna . . .»

«Slidder sladder — smaka? Smaka potatisen och mjölrörat bättre? Hä! prat, bara inbillning.»

Men hur det var, smakade måltiden äfven gubben Flink bättre när lilla Anna hade sin hand i spelet, än då han sjelf anrättat den. Orsaken var egentligen den, att Anna egde en egen förmåga att göra den inbjudande, hon ordnade potatisfatet och lertallrikarne, skålen med mjölröran och mjölkbunken så, att den lilla anrättningen tog sig väl ut och smakade bättre än då gubben, huller om buller, satte fram den. Då maten smakade, satt Anna alltid så hjertligt förnöjd och smålog och var så glad i själen när hon sammanknäppte de små händerna och tackade Gud. Innerligare tackade väl ingen Gud för maten än hon.

Den lille svarfvaren och klockmakaren var tystlåten, men vänlig som ett barn. Det var isynnerhet då han betraktade sin flicka, som hans eljest så allvarsamma, nästan sorgsna blickar fingo lif och lyste af en helig evig kärlek. Gubben Flink deremot tyckte om «ungen», men dermed var det också punkt, fastän hon var hans köttsliga barnbarn. Gubben var på det hela ej nöjd med alltihop, ty hans dotter hade gift sig med den lilla klockmakaren mot hans vilja, och fastän de lefde lyckligt tillsammans och höllo af hvarandra, så kunde gubben aldrig se sin måg utan att förarga sig öfver salig Anna, som tog ett sådant litet kräk till man. En hvar har sin theori om sällheten, och gubben Flink hade den, att

ingen flicka kunde eller fick älska någon annan än en karl, som var tre alnar lång — ty det var han sjelf — och stark som en björn — ty det hade han varit; och om hon ej det fick, fick hon icke heller vara lycklig med någon annan. Det förargade honom således att salig Anna verkligen varit lycklig med krokryggige Jonas, ty det var emot all rimlighet, och det var ej utan att han ibland trodde, att Jonas gifvit henne en kärleksdryck eller något «skamtyg» i ett äple. Allt detta gjorde att Flinken väl bodde i stugan, men ej hyste några särskilta sympatier för sin lilla bleka, sjukliga måg och framför allt ej ville erkänna, att flickan borde hålla af denne så mycket som hon gjorde. Hon liknade mor sin äfven deri, att hon höll mera af den der lilla «knutan» än af morfar sin — och det gick för långt; «ty morfar var dock rät i ryggen som en menniska och såg ej ut som en fiolstråke».

Lille Jonas talade sällan annat än med ögonen, han var ordkarg, och detta förargade Flinken, som var motsatsen.

«Det är», sade Flinken, «en Guds lycka att flickungen kommer hem hvar qväll, ty eljest så, förbanna mej, glömde jag inte af att tala modersmålet; jag må tala så eller så, om vind eller väder, eller om Tyska kriget eller Bonaparten, eller om Kongl. Majestät och kronan, eller skogvaktaren eller presten — mol tyst! tyst som en kräfta som man söft. Det enda som gör att man ser att han är vaken, är att han rör klorna och knåpar med sina «trädsmällor», eller petar i någon gammal silfverrofva och lyssnar på oron derinne; men hör gör han, ty ibland nickar han och säger «jaså».» Sådan var gamle Flinkens klagan, och den var ej obillig, ty Jonas var alltför tystlåten och såg alltför lidande ut för att vara en intressant sällskapsmenniska.

Men med lill'Anna talade den lille mannen; hon förstod honom, hon visste hvad hans ögon sade — så hade mor gjort före henne. Men fastän Jon talade litet, så tänkte han desto mera, kände desto djupare, och då natten kom och Flinken således ej mera störde hans tysta tankar, satt han ofta i den fattiga bädden och betraktade sin flicka vid månskenet, som letade sig in genom backstugans dunkla fönster. Då tänkte han länge och innerligt på sin flicka, knäppte samman sina magra händer och suckade: «Hvad skall det blifva af detta barnet?» och han bad, han bönföll så innerligt, att han slutligen trodde sig bönhörd.

Så hade det varit allt sedan hans hustrus död, och aldrig kunde han upphöra att tänka på sin flicka och hennes framtid, då han skulle dö ifrån henne — det kunde ej blifva långt till dess: det tryckte så på bröstet, snart kunde han ej mera andas. Men så snart sol gick opp och sken in genom de små fönsterna, — ty solen vill så gerna se in i fattig mans hus blott hon finge, — och den lilla flickan gnuggade sig i ögonen och såg opp och kastade sin första blick på far, som slumrade i en orolig dröm; då knäppte också hon ihop händerna och sade: «Gud hjelpe och styrke min stackars far!»

De voro två, som beklagade, som beskyddade hvarandra, utan att tänka på sig sjelfva. Sedan frukosten blifvit färdig, var också lill'Anna redo att vandra i skolan och sprang glad och munter öfver berg och backar, genom skog och äng, för att komma dit.

Vid en liten gångstig i skogen stadnade hon merendels för att pusta, om nemligen hon kommit ut före tiden eller så, att hon hade tillfälle att vänta, och vanligen var detta fallet, ty lill'Anna var vaken med solen, liksom de små foglarne i rönnen utanför Trädskotorpet. Hon satte sig på en stubbe (tack vare ortens skogstjufvar, der funnos många sådana på allmänningen) vid en liten stenig gångstig, som slingrade sig inåt skogen och ledde till en backstuga, som hette Myrkärrsstugan, en liten koja med ett rum uti och derinvid ett slags öppet skjul för ved och stubbar.

Man kunde, om man betraktade barnet, se att hon väntade på någon, der hon satt på stubben och för att bedraga sig sjelf höll katekesen öppen framför sig liksom hon ämnat läsa öfver sin lexa; men de qvicka lifliga ögonen voro i beständig rörelse med att titta efter om ej någon kom på den lilla gångstigen; hon reste sig upp och gick några steg inåt skogen och satte sig åter med en mine, som skulle betyda att hon var missnöjd.

«Han är då en evig «tranterara»», sade hon vid sig sjelf, «och nu skall man se, att han inte kan sin lexa, när allt går omkring, och kommer springande med andan i halsen, så att han får stå med skammen hos mor Greta.

«Hm att han inte kommer! snart så sitter solen öfver Svarta klint, och då är hon sju eller åtta, allt som årstiden är till.»

Det var ändå så tyst i skogen; blott en och annan fogel flaxade mellan tallarne och slog en kort drill i grantopparne, blott

en och annan trädkrypare sprang opp och ner på trädstammarne och hackade i barkens springor, och skogsdufvan kuttrade djupt in i skogen, liksom hon velat svara på de sorlande småbäckarne, som slingrade sig fram mellan rötter och stenar och skyndade till ån. Denna gick der nere i dalen tyst och mörk mellan de nedrasande sandbackarne och i skuggan af de lutande tallarne, som i ordets hela bemärkelse stodo med ena foten öfver afgrunden.

Ändtligen hörde hon på afstånd ljudet af en hvissling och steg opp.

«Nu kommer han, i dag skall jag gräla på honom rätt dugtigt», sade hon och småskrattade. «Jo jo, skynda du, det behöfs. — Vi hinna inte mer än nätt och jemt fram, och om jag inte hade bedt mor Greta, så hade gunstig patron fått stå i skamvrån många gånger. Det är ändå synd om honom; inte rår han för att han bara är en pojke, som ingen nytta kan göra hemma i huset, fastän mor hans nog behöfde det.»

Den lilla flickans monolog afbröts likväl snart genom bullret af lätta fotsteg, förorsakade af en barfotad gosse, som kom springande på den lilla gångstigen.

«Jo du är just en vacker en, Anders!» ropade Anna förebrående emot honom, pekande fingret åt skolkamraten.

«Ha-har du vän-väntat länge?» frågade gossen andtruten och nästan ur stånd att säga ett ord.

«Ha-har du, hör på bara! nu har du sprungit dig förderfvad. Vet du, det var, talar far om, en gosse då han var liten, som sprang mellan grindarne för att öppna åt en resande, och si han sprang så att hjertat gick sönder på honom och han dog knall och fall. Det är grufligt farligt, säger far, att springa så hårdt.»

«Åh-hå-hå! det går nog öfver», sade gossen; «men känn hur hjertat dunkar — det går på dugtigt»; och nu tog han Annas hand och lade på bara bröstet — det var ej långt dit, ty han sprang utan tröja och var «öppen i brickan», så att vinden kunde svalka en smula.

Gossen var nära tio år gammal, en liten rask karl med ett par ögon fulla af allvar och förstånd, parade med ett mildt smålöje.

«Nåh, nu är jag bra — och så fasligt brådtom är det väl inte heller; solen synes ännu långt nedom Svarta klint, det är

bittida än. Vet du, i natt har jag fått två skrikor i lämmen, så att mor nog har att äta i dag. Stackars mor! hon tycker så mycket om fogel, fast han utan smör allt är bra hård att ta i tu med.»

«Ja så, men kan du din lexa?»

«Åh ja, inte vet jag så noga; men det går nog, för vet du, jag är så glad åt skrikorna och att mor har något att koka af — och så har hon ett stop blåbär i «näfverskrufven» derhemma, så att i dag sörjer jag inte.»

«Men hvad har du sjelf att äta i skolan?»

«Jag? — Hå, just ingenting, det kom jag inte ihåg i dag, ty i qväll så blir der kalas — det är bra med mat på två nötskrikor må du tro — har du smakat sådan stek?»

«Se så, prata inte nu, Anders; se så, sätt dig och låt mig höra din lexa, hvar var det? Jo.»

«Jo se här, det stycket, ser du, från det här hundörat och ner der jag strukit märke med nageln.»

«Med nageln? Hur han går åt sin bok — har han någonsin fått påfogelsfjädern, han?»

«Nej.»

«Nej, det tror jag nog; gråpapper det får han för sin flit.»

Gossen skrattade och klappade lill'Anna. «Säg inte *han*, Anna, det låter så främmande. Gråpapper? nej tack! jag får blått sockerpapper när det så skall vara rasande; ser du, jag ber alltid mor Greta om blått sockerpapper.»

«Ja skammen är lika stor den. Fy! du är en stackare med din bok, jag tror mest den dummaste pojken i hela skolan; tacka vill jag nämndemans Lasse, han kan alltid som ett vatten.»

«Men dum är han som ett spån», yttrade Anders frimodigt; «men det gör ingenting och jag är nöjd med blåpapperet, för si mor hon vill ha sådant till spolpapper — det är så styft och bra och en sådan spoltuta håller tio gånger så länge som en af gråpapper; men tacka vill jag vassrör, det är rigtigt kungsverk det.»

«Nåh, har hon väft fars rock ännu? Det garnet har jag», tillade flickan förnöjd, «färgat i stenmossa; det är en grann färg.»

«Åh nej, mor har sådan gikt i händerna och nyttjar både tjärvatten och «liniament» från sta'n, men hon är så stel att hon inte kan kasta skytteln; men si det är så här på våren, när det blir

sommar rigtigt och varmt, så blir hon bättre — emedlertid, Gud ske lof att hon har mat der hemma.»

«Nu har du pratat nog», afbröt flickan; «se så, hur var det nu? Fjerde budet?»

«Du skall hedra din fader och din moder på det att dig må väl gå och du må länge lefva på jorden.»

«Hvad befaller Gud i det fjerde budet?»

«Att — att du skall — hm.»

«Kors vet du inte det?»

«Jo visst vet jag nu — «att du skall» — vet du, Anna! de der begge nötskrikorna räcka nog åt mor i två dagar; ty hon har litet ärter hemma, det kommer jag nu ihog.»

«Var det lexan det? Hur går det i skolan, Anders? jag är rädd att du får dig en gråpapperslapp.»

«Nej blått, styft och galant blåpapper; men det är allt ledsamt ändå; och om jag bara inte för mors skull vore tvungen att gå omkring och sätta donor och lämmar i skogen och fundera på den der saken, så skulle jag nog läsa lika bra som nämndemans Lasse, så dum han också är. Han är allt bra dum, Lasse hos nämndemans; men si, bevars, han är rik och derför säger hans far, att han skall bli prost med tiden, kanske biskop.»

«Men», afbröt honom flickan, «ser du hur det lyser snart öfver Svarta klint och vi måste åstad; men lexan kan du inte — sitt stilla nu, så skall jag prenta i dig.»

«Tack, Anna lilla, du är alltid snäll», blef gossens svar och han satte sig stilla och knäppte ihop fingrarne; ty voro de lediga, så gick det ej bra med lexan.

Anna läste före, läste om, «prentade», som man säger, med hvarje ord, och på detta sätt lyckades det nu, som det ofta förut gjort, att proppa i den beskedliga Anders lexan någorlunda, men det var enligt hans förmenande också alldeles nog, och sedan detta skett, var tiden inne att skynda.

De begge barnen sprungo då hand i hand genom skogen och Anders, som var en stark gosse, bar sin skolkamrat öfver bäcken utan att tänka på sjöfruns tjensteandar, fastän han ej visste hvad han egentligen skulle tro om saken. Om morgnarne i solskenet var det honom ej lika troligt, som då qvällen kommit och bäcken sorlade nere i den djupa slagskuggan af de öfverhängande träden.

Snart voro de dock framme och skilda åt för den dagen, ty Anders fick vanligen sitta efter de öfrige, som straff derföre att han, som gumman sade, «aldrig i verlden» kunde sin lexa, och detta oaktadt all Annas möda och alla hostningar och knuffar han fick i sidan, när han hakade sig på ett språk.

Vi känna temligen traktens topografi och veta, att der går en å genom skogen, ett mörkbrunt vatten, som helt stilla och betänkligt flyter fram mellan de branta backarne af mo-sand och blott här och der, något förargad öfver en klippa, som lagt sig i vägen, knotar en smula öfver hindret. Det är med den ån som med andra, allt längre det lider, allt svårare äro pröfningarne, och sedan han gått i många bugter, liksom han fruktade att träda ur skogen, måste han ändå slutligen ut i det öppna landet och stötte genast emot — hvad? jo ingenting mindre än hålldammen vid Slagga bruk. Der måste den mörka, allvarliga ån beqväma sig att hamra stångjern och smida spik; och fastän han brummade och fräste, brydde sig ingen derom, ty hamrar och bälgor öfverröstade honom, och derefter teg han beskedligt sedan han väl hunnit förbi och fann att han hel och välbehållen kommit öfver och mellan de många hjulen.

Det var således ett jernbruk, ett af de många lifliga och vackra ställen, som man öfverallt träffar i Sverige, icke utmärkt framför mängden hvarken genom sitt skeppundtal smide eller stämpelns synnerliga kredit i verldshandeln, eller för några stora anläggningar hvarken i mekanisk eller annan väg. Det var ett bruk med åker och äng bredvid, ett slag medelting af jernförädlingsort och landtgård, och tillhörde, vid den tid vi nu ha under ögonen, brukspatron Klarin och hans fru, född Muggenstiel.

«Bevara mig», sade patronessan, en liten mager gumma, som, rörlig som ett perpetuum mobile, var sysselsatt med att tillse städningen i de nätta rummen — (detta kunde nemligen ingen göra henne till pass, liksom det är omöjligt att lägga hufvudkudden så, att vissa personer ej skola anse sig behöfva bädda om då de lägga sig) — «bevara mig, du sade ju att patron gick ut utan galoscher — spring straxt efter honom med galoscherna, — hm, gå ut på en sommarmorgon, då daggen knappt hunnit torka upp — nej

inför min Gud, sitter der icke ännu dagg på svärdsliljorna — det är vackert det; sök opp patron och helsa honom från mig att han måste ta på sig galoscherna.»

Pigan sprang för att uträtta sitt märkvärdiga ärende eller att i Juni månad, klockan tio på dagen, i det skönaste solsken, det varma klimatet till trots, bekläda patronens fötter med ett par duktiga, med kläde fodrade galoscher.

«Hm, jag begriper inte hvad det tog vid honom; han, som är så stilla eljest, for af som ett 'huj' under den handvändningen jag var ute.» — Gåtan upplöstes snart, då patronen kom i sällskap med pigan.

Man kunde ej gerna se någonting ömkligare än patron Klarin i sin grönrutiga nattrock, tätt svept omkring benen, och med en svart, nedsjunken silkeskalott under en grå hatt på hufvudet inträda i rummet med galoscherna i handen. Patronessan såg genast att det var något förskräckligt på färde och ropade:

«Klarin, hvad i Herrans fruktan går åt dig? Har du fått slaget? Ja, så har du — hvad sade jag till Beata? — Bär du inte galoscherna i handen, är det skick och skäl, du som är en sådan stackare? Vore inte jag, så gjorde du af med dig, och», patronessan hade fortsatt utan uppehåll med moraler, om ej patronen afbrutit henne med blott det ordet:

«Apan, mamma!»

«Apan, min lille Job, — hvad står på?»

Beata kom in, hon hade lemnat patronen galoscherna för att hembära en ännu dyrbarare börda, nämligen lilla Job. Job öfverträffade patronen i att se ömklig ut.

Det var en liten grågrön kapuciner-apa, ett lika godt som sjelfsvåldigt kräk och patronessans ögonsten, den enda förmedlande varelsen som fanns i huset, ty patronens hade varit barnlösa och voro det ännu. Lilla Job var genomblöt och hostade och nös förskräckligt och skalf i hela kroppen af kyla.

«Har han varit i dammen? Herre min Gud, svara då, Klarin, hvem har kastat Job i dammen? — Jo, jag vet, Hammarholms barnungar. Du skall genast köra bort Hammarholmspacket, jag tål inte Hammarholms, de skola ej förstöra min stackars Job. Stackars mitt lilla 'pyre' — se så, stå inte der, ta hit ett lakan och min gråa harullsschal, — se så, vi skola frottera honom!

Herre Gud, han orkar inte bita mig, det söta, välsignade kräket. — Nåh, var det inte Hammarholms otäcka ungar?»

«Ne-nej, min gumma, nej bevars. Jag satt och drack mitt millefoliithé, då jag fick se att en främmande hund jagade lille Job och hindrade honom att komma hit in. Lille Job hoppade slutligen öfver stakettet åt bruket till och upp på hjulhustaket: då skyndade jag mig ut, men kom för sent, ty Job hade blifvit rädd för hjulen och hoppat i dammen — han hoppade miste, stackars liten.»

«Åh, åh!» var det enda patronessan kunde säga. Hennes känsla i detta ögonblick hade något moderligt i sig, hon värmde och frotterade sin älskling, bjöd honom varm mjölk, mandel, russin, sylt, bakelse, allt hvad han eljest tyckte om, men Job var kall för allt detta jordiska och, för att göra berättelsen kort, dog efter en halftimmas kamp i patronessans armar. «Han slocknade som ett ljus», sade patronessan, då hon sedan omtalade denna händelse, hvilket alltid skedde när man kom på tal om de svåra pröfningar menniskan måste genomgå. De begge makarne sutto försänkta i djup bedröfvelse. «En så snäll apa kunna vi aldrig få igen. Hundrackor kan jag inte med», sade patronessan.

«Nej, Job var ett sött kreatur och hade liksom menniskoförstånd», tillade patronen.

«Och var så trogen och tillgifven mig», sade patronessan.

«Och dog i dina armar», tillade patron. Med ett ord, en sådan sorg hade de aldrig haft och sällan har någon kristen menniska fått så vackra personalier som lille Job, fastän han var från hedna länderna.

Patron Klarin var en ganska beskedlig, kanske också enfaldig man, som gerna läste tidningarne och för öfrigt var en stark politikus samt tillhörde frihetens läror. Han kände svårigheterna af allenastyrandet, nämligen för den som blef styrd, och var derföre en afgjord fiende till samma styrelse och i synnerhet qvinnoregemente, ty det hade han sjelf försökt. Patronessan behandlade nämligen patronen efter samma principer, som de allenastyrande vanligen göra, nämligen sålunda, att hon i allt sörjde för sin gubbe, höll af honom, pysslade om honom och smekte honom; men ve honom, om han ville sjelf försöka att bestämma öfver sin varelse. Om det var trettio grader varmt och patronessan trodde

att patron skulle förkyla sig, måste han gå med öfverrocken igenknäppt, och filbunke fick han aldrig äta, huru gerna han ville, «ty man kunde få frossa af filbunke»; med ett ord, patronessan höll af honom, men regerade enväldigt i huset och öfver honom med en kärlekens spira, som kändes förkrossande. Derföre var patronen en frihetsvän då han kom ut, och var således ofta i starka dispyter med komministern, som ej ens rönte motsägelse af sin gumma och således, både för uniformens skull och sin husliga maktfullkomlighet, ansåg absolutismen för det bästa och, som vi förut veta, ej tålte folkets upplysning. Det finnes nämligen icke få som tro sig satta här i verlden för att mäta kunskaper ut lodvis åt folket i gemen; de äro, så att säga, i sin tro, ett slags homöopather, som förmena att man rent af förgiftar en af folket, om man ger honom mer än ett decillionsdels gran kunskap, och okunnighet är, enligt deras påstående, första vilkoret för att blifva salig.

Patron fick ej, sedan den svåra olyckan med Job skedde, gå ut; han satt som på Spielbergs fästning, som en statsfånge i sitt hus, emedan han verkligen efter Jobs vattubad fått en envis snufva, som förbjöd honom att vara ute, resa bort och dylikt, utan att nysa. Guds sol fick ej skina på den stackars patronen, som, upprorisk i sitt sinne, måste beqväma sig att vara hemma och dricka bröstthé. Man kan ej förtänka honom att han började bli diplomat, ty nöden är, i detta som i annat, den bästa lärömä staren, och han sökte derföre att påfinna något som kunde aflägsna patronessans uppmärksamhet från hans näsa. Resonnemanget blef ungefär så här:

«Så länge mamma hade Job att leka med, så fick jag någorlunda ha min egen vilja. Ack, min Gud, om vi ändå haft barn, då hade det varit annorlunda ställdt — jag måste skaffa henne en ny apa.» Patron skref derföre till en affärsvän i Göteborg att han skulle skaffa en apa åt honom, och ej långt derefter erhöll han underrättelse att en präktig och mycket snäll apa skulle med någon lägenhet anlända. «Hon», hette det, «har tillhört salig sjökapten Murvell och hade genom hans dödsfall blifvit ledig. Hon har, enligt hans betjents intyg, mycken qvickhet och roade salig kaptenen mycket genom sina putslustiga infall.» — «Godt», yttrade patronen vid sig sjelf, «det är ett beskedligt kreatur, så att

mamma nog skall ha sin förnöjelse af henne och låta mig vara i fred och *någorlunda* få följa min egen vilja. Menniskan», fortfor patronen och knäppte med högra handens långfinger på den venstra, «menniskan är, enligt den heliga skrift, en fri varelse, med frihet i sitt bröst, ett behof af att vara fri och ledig — men det skulle vara bra att en gång komma under fund med att vara riktigt fri.

«Då mor min lefde, salig menniskan — Gud fröjde själen! — så var hon drottning här; intet hade salig far att säga — och hur skulle då jag? — hm, och så utsåg hon hustru åt mig och derför blef det ej bättre när hon dog. Nej», tillade han och nös, 'hyetch', «fri behöfver hvarje lefvande varelse vara, 'hyetch', 'hyetch', — apan, 'hyetch', skall 'göra mig — 'hyetch'.»

«Kors i alla dagar», yttrade patronessan inträdande, «du har åter ökat din förkylning — sade jag inte det då du stod vid fönstret i går utan att ha kalotten på? Herre Gud, när man är en sådan stackare som du, så bör man också lyda förståndiga menniskors råd — du skall i afton ha fotvatten och fläderthé.» Patronen hade intet att invända, ty hans näsa hade förrådt honom — det kan man kalla att gå efter näsan.

Några dagar derefter kom apan, hemtad af en dräng, i all hemlighet från staden, dit den blifvit förd af en resande. Det lilla djuret var likt Job, ett litet qvickt lif, som smackade med munnen och såg rolig ut, hon smekte patron och drängen och visade sig så väl uppfostrad, att patron släppte henne lös liksom Job hade varit.

«Salig kapten Murvell har verkligen uppfostrat henne väl», yttrade patron och linkade åstad för att inkalla patronessan. Apan skulle vara en glad attrape.

«Mamma, mamma», ropade patron, «kom in! Jag har något åt dig, kom, söta vännen!»

Patronessan, i sin vidlyftiga negligé, kom in och följde i spänd väntan sin herre och man.

«Ser du», sade patron, «hyetch, hä, hä, hä, der är en ny Job åt dig.»

«Åh, sådant litet välsignadt kräk», sade patronessan och nalkades apan, som sysslade uppe på ett skåp; men den nya Job visade tänderna, och då patronessan det oaktadt gick närmare,

hoppade Job ner på patronessans axlar och anställde inom några sekunder en revolution i den goda fruns hårklädsel, så att negligé, löslockar, kam och hårnålar flögo omkring i rummet, allt under det att apan, liksom väntande beröm, kastade ögonen på patron, som af ångest hvarken kunde tala eller nysa. «Hjelp, hjelp, hon mördar mig — hjelp, hon förstör mig!» ropade patronessan, fäktande med armarne som en väderqvarn, omöjligt i stånd att skaka af sig sin fiende. Ändtligen kom Beata och några flera pigor och befriade patronessan från lilla Job den andre, och nu först märkte man att apan hade ett eget qvinnohat, att hon hackade tänderna så snart hon såg ett fruntimmer. Apan sattes i bur och patron fortfor att vara underkastad den vanliga observations-karantänen.

Allt är en enda fortlöpande kedja och vi ha här för afsigt att tala något om ödet. Det är således ej så likgiltigt hurudan karakter lilla Job den andre hade, och som hvarje karakter, en apas så väl som en menniskas, har sin grund, sin rot att stå på, sin orsak eller historiska dato, så hade också Job den andre sin. Jobs karaktersriktning kom sig från en händelse långt före hans egen födelse. Det var ett äfventyr i kapten Murvells lif som gjort Job den andre till fruntimmershatare. Jonas Murvell var nämligen omkring 1780-talet styrman på briggen «Metta Lisa från Trelleborg» (i parenthes att säga, *så* kallad till ära för handelsman Thom Cuttings et komp. enda dotter derstädes, en lång, vattenlagd mamsell — död och begrafven) och for på Medelhafvet. Han blef derstädes, nämligen någonstädes i land, kär i en vacker flicka, som hade en elak mor, som hellre ville gifta sin dotter med en inföding än med en kättare från Sverige; hon öfvertalade också sin dotter, som tillika blef kär i en svartmuskig italienare, men Murvell lät ej afvisa sig. Då lärde de en apa, som var i huset, att hoppa på Murvell, och der uppstod slutligen ett sådant slagsmål, att denne ej kunde försvara sig, utan fick ett bett i kinden, hvaraf ärret syntes hela lifvet igenom, samt derjemte ett sår i hjertat, som aldrig läktes, ty den hulda sköna skrattade åt hans olycka, och då han var förargad och ville slå ihjäl apan, lät hon sin fästman, den nye nämligen, kasta ut vår hederlige styrman på gatan. Bettet i kinden läktes, men såret i hjertat icke, och Murvell svor att aldrig tåla qvinnor, dessa falska varelser, som gäc-

kats med hans heligaste känslor och låtit en apa drifva honom ur illusionens lustgårdar. Med tiden saktade sig smärtan, kapten Murvell blef en goddagspilt, åt, sof och drack, som om han aldrig varit kär; men för att ändå ha roligt på gamla dagar, skaffade han sig en apa och lärde henne att anfalla alla fruntimmer hon fick se och i synnerhet att rifva i oordning deras hår, förstöra negligéer och utdela örfilar. Då skrattade den salige mannen så att hela hans digra lekamen skakade, ögonen tårades, och sedan exekutionen var slut, lockade han apan till sig och gaf henne mandelbröd. Det var denna uppfostringsmethod som nu gjorde, att Job den andre, mån om att göra sig behaglig för sin nya herre, behandlade patronessan som han var vand att bemöta det svagare könet och väntade den vanliga belöningen för sitt välförhållande. Detta blef dock ej fallet, utan apan fick stryk och sattes in i sin bur och patron var nu dubbelt olycklig, ty patronessan kunde ej förlåta förolämpningen, och fastän hon väl insåg, att patron var oskulden sjelf, så lät hon honom dock känna alla de vanliga följderna af hennes elaka lynne. Detta onda lynne bröt dock aldrig ut i annat än ett oupphörligt iakttagande af patronens helsotillstånd: om någon var skyldig att akta sin hustrus man, var det visserligen patronen; det var å fruns sida en slags egoistisk kärlek, men ändå kärlek, fastän den föll sig tungsam för den beskedlige mannen.

Med allt detta var patronessan en i hjertat god menniska, som långt ifrån tänkte på att plåga sin gubbe; tvärtom, hon höll oändligt mycket af honom, ansåg honom som nödvändig för sitt eget lugn och för sin trefnad. Det var blott en vana detta eviga käxande, denna tryckande uppmärksamhet på mannens helsa, och hon hade också genom alla försigtighetsmått hon uttänkt, genom alla de par strumpor, flaggdukar och nattröjor, som hon tid efter annan dels öfvertalat, dels tvingat honom att bruka, bragt saken derhän, att patronen nära nog icke tålde att en sommarvind rörde vid hans öfverrock (ty utan en sådan lönade det ej mödan att träda under bar himmel), förrän han verkligen blef illamående, och detta ökade naturligtvis patronessans uppmärksamhet och antalet så väl af försigtighetsmått som plagg.

Patronen å sin sida hade, som vi veta, egentligen aldrig erfarit hvad det ville säga att ha egen vilja; men han kände sig

likväl förtryckt och ej vid godt mod; det oaktadt måste han erkänna att hans hustru höll af honom, han måste till och med älska henne för allt det tvång han fick underkasta sig och han gjorde det också, utom vid vissa tillfällen, då han kände sig alltför mycket beroende. Då knotade han vid sig sjelf och önskade en afledare för sin gummas «allt uppoffrande» kärlek, och det var derför han hittade på den olycksdigra apan. Att han sedan till och med, om möjligt, blef strängare observerad och dagligen fick höra långa citater ur «Westerdahl om helsan» och ur «Konsten att lefva länge, af Hufeland», ur Tissot och andra, är ganska naturligt, då man får veta att patronessan studerade medicinska böcker och föreskref morotspad, millefoliithé och slagvatten för alla ortens sjuka. Det är klart att patronen var det närmaste experimentalfältet, och man kan således ej undra att hans yttre hade någonting, som i sjuklighet och magerhet något när liknade en landtbruksskolas åkertegar, dessa likväl alldeles oförtalade.

Patronens på Slagga var således ett hvad man kallar lyckligt par och namnkunnigt i hela orten för den kärlek som rådde mellan dem, och man hade rätt; det finnes verkligen svårare olyckor än den, att vara allför mycket älskad, det finnes svårare pröfningar än millefoliithé och fotvatten.

Vi låta emellertid patronens på Slagga vara lyckliga eller olyckliga på sitt vis, och återvända på några ögonblick till barnen; der träffa vi frihet, glädje, ingen flaggduk och inga moraler, ty de lekte på en grön äng.

Det var nämligen Margaretadagen eller den 20 Juli — allt stod i sin herrligaste blomstring, fjärilarne flaxade omkring, liksom de deltagit i barnens glädje, och blommorna bugade sig villigt under de yra ungarnes lätta språng. Det var på en grön äng, som sträckte sig utanför Stordalstorpet, en gammal odling, som ännu har spår deraf och som har hvitväppling och rödväppling, ur hvars blompipor barnen sögo socker, och hela denna plan var omgifven af löfskog, odlingens, den nordiska civilisationens förpost, liksom den är det stumma vittnet till de nordiska öknarnes tystnad. Öfverallt der björken sträcker upp sin krona, öfverallt der dess hvita stammar resa sig djerft och dock ej öfvermodigt, är det liksom menniskan af naturen inbjödes att sätta sig

ner och odla, och der detta ej kan ske, der menniskan ej mera vill bo, växer han krokig och eger ingen krona mera.

Anna från Trädskotorpet hade denna dag varit uppe med solen och kom lastad med en hel packe blåklintskransar i sitt lilla förkläde. Det var så bittida, att mor Greta ej ännu vaknat, att solen ännu ej kommit att titta in mellan kaprifoliibuskens löf genom det lilla fönstret på gafveln. Men när solen stack på och de samlade barnen hörde att gumman började röra sig derinne, stämde de upp en sång, en gammal visa, som vid dylika tillfällen brukades der på orten. Man kan just ej säga att sången var särdeles harmonisk, fastän Annas silfverklara röst ljudade tydligt genom allt det andra sorlet; men det gjorde ingenting, ty mor Greta förstod hvad som gällde på och kom ut. Då nego och bugade alla barnen och sade liksom kaprifoliiblommorna:

«Guds fred härinne, Guds fred och välsignelse med mor Greta!»

«Åh, så ni hitta på», sade alltid gumman småskrattande, «men se så grannt ni har klädt dörren och så många kransar och blommor — det var grannt det.»

«Jaså, mor Greta tycker att det är grannt?» frågade barnen om hvarandra och trängde sig omkring den gamla.

«Får jag lof», tog ändtligen lill'Anna till ordet, «med förlof, mor Greta skall väl ha sig litet liljor och sammetsrosor, de äro från Slagga bruk», och nu räckte hon henne en blombukett, «och så bad morfar att J skulle ta emot dessa här», tillade hon och drog fram ett par träskor under förklädet. De voro ett mästerverk af gubben Flink, med kopparring midtöfver och nätt gjorda, alldeles som ett par dansskor. Gubben Flink ville i år visa sig — kanske också för flickans skull, nog af, han hade gjort ett par träskor åt mor Greta.

«Morfar sade», återtog Anna under det att Greta betraktade skänken, «att de väl vore bra i vinter, då det är kallt på golfvet och kölden slår in. Då skall J stoppa en smula halm i, sade han, så blir det varmt som en bakugn, sade han.»

«Tack, barn, tack, Anna! det var fasligt rara skor. Jag vet inte hvarför Flinken skulle tänka på mig.»

Anna skulle svara, men de andra barnens tur var nu; det var en begåfningsdag, ty så var bruket, ett slags offer, en kollekt åt gumman. Bland andra kom också Anders. Den gode gossens

ögon lyste af fröjd då han presenterade några aborrar på en vidja, mycket små, det är sannt, så små att de skulle kasserats på Blå Porten; men si, han hade sjelf metat dem, sjelf hemtat dem i den djupa sjön, der sjöfrun bodde. Hela den sednaste qvällen och utpå natten hade han suttit der och hade fått många duktiga napp — en sådan fångst hade han ännu aldrig fått. Äfven han betackades, och nu fortsattes offret: en gaf ett par strumpor, en annan ett förkläde; men lille «biskopen», ty så kallades nämndemans Lasse af de öfrige, «gick utanpå» dem allihop, ty han hade en mark ull och en mark smör från nämndemansmora. Det var efter denna ceremoni som barnen fingo lof att roa sig ett par timmar, och knappt var ordet uttaladt, förr än hela flocken skyndade sig ut på ängen. Det var ett stoj, ett väsen, må ni tro, utan ända, ty alla voro så glada öfver att mor Greta såg belåten ut, och mer än en dispyt uppstod om huruvida hennes mine förrådt mera glädje vid strumporna än vid träskorna eller vantarne eller aborrarne. Litet hvar visste ej säkert om Greta ansett det eller detta för bäst; men nämndemans Lasse gick med händerna i byxfickorna och var säker på sin sak, ty hans mor hade sagt honom att en mark ull kostade en riksdaler och en mark smör tolf skilling. Det var klart för hans inre öga att mor Greta skulle anse hans gåfva för den bästa. Så var likväl ej fallet. Mor Greta var verkligen ej så materielt sinnad; det var något annat hon älskade än mat och dryck, och derföre voro Annas små gåfvor henne kärast. «De der träskorna», sade hon vid sig sjelf, «har jag icke fått af gubben; men se Anna fick höra att jag i vintras klagade öfver att jag frös om fötterna, och nu har hon så länge bedt gubben, att han ej kunnat slippa — och sådana granna blommor sedan, stora liljor och sammetsrosor, det är så vackert, och hade jag en lapp jord till öfvers, skulle jag ha mig sådana rosor. Gud välsigne barnet», återtog gumman efter några sekunders tystnad; «det är synd om barnet. Huru länge kan hennes stackare till far lefva? Han går på grafvens brädd, och hvem skall hon sedan lita till? Ingen i verlden utom mig, och hvad kan jag göra? Det är ändå svårt att vara fattig; vore jag rik, vet jag hvad jag gjorde.»

När barnens lek var slut och de åter sutto i den lilla stugan och Anna, som vanligt, kunde sin lexa och smålog så godt mot

gamla Greta och var så beskäftig med allt, kunde gumman ej låta bli att tänka, liksom den lille klockmakaren ofta tänkt: «hvad månde det blifva af detta barnet?» Hon kunde dock ej mera än önska barnet lycka; men hvad verkar en fattig gummas önskningar, och skulle de väl, uppfyllda, leda till det mål hon tänkt sig? Det finnes visare menniskor än mor Greta som misstaga sig om medlen för mensklighetens lycka, och det är också ej underligt, då man vet att *en* menniska aldrig fullkomligt kan uppfatta bilden af en annan och ännu mindre den oändliga af en hel mensklighet, der evigheten ligger i sin knoppning.

Det var omkring åtta dagar efter denna händelse, gamla Greta i Stordalen satt i köket på Slagga bruk och trakterades med en kopp kaffe på patronessans befallning. Patronessan var nämligen icke snål eller småaktig, fastän hon var noga och i synnerhet mån om att folket ej, som hon uttryckte sig, «stal dagen ifrån vår Herre», och hon satte, liksom alla andra, värde på Greta i Stordalen och samtalade gerna med henne om hvad som händt och icke händt i socknen. Det var nämligen på den tiden, då socknens nyheter ej uttrangdes af de politiska, och då sqvallret för dagen uppfyllde den plats som publiciteten, den berättande nämligen, nu fyller.

«Och barnen kommo med gåfvor», yttrade patronessan. «En mark ull och en mark smör, det var hederligt af nämndemansmora. — Nåh, hvad fick J mera?»

«Jo, Anders från Myrkärrsstugan han gaf mig ett knippe fisk; ja, det var visst välment det, men, Herre Gud, inte läser han bättre för det, det är riktigt ledsamt, ty han har ingen lust för läsningen, fastän han visst inte är dum. Då är nämndemans Lasse mycket klenare till gåfvorna, men han är flitig som en myra och 'molar' och läser beständigt, stackars pojke, fastän det just inte går fortfärdigt för honom.»

«Jaså. Åh, det är allt fattigt för henne deruppe i Myrkärret. Gud vet af hvad hon lefver», återtog patronessan, «och aldrig hör man dem ändå begära en smula.»

«Ja, det är Anders' skull; vore inte han, så svälte mor hans ihjäl; men han hittar på allting för att skaffa hvad som behöfs. Det är i det fallet lust och glädje med det barnet — han samlar vindfälle i skogen och släpar hem, så att de aldrig ha brist på

bränsle, han stoppar hvar höst springorna och lagar stugan, så liten han är, han metar fisk och tar fogel i läm och i snaror, så att der sällan är brist, och så får han då och då några bitar af Bertilsmora i Framsberga, men si, dem näns han ej sjelf äta, utan dem tar han hem och delar med modren, och får han slantar, så lägger han dem i sparbössan, och allt det för modren. Det skall Gud veta att han håller af mor sin.»

«Nåh, fick J något mera?»

«Ja bevars, lill'Anna i Trädskotorpet gaf mig ett par nya träskor, som gamla Flinken gjort, med kopparringar och allt.»

«Anna? — jaså, henne har jag inte sett sedan hon var liten, då kom modren hit någon gång och hade ungen med sig — det var ett vackert barn, med stora blå ögon, tror jag.»

«Ja, sådan är hon än, ett godt och lydigt barn, och så snäll sedan — och en röst har hon, så att hon sjunger kapp med klockaren, om så gällde — ja, Herre Gud, snart kan hon lika mycket som jag — det är, skall patronessan se, inte långt ifrån.»

Patronessan hade stått i djupa funderingar; hon liksom vaknade från en dröm och sade:

«Jaså, hon är så snäll? Hur gammal är hon?»

«Åtta och ett halft år, litet öfver; en liten hjertans snäll unge. — Herre Gud, när far hennes, 'knutan', som de kalla honom, dör, så, hvad skall det blifva af det barnet?»

«Gud har sina vägar», yttrade patronessan, «Gud har sina vägar, mor Greta.»

Det var en afton, barnen hade slutat sin lek på ängen. Svarta klint, en klippa, som, naken och endast beklädd med en tunn gråhvit mossa, höjde sig öfver barrskogen, nedanför hvilken ängen bredde ut sin gröna matta, lyste rödgul af den nedgående solens ljus. Ifrån skogen hördes klockorna klinga, ty boskapen drefs hem från allmänningen, i hvilken de under dagen sökt ett sparsamt bete mellan vindfällen och mosstufvor, och vinden fläktade varm och mild öfver gräset och letade sig fram mellan ängens hängbjörkar ända tills den domnade i skogens tystnad.

Leken var slut på ängen, ty alla hade skyndat hem.

Det var mot hösten samma år som det, då barnen så vackert firat Margaretadagen.

Det skulle, sedan barnen gått, vara menniskotomt i Stordalen, och sjelfva mor Greta i sin koja, ur hvars ramlande skorsten en ljusblå rökhvirfvel steg upp i aftonluften, visste ej annat än att alla barnen voro hemma; men så var dock ej förhållandet. Der borta, långt borta på gräsplanen, bakom några buskar, sutto en gosse och en flicka tillsammans; men de lekte ej, ty gossen gret bittert, och flickan, på en gång deltagande och småleende, sökte trösta honom, alltemellanåt som hon med sitt lilla förkläde torkade honom på kinderna, och sade:

«Kors, Anders, inte skall en gosse gråta heller. Ser du, jag gråter aldrig. Se hit, Anders», tillade hon och lyfte upp den lille skolkamratens hufvud, «se på mig!» Och nu lutade hon sig fram och blickade så gladt och så tröstefullt in i hans ögon, att han slog armarne om hennes hals och sade:

«Anna, Anna, den som ändå vore så lycklig som du!» och så begynte han åter att gråta så bittert, så innerligt, att flickan åter behöfde torka honom med sitt lilla förkläde.

«Lycklig, ja — ja visst är jag lycklig, ty far är frisk han, så der som han plägar vara, och, Gudi lof, vi ha både ett och annat till mats i huset, fastän det är litet, och i morgon skall jag opp till bruket och far skall med, och då få vi god mat att det förslår; men du kan väl också bli folk och bli en bra gosse, bara du läser snällt och är flitig i skolan.»

Gossen upphörde plötsligen att gråta, lade begge händerna på flickans axlar och betraktade henne allvarligt.

«Läsa? du säger något, du! Vet du, jag ville nog läsa, men se jag skall underhålla min mor, och det drar tid. Vet du, i katekesen står: 'Du skall älska din fader och din moder' — det gör jag. Vet du, jag tycker det är bättre att lefva som katekesen säger, än att kunna henne perm från perm.»

«Ja, jag vet, stackars Anders, du har inte mycken tid, jag vet», yttrade flickan liksom förlägen öfver att hafva gjort sin vän orätt, «men litet bättre kunde det väl gå», fortfor hon, för att ändå ha sista ordet.

«Åh ja, kanske. Men hvad skall jag nu göra? — Tre dagar utan mat — nej, nej, hon dör — och ändå vill hon inte att jag skall tigga.»

«Herre Gud, du skall få mat hos oss», sade flickan; «men», tillade hon betänkligt, «nej, det får jag inte. Flinken har låst in alltihop, och som det är mest för hans träskopengar maten är köpt, så har hvarken far eller jag något att säga. Nej, Anders, jag kan inte hjelpa.»

«Nej, nej, jag vet det; men ingen kan hjelpa, ty sedan Bertilsmora i Framsberga dog för en månad sedan, så har jag aldrig fått gå någonstädes och begära en bit; men se Bertilsmora hade stått fadder åt mor min och derföre var det en annan sak — men nu ligger hon der hemma och dricker vatten och blir allt svagare och svagare med hvar dag — och svälter ihjäl innan jag hinner med, ty du ger mig alltid en brödbit, och det uppehåller lifvet — det var rätt onödigt af dig att ge mig brödet, ty då så följdes vi åt och jag slapp att se det eländet.»

Det händer lätt att barn komma på dödstankar, ty öfvergången är så utan alla svårigheter för dem — de ha ej en gång en lexa att läsa opp på andra sidan — der är, de känna det väl, icke mera fråga om dessa lexor, som menniskorna i sin småaktighet anse mera än handlingar och oändligt mycket mera än tankar och känslor.

«Fy så du talar!» yttrade flickan, «du skall hoppas på Gud, han ger dig när du minst tror det — han kan hjelpa dig, det kan han, men också bara han, ty inte bör du gå och tigga, då din mor förbjudit det, och hittills har du hjelpt till — se så, se opp på mig.»

Det var ej utan en inre öfvertygelse om allmakten af sina blå ögon Anna alltid bad sin skolkamrat att se på henne och liksom hemta tröst ur det klara djupet, liksom perlfiskaren hemtar den präktiga perlan på djupet i det blå hafvet. Det lugnade honom verkligen och han sade:

«Men hvad skall jag göra? Inga foglar komma i lämmen, icke en gång en ekorre, fastän jag sätter nötter dit — det är ondt om nötter i år och potatisen ha vi plockat opp från stånden — det är intet i skog eller i sjö eller i luften, intet att få, så att mor inte svälter ihjäl.»

«Får du ingen fisk då?»

«Nej; åh det förstås, inte vilja de nappa nu när jag behöfver dem — alltse'n jag metade åt Greta, så har ingen fisk velat nappa,

och inte törs jag mycket gå opp till sjön heller, ty de säga att gubben der inte tål att någon metar i sjön.»

«Ola fiskare? Ja, det är allt en stygg gubbe han; elak ser han ut med sina köttröda ögon och de hiskliga ögonbrynen, som, liksom takskägg på ett halmtak — ja, precist som sådana takskägg — hänga ner öfver ögonen.»

«Ja, ser du, i år finnes ingenting, ty fisken kommer inte opp förbi bruket — förut gick der smålax, sade Bertilsmora; det var i hennes ungdom, men se, sedan bruket kom, så kommer han inte opp — eljest så skall det inte vara lagligt att stänga kungsådran, säger Lill-Pelle i Storviken, som reser med kronorättaren och känner lagen.»

«Ja, men gå du till sjön — det kan ju inte hända värre än att Ola fiskare kommer ur sin koja och kör bort dig.»

«Åh ja, det är väl ej så farligt; men ser du, han vakar som en drake på skatten, och jag får inte kasta ut refven en gång förr än han kommer.»

«Ja, men gå dit, du går i Guds namn, gå nu i qväll och försök din lycka — nu ligger väl gubben snart och sofver och fiskarne äro så väl för dig som för honom, för si, han har bara ett undantag der på sjökanten, gubben, och har inte mera rätt att fiska på allmänningens vatten än du, det sade Flinken i förrgårs.»

«Försöka min lycka?» upprepade gossen och skakade på hufvudet, «vet du, jag har ingen lycka.»

«Det skola vi snart se», ropade flickan, «se så, opp med dig och leta — om du finner en fyrväppling så har du lycka — se så, vi skola leta.» Och nu sprang flickan opp och började leta efter en fyrväppling. Exemplet verkade, Anders började att också leta i gräset — idel treväpplingar.

«Nej, Anna, jag får ej reda på någon», ropade han.

«Den som söker han finner», blef svaret, och de fortforo.

Nästan liktidigt ropade begge: «Jo se, jag har en!» och skyndade till hvarandra.

Det var sant, de hade funnit hvar sin fyrväppling. Gossen smålog, det var liksom han fått en tröst af de fyra väpplingsbladen, som på den späda stjelken gungade i hans hand — han knappt ville tro sina ögon då han äfven såg Anna med triumferande min hålla sin fyrväppling högt i luften och säga:

«Såg du, vi äro lyckans barn begge två — gå nu genast till sjön och meta i Guds namn, så får du fisk; men tänk på Gud och inte på sjöfrun, så är det inte farligt.» Med dessa ord sprang Anna den lilla gångstigen mot skogen och Anders följde efter, liksom han måst följa henne. Det bar af på den steniga gångstigen, skymningen hade redan börjat, och in i skogen var det nästan natt, men det gick i rask fart till skiljevägen, och der pustade barnen en smula.

«Låt mig se att du nu går och metar, så att din mor får mat i morgon bittida.»

«Ja, för fyrväpplingens skull.»

«Och för min skull också; god natt, Anders!»

Månen glindrade redan mot Myrkärrsstugans få rutor och sken så hvit mot näfverbitarne, som sutto i stället för de felande. Anders gick in för att se om sin mor.

«Vet mor, jag har funnit en fyrväppling», sade han, ty han ville säga något trösterikt, och han hade ingenting bättre. Det skedde dock med mera inre glädje än då en förnäm dam får af sin son höra: «I går blef jag löjtnant.» Anders' mor suckade väl, men sade:

«Gud gifve dig lycka, kära barn!»

«Jag ämnar mig ut att meta i qväll, kanske det vill nappa bättre nu, och Anna sade att det inte var olagligt att meta i sjön, ty allmänningsfisken rå så väl vi om som Ola fiskare, sade hon.»

«Åh, du får ingenting, barn, men gå om du vill!»

Gossen gick också, tog sitt metspö i förstuguqvisten, sköt igen dörren och begaf sig på vägen. Man kunde väl svårligen se något mera romantiskt dystert, än den lilla skogssjön, dit Anders nu skulle gå i månskenet. Den ligger omkransad af svarta skogen, som knappt lemnar någon strand qvar och hvars rötter sträcka sig ned i vattnet och hvars mörka kronor skugga deröfver. På den enda mera rymliga plats der fanns, låg en liten stuga, ungefär i samma byggnadsstil som Myrkärrsstugan, det vill säga, när arkitekturen kommer så långt, att den tar i betraktande småsaker, det förnöjsamma armodets stil.

Man kan på en byggnad döma något så när om den som byggt den och begagnar den. Ett stort hus med flera rum, som stå

kalla året om utan att begagnas, tillhör alltid folk, som antingen vilja högre än vingarne bära, eller folk, som ämna sig ha präktigt på ålderdomen och som aldrig bli så gamla, att de anse sig gamla nog att njuta af sitt goda. Ett hus med ej flera rum, än familjen behöfver för att lefva beqvämt, utmärker ordningssinne och ett visst anspråk på försynens godhet. En stuga med en förstugukammare står i samma klass; men ett litet fyrkantigt rum med ett öppet skjul utanför, utan lås eller rigel, med blott en knapp eller knä på dörren och några små rutor till fönster, med en spisel, ett skåp, en bänk och en spinnrock derinne och en psalmbok bredvid ett par lerfat på hyllan, men allting hvitskuradt och snyggt det oaktadt, en sådan stuga, med ett ord, som Myrkärrsstugan, är förnöjsamhetens och fattigdomens hem — det är så trångt, så utan skydd, och ändå så trefligt under det låga taket — der bor hvarken fruktan, anspråk eller högfärd, der går dagen fram sådan den är, ty den följande innebär hvarken hopp eller minne.

I ungefär en lika stuga bodde Ola fiskare, en gubbe som ej umgicks med någon, som ej behöfde någon och derföre var frånstötande och butter. Ingen visste något egentligt ondt om honom, men man förutsatte att han måtte vara elak, ty han talade med nästan ingen, var dessutom hvad man kallar stursk och åt sjelf upp sin fisk, om man ej ville betala honom nog; han var dessutom en svår person för sina grannar, som alla och enhvar hade för vana att hugga en smula på allmänningen och som, om skogsbetjeningen kom på dem, vanligen hade Ola fiskare som vittnade på tinget emot dem, ty gubben var ute bittida och sent och fiskade i alla skogsgölarne och råkade på vederbörande just under arbetet. Man hade hotat honom och bjudit honom penningar, men ingenting ville hjelpa. Gubben Ola var stark som en björn och hade alltid en duktig knölpåk med sig, så att det hade sina sidor att slå honom, och han tog inga penningar eller öl för ärende, utan omvittnade till och med detta, då han stod vid tingsbordet inför lagmannen. Ola var oåtkomlig för skäl, och sådant folk kan man ej särdeles med i allmänhet. Dessutom brydde han sig ej om hela verlden, utan hade till och med, då han hade sin sextondel, varit för sig sjelf, lefde ogift och sålde slutligen gården med förbehåll af den lilla stugan vid sjön, dit en vinkel af utegorna

sträckte sig på vanligt svenskt maner, trassligt och illavulet, genom allmänningen. Ola fiskare var således ingens vän, men icke heller just någons ovän — snarare tycktes han icke bry sig om hela verlden, blott han fick vara i fred, och lefde för sig sjelf med sitt fiske, utan att fråga någon till råds och utan att gifva råd. För barnen var han en rigtig buse, hvartill hans obehagliga yttre gaf dem skäl; ty ett par grymmare ögon än de begge djupt liggande köttröda hålorna, ur hvilka han betraktade verlden, och några stripigare och vildare ögonbryn än hans, kunde man ej tänka sig, och när detta parades med bistra drag i öfrigt, var det ej underligt om barnen voro rädda för den sällsamme mannen, som var öfverallt och ingenstädes och som lefde afskild från alla, djupt in i den tysta skogen utmed skogssjön, der sjöfrun och trollen dansade i höstdimman och lekte med guldfiskar på det omätliga djupet; ty omätligt var det naturligtvis då man med en «den längsta *stång»* icke kunde nå bottnen.

Anders var således ej vid just godt mod när han en Septemberqväll vid pass klockan elfva, med sitt metspö på axeln och sin näfverdosa med mask hängande på bröstet, vandrade de slingrande gångstigarne genom skogen och hörde huru harugglan ropade djupt borta mellan klippor och nedrasade block och der och hvar i dunklet såg en afbarkad stam spöklik räcka ut sina armar emellan snåren. Månen sken väl klart, men detta gjorde föremålen i den tjocka skogen ännu mera hemska och obestämda, ty det var endast fläcktals dess strålar trängde ner och belyste stubbar och stenar med sitt magiska sken. Men det gick ändå, fastän gossen många gånger då han kände sig liksom litet «haj af sig» höll på att börja en munter sång för att skrämma bort rädslan; men hans röst hämmades af tanken på Ola fiskare, som kunde vara nära, kanske bakom det der trädet, kanske under den der busken der det var så mörkt, kanske öfver allt, osynlig, spårlös, och om han finge höra honom — så — blefve det inget fiske af, och på fisket berodde (så trodde han) modrens lif.

Den smala gångstigen, som gått upp- och utföre genom skogen, öppnade sig slutligen, och mellan de slokande trädgrenarne såg gossen sjön glänsa i månskenet, och snart stod han på den smala strandbrädden, der han, hoppande barfotad öfver stenar och trädrötter, kullfallna träd och nedhalkade stubbar, letade sig fram

till en vik, just den, der han fångat de präktige aborrarne, som han gaf mor Greta på hennes namnsdag. Men då var det ännu högsommar och himmelen ljus och jemnklar, strålande af dager midt i natten, då utgick det milda nattliga ljuset från hela hvalfvet: nu deremot var det endast från en punkt, från den till hälften afskurna månen, skenet kom, och derföre lade sig en svart slagskugga vid strandbrädden och spridde mörker utåt sjön, utom den strimman, som skenet belyste och som låg lik en spegel i en gammaldags krusig ebenholtsram.

Försigtigt såg Anders sig om till Ola fiskares stuga; der var mörkt — antingen sof den elake gubben eller också var han ute på vandring, ty hans nät hängde på sina ställningar, och han hade således ej ens lagt ut alla på qvällen.

Hela scenen var af den art, att den skulle uppjagat gossens inbillning, men den der fyrväpplingen, som han lagt in i ett papperskonvolut och stuckit i barmen, var liksom en talisman mot allt ondt. Han kastade derför ut sin ref och satt stilla och förhoppningsfull och betraktade den lilla korken med sin penna, som vickade och gungade på det lugna vattnet. Men intet napp kändes; den lilla korken fick ingen ovanlig rörelse. Han besåg masken, den var orörd, ingen fisk ville bevärdiga den fattiga gossen med att antaga hans bjudning. Anders blef, allt längre månen skred, mera orolig — fyrväpplingen hade ingenting betydt — Annas spådom, som så stärkt hans mod, hade varit ett gäckeri.

Han flyttade sig från ställe till ställe, utmed vassen i skuggan, ja han vågade sig fram i månskenet; men allt förgäfves.

Förgäfves — ingen fisk kändes. Det tycktes som alla de lefvande, sprittande fiskarne hade varit vaggade i en trollsömn af den mäktiga sjöfrun. Ändtligen var hans tålamod slut, det föreföll honom som om han med ord borde göra sig förstådd af Gud i himlen, som så väl visste huru nödvändigt det var, huru hunger och död hotade der hemma, om ej en fisk nappade på kroken.

«Gud i himlen vet, att mor min håller på att dö, att hon är sjuk och behöfver mat — tre dagar ha gått och hon har endast druckit vatten — Herre Gud, hjelp mig så att jag får en fisk, bara en liten, liten en, jag skulle tacka så innerligt!» — men det kändes intet napp — allt var stilla.

Så satt han länge, men med lika liten framgång, och slutligen började han gråta, bittert som han gjort förut; ty nu höll månen på att gå i skogen och sedan var det omöjligt. Det var redan skugga der han satt när han ändtligen kände en knyckning på refven och vipps ryckte han opp — en stor glänsande fisk kom öfver vattnet, slog med stjerten och — föll tillbaka — refven hade gått af — kroken var borta, hans enda metkrok, en dyrbar engelsk metkrok, en sådan kunde han ej åter få sig. Nu brast förtviflan ut och han gret ej mera, utan vandrade mörk och sluten åter mot hemmet.

Han måste, för att komma till gångstigen, gå nära Ola fiskares stuga; nu brann eld derinne, han var således hemma.

«Ack!» sade gossen, «om han vore en menniska, Ola fiskare, så skulle jag bedja honom om några fiskar, men det är ej värdt.» Han fortsatte sin väg och hade ej kommit långt uppåt gångstigen förr än han i månskenet såg någonting glänsande röra sig i mossan bredvid en sten. Han skyndade dit, och se der sprattlade fyra de allravackraste aborrar, alldeles som de nyss kommit ur vattnet.

«Gud i himlen vare tack och lof!» ropade han utom sig och plockade upp dem i sin söndriga halmhatt. Han hade ämnat att springa hem genast och hade redan börjat att skynda oppför backen, då han plötsligen hejdades af tanken: «de der fiskarne har säkert Ola fiskare lagt der, de äro icke mina.»

«Men Ola fiskare är en elak gubbe, han ger mig dem icke om jag ber derom», sade nöden, för att tysta samvetet.

«Det är ingen välsignelse med orättfånget gods», svarade samvetet. «Nej! nej, det är ingen välsignelse med orättfånget gods», sade Anders halfhögt och vände om. Emellertid kunde ju hända att gubben kastat bort dem; att någon velat stjäla ur gubbens sump och ej hunnit längre med rofvet; det var således ej nog att lägga dem tillbaka; gubben kunde kanske till och med gifva honom dem; han var skyldig för sin mors skull att fråga.

Med klappande hjerta, i en oförklarlig ångest nalkades han således den farliga mannens stuga; ljusskenet var slut och blott en rödaktig glöd blänkte genom rutorna och visade att stickbrasan var utbränd och gubben således i hvila. Anders knackade dock på rutan och ropade:

«Fader Ola! fader Ola!»

«Hvem är der?» hördes en rosslig röst innanför, «får man inte fred midt i natten?»

«Jag, med förlof; jag fick tag i fyra aborrar oppe i backen och skulle fråga om det ä' edra, fader Ola — jag har dem i min hatt.»

«Mina? inte brukar jag lägga fisk i skogen», yttrade Ola fiskare; «har du fångat dem, så behåll dem.»

«Gudskelof», suckade gossen vid sig sjelf och tillade högt: «tack! innerlig tack, fader Ola!»

Han ämnade springa sin väg, men kom ej att göra det, emedan Ola fiskare, längre och förskräckligare än vanligt, stod bredvid honom och lade sin tunga hand på hans axel, betraktade honom med sina djuptliggande ögon och sade: «åt hvem fiskar du, pojke?»

«Åt mor min, som är sjuk och inte fått mat på tre dygn.»

«Jaså, åt mor din — hm — du kan väl förtjena på ärligt sätt din föda och inte tjuffiska i mitt vatten, ty jag betalar två riksdaler om året åt kronan för fisket i gölen — hm, låt bli den konsten, ärlighet varar längst.»

«Det har jag inte vetat; förlåt, söte, lille, gode (allt epiteter som ej passade), söte, lille, gode fader Ola!»

«Åh, söta hit — hm, kan du inte förtjena med arbete, ärligt arbete?»

«Hvem vill ta mig i arbete? jag är så liten.»

«Kan du binda not eller vill du lära dig?»

«Ja det vill jag.»

«Jaså — hm, då kan du komma hit ibland och hjelpa mig att binda not, så skall du få ett litet kok åt mor din — se så, packa dig hem, men tappa inte fisken, det är hål på hattkullen.»

«Åh nej, har ingen fara! — Får jag komma igen i morgon?»

«Åh ja, kom när du vill.»

Hemfärden gick så fort mörkret tillät. Han var så glad, så innerligt glad, och att det var fyra fiskar, det var alldeles som om fyrväpplingens fyra blad förvandlat sig till aborrar. Det var fram mot morgonen han kom hem, modren sof, men väcktes snart af den lågande elden på spiseln.

«Hvad, har du något att koka, Anders?» frågade hon.

«Jo, fisk, mor, aborrar, fyra stycken — nej, bara två, ty de två har jag gömt — och så har jag talat med fiskar Ola och får binda not hos honom och får fisk när vi behöfva — nu skall mor bli frisk och bra igen, och så skall mor få se att jag blir en bra karl med tiden.»

«Gud gifve det, Anders.»

«Jo, det skall mor se — det blir en gång när jag blir stor, så skall mor sitta hos mig vid julbordet och äta lutfisk och hvit gröt och ha allting så bra; och vi skola bära mor på gullstol om mor inte kan gå — det gör ingenting om föräldrarne icke kunna gå, blott de ha barn, som hålla af sig. — Nu», fortfor han i glädje, «skall mor se att läsningen skall gå bra, ty nu behöfver jag bara gå till Ola och binda nät, så får jag fisk, och då har jag ingen nöd att sörja för.»

Andra dagen gick solen upp grann och lysande, och under det Anders framsatte sin lilla anrättning och en brödbit, som han fått af Anna, lagade denna sig till att i sällskap med sin far vandra till bruket. Lille urmakaren skulle nemligen dit för att omlaga en gammal klocka, som satt på frontespicen och visade orätt hela året om; hon liknade i det fallet en gammal författning, som behöfver oupphörliga förklaringar och rättelser; men nu hade hon rent af stadnat och bruksfolket hade således ej en gång den tillfredsställelsen att få veta hvad klockan *icke var*. Den lille mästaren var ovanligt fint klädd, ty han hade en gammal svart bonjour, som han låtit sy sig för tjugu år tillbaka och som nu var brunaktig och utsliten af den mångåriga piskningen och borstningen mera än af begagnande; dertill kom en svart sammetsväst och en hvit halsduk, som Anna sjelf knutit till en stor präktig och utbredd ros. Anna hade också putsat sig fin och grann och stod snart rödskinande och nätt bredvid sin tystlåtne far, som tog ner sin spansktrörskäpp från väggen och sade: «Nu gå vi, Anna.» «Gud vare med er!» yttrade Flinken, som den dagen stigit upp på rätta sidan och var god af sig. — «Gud vare med er, men si jag misstänker något om den der rosan och att Klarinettan (så kallade han alltid patronessan Klarin) har något sattyg under det der. — Nå, gå med Gudi, du min lilla Anna!» Gubben tycktes nästan rörd, och detta föreföll desto underligare, som han vanligen ej röjde några känslor af det slaget.

Anna var glädjen sjelf, ty hon var ordentligen bjuden, specielt bjuden, och sådan ära gläder ingen mera än barn, som både räkna trakteringen och hedern och på det sättet få ihop en hel hop glädje, då gammalt folk deremot, i synnerhet de som ha det godt hemma, nästan med missmod taga emot en bjudning.

Patronessan mottog de begge främmande mycket väl, och när mästaren klef upp på den mörka vinden för att taga den liflösa klockan i ögonsigte, införde patronessan Anna i rummen. Der hade hon aldrig varit, och dessa rum med sina historiemålade tapeter, med sina stora speglar, den myckna förgyllningen och kronorna i taket, föreföllo henne som sjelfva himlen, sådant som hon i sin inbillning tänkt sig herrlighetens rike med solsken, guld och kristall glindrande från hvarje hörn.

Patronessan samtalade mycket med Anna; man kan också tala mycket med ett sådant barn, som från vaggan fått vänja sig att tänka för sig sjelf och, som Anna och hennes vän Anders gjort, tänka för andra. Det finnes ofta hos sådane behofvets lärjungar en förmåga att tänka klart, ett kunskapsförråd, samladt från tusen håll och bibehållet i det klara, friska, ännu ej utmattade minnet, en förmåga att draga slutsatser, som man förgäfves letar efter hos barn, som ej haft nöden till läromästare.

Man ser således små fattiga barn kunna på egen hand reda sig, vid en ålder, då de rike ej kunna släppas ut utan bevakning; det är en tidig utveckling, som vanligen leder till ett svårt afbrott, en brådväxt som bebådar en dvärg inom tankens verld. Sällan nå dessa barn en högre intellektuel utveckling än den de hade vid åtta eller tio års ålder, erfarenheterna öka sig, men förmågan att draga slutsatser deraf följer ej — men den fattige lefver vanligtvis, intill sin död, på de resultater han fick då han var tio år gammal, och hvarför skulle han väl annat? Nöden är ju densamma, hjelpmedlen desamma, försakelserna väga lika tungt och tålamodet måste verka alldeles lika i barndomen, som då han blir gammal.

Det var således ej underligt att lill'Anna med sina precisa svar, sina «näpna» infall, sina små resonnementer alldeles förtjuste patronessan, som tog bättre mans barn till måttstock för sitt omdöme. Också hade hon nära nog föresatt sig att tycka om lill'-Anna, ty hon hade en plan — en stor plan, den nämligen, att

taga opp flickan som *sin*. Man tror kanske att hon skulle komma i stället för apan — så var också förhållandet; men den goda patronessan tänkte ej på att hennes barnkärlek härledde sig från lilla Jobs bortgång ur tiden. Det var något som tryckte henne, någonting tomt utom och inom henne, det kände hon, och liksom lilla Job med sina putslustigheter hade förkortat många timmar af hennes enformiga lif, fann hon nu att ett barn bättre skulle uppfylla hennes själs behof än hvilken annan leksak som helst.

Hon gladde sig således innerligt, då hon fann att lill'Anna trifdes väl i de granna rummen och med en gränslös nyfikenhet bläddrade i de vackra böckerna som prydde salongsbordet.

«Tycker du, lill'Anna», frågade patronessan smekande, «att du skulle trifvas här?»

Flickan blef uppmärksam, hon kom att tänka på fyrväpplingen. «Ja visst — det skulle jag visst, bara det vore någon som hjelpte far sedan.»

«Men om vi ställde om det, mitt barn, om vi hjelpte din far, så att han ej lede någon nöd?»

«Ja — ack ja! då vill jag — men», tillade hon, «jag får lof att helsa på far och titta om honom emellanåt — jag får lof att gå dit emellanåt, för si far, han kan inte reda sig utan mig, och gamla Flinken kokar så dålig mat och gör allt så tråkigt för far.»

«Det skall du få, och till och med åka; när jag och patronen fara till kyrkan, då skall du få sitta i baklängessätet — blir det inte roligt?»

«Jo mycket roligt», sade flickan, med glänsande ögon.

Patronessan hade redan på förhand talat om sin plan för patron och det var egentligen han, som oförmärkt gifvit sin hustru den idéen, fastän han gått tillväga som en slug diplomat och ej rent ut sagt något. Det är klart att patronen derföre var hjertligheten sjelf mot Anna, som skulle bli en afledare för hans hustrus allförtryckande kärlek, det var säkert att åtminstone någon kopp fläderthe, något fotbad och en hel hop vishetsreglor skulle transporteras på den lilla flickan, som således blef den, som delade hans börda och således gaf honom en del af den naturliga friheten, «som Gud nedlagt hos hvarje skapad varelse.»

När mästaren nedsteg från sin höjd, var saken redan afgjord mellan Anna och patronessan och mötte naturligtvis icke något motstånd från den lilla klockmakarens sida. Han hade så mången natt varit vaken och frågat Gud: «Hvad månde det blifva af detta barnet?» att han ansåg detta som svaret på sin fråga.

«Jag hvarken kan eller vill sätta mig emot mitt barns lycka», sade han, «fastän Gud skall veta att jag saknar henne; men ske Guds vilje!»

Patronessan, alltid bestämd af sig och fallen för hastiga beslut, ville att Anna skulle blifva qvar, och äfven detta bifölls — hon hade just ingenting hemma att göra, ty de bästa kläderna hade hon på sig och hennes öfriga egendom rymdes i ett knyte, som kunde skickas med kyrkfolket. Anna tycktes glad, men då fadren skulle gå, greps hon af en oförklarlig ängslan, slog armarna om hans hals och ville ej bli qvar; hon gret och bad att få följa honom hem för att, åtminstone en qväll till, koka hans potatis; men hon fick icke, och då den lille urmakaren gick nedåt alléen, satt barnet i de granna rummen, midt i himmelriket, mellan guld och sammet, kristall och marmor, och gret bittrare än hon någonsin gjort i kojan.

Patronessan hade stora planer med den flickan; då hon skulle upptagas, som hon bestämt, och kallas Klarin, då hon skulle vara deras barn, var det också naturligt att hon skulle bli ett underverk af skönhet, snille och kunskap. Det var således ej mera fråga om att Anna skulle läsa endast katekesen; patronessan anskaffade en gouvernant, som lärde henne franska och spela på harpa (ty harpa är ett vackert instrument för sång) och uppöfvade hennes röst.

Denna röst var också herrlig, så böjlig och så ren, så fyllig äfven som barnröst, att alla förutspådde att Anna med tiden skulle bli en sångerska af första rangen. Anna fattade också lätt, men fick det oaktadt gråta många tårar för den nya lärdomen och i synnerhet för hvad hon måste lära för att, utan klander kunna presenteras som husets fosterdotter. Detta var det allrasvåraste, ty det förbjöd alla hennes fordna nöjen. Det gick ej an att rulla i gräset i den hvita morgonklädningen, det gick ej an att hoppa i bäcken med de fina skorna eller gräfva i mullen med de handskbeprydda små händerna. Anna skulle akta sin hy, akta sina klä-

der och vara uppmärksam på huru andra talade, huru de nego och huru, med ett ord, «det brukades».

Emellertid lefde der länge qvar en ren naturkänsla hos barnet, oaktadt man beständigt sökte att uttränga den, och derföre hade hon ännu qvar sin fyrväppling, mindes sin far och fick någon gång helsa på honom, men hon såg nästan aldrig Anders, som nu dagligen gick till Ola fiskare och hade liksom hon goda dagar, fastän på ett annat sätt.

Ola fiskare var en sträf gubbe, men långt ifrån elak; han gaf Anders fisk, men aldrig förr än han ärligt förtjenat den.

«Hm, jag säger dig, pojke, blif ingen lathund, utan arbeta, så får du mat; hm, ingen fråga, den som arbetar, får mat och behöfver, min själ, icke ligga någon till last.»

Detta var gubbens lefnadsregel och den inpreglade han också i gossen både bittida och sent. Gossen fick således mycket arbete hos Ola fiskare; han fick gärdsla, han fick gräfva, han fick, med ett ord, gå som en slaf der, men så fick han också mat både för sig och modren och, då han blef alltför barsliten, någon gammal tröja, som gubben kasserat och aflagt, för att vara barmhertig med. Under allt detta afbröts ändå icke Anders' skolgång, och, som han försäkrat Anna, läslusten blef bättre i samma mån näringsomsorgerna gåfvo vika; men Anna såg han icke till, hon hade blifvit en fin mamsell på bruket och fick knappt helsa på sin far, ännu mindre kännas vid sina gamla vänner, fastän hon ofta, då hon på baklänges-sätet i sällskap med sin fostermor i den gentila landåletten svängde opp framför kyrkogårdsgrinden och bland den tätt sammanpackade mängden igenkände de gula lockarne på någon skolkamrat, nickade så vänligt och smålog så godt åt dem; men Anders hade sett huru då patronessan eller den långa bleka mamsellen, som satt bredvid, gaf Anna en blick, så att hon plötsligen blef allvarsam och gick gången uppför utan att se hvarken till höger eller venster. Endast när hon fick se sin far, den lille urmakaren, tilläts det henne att gå till honom och taga honom i hand, men det var, äfven det, så tvunget; ty den der långa bleka stod bredvid och drog på munnen åt den lille mannen, som bugade sig så djupt, att hans naturfel blef ännu mera synligt.

Om Anders och de öfriga barnen vetat huru mycket Anna led, då hon i sin nätta, snart sagdt dyrbara klädning, med de fina franska handskarne på armar och händer och de små fötterna inspända i ett par saffiansskor stod framför sin far i den luggslitna rocken, de grofva stöflorna och med det bleka ansigtet mellan de framskjutande axlarne; om de kunnat ana hvad hon kände, huru nedtryckt hon fann sig af sin grannlåt, huru gerna hon velat vara i sina gamla kläder, ett fattigt barn, som, utan att begapas, fått stå vid sin fars sida och se på när det stora herrskapet gick förbi och in i den ljusblå bruksbänken oppe i koret: de skulle ej trott henne om högmod; hon var den fordna Anna ännu, det älskliga naturbarnet, en skogsdufva, som, fängslad med ett sidenband om foten, längtade åter till sina skogar och sträckte på vingarne för att flyga dit.

Så var det första året; men den andra sommaren hade afståndet mellan henne och de andra barnen blifvit större. Hon var nu bekant med sina kläder, van vid rikedomen och lyxen och ovan vid sina kamrater. Hon fann klart att Anders bar sig illa åt då han bockade sig, att luggen i pannan borde strykas derifrån och, i stället att som förut lida af att vara så väl klädd och stå på kyrkbacken som en lefvande parodi på sin far, hade känslan vändt om sig på afvigsidan, och nu föreföll fadren henne som en parodi öfver henne och hennes grannlåt. Hon hade gerna bedt honom ej komma till kyrkan då hon skulle dit; men orden dogo på hennes läppar och hon ångrade efteråt bittert att hon kunnat blygas för sin far, sin lidande, fattige, älskade far. Men oaktadt ångern, blygdes hon likväl; konsten hade dragit opp en barrier mellan far och barn, hade slitit naturens och hjertats första heligaste band, hade drupit en droppa af högmodets etter derpå, så att det skulle brista af sig sjelf eller åtminstone bli skörare.

Anders deremot var som förr sin mors enda stöd, hon behöfde honom, och så länge detta var fallet, behöfde han också henne.

Man kunde väl ej se någon skarpare kontrast än den att på en gång på kyrkbacken se Anders och Anna: han, ledande sin nära lama mor, huru lugnt hans ögon blickade framför sig, när han med ansträngda krafter släpade den giktbrutna fram genom

mängden, den stolthet med hvilken han hjelpte henne in i den mörka bänken under orgelläktaren; han liksom ville säga: «se detta är min mor och jag är den, som hjelper henne.» Anna deremot stod der förlägen med tankarna spridda, med ögonen oroligt spejande bland mängden om ingen skulle skratta, då hon tog sin far i handen och han bugade sig för patronessan så löjligt, så illa, så tafatt, att Anna tyckte att hela verlden skulle skratta åt honom och henne. Derföre rodnade hon och slog ned ögonen och gjorde ceremonien så kort som möjligt. Samvetet, ma bonne och folkmassan plågade henne och de vackra kläderna tycktes som en Nessus-klädning bränna sig fast på hennes späda lemmar. Oaktadt allt detta var det ej högmod, det var endast en djup oförklarlig känsla att vara bringad ur sitt läge, som i barnets själ utplånade naturens stämpel. Hon kände ej igen sig sjelf och tyckte också att ingen annan skulle göra det. Hon var en engel, som fallit från skyn med afsvedda pshychevingar och på hvilken man till ersättning fästat ett par vingar af silfverskir spända på en rotting.

Det var fyra år derefter, en vårdag, just när snön nyss smält af marken och de första löfven slogo ut på björkarne, då Anna satt ensam på sin lilla kammare; hon var lugnare än vanligt: våren med sin grönska, foglarne i ett bo ute i popeln utanför hennes fönster, solskenet — allt återväckte i hennes själ ett snart försvunnet minne. Det stack fram så bjert, det stod framför henne som ett barn, hvilket länge-längesedan var hennes lekkamrat. Hon tänkte sig tillbaka i sin barndom, huru underligt ödet lekt med henne, på den lycka hon gjort, på sin försvunna barnatid, och hon drog paralleler mellan förr och nu. Allt var, hon fann det, lyckligare nu än förr, hon egde mycket, hon egde sin fostermors kärlek, hon hade talanger, om hvilka hon förut ej haft en aning; allt var så skönt, så herrligt och så gladt; men dock — hon uppfattade det ej sjelf så. Hennes förnuft ålade henne att vara lyckligare än förr — men hjertat förbjöd henne det. Sällheten beror ej af ett yttre vilkor, den bygges endast på ett inre. Det är liksom det beror af ögats byggnad om vi skola se en färg sådan eller annorlunda — det är ej färgens skull att den synes gul för en och röd för en annan. Vanan gör för den vi kalla lycklig allt; han vänjer sig så vid sin lycka, att han upphör

att känna sig vara det, liksom man kan vara frisk och, så länge man ej vet af att man är det, långt ifrån glädja sig deråt såsom den, hvilken stiger upp från plågobädden och åter kan värma sig i solskenet efter många mulna dagar. Huru lycklig skulle ej den vara, som finge lefva i en verld, der hela naturen strålade i prismans färgprakt; men huru snart skulle han ej vänja sig dervid och huru ful skulle icke sedan rosens purpur förefalla honom, och himlens azur, och han skulle, plågad af de rena färgerna, med förakt småle åt en, som beundrade rosens färg och med hänryckning betraktade himlens blå — för honom vore de ej goda nog, han vore ej nöjd med så litet, ty han hindrades af vanan att njuta af den färgprakt som *hans* verld egde och hade intet att önska, intet! intet! Det är icke lyckligare att ha intet att önska, än att ha intet att hoppas.

Anna fann att hon nära nog var i en dylik sinnesförfattning; hon hade ingenting att önska, utom en frihet, som hon nu mera föraktade; men det roade henne likväl att återvända till sina barndomsminnen. Det var verkligen icke för att få en jemförelse med sin nuvarande lycka, hon gjorde det. Hon snarare återupprepade i tankarne sina barndomsnöjen för att njuta af dem. Hon mindes huru roligt det var på ängen, huru dyrbar den granna påfogelsfjädren var när hon fick visa detta hederstecken för sin far, hon mindes allt, bild efter bild framträdde redigt för hennes inre öga. Nu kom också bilden af ängen och den aftonen då hon var sin skolkamrats tröstarinna, hans goda engel, då hon och han funno hvar sin fyrväppling. För henne hade spådomen slagit in, men stackars Anders! för honom hade den betydt ingenting, han var en fattig gosse, nu som förr.

Denna tanke intog henne så, att hon gick i sin lilla sekretär, drog ut en lönlåda och tog fram sin fyrväppling, som torkad låg i sitt papper, som fordom, och ännu hade sina fyra blad. Anna smålog och betraktade den länge. Ändtligen sade hon vid sig sjelf:

«Du, min fyrväppling, min lyckas spåman, dig vill jag behålla så länge jag lefver.» Hon kysste bladen och lade dem framför sig på bordet.

I detta ögonblick inträdde patronessan. «God morgon, lilla Anna — du har sofvit väl i natt?»

«Ja, Gudi lof! mamma, väl.»

«Jaså, det är bra det. Vet du, jag har beslutat, det vill säga: Klarin och jag, att göra en resa till Stockholm i sommar och vi komma att resa inom åtta dagar; det skall bli roligt för dig ock; som du nu kan tala franska med färdighet, så kan du komma i den bästa societén der. Klarin har många vänner der, sedan sin ungdom; vi skola roa oss rätt dugtigt.» Under denna långa inledning hade patronessan tagit den lilla fyrväpplingen i sin hand och smulat sönder bladen mellan fingrarne. Anna, som tänkt på resan, på alla de nya föremål hon skulle få se, märkte det ej genast; men knappt hade hon sett hur det ena bladet söndersmuladt föll efter det andra, förr än hon störtade fram och ropade: «Gud, i himlen, min fyrväppling!»

«Bevars, var det en fyrväppling? — hm, jag stod och plockade sönder den, «i tankarne»», yttrade patronessan, som högst ogerna ville göra sin favorit emot. Men Anna bleknade alltmer och kastade sig i sin fostermors famn.

«Min fyrväppling», hviskade hon, «min lycka, min sällhet! Ack, mamma, den kan mamma ej ge mig igen, om jag också finge all verldens guld.»

«Trösta dig, barn, sådana der äro ej svåra att få — jag skall säga till, så kan du få en hel hop sådane igen — det är ej så rart; se så, inte tänkte jag på det, jag kom blott att bryta på den, det var i tankarne.»

Sedan patronessan gått, lade Anna sig på knä och sammanplockade de smulade bladen; men det blef ej någon fyrväppling mera — och hon gret nu, liksom Anders den qvällen då hon fann den.

Vid middagen var Anna åter lugn och, som det tycktes, glad; och om qvällen stod i hennes kammare ett glas med några fyrväpplingar uti. Det var ett helt paket med sällhet och lycka; men det var dock ej densamma, det var ej *den* fyrväpplingen, *den* sällheten, som hon *sjelf* plockat på ängen.

Det låg, som vi veta, i patronessans lynne något som många fruar dela med henne, någonting högst aktningsvärdt, men som det oaktadt är nästan det som gör mest skada, då de blifvit mö-

drar eller uppfostra flickor. Detta är den förtjensten eller det felet, hvilket man vill, att göra allting sjelfva, tänka för alla och icke ha lugn nog i själen att se något misslyckadt i hushållet af brist på vana hos den som skulle göra det. Denna ifver, att allt skall vara så fullkomligt som möjligt, så ordentligt, så väl tillstäldt det kan, urartar hos mången god husmoder till en slags sjukdom, som gör, att de ej tillåta döttrarna öfva sig i de vanliga, de för en qvinna nödvändiga kunskaperne eller, om de få det, under en så oupphörlig uppsigt, en så beständig inblandning, att de alldeles förlora intresset för en sak, hvaraf skammen alltid måste tillfalla dem och äran alltid mamma. Detta fel hade äfven patronessan Klarin i högt mått och derföre tillät hon ej Anna att deltaga i hushållet på annat sätt än under förhållningsreglor och en så *allt* verkställande hjelp, att hon aldrig kunde på samvete säga sig hafva haft mera än en liten del i arbetet. Då den rara rätten stod på bordet, visste hon, oaktadt patronessan lät så väl patron som främmande veta att Anna tillagat den, icke huru den egentligen kommit att smaka så väl som den gjorde, ty mamma hade varit med och lagt sina «nypor salt», sina «göpnar hvetemjöl och peppar» och dylikt «efter behag och smak», så att flickan ej visste mera än att hon varit i köket och kommit derifrån med rent förkläde och blott något varmare i ansigtet. Så var det med väfvarne också; ty patronessan ville att Anna skulle kunna allt hvad hon sjelf kunde; men äfven der var hon med, vid varpningen naturligtvis och skedningen och uppknytningen; väfven stod färdig i väfstolen, Anna slog af några trådar hvar dag, men det öfriga fick Greta Stina väfva; «ty det gick» fortare, blef vackrare och skadade ej Annas bröst; men när väfven klipptes ner, låg den i flere dagar till åskådande, för att visa hvad hennes snälla Anna hade hunnit med.

Den förträffliga patronessan trodde verkligen sjelf att Anna lärt sig allt det hon velat lära henne, och som hon aldrig öfvergaf att *hjelpa till*, så gjorde Anna allting berömvärdt. Den goda menniskan fann ej att det egentligen var hon sjelf som gjort allt.

Anna hade således förlorat lusten, just under det att fostermodren trodde sig hafva tillskapat ett litet underverk i hushållsförstånd.

Det var således blott musik och läsning af romaner, sömnad och en smula ritning, som utgjorde Annas älsklingsstudier och de sysselsättningar, mellan hvilka hon varierade för att ej ledsna vid allt.

Det var tio år efter den tid vi låtit Anna första gången uppträda; mycket var förändradt; patronessan med sin fosterdotter bodde i närmaste residensstad, ty patron Klarin hade, oaktadt flädertheet, flaggduken och dieten, afsomnat och ändtligen på allvar fått smaka, att menniskan, som salig mannen alltid sade, «är en varelse, skapad för frihet».

Anna var en ganska vacker flicka och dessutom arftagerska af hela den Klarinska fortynen, som var ganska ansenlig. Man fann således att hon var skön, att hon hade talanger och en ädel karakter — allt, med ett ord, som man omöjligen funnit eller velat finna, om hon ännu blott varit den lille vanskaplige klockmakarens dotter. Det är således klart att hon kringsvärmades af alla ortens ungkarlar, att der var en täflan mellan herrarne, hvilken som skulle dansa första fransäsen, andra valsen eller angläsen på maten med henne. Det hade likväl sina stora svårigheter att blifva bekant hos patronessan, ty gumman var en fru med förstånd och hade fått i sitt sinne, att det var *hon*, som skulle utse en ren, ädel, from, religiös och stilla yngling, en ung man utan vank och lyte, en ung man, som skiljde sig från det öfriga förderfvade slägtet, så långt som månen från en Eidamer-ost; det var nemligen ej tillåtet honom mera än att vara en mansperson.

Det är, som vi veta litet hvar, just ej så lätt att bland hela skaran af ungkarlar kunna utsöka en så oskuldsfull och ren yngling, som patronessan kunde fordra; ty Anna skulle vara hans första kärlek; han skulle ej, under hela sin lefnad, hafva förut träffat något qvinligt väsende, som han älskat, som han tyckt om, i hvars sällskap han funnit sig lyckligare, än då han satt på sitt embetsrum eller stod i boden eller i ledet — allt efter hans stånd och vilkor. Anna skulle nämligen ha ett helt, odeladt hjerta, och patronessan hörde derföre efter nära och fjerran om de ungherrar, som «slogo sina slag» för Anna; men fick i de flesta fall alltid obehagliga upplysningar om att der fanns gamla inteckningar i

deras hjertan, och som kärleken hör till de «tysta förmånsrätterna», så kunde patronessan aldrig bli slug på om inteckningen var dödad eller stod qvar till Annas möjliga förfång. Anna visste det ganska väl, men hon smålog endast deråt, ty hon hade ej ännu haft något tycke, och ansåg derföre sin fostermors funderingar ganska oskyldiga, ty hon fick dansa med den bästa dansören, valsa med den bästa valsören, och sjunga så att gamla och unga voro hänryckta. En ung flicka önskar intet mer.

Ännu var Myrkärrsstugan sig lik, kanske mindre bofällig än förr, ty Anders, som nu tagit tjenst i en bondgård, hos Pehr Magnus på Hallen, hade varit hemma hos sin mor och lagat opp stugan.

Anders var nu stora drängen och skulle till året exercera beväring, en lång, rask och rödblommig yngling med det gula, jemnklippta håret benadt i pannan och nedfallande bakom begge öronen: en hårklädsel, som är den gamla svenska, der den ofårade, fria, ofta tankdigra pannan ligger öppen som en god menniskas hela lefnad. Anders var en glad ungdom och deltog gerna i lekarne på söndagsqvällen, men ändå oftare gick han den qvällen hem till sin mor med litet förning (halfva hans lön gick åt) och ej så sällan till Ola fiskare, som, butter liksom förr, ändå tämligen höfligt tog emot sin unga vän, ty äfven på honom verkade ynglingens öppenhet, hans hjertliga glädje, i synnerhet som detta parades med flit — som, enligt gubbens lefnadsregel, var summan af all dygd.

«Men», sade Anders en afton, «hör på, fader Ola!»

«Hm, hvad då? hm», yttrade gubben, som var sysselsatt att vid spiseln stoppa sin lilla pipnubb — ett svartbrändt med messingstråd öfverspunnet krithufvud, oupplösligt fästadt vid en kort läderslang.

«Jo se, fader Ola, jag tror på Guds försyn.»

«Hm, du vore ett fä annars.»

«Och derföre så har jag ofta undrat hvarifrån de fyra fiskarne kommo den der qvällen J vet.»

«Hm — jaså, kanske vår Herre varit och fiskat, hm — hm, hvad är det för dumheter, hm», yttrade gubben och makade en

glöd på sin lilla pipa, som tycktes angripen af någon sorts bröstsjukdom, det sorlade nämligen ner i böjningen.

«Nej bevars, men se, han har sina verktyg här på jorden, han.»

«Hm, som fiska åt honom — hm, du är dum i qväll — du kan väl tala om annat — hm, hur har du det med Stina i Hallen? hm, jag har hört glunkas — bra flicka, kan både väfva och sköta sina göromål.» Anders rodnade lindrigt.

«Åh, det är bara prat, fader Ola; men si — nu törs jag fråga er, ty nu är jag inte mer i ert bröd — nu kan J bita åt mig som J vill. Säg, fader Ola, var det inte ändå J som lade dit fiskarne den der qvällen? Det har jag alltid trott.»

Gubben hostade något och drog några sorlande drag ur pipan. «Jag? tror du jag är galen och lägger fisk i skogen?»

«Nej, ni gjorde det med vilja. J hade hört det jag bad Gud om, och då ingaf han er den tanken att hjelpa mig.»

«Hm, jaså, du tror att vår Herre behöfver att få hjelp af en gammal fiskargubbe — åh nej! — prata nu inte i evighet om de fyra fiskarne, de voro inte värda åtta styfver allihop!»

«Men, fader Ola, det var ändå J», sade Anders och steg opp, gick bort till gubben och lade sin hand på hans axel, «det var ändå J, fader Ola, Gud välsigne er för det!»

«Se så, Anders, nu tycker jag att det der pratet kan vara slut», yttrade gubben efter några minuters tystnad, men tillade: «du är ändå en flitig gosse och derföre: Gud signe igen — så är det qvitt.»

«Tack, tack, fader Ola! — sådant hör nog vår Herre.»

«Åh ja, visst hör han det», blef det buttra svaret, hvars ton förbjöd alla vidare samtal i den vägen.

«J frågade mig om Stina?»

«Jag? — det kan så vara, men inte lägger jag mig i dina qvinnofolkshistorier — hm, har aldrig velat ha någon sådan i huset — tål inga käringar.»

«Men, fader Ola, flickor äro inga käringar de.»

«Ja så bli de, om de få lefva, och då far f-n i dem.»

«Åh, var inte rädd — men om J vill veta't, så tycka vi om hvarandra, och visst, om hon finge råda, blefve vi ett par; men se, Pehr Magnus tycker att jag är för fattig, och det har han rätt uti.»

«Vet han inte skäms», yttrade gubben och vände sig om liksom en orm stuckit honom, «vet han inte skäms, Pehr Magnus i Hallen, är du fattigare, du, än han varit?»

«Åh ja, inte vet jag, men han menar tro på att jag är för fattig.»

«Har du inte två starka armar och god helsa! — Åh, han borde veta skäms.»

«Men vi få se till året — när jag exercerat beväring så blir jag myndig.»

«Jaså, du rår om dina armar och ben *då* mera än *nu*, annars vet jag ingenting på Guds gröna jord du har att vara myndig öfver.»

Anders rodnade, ty det var verkligen sant.

«Men», sade han, «jag menar så, att då kan jag fria, ty si då är jag så gammal, att jag får säga ut — för si han menar att jag är för ung.»

«Hm — ha ha ha (ett skratt som lät ovanligt), är det felet, så tror jag att jag friar, jag är väl gammal nog åtminstone. Ha ha ha.»

«Fader Ola slår sig på rolighet. Ja, jag friar nästa år; men J är den ende som vet det, tala inte om det för någon.»

«Nu är du dum igen, Anders, är jag någon käring jag? — hm, — nu tycker jag att du kan gå din väg, jag skulle ut och lägga nätena.»

«Det skall jag hjelpa till med.»

«Det är onödigt, kan hjelpa mig sjelf», svarade gubben och lade pipnubben opp på spiselmuren. «Se så, gå nu till mor din och sitt der och håll tal om Guds försyn och om Stina i Hallen, det passar i stycket, som skräddaren sade om vadmalet.»

Anders var vand vid ett sådant slut på sina visiter och man kan vänja sig vid allt; blott man förstår andemeningen; han tog således ej illa vid sig, aktade sig noga att önska gubben lycka till godt fiske, ty då, så är folktron, får man ingen fisk, och gick den kända gångstigen genom skogen. Ännu låg stenen der, bredvid hvilken de fyra aborrarne sprattlade i månskenet; ännu var skogen lika djup, lika mörk och dyster, men det var ändå ej som förr, allt var klarare, redigare, kanske lugnare än förr, ej så roligt, ej så öfver måttan lyckligt eller så öfver måttan olyckligt som i barndomen.

Det var året derpå, Margaretadagen. En vacker fest var anställd af stadens honorationes för landshöfdingens fru, som bar detta namn, och alla damer voro bjudna ut på holmen i den lilla insjön, vid hvars strand den lilla hufvudstaden var belägen.

Anna, lätt som en sylfid, vacker som en nitton års flicka kan vara, var också bjuden. Det var klart att stadens mest firade skönhet skulle «pryda festen med sin närvaro», att hon skulle ha en hufvudroll. Hon skulle nämligen öfverlemna en blomsterbukett till landshöfdingskan och recitera några verser, som magasinsförvaltaren sammanskrifvit för tillfället och som voro tryckta med guldstil på stadens boktryckeri, nämligen det, der länets notisblad trycktes, ty det andra, der ett rabulistblad gafs ut, kunde ej komma i fråga.

Anna var den dagen skönare än någonsin, ty i de vackra blå ögonen spelade ej nu, som vanligen eljest, uttrycket af en glädtighet, som tycktes vara en skylt för liknöjdheten; der låg tvärtom någonting slutet, djuptänkt, liksom inåt blickande i dessa ögon med deras milda glans, då hon satte sig i den lätta båten, som med raska årtag sköt som en pil till den lilla ön, der festen var arrangerad. Vid stranden mottogos patronessan och Anna af värdarne, bland hvilka löjtnant Andersson (ett så simpelt namn!). Löjtnant Andersson utmärkte sig för sitt på en gång sköna och anspråkslösa utseende. Han hjelpte patronessan ur båten, men sysselsatte sig så länge med att ordna hennes schal och parasoll, att en annan värd, magistratssekreteraren Munther, fastän något ovig i anseende till sin fetma, hunnit att, under ett högt skratt och ett qvickt infall öfver sin lycka, lemna Anna sin hand och i triumf marscherade oppåt, der det blomsterprydda tälttaket var rest på stolpar, virade med ek och pil i brist på lager.

«Ge rum, mine herrar!» sade lilla magistratssekreteraren och sköt fram den kullriga, med hvit väst öfverspända magen, för att synas antaga en stolt ställning, «ge rum för Cesar och hans lycka, ha ha ha, för Cesar och hans lycka. Ni torde vara nådig ta plats här bland de unga damerna och, när jag klappar i händerna, intaga ert ställe — der bredvid den der pelaren, just så här. Ni är sedan så god och i er ordning, näst efter fröken Ernestine, stiga fram och recitera verserna som brodren Klammerbom —

mycket sköna verser, med tankar och känslor — som Klammerbom författat — en qvick karl Klammerbom, skrifver mycket bra verser. — Ursäkta, min roll som värd», — och nu aflägsnade sig den lille mannen för att möta andra.

Den gode mannen hade ej märkt att Anna, då han förde henne opp mot tältet, kastat en blick på löjtnant Andersson, och en blick sedan, som talade mycket mera än magistratssekreteraren, äfven om han tog «bror Klammerbom» till hjelp, kunde tala och skrifva på ett helt skottår.

Denna blick var så tacksam, så ljuf, att ingen kunde gissa orsaken, äfven om man märkt den; men löjtnanten både märkte den och förstod den och slog ner ögonen, sedan nämligen han återskickat ett svar.

Det är en helt annan sak för oss läsare, som helt beqvämt i boken få oss en berättelse om dylika blickar, än för den, som in natura skall ta reda på dem; i boken kommer allt ändå till slut fram i dagen, ty författaren måste, huru länge han än gömmer på sjelfva gåtan, dock slutligen berätta huru det hänger ihop. Jag för min del tycker att det kan ske först som sist, och således är det klart att Anna tyckte om löjtnanten och att han älskade henne. Men de hade aldrig sagt hvarandra det på ren svenska, utan hade blott nyttjat universalspråket, samma språk som stjernorna tala sig emellan, samma språk som en döende, då han redan är mållös, talar med de sina, som gråta omkring hans bädd, samma språk som den trogna hunden talar då han lägger hufvudet i sin herres knä, eller barnet då det räcker armarne mot sin mor och ler; med ett ord, detta samma språk, som sällan någon lexikograf begripit och som troligen ingen egentlig språkkarl kunnat lära sig — ögonspråket; men detta är uttrycksfullt och hade hittills varit nog för de begge unga. Löjtnant Andersson var, som namnet antyder, icke af någon hög ätt, han var således en man af folket och fattig som en sådan plägar vara, som hvarken ärft namn eller penningar, utan på egen grund och botten bygger sin lycka. Den nätta uniformen var således nästan hela hans egendom, men han förstod att lefva på sin lilla lön och förskaffa sig oberoende i en belägenhet, som nästan en hvar annars skulle ansett för den mest beroende af alla. Men han behöfde litet och var nöjd med litet —

detta var hela hans konst — och detta är ock den enda konsten att lefva lycklig; men det gifves så få som fått lära den och ännu färre som förstå den.

Anna och löjtnanten hade träffat hvarandra vid alla tillfällen, då man i den lilla staden hade ett nöje, ty löjtnanten var själen i dem alla. Utan honom voro hvarken magistratssekreteraren med sina infall, eller magasinsförvaltaren med sin poesi i stånd att få nöjena i gång. De föreföllo alltid liksom dödfödda då de begge herrarne åtagit sig att lifva dem, ty vissa personer hafva samma verkan på sällskapsglädjen som en oljdroppa på ett af de många osynliga djur, som lefva i hvarje grand: det dödas deraf, men vaknar från sin hvila då solen eller en daggdroppa nalkas det. Det som först väckt Annas uppmärksamhet var, att löjtnanten var så glad och ändå så lugn, att han utan att anstränga sig, utan att göra sig lustig, förmådde väcka glädje omkring sig. Äfven den utmärkelse, han åtnjöt för denna sin förmåga, och den aktning, som man visade den *fattige* löjtnanten, gaf honom värde i hennes ögon, och snart fann hon också att han såg bra ut i sin uniform, och på detta sätt kom det att hända, som det ofta händer unga flickor, att hon älskade honom långt innan hon visste hvarföre eller huru mycket. Han å sin sida hade blifvit intagen af Anna, men ej i det väntade arfvet, emedan han förutsåg att han, som fattig, hade minsta hoppet att kunna lyckas hos den rika fostermodren. Emedlertid visste de nu begge mera än de egentligen borde veta, om det ej var himlens mening att de skulle ega hvarandra.

Men vi återvända till festen, dit alla de bjudne nu hunnit, utom landshöfdingskan med sin familj (landshöfdingen var dock borta vid riksdagen).

Ändtligen sågs en flaggbeprydd båt glida öfver vattnet och magistratssekreteraren Munther klappade tre slag med de halmgula handskarne till ett tecken att vederbörande officierande personer skulle taga sina platser.

Anna intog sin vid pelaren och såg sig om efter buketten hon skulle erhålla. Det var löjtnant Andersson som lemnade henne den med en djup, till och med något blyg bugning. Anna smålog förbindligt, främmande skulle det vara, men hon kunde ej ändå låta bli att kasta en blick på den sköne unge mannen. Hon

rodnade starkt, men bleknade strax derpå, slog ner ögonen och började darra, så att en närstående gumma räckte fram sin lilla svampdosa.

«Det är ingenting, alldeles ingenting», yttrade hon sorgligt småleende, «det är troligen värmen som gjorde mig yr.»

«Det kan lätt öfvergå till svimning», yttrade den lilla välmenande frun med svampdosan; «min lilla Anna bör, när hon kommer hem, ta en citronskifva, det gula nämligen, och lägga på hvardera tinningen, det är bra mot svimning.»

Ingen kom att gissa orsaken, ej en gång löjtnanten; men se, han hade en fyrväppling i knapphålet, han hade funnit en sådan i gräset och tänkt på den betydelse, man tillade en dylik öfvertalighet af den trebladiga lilla växten; kanske han också tänkt på Anna, på en lycka, som han ej vågade hoppas: nog af, han satte fyrväpplingen i knapphålet. När Anna såg den, föreföll den henne först som en spådom om att en gång för henne lyckan kunde blomma opp; men i nästa ögonblick mindes hon att hennes kära fyrväppling var söndersmulad, förstörd och borta, det föreföll henne som en evig skilsmessa från all lifvets glädje, från hopp och framtid. Och nu, på Margaretadagen, stod hon här åter med blommor, åter för att lyckönska, och hela taflan af gamla Gretas stuga, af skolbarnen, af allt hvad som fordom var henne kärt, stod lefvande inför hennes inbillning. Det var förmycket, förmycket på en gång. Hon höll på att digna och hade också gjort det, om ej den goda frun med svampdosan återfört henne till sig sjelf.

Festens drottning kom, fröken Ernestine bekransade henne med en blomsterguirland, under ljudet af en sångqvartett, och sedan detta var slut, framträdde Anna med sin bukett. Hon var blek, men skön, lik en vattenlilja som lyfter sitt hufvud öfver den lugna insjöns vatten, och hon läste opp magasinsförvaltarens magra verser med en känsla, ett uttryck, som han sjelf aldrig kunnat ana skulle lefva upp i hans med svett och möda sammanskrifna opus.

Allt gick herrligt och bra, festen var ypperlig. Anna dansade med löjtnant Andersson, lät sitt öga hvila på den enkla blomman han bar på sitt bröst, och slutligen vaggade hon in sig i den tron: «det är han, som skall återgifva mig åt mig sjelf, det är han, som åter skall lära mig att vara lycklig som förr. Och», tänkte hon, «om så blir, då skall jag visst ej blygas för min gamle

far. Nej, ack nej, han skall ej förakta honom, han skall ej le åt honom, ty det är min far, min egen far! Jag skall skrifva till honom i morgon.»

Då sällskapet skildes, gick löjtnanten på samma båt som Anna, och nu vågade de tala med hvarandra mera än förut. Anna kände hur konvenansens band tryckte mindre än förr, hon började att åter finna sig vara som ett barn. Ack, det var längesedan hon känt något sådant, länge, länge sedan då hon sprang öfver bäckarne och genom djupa skogen till mor Gretas skola i Stordalen. Kärleken är barnens lifsluft, och hvar den fläktar, på ungmön eller gubben eller på Guds englar, bli de alla barn igen.

«Nå, min goda Anna», yttrade patronessan andra dagen, «det var ju en väl lyckad fest, ganska animerad dans. Jag såg att du dansade med löjtnant Andersson, en rätt hygglig ung man.»

«Ja så, mamma tyckte det», sade Anna och böjde sig ner öfver sin sömnad.

«Ja, det tyckte många och kanske äfven du, barn; men allvarligt taladt, du var förtjusande i går. Jag hörde att du höll på att svimma af hettan, och hade du ej varit så rask som du var då vi reste hem, så hade jag talat vid doktorn. Du känner väl intet ondt i dag?»

«Nej, bästa mamma, jag är så frisk, att Gud vet om jag någonsin varit så frisk; men, mamma, jag har föresatt mig att i dag skrifva till min stackars far, han längtar nog efter bref från mig, jag känner på mig att han blir glad om han får bref.»

Patronessan aflägsnade sig och Anna satte sig ner och skref ett långt kärleksvarmt bref till den lille urmakaren. Så innerligt varmt och öppet, så ärligt hade hon ej älskat honom sedan hon var liten och trodde sig vara hans allt i allom.

Åtta dagar derefter kom der ett bref. Då Anna bröt det, föll hennes eget bref till fadren ouppbrutet derur, och bredvid låg en liten biljett från komministern af följande lydelse:

«Högädla demoiselle!

Med smärta nödgas jag berätta er, att Gud i sitt allvisa råd behagat hädankalla eder hederlige och välaktade fader, urmakaremästaren Jonas Jansson, hvilket skedde mot aftonen den 20 sistlidne Juli, i en ålder af 49 år, tre månader och sexton dagar. Han var på den sednaste tiden mycket svag, och då jag med-

delade honom nådemedlen, talade han med mig om er och tackade Gud att han uti eder hade en lydig och älsklig dotter, som han hoppas se på den stora domens dag invid sin sida.

Med min anhållan om, m. m.»

«Död således, död!» hviskade hon knappt hörbart, «den — här står den 20 Juli — Margaretadagen — så var det. Då jag i valsen hvilade vid hans bröst, då mitt öga med förtjusning betraktade lyckoblomman och jag drömde om en sällhet som du, min stackars far, skulle dela med mig och honom — just då, just då låg du i dödsarbetet, just då tänkte du på mig och på en annan lycka, en annan glädje, en högre, bättre än jag ämnat dig — den jordiska lyckan tog du med dig — nej, nej, min fyrväppling har man krossat, min lycka har man lekt bort.»

När patronessan fick veta hennes förlust, tröstade hon henne dermed, att hon dock hade en älskande mor i lifvet, och att hon haft den tillfredsställelsen, att hennes far icke lidit nöd. Anna förblef likväl sluten och dyster och var hemma från många fester, som man tillställt i den goda staden. Hon var svartklädd, och detta gjorde henne ännu vackrare än förr.

«Det är en charme», yttrade magistratssekreteraren, «att se den vackra Anna Klarin, hon sörjer sin far, som var en liten puckel till urmakare; det är ganska vackert af henne; men så vet hon också att hon ser bra ut svartklädd, — jag vet ingen vacker flicka, som inte anser en sorg för en högtid; att — ha ha ha — gå svartklädd, det klär, det klär; man blir intressant, isynnerhet om man har ett par vackra blå ögon — ha ha ha!»

Magasinsförvaltaren skref några «Tankar vid underrättelsen om en faders död, till hans enda dotter», som började, om jag mins, så här:

«Der ofvan skyn uti det blå gemaket,
Med silfverkronorna i taket,
Slår tiden på sin klocka gällt,
Ty evighetens urverk är ock ställdt
På andra grunder» — — —

Jag mins ej mera; men detta är nog för att visa, att fastän den gode magasinsförvaltaren lånade en smula i början, drog det ej längre än till tredje raden förrän han blef originell, hvilket ofta ej är fallet med skalder, som låta trycka hvarenda känsla de

haft. Huru magasinsförvaltaren trasslade med den stackars urmakaren, blef slutet, att denne på något sätt var engagerad vid evighetens ur och derifrån nedsände några trösteord till sin dotter, som «hade trogna vänner och en mor».

Men ingenting tycktes vilja bortjaga den dysterhet, som bredt sig öfver Annas vackra ansigte.

Under alla dessa händelser gick den goda patronessan med sin kompass i hand, alldeles som en malmletare, för att få reda på en yngling, som vore hennes Anna värdig, ibland de många som svärmade omkring henne. Löjtnant Andersson var slutligen den enda som kunde komma i fråga, om ej en lång hvithårig yngling, med lång näsa och långa ögon och som hette Theodor Djupendahl, skulle täfla med honom. Unga Djupendahl, som han kallades till åtskilnad från sin far, handlanden Petter Djupendahl, var omkring tjuguåtta år gammal, sin faders enda son och kompanjon, hvarföre firman också hette Petter Djupendahl et son. Unga Djupendahl var en af dessa ynglingar, som ännu ej haft någon slags känsla, och sålunda också hade undvikit kärleken; han var, enligt patronessans tro, ren och oskuldsfull, religiös och så hvit i själen som håret på hans hufvud; han var flitig som en myra och satt dagen i ända på fadrens kontor med näsan öfver kassaboken, och sågs aldrig ute oftare än det var något nöje, då alltid unga Djupendahl var med och dansade hvarenda dans, lika träget och arbetsamt som då han satt hemma vid boken. Han var, enligt fruarnes allmänna omdöme, en den allrahyggligaste karl, ty det gjorde honom lika med hvem han dansade, med en gammal tant eller med niecen, han dansade för att dansa och ej af någon sorts böjelse för könet. Vanligen spräckte unga Djupendahl sex par handskar på en sådan qväll och slutade alltid med att, sedan damerna farit hem, bjuda herrarne på ett glas champagne och derefter spatsera till sitt tysta läger, för att på slaget fem åter sitta öfver boken. Det är klart att patronessan fästat sig vid en sådan personlighet, så blygsam, så flitig, som bestämdt aldrig haft någon böjelse, och som således hade ett helt ostyckadt hjerta att bjuda på, och som dessutom hade en förmögenhet att vänta, som, sammanslagen med den Anna en gång skulle ega, skulle utgöra en vacker summa. Men det oaktadt tyckte sjelfva patronessan, fastän öfver tyckenas ålder och i hela sin lefnad just ej vand att

älska någon, bättre om löjtnant Andersson, som väl ej var så brandförsäkrad som unga Djupendahl, men ändå så säker, att hon hade en moralisk visshet om hans dygder. Så stodo aktierna, då en vacker dag gubben Djupendahl et Son helt oförmodadt gjorde visit. Pappa Djupendahl hade plötsligen erinrat sig att han en gång köpt en post jern af salig brukspatronen på Slagga och att han således borde göra sin «skyldiga» visit hos fru patronessan, och hade medtagit sin son, sitt allt, Theodor, som förut hade äran vara bekant och således äfven kunde få den äran att göra sin «uppvaktning».

Pappa Djupendahl var munterheten sjelf och artig mot patronessan, så att det ej kunde annat än smickra hennes fåfänga.

Anna deremot var ej trakterad af visiten, men höll god mine, ty hon hade fått lära att beherrska sig, något som man inprentar i unga flickors hjernor som en trossats och som ofta slutligen gör dem till konstverk, som kunna vara intressanta att se på, men som mera passa på en athenienne, än att utgöra en familjs värma, liksom mannen skall utgöra dess ljus.

Sedan Djupendahl et Son aflägsnat sig, började patronessan utbreda sig öfver huru hygglig unga Djupendahl var, huru sedligt ren, huru skild från andra unga karlar han var, huru flitig han var, och huru ömt han älskade sin far, ty det hade pappa Djupendahl berättat vidt och bredt.

Anna hörde på, hon var tankspridd, hon tänkte egentligen på intet, men i dunklet i hennes själ flögo i virrvarr bilder af den älskade, af gamla Greta, af fadren och af fyrväpplingen; men beständigt återkom den tanken: min far tog med sig min jordiska lycka, fyrväpplingen är sönderrifven och förstörd.

Den der lilla frun med svampdosan var en af patronessans bästa vänner, hon var enka, förstod sig på medicin, var gammal och älskade dygden öfver allt i verlden. De passade således ganska väl tillsammans, och om vinterqvällarne besökte de hvarandra för att utbyta idéer, så kallade de det då de nagelforo med nästans fel och svagheter. Idéen var slutligen alltid den, att det ej fanns mera än två riktigt luttrade själar i staden, och det var patronessan och vännen med svampdosan, ty alla öfriga voro ar

tingen «på det hela» dåligt folk eller också i saknad af erfarenhet om verlden.

«Men, lilla goda Augusta, unga Djupendahl är ändå en af de få, som . . .»

«Ja bevars, det är en yngling, sådane som få finnas; vet du, han tänker aldrig på annat än sina göromål, och deltar han i ett nöje, så sker det alltid med en så lugn och värdig hållning, att . . .»

«Ja, det är just min tanka; men löjtnant Andersson är också en ganska hygglig ung man.»

«Ja bevars, mycket hygglig, riktigt gentil, en riktig sällskapsmenniska. Man har aldrig hört något om honom.»

«Om honom? hört? Jo jo, det är väl ej så utan det.»

«Hvad då?»

«Åh jo, det vet du förut — hans förlofning med en flicka ner i Skåne eller om det var i Halland, jag vet ej så noga; men hon var fröken.»

«Således förlofvad — hm, jag måtte säga, en så ung man redan förlofvad!»

«Ja, men förlofningen blef romperad.»

«Jaså — af hvem?»

«Jo, jag tror af hennes föräldrar; då sörjde han, stackars löjtnant, så att det var riktigt synd om honom — då tog han transport hit för att fly den sköna; det måste också vara hårdt för en ung man att så bli afvisad — de hade eljest varit uppfostrade tillsammans, det lär varit en barndomsinklination.»

«Jaså.»

«Joho, så lär det vara — det är en bra hygglig ung man.»

Frun med svampdosan visste verkligen icke att hon med sin sqvallerhistoria bröt stafven öfver tvenne menniskor, som hon höll af, hon visste ej patronessans beslut angående det odelade hjertat. Hela historien var emedlertid en dikt, uppkommen af det enkla skälet att Andersson blifvit uppfostrad hos en adlig familj i Skåne, att hans välgörare hade en dotter, att han höll af henne som en syster, och att han tagit transport, emedan han hade mera hopp om avancemang vid det regemente der han nu tjenade, än vid det förra. Det som än mera skulle bevisat hans hjertas ännu odelade tillstånd var, att han med glädje fått underrättelsen om

att hans fostersyster nu var förlofvad med en af hans vänner. Men allt detta visste ej frun med svampdosan, och derföre vände hon patronessans sympati från löjtnanten, hvarigenom hände att hon, bedragen af sitt hjerta, beslöt att kasta hela sin beundran på unga Djupendahl, som af naturen var en ädel och i kärlekens lågor alldeles osvedd fjäril.

Ungkarlar af unga Djupendahls lynne behandla äktenskapet som en affär; de äro affärskarlar i hela sin varelse och kunna ej tänka sig annat än att hela lifvet är en affär och döden den sista hufvudbokens afslutning, och att skapelsen, i ordets trångaste bemärkelse, är till för menniskans nytta. Unga Djupendahl hade således aldrig tänkt på Österländerna och Italien annat än för krakmandelns och bomoljans skull, och aldrig på sitt eget kära fäderneslaud utan som en plats af jordklotet der man kunde få plankor och bräder, tjära och stångjern. Det var således klart att han behandlade frågan om äktenskap alldeles på samma sätt, ty den som ej förstår att ens älska sitt fosterland utan spekulation, kan omöjligen utan en sådan älska sin hustru. Det var emedlertid klart som dagen, att han måste älska Anna, ty fadren, kompanjonen, hade sagt, då de en gång sutto vid kontorspulpeten: «Anna Klarin är en hygglig flicka.»

Unga herrn sköt opp den gröna skärmen i pannan, betraktade sin far med de långa ögonen och sade: «Ja, hon lär få tre tunnor guld efter gumman — mycket bra flicka.»

«Vore nyttiga att lägga i rörelsen», återtog den faderliga kompanjonen.

«Ja visst, kunde bli en bra omsättning, det vore en affär, blott man kunde (gnuggande händerna), och gumman tycks inte vara späd.»

«Du kan försöka», yttrade kompanjonen; och derefter gjordes visiter, och en tid derefter förtrodde gamla Djupendahl för patronessan att Theodor fattat kärlek för Anna, och som den gamle var slug, så omtalade han att hans gosse hvarken åt eller sof af oro och innerlig kärlek.

«Han lider således», yttrade patronessan, som, rent af oerfaren i huru en kär menniska egentligen tänker eller hur han plägar handla, tyckte att den der oron, den der vördnadsfulla tystnaden, som visade huru obetydlig han ansåg sig sjelf, huru ovärdig

en sådan lycka, passade ganska bra ihop med en oskuldsfull själ, som för första gången kände kärlekens verkan på sitt hjerta.

«Jag kan ej svara», begynte hon efter några ögonblicks besinning, «jag kan ej besvara er fråga, det tillhör min Anna, som eger frihet att sjelf bestämma öfver sitt öde, emedan hon, det kan jag utan skryt säga, eger förstånd och principer för sina handlingar. Det är emedlertid säkert, att hon bär aktning för er herr son och liksom jag sätter högt värde på hans moralitet och religiositet.»

«Ja», yttrade gamla herr Djupendahl, «jag har satt mig emot honom, föreställt honom att han ej borde hoppas på en sådan lycka, men då svarar han mig alltid: pappa, jag hoppas intet, intet, jag blott önskar att snart, snart få det krossande slaget. För att skona hans känslor och mamsell Anna möjligen från obehaget att afvisa en ung man, som hon kan högakta äfven om hon ej kan älska honom, åtog jag mig att hos er, min nådiga patronessa, anmäla min sons böjelse, för att af er erhålla ett råd. Ni, som i så många år lyckliggjort min oförgätlige vän, salig Klarin, och som älskat honom så ömt, vet bäst huru dyrbar en ädel maka är för den hon gifven är till ena hjelp.»

«Ja, det skall Gud veta, att jag innerligt älskade salig Klarin, och Gud låte Anna få en lika god man som jag!»

På detta sätt fortforo patronessan och Djupendahl senior att utbyta fromma betraktelser, och när ändtligen mannen gått, läggande sin sons väl kanske till och med hans lif i den ädla damens händer, satte hon sig ner och fann, efter några betraktelser hit och dit, att unga Djupendahl var den rätte.

Anna hade emedlertid samma eftermiddag träffat löjtnant Andersson; han hade funnit tillfälle att tala ensam med flickan, hade nu sagt med ord, det han förut så ofta sagt med sina blickar, och Anna, som, sedan kärleken åter vaknat i hennes själ, blifvit öppenhjertig som då hon var liten, sade honom utan omsvep att han kunde anmäla sig hos patronessan, hon till och med lät honom veta, att han ej stod illa hos hennes fostermor.

När patronessan om aftonen råkade Anna, tycktes hon vara mera förbehållsam än förut, hon tycktes generad, brydd af något från hvilket hon gerna ville befria sig. Denna känsla af tvång härledde sig från en aning, fastän dunkel, att Anna ej skulle vilja

älska den unga Djupendahl, oaktadt alla hans moraliska företräden. Emedlertid tviflade patronessan, som i hela sin lefnad aldrig blifvit motsagd, och om detta händt, åtminstone alltid blifvit åtlydd, ej ett ögonblick på, att det blott behöfdes ett varde af henne, för att göra Anna förnuftig, i händelse, det Gud förbjude, hon skulle sätta mindre värde på den moraliska integriteten än patronessan sjelf. Oaktadt denna känsla af allmakt, var det ändå liksom några tvifvel plågat henne, och hon beslöt således att utforska flickans hjerta innan hon drog fram med den vigtiga nyheten om unga Djupendahls förtviflade kärlek.

Hon hann likväl ej forska länge, ty andra dagen stod löjtnanten der och upptäckte nu i ett enskildt samtal, att han och Anna älskade hvarandra, och att de beslutat att upptäcka allt för patronessan och begära hennes välsignelse. Den gode löjtnanten var så öfvertygad att Anna i detta fall fick följa sin böjelse, att han helt öppet och utan omsvep berättade allt, säker om att patronessan skulle med vänlighet göra några små invändningar och sedan låta beveka sig. Detta blef dock ej fallet; patronessan lemnade visserligen hvar och en sin fria vilja, om nämligen icke hennes egen derför skulle vika; men detta var ej hennes vana. Patronessan rodnade som en pion och steg opp och sade helt ceremoniöst: «Har löjtnanten något vidare att säga mig?»

«Nej, min goda patronessa, jag väntar er dom.»

«Det lär vara onödigt, herr löjtnant, då ni bakom mig, utan att bevärdiga mig med ert förtroende, uppgjort en sak med min fosterdotter (hon lade synnerlig vigt i denna benämning), en sak som bruket, att ej säga er egen känsla för det passande, bort lära er att anförtro åt den som uppfostrat henne. Farväl, herr löjtnant — ert experiment här lyckas ej bättre än det skånska — det finnes moralitet och seder i norr som i söder — tjenarinna.»

Löjtnant Andersson stod som förstenad och förstod jemnt så mycket som en fornforskare som läser en inskription, der hvarannan rad bortfallit.

Han tog emellertid det enda parti som var att taga — han teg, bugade sig och gick. Anna hade med hjertklappning sutit på sitt rum och väntat på resultatet och väntade icke något godt, då hon såg Andersson med hastiga steg gå ned åt gatan. I detta ögonblick inträdde patronessan ännu upprörd och stannade tigande

midt framför Anna, som höll på att digna af förskräckelse då hon såg patronessans stela ögon fästade på sig.

«Mamma, Gud, hvad är det? se ej på mig så!» bad flickan och ville nalkas henne, men patronessan sköt henne sakta tillbaka och sade:

«Jag vet att jag ej mera har något barn, att jag födt en orm i min egen barm, att en ond ande trängt in i mitt hus och borttagit mitt barn — jag vet allt.»

«Att Andersson älskar mig — söta mamma, det är en ädel man — kan ni neka mig att älska honom tillbaka?»

Patronessan hade föresatt sig att nu lefverera en afgörande batalj, till förmån för unga Djupendahl, och hon fruktade således att förlora terrängen.

«Är det rätt att bedraga den, som från din barndom älskat dig som sitt barn, att bakom ryggen på din välgörarinna, din andra mor, din enda vän i verlden, uppgöra planer som snörrätt strida mot hennes afsigter?»

«Nej, förlåt, förlåt!»

«Är det en ädel man, som lockar en värnlös, oerfaren flicka i sina garn, som, lik en orm, smyger sig öfver sitt offer och hugger sig fast vid hennes hjerta, utan att lemna henne rådrum eller tillstånd att meddela sig med den, som hon har att tacka för allt?»

«Nej, förlåt, förlåt äfven honom!»

«Nej, Anna, dig kan jag förlåta, men honom i evighet aldrig, — han är för alltid förvisad från mitt hus, han är ovärdig din kärlek, och jag befaller dig att glömma honom.»

Anna skakade på hufvudet och betraktade sin fostermor med förtviflade blickar. «Nej, nej, det kan jag icke!»

«Du kan således lättare förkrossa mig, döda mig med din olydnad — du kan således icke glömma honom, fastän jag befaller dig det.»

Detta «befaller» i en fråga, som ej kan underkastas någon befallning, i denna hjertats ungdomstro, som lika litet låter binda sig af yttre makt, som all annan tro — väckte flickans sjelfkänsla; hon reste sig upp stoltare än man kunnat vänta, och sade: «Glömma honom kan jag icke, men ej mera se honom, det kan jag, äfven om jag skulle dö dervid.»

«Så ömt! Han å sin sida dör åtminstone icke, ty han behöfver blott resa till Skåne och enlevera sin fröken, så har han ersättning.»

Anna studsade och patronessan återtog i en lugnare och förtroligare ton:

«Stackars barn! du har varit utsatt för en bedragare, som spelat gäck med din oerfarenhet.» Hon berättade nu, med någon utläggning, den lilla historien, som frun med svampdosan uppdukat, men Anna skakade misstroget på hufvudet. Deras samtal blef dock lugnare och patronessan tänkte:

«Det är en lycka att jag har balsam i beredskap, att jag kan erbjuda henne en man som är utan tadel.» Men hon ville att lugn förut skulle inträda och höll derföre noga vakt att Andersson ej skulle få tala eller korrespondera med Anna.

Detta behöfdes också, ty snart kom en biljett till Anna, innehållande huru besynnerligt patronessan svarat honom, att han hoppades intet, och slutade med försäkringar om evig kärlek. Denna biljett behöll patronessan och började en dag, efter några omslag, att draga fram med sin favorit, den unga Djupendahl.

Anna smålog sorgligt och sade, utan att se opp: «Nej, nej, mamma!»

«Nåh, hvarföre?»

«Jag älskar honom icke.»

«Nåh, hvad är det för fel med honom, säg ett enda skäl hvarför du ej kan älska honom?»

«Jag vet intet, men jag kan det icke, goda mamma; tala ej mera derom!»

«Jo, det är min pligt att tala derom, det är din pligt att höra. Jag får således», började patronessan efter några ögonblicks tystnad och med ökad känsla, «jag får således berätta dig, kära Anna, att jag ej tål några vidare kärlekshistorier i mitt hus, att du måste gifta dig, så att det åtminstone icke blir mig som du ensamt bedrar och hånar.»

«Ni är hård, mamma.»

«Hård? nej, min flicka, du har lofvat mig lydnad och kärlek, nu fordrar jag för första gången att du skall lyda — och du säger nej — nej utan alla skäl, utan annan grund än en nyck, att det ej behagar dig, att det ej är roligt, bevars, att älska och lyda

sin mor vid det vigtigste steg du tar i hela din lefnad, just då du bäst behöfver hennes råd.»

«Goda mamma! men det vore ju orätt om jag toge honom utan kärlek, — han eger ju rättighet att fordra det? — Jag kan aldrig gifva honom den.»

«Vi få se hvem som får rätt till slut — tänk på saken! Jag orkar ej mera att stå här för att höra dina undflykter — löjtnantens skola bär sina frukter, märker jag.» Med dessa ord aflägsnade sig patronessan uppbragt, men ändå ej utan hopp om framgång.

«Jag skall hota henne med Andrietta — min halfkusins dotter; jag kan upptaga henne, om jag vill, och låta mamsellen gå sin väg — olydnad är en styggelse inför Gudi.»

Patronessan var i grunden en god menniska; hon hade, sedan hon kom ur det praktiska lifvet och ej hade sysselsättning nog med sitt hushåll, funnit sig tvungen att sysselsätta sin aldrig hvilande själ med något annat, och hade slagit sig på den moraliska sidan — den lättaste man kan taga till, då man saknar kunskaper och lust för vetande. Det är en ej så lång öfvergång, som man skulle tro, mellan sysselssättningen att laga biff eller steka pannkött och forska i menniskohjertats mysterier — begge bero på såsen, och den gör man efter behag. Man finner derföre ypperliga, flitiga och långt ifrån romantiska matgummor, så länge de äro gifta och ha stort hushåll, då de bli enkor och sätta sig i ro med blott en piga och en knähund, slå om och bli romantiska, och så fullspäckade med moral, att en moralium professor skulle stå med skammen, om han ville reda hvad en menniska bör eller icke bör, och, som vanligt är, äro de jemnt opp i samma proportion intoleranta som de sakna klarhet i begreppet och vidsträckthet i lefnadserfarenhet. Patronessan återtog derföre ämnet hvarje dag, och då ryktet berättade att löjtnant Andersson rest till Skåne, började äfven Anna, som väntat åtminstone en vänlig helsning från honom, att också tveka, också draga hans karakter i tvifvel.

Det finnes hos unga flickor ofta en känsla som tvingar dem till uppoffring af hela sin egen framtid och af lifvet, för att visa sig lugna, ställda öfver lifvets skiften. Det är samma känsla som i Hindostan tändt bålen, der enkorna förbränna sig till sina mäns

och sin egen ära. Det är en lust att visa, huru långt en qvinna kan gå i uppoffring; den är också ofta den enda seger hon kan vinna öfver sitt öde.

Anna kände huru med hvarje dag det stack en tagg djupare in i själen, hon kände att hon skulle dö eller falla i förtviflan, när den nådde hjertat och stack in i det heliga rummet derinne, der den eviga kärleken bor; men hon försökte ej att draga den ut, hon fann ej löna mödan att utfinna en ursäkt för den hon älskade, en förklaring öfver hans resa och hans tystnad — det lönade ej mödan — hvartill skulle det också tjena? — De voro skilda för evigt. Då beslöt hon (endast en qvinna kan besluta något dylikt) att på en gång stöta in den sårande stiletten midt igenom hjertat och döda kärleken, som ville le och fröjdas derinne.

Hon var blek den dagen, de vackra blå ögonen voro stela och nästan uttryckslösa; men unga Djupendahl kom; der kom främmande, det sorlade i förmaket, ljuskronorna glindrade, speglarne sade sina sanningar utan att såra — der var mycket folk och nu firades, hon tyckte sig drömma det, hennes förlofning med en menniska som aldrig älskat och aldrig kunde älska.

Hvarföre gjorde hon det? För att slita alla band, för att utan räddning störta i afgrunden, för att dö en andlig död. Så kan endast en qvinna tänka.

När gästerna gått, hörde hon sin mor tala något om kärlek som kommer med tiden, om att hon sjelf, då hon gifte sig, var långt ifrån kär i sin man, men att de lefvat lyckligare än någon. — Allt detta hörde hon, ljuden jagade genom hennes öron, men ej ett enda begrepp blef qvar; all hennes känsla, alla hennes tankar voro förenade i en brännpunkt — allt är förbi.

Men tiden verkar förunderligt. Det började således att klarna omkring henne, hon såg att hon bedragit sig sjelf, sin mor, honom, som hon lofvat kärlek, och honom, som hon älskade — det var en förbannelse, som hvilade tungt på henne: ett fyrdubbelt bedrägeri; men slita det nät som hon sjelf kastat sig uti, kunde hon ej. Nu kände hon bättre än någonsin sin fostermors oböjlighet, och hon föll i en tyst förtviflan.

Fästmannen gjorde, som seden fordrar, täta visiter. Hvarje dag blef henne odrägligare; förtviflan, hopplösheten och ångern grepo allt hårdare omkring hjertat och sammanpressade det. Det

var ett tyst vansinne; beständigt återkom, hon visste ej huru, bilden af hennes barndom: alla hennes kamrater, hon sjelf i ett barns skepnad, stodo framför henne och pekade på ett svart djup, öfver hvilket hon svindlade — och hennes far! Hon tyckte sig höra hans sista välsignelse, hur den bortdog ohörd i den tomma luften, utan att nå till Gud. — hon var ovärdig sig sjelf, om hon ej slet bandet, kosta hvad det ville.

«Mamsell's rum är tomt, hon är ute», yttrade pigan en morgon till patronessan, som orolig sprang opp på Annas rum. Det var tomt och öde, hennes nipper voro tagna från toiletten och i deras ställe låg der ett bref. Patronessan, darrande i hvarje lem, bröt det och läste:

«Älskade moder! Jag vet att jag är vansinnig, att jag ej är mäktig öfver mig sjelf; men jag är ovärdig er kärlek — jag vill ej bedraga någon, derföre farväl, farväl, för evigt! Jag återvänder till den klass, dit jag hör, ur hvilken ni ryckt mig — fråga ej mera efter mig — lemna er kärlek till en lydigare, en bättre dotter än mig. Jag kan aldrig lyda er. Gud är mitt vittne, jag kan det icke. Dock förbanna ej er *Anna.*»

Patronessan var blek som snö och satte sig på närmaste stol. Ett så hårdt slag hade hon ej väntat och hon svigtade af smärta. Hon höll af Anna, fastän denna känsla, mera egoistisk än sann, på de sednare tiderna temligen svalnat, men den skulle nu återvaknat, om hon ej kommit att tänka på hvad folket skulle säga, att hon sjelf skulle blifva ett spektakel för hela staden, att hennes så ofta berömda uppfostringsmethod skulle få dödsknäcken, och till patronessans lycka intog vreden smärtans ställe. «Hon kan vara utan mig — nå, så kan jag också vara utan henne.»

Djupendahl et Son efterskickades och fingo del af den förskräckliga nyheten, som föreföll «junior» alldeles som om han sett en bal kaffe vid urlastningen plumpa i saltsjön; huru det än gick, var affären dålig och varan åtminstone sjödrucken. Både senior och junior funno Anna ej förtjena någon kärlek och upphörde ej att beklaga sorgen.

Patronessan satte sig genast ner i vredesmod, sårad i sitt innersta, och skref till sin halfkusin, en fattig kommissarie, som

hade en enda dotter, som nu för slägtskapens skull reqvirerades. Detta bref verkade på ort och ställe en revolution inom familjen och mamsell Andrietta Toppling afsändes till den längtande halfkusinen.

Fjorton dagar derefter kom mamsell Andrietta, i sällskap med en kappsäck utan lås och ett bref från pappa, fullt af välsignelser och tacksägelser till den kära tanten, som, ännu skinande af vredens norrsken, mottog henne som ett redskap för sin hämnd. Anna skulle se att hon var öfverflödig, och derföre upptog hon genast Andrietta i hennes ställe och lät kläda opp henne på det präktigaste, hvilket det oaktadt ej gjorde mamsell Andrietta stort behagligare. Hon var en bra nog lång och kantig person, som passerat linien, det vill säga stod och svigtade mellan 25 och 30, och hade i sitt ansigte något så innerligen tråkigt, att man ovilkorligen såg på klockan, huru mycket hon kunde vara, då man råkat att se in i hennes perlfärgade ögonpar.

Patronessan gjorde likväl allt för att visa att hon fann Andrietta långt behagligare än Anna — började att tala om det sämre folkets råa känslor, om omöjligheten att af en vildapel tillskapa sköna hvita gyllen, och om det otacksamma göromålet att söka lyfta en menniska ur dyet. Hela staden gaf patronessan rätt och skrattade åt henne. Magistratssekreteraren hade tusen qvicka infall om «flyktiga» mamseller, om flyende skönheter, om gungfly, om rymning och desertering, med ett ord, allt som kunde tyda på Annas försvinnande. Men han slutade alltid med: «ha ha ha, skada på flicka — såg förbannadt bra ut — undrar inte på hennes smak, ha, ha, ha, brodren Djupendahl ser min själ inte lockande ut — ha, ha, ha!» Magasinsförvaltaren, som redan på boktryckeriet inlemnat sina «samlade skrifter», skyndade dit för att utesluta «Tankar vid en älskad faders död», ty man skulle skratta ut honom, om man blefve påmind om att han sjungit en lofsång öfver en krokryggig urmakare.

Man pratade i fjorton dagar, i en månad, om händelsen; småningom tystnade det af, nya intryck borttogo de förra, ungherrarne fingo andra stjernor att löpa omkring, andra flickor att

valsa med, andra röster att beundra. Inom ett halft år var Anna glömd, utom då och då, när något sqvaller kom, att en sett henne gå barbent på en kärräng, en annan sett henne som skänkmamsell på ett schweizeri i Stockholm, och andra åter hört att hon blifvit död och begrafven. Sådana rykten uppväckte då och då minnet af den arma flickan, liksom vindpustarne uppjaga gnistor ännu ur kolhögen efter det nerbrända huset.

Men våren efter Annas försvinnande sutto några unge män på stadens källare och samspråkade, då den ene plötsligen sade:

«Nå, apropos, ni har väl hört att Andersson är död i lungsot der nere i Skåne?»

«Nej, för f-n, är han död? — Det var en bra yngling och min synnerligt goda vän; skada på karl.»

«Hvem står i tur inom regementet?»

«Ja, det är sant, han hade full löjtnantslön.»

«Då blir M. glad, han står i turen.»

Många år hafva gått — det var förliden jul.

I en rymlig bondstuga hade man nyss inburit en väldig julgran, som på sitt träkors reste sin gröna yfviga topp mot det hvitlimmade taket. Två gossar af tio och åtta års ålder och en flicka af omkring sex år arbetade med att sätta ljusstumpar i de späda qvistarne. Det är ej så lätt, som ni tror, att få dem att stå rätt upp på de svigtande gröna ljusarmarne. Men barnen lyckades det oaktadt slutligen och fingo nu att syssla med att pryda väggar och tak med kransar af lingonris och stora klasar röda berberisbär, som de plockat på några buskar som stodo i ängen; de hade torkat de granna bären för att göra grannt till jul.

Ett bord stod dukadt på golfvet. Utstyrseln med den hemväfda drällsduken med sina fransar i ändan, med sina stenfat och sina träskedar, förrådde långt ifrån rikedom, men snygghet och det slags oberoende, som den svenske bonden har framför oss alla, fattigdomens oberoende, fattigdomens stolthet och förnöjsamhet.

En qvinna sysslade vid bordet och ställde allt i ordning, och hennes man hjelpte till och bar in ved i stugan till en präktig julbrasa.

«Är allt färdigt, mor?» frågade barnen, följande qvinnan öfverallt, «är det snart färdigt, så att vi få tutta på?»

«Nåh, nåh, barn! Se så, Ola, låt bli skeden der! Nåh, hör du inte, och du, Petter, gå inte framför fötterna på folk, man kan falla och slå ihjäl sig; så ni 'fälas'.» Den goda qvinnan såg, oaktadt dessa tillrättavisningar, så glad och fryntlig ut, att de ej blefvo så väl åtlydda, som det kunnat vara önskligt. Barnen fortforo att stoja och pådrefvo arbetet, ty de ville nödvändigt snart «tutta på». Ändtligen hördes modren, sedan hon ännu en gång tagit bordet i ögonsigte och funnit att lutfisken, att den lilla skinkbiten och det väldiga grötfatet stodo i symetri, säga: «nåh, så tutta på!» Då tände barnen stickor vid spiselbrasan, som frasade och smattrade på hällen, och täflade om hvilken som skulle tända de flesta ljusen. Det var en täflan som gjorde att de ofta fingo göra om försöket, emedan de släckte det ena under det att de «tuttade på» det andra. Men den vigtiga förrättningen var dock ändtligen slut och de svigtande grenarne på julgranen hade något lugnat sig. Då störtade alla barnen bort till fadren, som småleende åsett scenen, och ropade: «far, kom nu med, nu skall farmor in och se, så stort julträd har hon aldrig sett!» De följde alla, med fadren i spetsen, tvärt öfver den lilla förstugan in i förstugukammaren, och om några ögonblick kommo de in med farmor, som de buro i en ländstol. Det var en tung börda, fastän far bar det mesta; men de unge pustade och lyftade alldeles förskräckligt, då farmor skulle öfver den höga tröskeln. «Se på, farmor, har farmor nånsin sett en så stor julgran? Det är tjugu ljus i henne, de sitta på pinnar, vet farmor, det går åtta på marken af sådana ljus.» Så sorlade barnen om hvarandra, och täflade att gifva den gamla en mängd upplysningar, som de trodde nödvändiga, för att stegra hennes njutning af den granna anblicken.

«Åh ja, barn, det är alldeles grufligt grannt, aldrig i mitt lif har jag sett en så grann julgran. Nu», tillade hon småleende, «skulle jag gerna dansa med er, bara jag inte vore lam.»

«Åh mor», sade husfadern och lade sin hand på hennes axel, liksom han ämnat klappa henne, «det gör ingenting, mor, bara man har barn och barnbarn som J, som hålla så mycket af er som vi göra — vi bära er gerna på våra armar, farmor.»

«Lycka till jul och god julfröjd, Anders!» sade modren; «för allt detta ha vi att tacka gamle Ola fiskare.»

«Ja, mor, det ha vi, näst Gud», yttrade mannen, «och derför, Gud välsigne den vresige gubben, der han nu är! Gud välsigne honom, att han gaf mig arbete i stället för penningar och lärde mig sjelf hjelpa mig fram här i verlden.»

Om ni någonsin varit i Köpenhamns Tivoli, veten J också att det är en del af «volden», som är inhägnad för detta ändamål, att der finnes slingrande gångar, backsluttningar, gröna träd och vatten i vallgrafven, silfverklart och blankt och omkransadt af den lifligaste grönska. Det är ett Seeland i miniatur, någonting leende, oskuldsfullt och stilla, liksom Herthas ö är det sjelf med sina yppiga bokskogar och sina lugna småsjöar, kring hvilkas strandbräddar sköna minnen ifrån Gorm den gamles dagar hviska från de grönskande busksnåren, som, evigt unga, betäcka den klassiska jorden för Danmarks skalder.

Detta Tivoli är ett förlustelseställe för Köpenhamns invånare, som ej anse sig för goda att ha roligt för godt köp; hvarje dag det är öppet, hvimlar det af tusentals glada menniskor mellan träden, på terrasserna hufvud vid hufvud, för att se en lindansare, som går på en öfver den breda vallgrafven spänd lina, eller för att se en pantomim på den lilla teatern, eller trängas om rum i konsertsalen, der Lumbyes orchester lockar mängden att höra på det nyaste operan haft att bjuda eller en af Lumbyes egna kompositioner, alla passande för tillfället och utförda under hans eget anförande och af hans egen orchester. J kunnen föreställa er huru den stora konsertsalen, som nästan endast består af fönster och är prydd i pompejansk stil, är fullpackad af menniskor, lyckliga nog att ha fått plats på en stol eller en bänk vid ett litet bord, eller utan ett sådant, huru folket tränges utanför och i dörrarne, utan att komma in, men ändå förorsakar en vaggning bland massan, ett lif som man sällan får se annat än vid dylika tillfällen, då alla få vara med, der den stjernprydda mannen står bredvid en matros med röd halsduk och gul halmhatt; det är omöjligt att säga hvilken af dem anser sig bäst; der en dam i siden tränges vid sidan af en Amagerpige i sin besyn-

nerliga, pråliga, holländska bonddrägt, utan att man kan säga hvilken som ser bäst ut, har de vackraste blå ögonen, den bäst formade munnen.

Sådant var Tivoli fordom och så var det ännu förliden höst. Det var en qväll i medlet af Augusti, en ofantlig menniskomassa hade, oaktadt det osäkra vädret, som skiftade mellan solsken och regn, samlat sig der och rörde sig i ett brokigt hvimmel alldeles som fordom; men folknöjet antar alltid en tidsprägel och så var det äfven här. Oaktadt den yttre glädjen, oaktadt allt här var gjordt för att glömma bekymren, sig sjelf och aflägga hvarje tryckande tanke, fanns det troligen ingen bland hela denna massa som ej tänkte på Sleswig och Holstein, på krig och örlog, på seger eller död *). Lumbye visste detta också, ty det första stycke han gaf, var «Seier eller død», marche af Lincke, och för att ännu mera slå an på sin publik, som var en blandning af danskar, svenskar och norrmän, som kommit öfver från Malmö, Landskrona och Helsingborg, militärer af alla grader, representanter från skilda landsändar, slutades hans program med en nordisk unionsgalopp, som han sjelf komponerat. De nordiska folken skulle tillsammans fira en svärdsdans och som corybantherna i den hedna verlden slå på sina sköldar för att förkunna nationalitetens pånyttfödelse.

Månen sken redan mellan molnen, då teaterns täckelse drogs undan och den förnöjda publiken fick se en pantomim som hette «Oprörerne eller den tydske friskare», ett stycke, som hade ögonblicket att tacka för sin lycka och föll med ögonblicket. Folkmassan stod sammanträngd på sluttningen under träden, tusen halsar sträcktes fram, tusen knuffar vankades, mer än en garnerad klädning blef nedtrampad, mer än ett flor snodde fast sig och slets sönder, blott på det litet hvar skulle få se prinsen af Noer, då han anfäktade sig *«alene, grundende over forholdene»*, eller då medlemmarne af den provisoriska regeringen «komme til og skaaler drikkes for Schleswig-Holstein». När man vidare «värver tyska vagabonder for 15 mark courant», dessa stjäla och bli arresterade, hurrade folket af förtjusning och till och med mera än då de danska vapnen krönas med seger och «Engle bekrandse Dannebrog». Det var emedlertid få, som fingo se stycket i sin helhet, ty det ville bra mycket fosterlandskärlek till att stå i trängslen på back-

*) Denna berättelse trycktes första gången i kalendern *Svea* för 1849.

sluttningen för att se allt, och derföre såg den ene blott prinsen af Noer, andra blott vagabonderna och andra åter endast englarne och Dannebrogen.

Man gjorde således en och annan sväng bortåt den tämligen vidsträckta anläggningen, der nu kulörta lampor började glindra mellan träden och med sitt magiska sken belysa rutschbanan, som ännu bullrade, och bazaren stod som i eld af den starka belysningen, som strålade ur hvarje bod.

Man till och med tröttnade att gå inom staketet och gick ut åt vägen, der hundrade små förlustelseställen och värdshus inbjödo vandraren att höra musik, se kortkonster eller civiliserade apor som dansa på lina, eller en häst som apporterar en näsduk, eller den vackra «jomfruen» som stod innanför disken på ett schweizeri och fick höra lika söta saker, som dem hon hade i fast form framför sig på kristallfaten.

Folket hvimlade ut och in vid dessa upplysta ställen, hvilkas mångfärgade rutor glindrade i skarp kontrast med en smal rand af månen, som satt deroppe mellan molnen och kanske nu som bäst hviskade något för sin vän Andersen, som så väl förut har berättat oss hvad månen sett i konungarnes palats och i den armes koja. Folkmängden ökades beständigt, ty den ena vagntrången med passagerare från Roeskilde anlände efter den andra; lokomotivernas pipor skreko som påfoglar der oppe i bangården och för hvarje gång kom der en mängd menniskor som skulle in till Köpenhamn. Borta bland träden, i den dubbla men dock osäkra och darrande belysningen från ett purpurrödt schweizerifönster och den bleka månen, hörde man klangen af en harpa ackompagnera en skön qvinnoröst, fyllig och klar som en klocka. Hon sjöng «den tappre landssoldat», och några herrar med cigarrer i munnen och ett glas jamaika på ett litet bord framför sig suto tillbakalutade på en bänk och talade politik och afgjorde verldens öden, men tycktes ej märka att harpspelerskan hade en tallrik framför sig och att den var tom. De enda som med värme och lif uppfattade sången, voro några trasiga barn med den danska kokarden på de söndriga mössorna, som, barfotade och med hvar sin torra trädgren på axeln, marscherade fram och åter och sjöngo: «Den gang jeg drog afsted, den gang jeg drog afsted, min pige vilde med». Ändtligen nalkades några svenska officerare den sjungande

qvinnan, som nu för ett ögonblick belystes klarare än förut, tycktes känna igen uniformen och ville, som det tycktes, äfven fästa deras uppmärksamhet. Hon preludierade på sin söndriga, skrällande harpa, de stora blå ögonen blickade uppåt, liksom hon sökt leta fram ett minne ur förrådet. Riktigt! så var det, och då de svenske stadnade framför henne, började hon på tämligen god svenska sjunga:

Jag mins den ljufva tiden,
Jag mins den som i går,
Då oskulden och friden
Tätt följde mina spår,

men rösten blef bruten redan i början, och då hon kom mot slutet, brast hon i gråt och tystnade, böjde sig ned öfver harpan och snyftade högt.

En af de svenska nalkades henne och sade medlidsamt: «Hur är det med er? Sjung visan till slut, vi känna den väl! Äfven vi hafva varit barn, och äro det kanske ännu.»

Men qvinnan gret bittrare än förut och svarade intet.

«Är ni från Sverige?»

Ett hviskadt ja blef svaret.

«Längtar ni dit igen?»

«Nej, nej — nej, aldrig», sade hon med ansträngning, såg opp och torkade hastigt bort tårarne. — «Förlåt mig, mina herrar! nu kan jag fortsätta.» Och hon sjöng några svenska visor, numera gamla, förslitna, men som dock i dunklet, från den fattiga qvinnans bleka läppar, med klara mäktiga toner genomskärande sorlet af folket och ekipagerna, barnens stoj och glasens klang inne på schweizeriet, fingo ett eget melankoliskt behag, ungefär som det, hvilket ligger i ett eko, som svarar långt, långt bortifrån berg och skog.

Några svenska riksdalrar blefvo belöningen för hennes sång och hon nickade allvarsam, gråtfärdig, men tacksam.

Hon fick mycket den qvällen, ty svenskarne skulle alla dit för att höra sin landsmaninna, den som gråtit för kamraterna v. M. och K. och Z. — alla lemnade sin skärf, och då en hel hop af goda vänner råkades, sedan Amicis fyrverkeri hade brunnit af, hvilket något bortskämdes af ett hällregn, sade mer än en af dem: «hvem f-n kunde menniskan vara?»

«Hon var bestämdt af bättre folk. Hon hade en skön röst, sjöng med verklig method.»

«Hon såg ut att hafva varit vacker, det var synd om menniskan — frågade någon hvar hon bodde?»

«Ja, jag, men jag fick intet svar — hon ville ej säga det, utan svarade: Herre, den fattige har ej något hem, utan endast ett nattqvarter.»

«Det var min själ en gåtlik menniska — det vore förbannadt roligt att få reda på hennes öden, man skall se att de äro helt romaneska och kuriösa, ha ha ha, förbanna tror jag icke att du v. M. har blifvit så med; — hör på, hvart taga vi vägen? Jag tror min själ att den goda mannen kör oss för fanders.»

«Åh nej, tig du, han känner nog vägen.»

«Se så, nu känner jag igen mig, det är Östergade — ser du, der bor juden som jag köpte den här urkedjan af — inte guld kanske? ha ha ha! — jag vill tro att en underlöjtnant bär med heder en sådan här fin pariserkedja — se så, höger sväng; — apropos, det der majestätet midt på kongens nytorv sitter i mörkret, stackars karl, med sina fyra dygder vid sina fötter — han sitter så högt, det ser ut som meningen vore att han satt sig öfver dygderna.»

Vagnen stadnade, pratet afbröts, litet hvar gick till sitt, åt spridda håll, men ingen kunde den qvällen glömma den arma harpspelerskan vid Köpenhamns Tivoli.

Ute på Christianshavn i en af de små kojorna, som ligga halft begrafna i «voldens» grönska, skulle de funnit lösningen på gåtan. Det var ett uselt rum, men dock nätt och snyggt, nästan utan möbler, men med några blommor i fönstret och på bordet en svensk psalmbok, i hvilken der låg liksom ett litet bref till bokmärke. Om vi öppna detta, finna vi ej annat än några smulor af ett vissnadt blad; det var, om man satte dem tillsammans, mera än tre väpplingsblad — men mindre än fyra.

Det var Anna, som bodde der, fattig och glömd, och som, för att kunna lefva, gripit till den sista tillflykten att uppehålla lifvet; hon hade blifvit en harpspelerska, som om qvällarne på

de publika platserna sjöng för att lefva, i stället för att hennes lyckligare likar lefva för att sjunga.

Hennes historia var ganska enkel. Sedan hon lemnat patronessans hus, försökte hon att få tjenst, men hon var ej användbar till något, hon hade ej fått lära något som kunde gagna henne. Hon förstod ej numera och ansåg också som en olycka att återgå till sitt fordna stånd. Fattig kunde hon vara, men ej fattig på det sättet, som fordom var hennes lycka och glädje. Hon hade en annan åskådning af allting och ville således hellre vara i nöd och nyttja kattunsklädning än att lefva på litet i en af hemväfdt ylletyg.

Slutligen hade hon (ty känd ville hon ej blifva) begifvit sig öfver sundet, fått tjenst än här och än der, men ej förmått fylla någon. Hon måste således gripa till det musikaliska handtverket, och det utgör ännu hennes enda räddning från hungersdöden, men hemmet ville hon ej tänka på; och då hon hör någon tala sitt modersmål eller bland mängden ser en svensk uniform, sticker det ett dolkstygn i hjertat och hon tänker: «Hvarföre skulle man i tankarne tillintetgöra min stackars fyrväppling?»

Återvända vi till den lilla residensstaden och gå ut på landsvägen, se vi på venstra sidan en instängd plats, beväxt med träd och prydd med grafvårdar i alla former och af alla ämnen; vi få se namn som gå till minnets tempel, ty det har funnits äfven sådane der, tecknade med till hälften bortregnade bokstäfver på ett träkors, som snart ligger brutet och förmultnadt, och namn, som ingen känner, eller som gjort bäst i att sjunka i glömska, öfverlemnade åt efterverlden i en förgylld inskrift på den polerade graniten. Der står äfven ett snart ramlande kors med inskriften:

Här förvaras stoftet
af
Högädla fru Brukspatronessan
Benedicta Klarin, född Muggendorf.
Tacksamma barn reste vården.

Men hvilka äro då dessa barn? frågar man säkert, och lyckligtvis kan jag upplysa, att «dessa barn», som på patronessans

graf bestått det vackra korset och låtit måla det med oljefärg, icke är någon annan än mannen med det odelade hjertat, nu mera råd- och handels- och f. d. riksdagsmannen Theodor Djupendahl, som ett år efter Annas försvinnande hade till den grad öfvervunnit sin fordna böjelse, att han ingick en kristlig äkta förening med patronessans halfkusins, kommissarien Topplings enda dotter, Andrietta, den der långa mamsellen, som missiverades att vara en huld dotter åt den öfvergifna patronessan. Råd- och handelsmannen, som, enligt hvad man kunde förmoda, egde sina medborgares odelade förtroende, emedan han blifvit vald till representant för staden (fastän detta ej var fallet, utan tvärtom, att valet skrufvat sig på rosten, för att förarga borgmästaren och stadens borgarearistokrater), förde sitt gamla lif, satt på kontoret dagen i ända och ansåg sin hustru som ett slags kompanjon, en ersättning för salig pappa, öfver hvilken de tacksamma barnen också rest ett träkors. Djupendahl var, som sagdt, är, en affärskarl af äkta skrot och korn, och skulle, om upptäckterna hunnit så långt, gerna ingått en äkta förening och knutit hymens band med en ångmaschin som dugt att sköta ett hushåll.

Der ute på landet veta vi att komministern minnes Greta i Stordalen, hon är således endast qvar i minnet; intet kors utmärker hvar hon hvilar, hon ligger i sin årstur på den lilla kyrkogården, hon och urmakaren, den gamle Flinken och fiskar Ola vid Gölen, alla ligga de under det gröna täcket, öfver hvilket några lindar kasta sin skugga, och der asparne hviska, för att ej väcka de slumrande arbetarne; men hos Anders må hustrun och barnen väl; och den lama modern sitter i sin lilla kammare, förnöjd och glad då barnen kunna sin lexa väl, ty hon lär dem läsa, förnöjd och glad då dagen vaknar, förnöjd och glad då dagen slumrar in bakom skogen och säger god natt åt svarta Klint, ty då kommer Anders ditin och språkar om förr och nu, om allt hvad han hört och sett.

Det är stilla och lugnt på ålderdomen att ha det så — och glädjande att så, som Anders, få vara stödet, trösten, hjelpen för den man älskat från då man var liten.

Det är ett bondskrock om fyrväpplingens betydelse; men låt så vara. Den rike bedrager sig, om han tror sig kunna med

sina penningar betala den fattiges lycka, om han tror sig kunna, derföre att han eger mera, leda känslornas ström hvart han vill, om hån tror sig vara satt här i verlden för att bestämma den armes öde. Han försöker då att ingripa i Guds försyn, och otack blir lönen för den, som, under det han ej vill göra rätt, ej vill erkänna andras frihet, endast vill spela rolen af välgörare. En hvar är lycklig på sitt vis; en hvar har *sin* fyrväppling, ve den, som i *tankarne* smular sönder den för att ha ett tidsfördrif.

